

**SOSYAL BİLGİLER DERSİ KAPSAMINDA YER ALAN
TARİH KONULARININ ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ
KULLANIMI**

(Doktora Tezi)

Emine ÖZEL

Kütahya 2013

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı

Doktora Tezi

**SOSYAL BİLGİLER DERSİ KAPSAMINDA YER ALAN TARİH
KONULARININ ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ
KULLANIMI**

Danışman:

Doç. Dr. Nida BAYINDIR

Hazırlayan:

Emine ÖZEL

Kütahya – 2013

Kabul ve Onay

Emine ÖZEL'in hazırladığı "Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımı" başlıklı doktora tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2013

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Doç. Dr. Nida Bayındır (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Sarı		
Yrd. Doç. Dr. Murat Turna		
Yrd. Doç. Dr. Muhammed Sait Gökcalp		
Yrd. Doç. Dr. Nurettin Bilgen		

Doç. Dr. Ali Özel

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Doktora tezi olarak sunduğum ‘‘Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımı’’ adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2013

Emine ÖZEL

Özgeçmiş

1975 yılında Almanya'da dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini Sivas'ta tamamladı. 1999 yılında Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden lisans derecesi ile mezun oldu. 2007 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı'nda "Atatürk Dönemi Türk Eğitim Politikaları" adlı yüksek lisans tez çalışmasını tamamladı. 2003 yılından bugüne Dumlupınar Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü'nde Okutman olarak çalışmaktadır.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİ KAPSAMINDA YER ALAN TARİH KONULARININ ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI

ÖZEL, Emine
Doktora Tezi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nida BAYINDIR
Temmuz, 2013, 359sayfa

Bilgi çağında, bilgi miktarı hızla artmaktadır. Günümüzün artan bilgi miktarı, bir yandan öğrenciye daha az zamanda daha fazla bilgi öğretmek, diğer yandan da bilgiye nasıl ulaşılabileceğini göstermek gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu gerekliliklerin karşılanması noktasında, eğitim için sürekli yeni olanaklar ortaya koyan teknolojinin eğitimde etkin olarak kullanılması zorunlu hale gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretimi sırasında teknolojik araçların kullanılma durumlarını araştırmaktır. Bu amaçla araştırmanın birinci bölümünde, sosyal bilgiler öğretim teknolojilerinin kavramsal çerçevesi açıklanmaktadır. İkinci ve üçüncü bölümlerde, araştırmanın yöntemine ve bulgulara yer verilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri; “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımı” konusuna dayanan “Öğretmen Anketi” ve öğretmen anketine eşlenik olarak hazırlanmış “Öğrenci Anketi” yoluyla alınmış ve anketlerde 5’li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar yorumlanmış, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimi sürecinde teknolojik araçların kullanılmasına yönelik olarak, alan içi iyileştirme çalışmaları ve daha ileride yapılacak çalışmalar için çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Tarih Üniteleri, Öğretim Teknolojileri, Sosyal Bilgiler Öğretim Teknolojileri.

ABSTRACT**USING TECHNOLOGY WHILE TEACHING HISTORY SUBJECTS IN
THE COURSE OF SOCIAL STUDIES****ÖZEL, Emine****Doctoral Thesis, Department of Social Studies Teaching****Thesis Instructor: Doç. Dr. Nida BAYINDIR****July, 2013, 359pages**

In this information age, the amount of information has been increasing rapidly, which has caused the need for teaching students more information in less time on one hand and showing them how to access information on the other hand. In order to meet these requirements, technology, which perpetually provides new opportunities for education, has to be used in education efficiently.

The aim of this study is to research the case of using technology while teaching history subjects in the course of social studies. For this purpose, in the first part, conceptual framework of social studies teaching technologies was explained. In the second and third parts, research method and findings were presented. Survey model was used in the research. The research data were gathered using two 5 Likert type scales based on “Using Technology While Teaching History Subjects in the Course of Social Studies”: a “Teacher’s Questionnaire” and a correlating “Student’s Questionnaire”. The results were interpreted and several suggestions were put forward for improvement works in the field and for further studies on the subject in terms of using technology while teaching history subjects in the course of social studies.

Key Words: Social Studies, History Units, Teaching Technologies, Social Studies Teaching Technologies.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xii
GRAFİKLER LİSTESİ	xvii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xviii
KISALTMALAR LİSTESİ	xix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. EĞİTİM VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİSİ	23
1.1.1. Eğitim ve Öğretim Kavramları	23
1.1.2. Teknoloji Kavramı	24
1.1.3. Teknoloji – Eğitim İlişkisi	26
1.1.4. Eğitim Teknolojisi Kavramı	28
1.1.5. Öğretim Teknolojisi Kavramı	32
1.1.6. Öğretim Teknolojilerini Kullanmanın Gerekliliği	35
1.1.7. Öğretim Teknolojisinin Gelişim Süreci	37
1.1.8. Türkiye’de Öğretim Teknolojisinin Gelişim Süreci	41
1.2. SOSYAL BİLGİLER	43
1.2.1. Sosyal Bilgiler.....	43
1.2.2. Sosyal Bilgilerin Dünyadaki Gelişimi	54
1.2.3. Sosyal Bilgilerin Türkiye’deki Gelişimi.....	55
1.2.4. MEB Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıf Öğretim Programı	59
1.2.4.1. Programın Amaçları	61
1.2.4.2. Programın Vizyonu	63
1.2.4.3. Programın Temel Yaklaşımı	63
1.2.5. Tarih Eğitiminin Önemi ve Tarihsel Gelişimi	64
1.2.6. Sosyal Bilgiler Dersi İçerisinde Tarih Ünitelerinin Yeri	67

1.2.6.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının Yeri	71
1.2.6.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının Yeri	74
1.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI.....	76
1.3.1. Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Teknoloji Kullanmanın Önemi.....	76
1.3.2. Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Teknolojik Araçların Sağladığı Faydalar ve Kullanım Yerleri	79
1.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Teknoloji Kullanımı	85
1.3.4. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Teknoloji Kullanımı.....	87
1.3.5. MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü.....	88
1.3.6. Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı.....	92
1.3.7. Fatih Projesi	93
1.4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANMANIN AMACI: ÇOK BOYUTLU İLETİŞİM.....	99
1.4.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminde İletişim.....	99
1.4.1.1. Kaynak – Kodlama.....	99
1.4.1.2. Mesaj	100
1.4.1.3. Kanal	101
1.4.1.4. Alıcı- Kod Çözme	104
1.4.1.5. Geri Bildirim (Dönüt)	105
1.4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde İletişim Engelleri	106
1.4.2.1. Teknolojik Araç Kullanılmadan Yapılan Öğretim Faaliyetlerinde Ortaya Çıkan İletişim Engelleri	107
1.4.2.2. İletişim Engellerinin Ortadan Kaldırılmasında Teknolojik Araçların Rolü	110
1.5. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİYİ KULLANAN OLARAK; ÖĞRETMEN	113
1.5.1. Sosyal Bilgiler Öğretmeninin Nitelikleri.....	113
1.5.2. Teknolojiyi Kullanan Olarak Sosyal Bilgiler Öğretmeninin Nitelikleri.....	116
1.5.2.1. Öğretimi Planlama	118
1.5.2.2. Eğitim Ortamlarını Düzenleme	119
1.5.3. Tarih Üniteleri Açısından Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yeterlilikleri ..	126
1.5.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Hizmet İçi Eğitim Verilmesi.....	128

1.6. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN TEKNOLOJİK ARAÇLAR VE MATERYALLER..... 129

1.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılacak Araç ve Materyallerin Seçimini	
Etkileyen Faktörler	129
1.6.1.1. Araçların Seçimini Etkileyen Faktörler	129
1.6.1.2. Materyallerin Seçimini Etkileyen Faktörler.....	132
1.6.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Materyal Tasarım ve Hazırlama İlkeleri.....	135
1.6.2.1. Materyal Tasarım İlkeleri.....	135
1.6.2.2. Materyal Hazırlama İlkeleri	139
1.6.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Araç Kullanma Yöntem ve Tekniği	141
1.6.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Teknolojik Araçlar ve Olası	
Kullanım Alanları	142
1.6.4.1. Akıllı Tahta	143
1.6.4.2. Bilgisayar	146
1.6.4.3. Bilgisayar-Projeksiyon Sistemi.....	150
1.6.4.4. Laptop	152
1.6.4.5. Tablet.....	153
1.6.4.6. İnternet	154
1.6.4.7. Flash Bellek.....	159
1.6.4.8. Tarayıcı	159
1.6.4.9. Yazıcı	160
1.6.4.10. Fotokopi Makinesi	160
1.6.4.11. Data Projeksiyon	161
1.6.4.12. Opak Projektörü (Doküman Kamera-Episkop).....	162
1.6.4.13. Slayt Projektörü.....	163
1.6.4.14. Tepegöz Projektörü	164
1.6.4.15. Televizyon.....	166
1.6.4.16. Video	168
1.6.4.17. VCD- DVD	169
1.6.4.18. Dijital Kamera.....	170
1.6.4.19. Dijital Fotoğraf Makinesi.....	171
1.6.4.20. Dijital Ses Kayıt Cihazı.....	173

1.6.4.21. Cep Telefonu	174
1.6.4.22. MP3 Çalar	174
1.6.4.23. Radyo – Teyp ve Pikap	175
1.6.5. Sosyal Bilgiler Öğretimi Teknolojisini Oluşturan Gereçler	176
1.6.5.1. Powerpoint Sunuları.....	176
1.6.5.2. Filmler	179
1.6.5.3. Bilgisayar Oyunları	181
1.6.5.4. Slaytlar	181
1.6.5.5. Tepegöz Saydamları.....	182

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	185
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	185
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI	186
2.4. ÖLÇME ARAÇLARININ GELİŞTİRİLMESİ	188
2.5. VERİLERİN ANALİZİ	199

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. BETİMSSEL İSTATİSTİK BULGULARI.....	201
3.2. YAPILAN ANALİZLER BAĞLAMINDA ANLAMLI FARKLAR	
BULUNAN MADDELER.....	218
3.2.1. Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Elde Edilen Bulgular	218
3.2.2. Öğretmenlerin Meslekte Buldukları Yıla Göre Elde Edilen Bulgular.....	218
3.2.3. Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Elde Edilen Bulgular	221
3.2.4. Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular	226
3.2.5. Öğretmenlerin Öğretim Teknolojileriyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılmaları Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular	230

3.2.6. Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığına Göre Elde Edilen Bulgular	243
3.2.7. Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulgularına Göre Elde Edilen Bulgular.....	249
3.2.8. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Elde Edilen Bulgular	252
3.2.9. Öğrencilerin Sınıfına Göre Elde Edilen Bulgular.....	252
3.2.10. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Elde Edilen Bulgular.....	253
3.2.11. Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçların Kullanılmasını Yararlı Bulgularına Göre Elde Edilen Bulgular.....	258
3.2.12. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre Elde Edilen Bulgular	265
3.2.13. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklığına Göre Elde Edilen Bulgular ..	279
3.2.14. Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulgularına Göre Elde Edilen Bulgular.....	291
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	295
EKLER.....	313
KAYNAKÇA	319
DİZİN	336

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: Öğretim Teknolojisi ile Eğitim Teknolojisi Arasındaki Farklılıklar	34
Tablo 1.2: Tarih Konularıyla İlgili Araştırma Yaparken İnternet İle Ulaşılabilecek Arşivler, Kütüphaneler ve Bunların Adresleri	156
Tablo 2.1: Tarih Öğretiminde Teknolojik Araçların Hangi Amaçlarla Kullanıldığını Belirlemeyi Amaçlayan Ölçeğin Maddelerinin Alt Boyutlara Dağılımı	189
Tablo 2.2: Tarih Öğretiminde Teknolojik Araçların Hangi Amaçlarla Kullandığını Belirlemeyi Amaçlayan Ölçek İçin Bileşen Matrisi	191
Tablo 2.3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreçlerinde Kullanımlarına Yönelik Ölçek Maddelerinin Faktörlere Dağılımı	193
Tablo 2.4: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreçlerinde Kullanımlarına Yönelik Ölçek İçin Bileşen Matrisi	194
Tablo 2.5: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Teknolojik Araçları Hangi Amaçlara Ulaşmak İçin Kullandıkları Yönündeki Görüşleri Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Alt Boyutlara Dağılımı	197
Tablo 2.6: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Teknolojik Araçları Hangi Amaçlara Ulaşmak İçin Kullandıkları Yönündeki Görüşleri Ölçeği İçin Bileşen Matrisi	197
Tablo 3.1: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	201
Tablo 3.2: Öğretmenlerin Meslekte Çalışma Yıllarına Göre Dağılımları	202
Tablo 3.3: Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	203
Tablo 3.4: Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Durumlarına Göre Dağılımları	204
Tablo 3.5: Öğretmenlerin Meslek Hayatları Boyunca Öğretim Teknolojileriyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılma Durumlarına Göre Dağılımları	205
Tablo 3.6: Öğretmenlerin Öğretim Teknolojilerinin Eğitimin Verimini Artırdığına Duydukları İnanca Göre Dağılımları	206

Tablo 3.7: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığına Göre Dağılımları	207
Tablo 3.8: Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımları	209
Tablo 3.9: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	210
Tablo 3.10: Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımları	211
Tablo 3.11: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımları	212
Tablo 3.12: Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçları Yararlı Bulmalarına Göre Dağılımları	213
Tablo 3.13: Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre Dağılımları	214
Tablo 3.14: Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklıklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları	215
Tablo 3.15: Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımları	216
Tablo 3.16: Öğretmenlerin Meslekte Buldukları Yıl Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanarak Ulaşmak İstedikleri Amaca İlişkin Görüşleri	219
Tablo 3.17: Öğretmenlerin Okul Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanarak Ulaşmak İstedikleri Amaca İlişkin Görüşleri.....	222
Tablo 3.18: Öğretmenlerin Okul Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreci İçinde Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri	224
Tablo 3.19: Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmanın Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri	226

- Tablo 3.20:** Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanarak Ulaşmak İstedikleri Amaca İlişkin Görüşleri..... 228
- Tablo 3.21:** Öğretmenlerin Öğretim Teknolojileriyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılmaları Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreci İçinde Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri..... 231
- Tablo 3.22:** Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmanın Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri 244
- Tablo 3. 23:** Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreci İçinde Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri 246
- Tablo 3.24:** Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmanın Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri..... 249
- Tablo 3.25:** Öğrencilerin Okul Türü Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarının Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri 253
- Tablo 3.26:** Öğrencilerin Okul Türü Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri 254
- Tablo 3.27:** Öğrencilerin Okul Türü Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri 256

Tablo 3.28: Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçların Kullanılmasını Yararlı Bulmaları Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarını Daha Yararlı Bulduklarına İlişkin Görüşleri.....	258
Tablo 3.29: Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçların Kullanılmasını Yararlı Bulmaları Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri	261
Tablo 3.30: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarını Daha Yararlı Bulduklarına İlişkin Görüşleri	266
Tablo 3.31: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri.....	272
Tablo 3.32: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarını Daha Yararlı Bulduklarına İlişkin Görüşleri	279
Tablo 3.33: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri.....	281
Tablo 3.34: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri.....	288
Tablo 3.35: Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulma Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarını Daha Yararlı Bulduklarına İlişkin Görüşleri	291

Tablo 3. 36: Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulma Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri	293
--	-----

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 3.1: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik.....	201
Grafik 3.2: Öğretmenlerin Meslekte Çalışma Yıllarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	202
Grafik 3.3: Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik.....	203
Grafik 3.4: Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Durumlarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	204
Grafik 3.5: Öğretmenlerin Meslek Hayatları Boyunca Öğretim Teknolojileriyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılma Durumlarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik.....	205
Grafik 3.6: Öğretmenlerin Öğretim Teknolojilerinin Eğitimin Verimini Artırdığına Duydukları İnanca Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	206
Grafik 3.7: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	208
Grafik 3.8: Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	209
Grafik 3.9: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik.....	210
Grafik 3.10: Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	211
Grafik 3.11: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik.....	212
Grafik 3.12: Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçları Yararlı Bulmalarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	213
Grafik 3.13: Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	214
Grafik 3.14: Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklıklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	215
Grafik 3.15: Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik	217

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ**Sayfa**

Fotoğraf 1.1: Etkileşimli Tahta Düzenegi.....	95
Fotoğraf 1.2: Etkileşimli Tahta.....	96

KISALTMALAR LİSTESİ

- BT** : Bilişim teknolojileri
- FATİH** : Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- NCSS** : National Council of the Social Studies

TEZ METNİ

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın dayandığı problem durumu, araştırmanın gerekçeleri, problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar, araştırmanın amaçları, belli başlı tanımlar ve araştırmanın sınırlılıkları belirtilmiştir.

1-Problem Durumu

Eğitim, en bilinen tanımıyla insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Diğer bir tanıma göre; önceden belirlenmiş esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler dizisidir. Verilen tanımlardan da anlaşılacağı gibi eğitimin en önemli amacı, bireyi etkili bir şekilde yetiştirmek ve bireyin zihinsel gelişimini sağlamaktır (İşman,2003: 31-32).

Bireyin etkili bir şekilde yetiştirilmesini ve zihinsel gelişimini sağlamak yani eğitimi amaçladığı duruma ulaştırmak için, o günün koşullarında faydalanılabilecek tüm imkânları öğretim sürecine dâhil etmek ve bu imkânlardan en üst seviyede faydalanmak gerekmektedir. Bu noktada teknoloji ve teknolojik araçlar eğitim faaliyetlerine dâhil olmakta ve öğretim sürecinde teknolojik olanaklardan yararlanılmaktadır. Bu yönden teknolojik araçların yani öğretim teknolojisi ürünlerinin eğitimde kullanılmasının amacı; eğitimi amacına ulaştırmak, bireyleri etkili ve verimli bir şekilde yetiştirmek ve geliştirmektir.

Sosyal bilgiler, “çeşitli sosyal bilim dallarından özet olarak seçilmiş, öğrencilerin seviyelerine göre sadeleştirilmiş konuları kapsayan ve ilköğretim bölümlerinde okutulan dersin adıdır” (Dönmez, 2003: 32). Sosyal bilgileri oluşturan farklı disiplin alanları içinde tarih önemli yer tutmaktadır. Tarih, gençlerin çeşitli beceriler kazanmalarına, tarihsel düşünebilmelerine, iyi bir vatandaş olabilmelerine etki etmektedir. Vatandaşlık bilincinin geliştirilmesinde, demokrasinin gelişimi ve insan haklarının öğrenilmesinde, ulusal değerlerin oluşturulmasında tarih büyük öneme sahiptir. Tarih sosyal bilimlerin temeli durumundadır ve milletlerin hayatında tarih öğretiminin önemi büyüktür. Tarih milletlerin hayatında şu açılardan oldukça önemlidir:

- Tarih ile bireyler geçmişlerini öğrenirler. Geçmişini bilmeyen milletler bugünü ve geleceği sağlıklı bir şekilde görüp düzenleyemezler ve karşılaştıkları sorunlar karşısında doğru çözümler üretemezler.

- Bugün millet olarak sahip olduğumuz bütün değerler sistemi ve milli kültür unsurları atalarımız tarafından bizlere bırakılmış birer mirastır. Bugünkü nesil için, bu mirası işleyerek ve zenginleştirerek kendinden sonraki nesle bırakmak bir görevdir. Bu görevin bilincinde olmak ancak tarih bilmekle mümkün olur. Toplumların devamlılığı ve sürekliliği ancak bu şekilde sağlanır. Aksi takdirde milletlerin hayatında “devamlılık” düşüncesi olmaz, nesiller arasında kopmalar meydana gelir.
- Tarih, geçmişte yaşanmış birliktelikleri ifade eder. Bu yönüyle tarih insanlar arasında “milli birlik ve bütünlük” fikrini geliştirir. Bu fikir ve duygu, milletlerin hür ve bağımsız olarak yaşamalarının güvencesidir.
- Tarih ile kendi kültürünü ve medeniyetini iyi tanıyan, ona sahip çıkma ve onu geliştirme şuuruna sahip nesillerin yetişmesi sağlanır. Bu nesiller, tarihini benimser ve tarihi ile gurur duyarlar. Başka milletlere hayranlık beslemez, sosyal aşağılık duygusuna kapılmazlar (Turan, 2011: 149).

Devlet ve toplum hayatında bu kadar önemli yere sahip olan tarih dersi öğrenciye sevdirmeli ve tarih konuları etkili bir şekilde öğretilmelidir. Çünkü bu şekilde yetişen bir nesil; özgürce düşünmeyi, duygu ve yorum gücünü geliştirmeyi, kültürel seviyesini genişletmeyi, kendine güven kazanmayı, iyi şeylerden örnek ve kötü şeylerden ibret alarak davranmayı öğrenir. Gelecek nesle, tarih eğitimi ile kültür mirası aktararak, milli benlik korunmuş, ahlaki değerler benimsetilmiş ve sosyal gelişme sağlanmış olur (Ulusoy, 2008: 303).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının önemi doğrultusunda sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin tarih konularının öğretimi sürecinde mutlaka etkili öğrenmeleri gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin etkili öğrenmeleri gerçekleştirebilmesi için de teknolojik araçları öğrenme ve öğretme sürecinin tüm aşamalarında kullanması bir zorunluluk halini almaktadır.

İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders müfredatında yer alan tarih konuları; İlkçağda Anadolu ve dünyada kurulmuş olan İlkçağ medeniyetleri, Orta Asya Türk Tarihi, Orta Asya’da kurulan Türk Devletleri, İslam Tarihi, Türklerin İslamiyet’e girmesi, Türklerin İslamiyet’e girmesinden sonra kurulan Türk-İslam Devletleri, Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk göçlerinin gerçekleşmesi, Anadolu’nun yurt edinilmesi,

Anadolu’da kurulan İlk Türk Beylikleri, Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti şeklindedir (MEB, 2008 - MEB, 2010).

Bu konular ile oldukça uzun bir döneme ait Türk tarihi anlatılmaya çalışılmaktadır. Konular, ilk insanların yaşadığı dönemden itibaren ele alınmaya başlanmakta, geçtiğimiz yüzyıla kadar getirilmektedir. Bu neredeyse insanlığın tarihinin geçtiğimiz yüzyıla kadar anlatılması anlamına gelmektedir. Konular belirlenirken Türk tarihi, Türklerin kurdukları devletler, Türk kültür ve medeniyeti ve Türk tarihini etkileyen diğer tarihi gelişmeler ile sınırlandırılmıştır. Ancak bu sınırlandırmalara rağmen sözünü ettiğimiz konuların yaşandığı mekânlar dünya üzerinde çok geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır. Türk tarihini küçük coğrafyalara sığdırmak veya sınırlamak mümkün değildir. Çünkü Türkler sürekli göç etmişler, gittikleri yerlerde sahip oldukları bilgi ve görgüleriyle yeni medeniyetler kurmuşlardır. Örneğin, Orta Asya Türk Tarihi konusu içinde hem Orta Asya’da kurulan Türk devletleri vardır, hem Anadolu’ya yapılan ilk akın ve göç hareketleri vardır, hem de aynı dönemlerde Avrupa’ya göç ederek Avrupa’da etkili olan kavimler ve onların kurmuş oldukları devletler vardır.

Konuların çok uzun bir zaman dilimini ve çok geniş bir coğrafyayı kapsamaması, buna karşılık dersin öğretiminde sadece sözlü anlatım yönteminin tercih edilmesi birtakım problemlere sebep olmaktadır. Bu problemler şu şekilde sıralanabilir:

- Ders konularının sözü edilen özelliklerinden dolayı, konularda öğrenciye aktarılması gereken bilgi miktarı oldukça yüküldür. Gerekli bilgilerin öğrencilere aktarılması sırasında sadece sözlü anlatımın kullanılması; monotonluğa, sıkıcılığa, derse karşı isteksizliğe ve tarih konularının ezberden ibaret görülmesine sebep olmaktadır (Kaya ve Güven, 2012; 685).
- Sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih ünitelerindeki bilgi yoğunluğu karşısında, tarih konularının hızlı bir şekilde öğretilmesi gereksinimi vardır. Ancak sadece sözlü anlatım yönteminin kullanılması, öğrencilerin tarih konularını öğrenme hızlarının beklenen seviyede gerçekleşmemesine sebep olabilir. Bu da öğretmenin konu için daha fazla zaman ayırmasını ve daha fazla emek sarf etmesini gerektirebilir.
- Tarihi konularda geçen olaylar geçmişte yaşandığı ve olayların geçtiği zaman dilimi oldukça uzun bir dönemi kapsadığı için öğrencilerde konuya yönelik

zaman algısını oluşturmak güçleşebilir. Bu da ‐Tarih‐ yani ‐geçmiş zaman‐ın, öğrencinin zihninde soyut olarak kalmasına ve somutlaştırılmamasına sebep olabilir. Geçmiş anlayışını kazanamayan öğrenciler, uzun dönemler arasındaki değişim ve devamlılığın seyrini takip edemeyebilir, geçmiş ile günümüzdeki olaylar arasında karşılaştırma yapamayabilir ve olaylar arasındaki devamlılığı anlayamayabilir.

- Öğretilen konuların cereyan ettiği coğrafyalar dünya üzerinde geniş bir alanı kapsamaktadır. Konuların hitap ettiği coğrafyanın çok geniş olması, öğrencilerin konuları bir bütün olarak algılamasını zorlaştırabilmekte ve olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkisini kurmalarına engel olabilmektedir.
- Tarih konularının öğretimi sürecinde sadece sözlü anlatımın yapılması sonucunda öğrenme stilleri farklı öğrencilere hitap edilememektedir.
- Öğretimde sadece sözlü anlatımın kullanılması, eğitimde devamlılık ve sürekliliğin sağlanmasını zorlandırmaktadır. Çünkü okuldan sonra eve giden öğrenci okulda işlenen konuyu tekrar edebilmek için neredeyse sadece ders kitabına mahkûm hale gelmektedir. Bilgi edinme konusunda okulda öğretmen, evde ders kitabı arasına sıkışan öğrenci, başka bilgi kaynaklarına ulaşma konusunda yetersiz kalmakta, konuyla ilgili yeni bilgiler edinme süreçleri yaşayamamaktadır.
- Derste sadece sözlü anlatımın kullanılması, öğrenciyi öğrenme-öğretme sürecinde pasif hale getirmektedir. Öğrenci, öğretmenin yol göstericiliğinde, kendisi gayret göstererek bilgiye ulaşmak, bilgilerin içeriklerini kendi gereksinimlerine göre belirlemek, böylece öğrenme sürecinde aktif rol oynamak yerine; öğretmenin verdiği bilgiyi kalıp halinde alan konumuna gelmektedir.
- Bilgisayar gibi teknolojik araçlar kullanılmadığı takdirde harita gösterimi yaparak konu anlatımı sınırlı kalmaktadır. Öğretmen harita kullanılması gerektiğinde sadece okulda mevcut bulunan haritaları kullanabilmekte, bu da öğretmeni sınırlamaktadır.
- Öğretimde teknolojik araçların kullanılmaması sonucunda öğretmenlerin kaynaklara ulaşmaları ve öğrencilere kaynakları göstererek ders işlemeleri

zorlaşabilmektedir. Öğretmenler özellikle birinci elden kaynaklara ulaşmak konusunda zorluk yaşamaktadırlar.

- Tarihi mekânlara yapılan geziler dışında tarih konuları ile ilgili tarihi yerleri, müzeleri ziyaret etmek ve incelemek olanaksız hale gelmektedir. Çünkü bu gibi yerlere gezi düzenlemek zordur ve buraların hepsini ziyaret etmek imkânsızdır. Bu yüzden, okul tarafından düzenlenen geziler sınırlı kalmakta, yeterli olmamaktadır.
- Öğretimde teknolojik araçların kullanılmaması sonucunda, konu hakkında farklı kişilerden farklı bilgiler edinmek zorlaşmaktadır. Örneğin, konu ile ilgili uzman kişilerin görüşlerine ulaşılması zorlaşır. Çünkü teknolojik araç kullanılmıyorsa uzman kişilerden konu hakkında bilgi almak için bu kişilerin mutlaka sınıfa getirilmeleri gerekir.
- Öğretimde teknolojik araçların kullanılmaması sonucunda, aynı tarih konuları hakkında farklı kaynaklardan farklı bilgiler edinmek zorlaştığından, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi yeterli ölçüde sağlanamamaktadır.
- Öğretimde teknoloji kullanılmaması sonucunda, öğrenciler dünya ile iletişim kuramamakta, dünyadaki gelişmelerden haberdar olmamakta ve küresel öğrenmeler gerçekleşmemektedir.

Sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih konularının öğretiminde ortaya çıkan bu sorunlar, etkili öğrenmelerin gerçekleşmesini engellemektedir. Tarih konularının öğretiminde karşımıza çıkan bu güçlüklerin üstesinden gelebilmek için, öğretim sürecinde birçok öğretim yönteminin ve aynı anda birçok duyu organına hitap edilmesine olanak sağlayan akıllı tahta, bilgisayar, flash bellek, tarayıcı, dijital kamera, dijital fotoğraf makinesi, web kamerası, dijital ses kayıt cihazı, cep telefonu, laptop, tepegöz, video projektör, projeksiyon cihazı, slayt makinesi, radyo-teyp, televizyon, video, VCD-DVD gibi teknolojik araçların kullanılması gerekmektedir. Ancak, uygulamada genel kavramların ve genel bilgilerin aktarılmasıyla sınırlı kalınmakta ve bu maksatla da geleneksel olarak öğretmen ve ders kitabına bağımlı, zayıf bir yöntem olan sözlü anlatım yönteminin kullanılmakta olduğu görülmektedir.

Bu açılardan araştırmacı, öğrenme-öğretme sürecinde teknolojik araçların tarih konularının öğretiminde kullanılması ile öğrenme durumlarını ve bu iki ana değişken arasındaki etkileşimi araştırmaya değer bulmaktadır. Buna göre bu araştırmanın problemi “Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretilimi sürecinde teknolojik araçların kullanılma durumları ve belirlenen durumlar doğrultusunda teknolojik araçların öğretim sürecinde daha etkili bir şekilde kullanılabilmesi için yapılması gereken yenilik ve değişiklikler nelerdir?” olarak ifade edilmiştir.

2-Amaç

Betimsel olan bu araştırmada amaç, 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların kullanılma durumlarını incelemektir. Araştırma kapsamında cevapları aranacak sorular şunlardır:

1. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin görüşleri, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin görüşleri, meslekte bulunma yılına göre farklılık göstermekte midir?
3. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin görüşleri, okul türüne göre farklılık göstermekte midir?
4. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin görüşleri, hizmet öncesi eğitim hayatında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma durumuna göre farklılık göstermekte midir?
5. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin görüşleri, öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılma durumuna göre farklılık göstermekte midir?
6. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin görüşleri, öğretim teknolojilerinin eğitimin verimini artırdığına inanma durumuna göre farklılık göstermekte midir?

7. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin görüşleri, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma sıklığına göre farklılık göstermekte midir?
8. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin görüşleri, buldukları okullardaki teknolojik altyapının yeterli olmasına göre farklılık göstermekte midir?
9. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
10. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri sınıfa göre farklılık göstermekte midir?
11. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri, okul türüne göre farklılık göstermekte midir?
12. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri, teknolojik araçların kullanılmasının yararına inanma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?
13. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri, öğretmenlerinin teknolojik araçları kullanmalarını istemelerine göre farklılık göstermekte midir?
14. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri, öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma sıklıklarına göre farklılık göstermekte midir?
15. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri,

buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

Bu temel sorular kapsamında, aşağıdaki hipotezler sınanacaktır:

Hipotez 1: Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmaları yönünde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Hipotez 2: Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmaları yönünde meslekte bulunma yılına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Hipotez 3: Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmaları yönünde okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Hipotez 4: Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmaları yönünde öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Hipotez 5: Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmaları yönünde öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Hipotez 6: Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmaları yönünde öğretmenlerin eğitimin verimini artırdığına inanma durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Hipotez 7: Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmaları yönünde öğretmenlerin teknolojik araçları kullanma sıklığı durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Hipotez 8: Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmaları yönünde öğretmenlerin buldukları okullardaki teknolojik altyapının yeterli olması durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Hipotez 9: İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Hipotez 10: İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Hipotez 11: İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Hipotez 12: İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararına inanma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Hipotez 13: İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri, öğretmenlerinin teknolojik araçları kullanmalarını isteme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Hipotez 14: İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri, öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma sıklığı durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Hipotez 15: İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşleri, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

3- Önem

Teknoloji, insanların yaşam koşullarının geliştirilmesine bilimin uygulanması olarak tanımlanabilir. Teknoloji, insanların yararı için bilimi insanların pratik yaşamına uygular. Günümüzde teknoloji ileri bir noktaya ulaşmıştır. Bu ileri teknoloji, hayatımızın her alanına sızmış ve hayatımızda kendine yer edinmiş olmakla hayatın vazgeçilmez ögesi haline gelmiştir. Bilim ve teknolojinin bu kadar ileri olduğu insanların yaşamında kendini bu kadar hissettirdiği çağımızda, eğitime de bilimsel ve teknolojik bir nitelik kazandırmak kaçınılmaz bir zorunluluk halini almıştır. Günümüzün eğitim politikası, bilimsel esaslara dayanmak ve teknolojik olanaklardan yararlanmak zorundadır. Aksi takdirde eğitim, günümüzün toplumsal ve bireysel gereksinimlerine cevap veremeyecektir (Alkan, 1995: 12).

Eğitim ve teknolojinin etkileşim içinde olma zorunluluğu ortaya “eğitim teknolojisi” ve “öğretim teknolojisi” kavramlarını çıkarmıştır. Eğitim teknolojisi, genelde eğitime, özelde öğrenme durumuna egemen olabilmek için ilgili bilgi ve becerilerin işe koşulmasıyla öğrenme ya da eğitim süreçlerinin işlevsel olarak yapılaşdırılmasıdır. Öğretim teknolojisi, öğretimin eğitimin bir alt kavramı olduğu anlayışından yola çıkılarak ve belirli öğretim disiplinlerinin kendine özgü yönlerini dikkate alarak düzenlenmiş, teknolojiyle ilgili bir terimdir. Bu açıdan her disiplinin kendine özgü öğretim teknolojileri vardır (Alkan, 1995: 19). Buna “sosyal bilgiler öğretimi teknolojisi”, “tarih öğretimi teknolojisi” gibi örnekler verilebilir. Eğitim ve teknoloji ilişkileri, kültürel, ekonomik ve eğitsel olmak üzere üç yönlü düşünülebilir. Birinci yönü, bireye çağın gereksinimlerine uygun bilimsel ve teknolojik yetenekleri kazanma eğitimi verilmesi; ikinci yönü, teknik eğitimin verilmesi ve ekonomik yaşam için gerekli olan insan gücünün yetiştirilmesi; üçüncü yönü ise, teknolojik olanaklardan eğitim alanında yararlanılması ve teknolojinin eğitime uygulanması şeklindedir. Teknolojinin eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılması oldukça önemli bir konudur. Çünkü eğitimde teknoloji kullanımı; öğrenme-öğretme süreçlerini daha verimli hale getirmek, eğitim uygulamalarının kalitesini artırmak, daha yüksek kalitede eğitim sağlamak, bireysel farklılıkları ve toplum taleplerini karşılayabilmek, eğitimde sosyal adaleti, demokrasiyi ve fırsat eşitliğini gerçekleştirmek ve verimi yükseltmek için gereklidir (Alkan, 1995: 12-19).

Diğer yandan öğrenme-öğretme sürecinde, öğretmen ve öğrenci arasında kurulan iletişimin niteliğinde öğretim teknolojilerinin büyük önemi vardır. İletişim sürecinde kaynak olarak öğretmenin, alıcıya yani öğrenciye aktarmak istediği bilgileri o bilgiye en uygun kanalla yani araç-gereçlerle aktarması gereklidir. Bu aktarım farklı araç-gereçler kullanılarak yapılabilir. Televizyon, bilgisayar, akıllı tahta, tablet gibi araç gereçler birer iletişim kanalıdır ve bu iletişim kanalları etkili bir şekilde kullanılabilirler (İşman, 2003: 41-42).

Ülkelerin eğitim sistemlerinden beklentileri, kendi yönetim şekillerinin devamını sağlayacak bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle vatandaş yetiştirmek ülkeler için eğitim sistemlerinin genel amacı olmuştur. Ülkemizde, devletin istediği vatandaş tipini yetiştirme ve insanı yaşadığı toplumla uyumlu bireyler haline getirme işlevi sosyal bilgiler eğitimine yüklenmiştir (Safran, 2011: 5). Bu açıdan bakıldığında sosyal bilgiler eğitiminin, ülke ve toplum hayatımız üzerinde çok büyük etkiye sahip olduğu açıktır ve sosyal bilgiler eğitiminin en etkili biçimde yapılması gerekmektedir.

Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçları kullanmak, etkili öğrenmeleri sağlamak için oldukça önemlidir. Çünkü öğretimde, hangi yaş grubunda olursa olsun öğrenenlerin yaşantı alanları ile öğrenme içeriğinin sunuluş biçim ve sırası arasında öğrenme açısından doğrudan bir ilişki vardır. Bu nedenle öğretimin, somuttan soyuta doğru aşamalandırılması gerekmektedir. Bu gereklilik, öğrencilere en somuttan en soyuta doğru bir öğrenme yaşantısı sağlayacak, “yaşantı konisi” adı verilen “öğrenme yaşantılarını seçme ve eğitim durumlarını düzenlemeye yardımcı bir model” ile ortaya konulmuştur (Yalın, 2010: 20). Yaşantı konisinin dayandığı bilimsel ilkeler şu şekilde açıklanmıştır:

- Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve geç unuturuz.
- En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
- Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımıyla öğreniriz.
- En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden öğretimdir.
- Yaşantı konisinin dayandığı bilimsel araştırma bulgularına göre insanlar yaklaşık olarak öğrendiklerinin,

- % 83'ünü görme,
- % 11'ini işitme,
- % 3,5'ini koklama,
- % 1,5'ini dokunma,
- % 1'ini tatma duyularıyla edindikleri yaşantılar yoluyla öğrenmektedir.

- Zaman sabit tutulmak üzere yaklaşık olarak insanlar:

- Okuduklarının % 10'unu,
- İşittiklerinin % 20'sini,
- Gördüklerinin % 30'unu,
- Hem görüp hem işittiklerinin % 50'sini
- Söylediklerinin % 70'ini,
- Yapıp söyledikleri bir şeyin ise % 90'ını hatırlamaktadır (Çilenti, 1984: 35-36).

Yaşantı konisini dikkate aldığımızda iyi bir öğretimin olması için, bilginin aktarımı sırasında öğrencinin mümkün olduğunca çok duyu organına hitap edilmesinin bir zorunluluk olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu zorunluluk sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih konularının öğretimin için de geçerlidir. Sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanmanın, öğrenme - öğretme sürecine sağladığı genel faydalar İşman'ın (2003) verdiği bilgiler ışığında şu şekilde sıralanabilir:

- Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji kullanımı, öğretmen ve öğrenciye istediği zaman ve mekânda öğretimi gerçekleştirme imkânı verir. Mesela, bilgisayar ve internet yardımıyla öğretmen ders içeriğini her zaman öğrenciye aktarabilme, öğrenci ise dilediği yer ve zamanda bu içeriğe ulaşabilme imkânına sahip olur. Öğrenciye sunulan bu serbestlik ortamı sayesinde öğrenci kendini öğrenmeye en hazır hissettiği zamanda öğretim faaliyetini gerçekleştirebilecek ve etkili bir öğretim gerçekleştirilmiş olacaktır. Özellikle sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan tarih konularının yoğunluğu göz önüne alındığında, öğrencinin konuları

öğrenmek için kendini en hazır hissettiği zamanda öğrenim faaliyetini gerçekleştirmesinin ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir.

- Sosyal bilgiler öğretiminde faydalanılan teknolojik araçlar ile gereksinim duyulan bilgilere her yerden ulaşılabilir, ulaşılan bilgiler hızlı bir biçimde her yere gönderilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçların kullanılması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına imkân verir. Günümüzde bilgisayar ve internet çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin işlenmesi, tekrarı, pekiştirilmesi veya konu hakkında bilgi araştırmasının bu araçlar yoluyla yapılması, internet kullanan her bir öğrenciye aynı bilgilere ulaşma şansının verilmiş olması demektir ki, bu da eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması anlamına gelir.
- Öğretimde teknolojik araçların kullanılması, sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğrenme stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlar.
- Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçların kullanılması ile her bir öğrencinin niteliğine uygun düşen bireysel eğitim fırsatı sağlanır. Bu yolla, bireysel olarak çalışmayı seven ya da bu yolla daha başarılı olan öğrencilere bireysel çalışma imkânı verilmiş olunur.
- Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araç kullanımı, öğrencilerdeki üretkenliği artırmaktadır. Kaliteli eğitim-öğretim ortamları sayesinde öğrenciler yeni fikirlerini rahatlıkla ortaya koyabilmektedir.
- Öğretimde teknolojik araçların kullanılması, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi konularını öğrenme hızlarını artırmaktadır. Sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih ünitelerindeki bilgi yoğunluğu karşısında, tarih konularının hızlı bir şekilde öğretilmesi gereksinimi vardır. Bu gereksinim derste teknolojik araçların kullanılmasıyla karşılanabilir. Öğretmen bu araçları kullanarak daha az zamanda, daha az emek sarf ederek, daha hızlı ve etkili öğrenmeleri gerçekleştirebilmektedir.
- Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde teknolojik araçların kullanılması gerçek öğrenme deneyimlerinin gerçekleşmesini sağlar. Örneğin öğrencilere, geçmişte

bir bölgede kurulmuş olan bir devletin ekonomik ve toplumsal yaşamı, devletin kurulduğu coğrafya ile ilgili belgeseller izletilerek anlatılabilir. Orta Asya'nın doğal şartları izletilerek geçmişte Türklerin niçin göçebe yaşamı tercih ettikleri anlatılabilir. Veya günümüzde Orta Asya'da yaşayan Türk topluluklarının toplumsal yaşamına dair filmler izletilerek geçmişle bağ kurulabilir. Böylece günümüzün gerçeklerinden yola çıkarak öğrencilerin konuyu öğrenmeleri sağlanır.

- Öğretimde teknoloji kullanımı ile eğitimde devamlılık ve süreklilik sağlanır. Sosyal bilgiler öğretmeni ders süresi içinde ders konusunu işler, ancak öğrenci dersten sonra istediği yer ve zamanda bu konuyu çalışabilir, öğrenebilir, sürekli yeni bilgiler edinebilir. Böylece ders sırasında başlayan öğrenme süreci dersin ve okulun dışında devam ettirilmiş, eğitimde süreklilik ve devamlılık sağlanmış olur.
- Derste öğretim teknolojilerinin kullanılması sırasında öğretmen yol gösterici ve rehber konumuna gelmekte, öğrenci süreçte aktif rol oynamaktadır. Öğrenci, öğretmenin yol göstericiliğinde, kendisi gayret göstererek bilgiye ulaşabilir, bilgilerin içeriklerini kendi gereksinimlerine göre belirleyebilir, böylece öğrenme sürecinde aktif rol oynar.

Ayrıca;

- Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçların kullanılması ile çoklu öğrenme ortamı oluşturularak her bireyin kendine uygun bir öğrenme kanalı yakalaması sağlanır. Böylece öğrenme stilleri farklı öğrencilere hitap edilebilir (Aydemir, 2012: 172).
- Teknolojik araçlar; öğrencilerin çeşitli konulara hızlı bir şekilde ulaşmalarını, konuya odaklanmalarını ve konuyu hızlı bir şekilde öğrenmelerini sağlar. Böylece, öğrenciler daha hızlı keşfeder ve öğrenme zorluklarını daha kolay aşarlar (Picard, 2009: 11).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konuları dikkate alındığında, sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanmanın öğretim sürecine sağladığı özel faydalar ise şu şekilde sıralanabilir:

- Sosyal bilgiler dersi tarih konuları öğrencilere sıkıcı gelebilmektedir. 2012 yılında ilköğretim 7. sınıflar bazında yapılan bir araştırmaya göre, tarih öğrenmekten sıkılan öğrenciler tarihin ezber gerektirdiğini ve bu yüzden derste başarısız olduklarını, tarih konularının derste cansız ve monoton işlendiğini, tarih konularının sıkıcı ve uzun olduğunu, konuları anlamakta zorluk çektiklerini, genel olarak tarihi ve tarih konularını sevmediklerini belirtmişlerdir (Kaya ve Güven, 2012; 685). Sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih konuları hakkında belirtilen bu olumsuzlukların üstesinden gelebilmek için derste teknolojik araçların kullanılması öğretmene yardımcı olabilir (Tezci, 2003:157). Derste teknolojik araçların kullanımı ile öğrencilerin birçok duyu organına aynı anda hitap edilir, öğrenci tarihi ezberlemeden ve zevk duyarak öğrenir. Böylece öğrencilere tarih, ülke, millet sevgisi ve bilinci verilebilir.
- Ülkemizde yapılan araştırmalar sonucunda ilköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretiminin büyük ölçüde öğretmen merkezli olduğu, yaygın öğretim yöntemi olarak düz anlatımın yapıldığı ve en sık kullanılan öğretim aracının ders kitabı olduğu ortaya çıkmıştır. Böyle bir öğretim sürecinde öğrenciler pasif durumdadır (Çiftçi, 2008: 179). Oysaki etkili öğrenmelerin gerçekleşebilmesi için öğrencilerin bu sürece dâhil edilmesi gerekmektedir. Öğrencileri bu sürece dâhil edebilmek için izlenecek yollardan biri, tarih konularıyla ilgili olarak öğrencilere proje ödevleri verilmesidir. Proje sürecinin çeşitli aşamalarında öğrenciler, teknolojik olanaklardan büyük ölçüde yararlanabilirler. İnternette konu ile ilgili tarama yaparak gerekli bilgileri elde edebilirler veya slayt sunumu ile projeyi sunabilirler. Böylece öğrenciler, bizzat öğrenme aktivitelerinin içinde olurlar ve kendi öğrenmelerini kendileri gerçekleştirirler.
- Eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesini sağlar. Eleştirel düşünmede düşünmek yeterli değildir. Bir şeyi eleştirerek düşünmek gerekir ve eleştirel düşünme her bireyin sahip olması gereken bir haktır (Şahinel, 2007: 123). Tarih konuları için eleştirel düşünme oldukça önemlidir. Teknolojik araçların kullanılması ile öğrencilere aynı tarih konuları hakkında farklı kaynaklardan farklı bilgiler gösterilebilmekte, öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini geliştirmesi sağlanabilmektedir.

- Tarih, geçmiş zamanı anlatır. Geçmiş zaman soyut olduğu için öğrenciler tarafından algılanması güçtür. Tarih, öğrencilerin zaman kavramını anlamalarını gerektiren en belirgin çalışma disiplini. Zaman kavramı ile öğrenciler, kim olduklarını, geçmişte olan olayları, geçmiş ile bağlantı kurmayı, dünyanın değişimini ve gelecekteki durumunu anlarlar. Öğrencilere zaman kavramını kazandırabilmek için yapılabilecek çalışmalardan biri geçmişe ait fotoğrafları göstermek veya tarihi olayları tekrar kurgulamaktır (Sarı, 2008: 132). Öğretim sürecinde kullanılacak teknolojik araçlar ile geçmiş zamanı anlatan olaylar somut bir şekilde öğrenciye sunulabilir (Nalçacı ve Ercoşkun, 2005: 141). Böylece olayların hangi zamanda gerçekleşmiş olduğu daha rahat bir şekilde kavratılabilir. Bu şekilde geçmiş anlayışını kazanan öğrenciler, uzun dönemler arasındaki değişim ve devamlılığın seyrini takip etme ve geçmiş ile günümüzdeki olaylar arasında karşılaştırma yapma becerisini edinir (Sarı, 2008: 143).
- Tarih konularının vazgeçilmez haritalardır. Haritalar kullanılarak dersin konusu olan devlet ve toplulukların yaşadıkları coğrafi konum öğrenciye öğretilmeye çalışılır. Öğretimde kullanılan teknolojik araçlar ile devlet ve toplumların geçmişte yaşamış oldukları yerler geleneksel harita gösteriminden kurtarılarak, üç boyutlu olarak bilgisayar ve internetten gösterilebilmektedir. Örneğin, Google-Earth kullanılarak Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin ve etrafında bulunan komşularının gösterilmesi mümkündür. Türkiye içinde İstanbul'un gösterilmesi mümkündür. İstanbul içinde değişik yerlerin gösterilmesi mümkündür. Bu şekilde yapılan yer gösterimiyle, öğrencilerde mekân algısının oluşması kolaylaşabilir.
- Sosyal bilgiler dersi için birinci elden kaynak kullanımı öğrencilerin olaylara doğru bakış açısı geliştirmesi ve eleştirel düşünmeyi öğrenebilmeleri açısından gereklidir (Doğan, 2008: 86). Ancak günümüzde birinci elden kaynaklara ulaşmak oldukça zordur. Öğretimde teknoloji kullanımı ile tarih konuları hakkında bilgi veren, normalde ulaşılması ve öğrencilere sunulması neredeyse imkânsız veya çok zor olan birinci elden kaynaklara rahatça ulaşılabilir ve bu kaynaklar sınıf ortamında kullanılabilir. Örneğin, arşiv belgelerini veya gazete arşivlerini sanal ortama aktaran arşiv ve kütüphanelere internet erişimi

sağlanarak, direk olarak dersin konusuyla ilgili belgeler veya dönemin gazete-dergi haberleri öğrencilere sunulabilir. Ders esnasında öğrencilere, ses kayıt cihazlarıyla döneme şahitlik etmiş kişilerin ağzından kaydedilmiş bilgiler dinletilebilir. Ya da daha önce yapılmış ses kayıtları teyp kullanılarak dinletilebilir. Günümüzde artık birinci elden kaynak özelliği taşıyan tarihi videolar yayınlanmaya başlanmıştır. İzmir'in, Trabzon'un işgal edilmesi, Sarıkamış Harekâtı gibi olaylar ile ilgili o dönemlerde çekilmiş video görüntülerine internet kullanılarak rahatça ulaşılabilmekte ve izlenebilmektedir.

- Derste teknolojik araçlar kullanılarak öğretimi gerçekleştirilecek tarih konusuyla ilgilenen uzman kişilerin görüşlerine ulaşılabilir. Televizyonda daha önceden yayınlanmış ilgili programların ilgili bölümleri tekrar izletilebilir. Böylece hem farklı insanların ağzından konu öğrenciye tekrar tekrar sunulmuş olur, hem de her konuşmacı olayı farklı açıdan değerlendireceğinden öğrenci farklı bakış açılarını görmüş olur. Olaylar hakkında farklı bakış açılarını görmek de öğrenciye tarihi olaylar konusunda eleştirel düşünme becerisini kazandırır.
- Tarihi yerler kullanılarak öğretim yapılmasını sağlar. Tarih konularında öğrencilerin akademik başarılarını ve öğrenilenlerin kalıcılığını sağlama açısından tarihî yerlerle öğretim yönteminin, geleneksel öğretim yöntemine oranla daha başarılı olduğu bilinmektedir. Tarihi yerler, değerli temel bilgi kaynaklarıdır. Tarihi, öğrenciler için canlandırarak, tarihî şahıslara tarih kitaplarının dışında, insani boyut kazandırarak ve geçmişi öğrencilerin gerçek hayat deneyimleriyle birleştirerek tarihe kişisel bir üslup katar. Tarihi yerler öğrencilere başka türlü asla göremeyeceği yerleri ziyaret etme olanağı sağlar. Tarihi yerler kullanılarak yapılan öğretim herkesin yararına. Eğitimciler için, tarihi öğretmek ve öğrencileri heyecanlandırmak için bir araçtır (Gökkaya ve Yeşilbursa, 2009: 488). Ancak, tarihi yerlere gezi düzenlemek zordur veya tarihi yerlerin hepsini ziyaret etmek imkânsızdır. Yapılan araştırmalar sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemini nadir olarak kullandıklarını ortaya koymuştur (Akpınar ve Aydemir, 2012: 45; Öztaş, 2009: 926). Bu noktadaki zorluklar teknolojik araçlardan faydalanılarak aşılabılır. Teknolojik araçlar yardımıyla sınıftan tarihi yerlere sanal geziler düzenlenebilir. Böylece tarihi yerlerle öğretimin faydaları elde edilebilir.

- Müzelerin sınıftan ziyaret edilmesini sağlar. Sosyal bilgilerin tarih dersleri için müzeler, eğitim amaçlı kullanılmaktadır. Günümüzde öğrenim-öğretim süreci içinde, insanlığın mirasına ve eskiden yaşamış toplum ve kültürlerle saygı duymayı sağlama, müzede sergilenen tarihi eserlere karşı ilgi, değer verme ve koruma bilincini oluşturabilme adına etkinliklerin müze ortamında gerçekleştirilmesi ön plana çıkmıştır. Müzelerin anlam ve önemine ilişkin bu bakış açısı değişimi, öğrencilerde daha kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirebileceği gibi, daha nitelikli bir bireysel, ulusal ve tarihsel kimliğin gelişimine de katkıda bulunacaktır (Kabapınar, 2012: 292). Ancak müze ziyaretlerini planlamak, hazırlık yapmak ve gerçekleştirmek zahmetli ve zaman alıcı faaliyetlerdir. Bu durum karşısında “sanal müze” olarak adlandırılan müzelere bilgisayar başından internet aracılığıyla ulaşmak ve gezinti yapmak mümkündür. Sanal müze altyapısı olan müzelere yapılan sanal geziler ile; müzenin tarihsel gelişimi hakkında bilgi almak, müzenin tamamını gezmek, herhangi bir resme veya nesneye odaklanarak en ince detayına kadar görmek mümkündür. Bu anlamda sanal müzelerin en önemli avantajı dünyanın dört bir tarafında bulunan müzelere erişimi sağlayabilmesidir. Normalde gidemeyeceğimiz, gezinti yapamayacağımız müzeleri sınıfa getirmesidir (Kabapınar, 2012: 305).
- Öğrencilere küresel düşünme becerilerinin verilmesinde önemli rol oynar. Küresel öğrenme, olayları ve sorunları dünya genelinde ve bütünlük bağlamında anlayabilme yeteneğidir. Dünyadaki gelişmeler gittikçe küreselleşmekte ve bu küreselleşme özellikle kitle iletişim araçları kanalı ile bireylere ve kitlelere anında ulaştırılmaktadır. Böyle bir ortamda, toplumdaki bireylerin daha okul döneminde küresel düşünen öğrenciler durumuna getirilmesi gerekmektedir. Bu ise şu anlama gelmektedir: Bugünkü eğitim ve öğretimin hedefi, bir taraftan yerel, diğer taraftan küresel boyutta sorumluluk üstlenebilen, tutum oluşturabilen bir gençlik yetiştirmek olmalıdır. Öğrencinin bu yeteneği kazanabilmesi için de, teknolojik araçları kullanarak dünya ile iletişim içinde olması gerekmektedir (Coşkun, 1997: 10).
- Günümüzde eğitimin bireye çağın gereksinimlerine uygun bilimsel ve teknolojik yetenekleri kazandırması gerekmektedir. Sosyal bilgiler eğitiminde teknolojik araçların, öğrenme-öğretme sürecinde kullanılması yeni nesillerin teknoloji

okur-yazarlığını geliştirmesini veya pekişmesini sağlar. Böylece yaşadığı dönemin gelişmelerine adapte olmuş bireyler yetiştirilir.

Bu araştırma ilköğretim 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi ğretmenlerinin tarih konularının ğretimi sürecinde ğretim teknolojilerini kullanmalarına ilişkin durumlarını tespit etmek ve bu konuyla ilgili öneriler getirmek üzere yapılmıştır. Bu bağlamda araştırma, öğretmenlerin hem eksiklerinin, hem de ihtiyaçlarının tespit edilmesini hedeflemiştir. Ayrıca araştırma, Milli Eğitim Bakanlığının ğretmenlere yönelik yetiştirme ve geliştirme hizmetlerine bir yön verme açısından önem taşımaktadır.

4. Varsayımlar

Bilim soyutlayıcı ve genelleycidir. Bilim, belli türde olayların hepsinde geçerli olabilecek şekilde yasalar ortaya koyar. Bu noktadan hareketle, Türkiye'deki eğitim bölgelerinin coğrafı, sosyal ve ekonomik farklılıkları, tutum ve imkân farklılıkları, sosyal bilgiler kapsamında yer alan tarih konularının ğretimi sırasında teknoloji kullanım düzeyini önemli lde etkilemektedir. Araştırmada genellenebilir bir sonuca ulaşmak için, araştırmanın en başından bazı durumların eşit olduğunu varsaymak gerekir.

Bu araştırma yapılırken farklılıklar yanında bazı durumların eşit olduğu varsayılarak çalışma yapılmıştır. Eşit olduğu varsayılan durumlar şoyledir:

1. Çalışmaya katılan öğretmenlerin uygulama ile ilgili belirttikleri görüşlerinde samimi oldukları varsayılmıştır.
2. Evrenden hareketle belirlenen örneklemin, evrenin gerçek görüşünü yansıtabilecek sayıda olduğu varsayılmıştır.
3. Olumlu ve olumsuz formattaki sorulara ankette yer verilerek iç tutarlılık kontrolünün daha kolay yapıldığı, bu durumun hedeflenen geçerlilik için önemli bir adım olduğu ve anket hakkında olumlu düşünen insanların, olumsuz formattaki sorulara katılmadığı varsayılmıştır.

5. Sınırlılıklar

Bu araştırmada;

1. Araştırma, 2011-2012 öğretim yılında Kütahya'da bulunan ilköğretim okullarındaki 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma öğretmenlerin ve öğrencilerin çeşitli değişkenlere bağlı olarak, sosyal bilgiler dersi kapsamındaki tarih konularının öğretiminde teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi ile sınırlıdır.
3. Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaların tamamen deneyselliğe oturtulamamasından kaynaklanan sınırlılıklar bu çalışma içinde geçerlidir.

6. Tanımlar

Bu çalışmada kullanılan bazı kavramlar ve bunların anlamları şöyledir:

Teknoloji: İnsanlığın koşullarının geliştirilmesine bilimin uygulanması olarak tanımlanabilir. Teknoloji, insanların yararı için bilimi insanların pratik yaşamına uygular. Bilim, kendisi için bilgi üretir. Bilim bilmektir ve bilme uğraşısıdır. Teknoloji yapmaktır, etkili ve verimli yapma yolları uğraşısıdır (Eiselle ve Ellın Eiselle, 1994: 2). Diğer bir tanım şöyledir: “Teknoloji, düşünce ve bilimsel bilginin işe koşulması için araştırma yapan ve bunları işe koşma yöntemlerini gösteren bilimdir.” Teknoloji, üretim için gereken tüm bilgi, yöntem, teknik, araç, gereç ve aygıtın tümünü kapsar (Başaran, 2006: 51).

Eğitim: Eğitim, “Bireyin, yapılarında (zihinsel, duygusal, psikomotor, sosyal, kültürel, törel, dini vb.) kendi yaşantısı yoluyla meydana gelen istendik düzeyde kalıcı izli değişimlerdir.” (Özel, Bayındır ve Özdemir, 2012: 1). Diğer bir tanımda eğitim, “içinde yaşanan toplumca arzu edilen davranışların bireylerde oluşturulması sürecidir.” şeklinde tarif edilmiştir (Çilenti, 1984: 13).

Eğitim Teknolojisi: Eğitim teknolojisi, “Genelde eğitime, özelde öğrenme durumuna egemen olabilmek için ilgili bilgi ve becerilerin işe koşulmasıyla öğrenme ya da eğitim süreçlerinin işlevsel olarak yapılaşdırılmasıdır (Alkan, 1995: 12).

Öğretim teknolojisi: Öğretim teknolojisi, “İlgili disiplin alanlarına özgü olarak etkili öğrenme düzenlemeleri oluşturmak üzere amaçlı ve kontrollü durumlarda insan gücü ve insan gücü dışındaki kaynakları birlikte işe koşarak belirli özel hedefler doğrultusunda öğrenme-öğretme süreçleri tasarlama, işe koşma, değerlendirme ve

geliştirme eylemlerinin bütününi içeren sistematik bir yaklaşımı ifade etmektedir.” Öğretim teknolojisi, öğretimin eğitimin bir alt kavramı olduğu anlayışından yola çıkılarak ve belirli öğretim disiplinlerinin kendine özgü yönlerini dikkate alarak düzenlenmiş teknolojiyle ilgili bir terimdir. Buna “sosyal bilgiler öğretimi teknolojisi”, “tarih öğretimi teknolojisi” gibi örnekler verilebilir (Alkan, 1995: 19).

Sosyal bilimler: Sönmez (1994) sosyal bilimleri “ İnsan tarafından üretilen gerçeğe kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak” tanımlamıştır. Diğer bir tanımda da sosyal bilimler, “İnsan ve cemiyeti alakadar eden ilmi tetkik ve araştırmalarla elde edilen bilginin heyeti mecmuasıdır” (Moffatt, 1957: 1).

Sosyal Bilgiler: Çeşitli sosyal bilim dallarından özet olarak seçilmiş, öğrencilerin seviyelerine göre sadeleştirilmiş konuları kapsayan ve ilköğretim bölümlerinde okutulan dersin adıdır (Dönmez, 2003: 32). Diğer bir tanıma göre sosyal bilgiler, öğretim amacıyla sosyal bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konular ve bilgiler bütünüdür. Sosyal bilgiler eğitimi programı; Türk demokratik toplumundaki sorumluluk sahibi vatandaşların görevlerine uygun amaçlar üreten, içeriğini tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularını kaynaştırarak oluşturup ve ömür boyu vatandaşlık becerilerinin uygulanmasını öngören bir eğitim programıdır (Akdağ, 2008: 6).

İletişim: İletişim, iki veya daha fazla insan arasında anlamları ortak kılma sürecidir. Öğretme-öğrenme süreci açısından bakıldığında iletişimin temel işlevi, anlamları ortak kılmanın yanı sıra duygu, düşünce, bilgi ve becerileri paylaşarak davranış değişikliği meydana getirmektir (Yalın, 2010: 12).

Araç-Gereç: Öğretme, öğrenme etkinliklerinde kullanılan yardımcı kaynaklardır. Araç, daha çok mekanik nitelikteki yardımcılar olup; gereci sunmada vazgeçilmez öğedir. Tepegöz, bilgisayar, televizyon birer araçtır. Gereç ise daha çok yazılı basılı nitelikteki yardımcılar olup, aracın vazgeçilmez öğesidir. Tepegöz aasetatı, bilgisayar ve televizyon programları birer gereçtir (Gülbahar, 2008: 87).

BİRİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. EĞİTİM VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİSİ

1.1.1. Eğitim ve Öğretim Kavramları

Eğitim tanım olarak, “davranış geliştirme, yetenek geliştirme, bilgi-beceri ve tutum kazanma sürecidir” (Alkan, 1995: 16). Bir başka tanıma göre eğitim, “Bireyin zihninde ve davranışlarında kalıcı izli gelişme gösterdiği süreçler bütünüdür.” Bunun nedeni, eğitim sürecinde bireylerin sürekli olarak yeni davranışlar kazanmasıdır. Kazanılan bu yeni davranışlar, eski davranışları ortadan kaldırmakta veya bu davranışların gelişmesini sağlamaktadır (İşman, 2011: 45).

Eğitim, birey ile onun yaşadığı sosyal çevre arasında oluşan bir süreçtir. Eğitim sırasında birey, içinde yaşadığı toplumun verdiği kültürü almak, o toplum içinde istenen ve geçerli olan davranışları kazanmak zorundadır. Her toplum kendisini oluşturan bireylerin, toplumu geliştirerek devam ettirecek özellikleri (yani davranış gruplarını) kazanabilecek şekilde yetişmelerini sağlar. Bunun için, önce toplumun bireylerde bulunmasını istediği özellikler belirlenir, sonra bunlar bireylere hazırlanan uyarıcılar yardımıyla kazandırılmaya çalışılır. Bu işleme eğitim denir. Bu açıklamalara dayanarak eğitimin tanımı “İçinde yaşanılan toplumca arzu edilen davranışların bireylerde oluşturulması sürecidir.” şeklinde verilebilir (Çilenti, 1984: 13).

Eğitim, insanların doğayla ve birbirleriyle etkileşiminden beri vardır. Çünkü insanoğlu binlerce yıl, yaşamı devam ettirmek için gereken davranışları ya deneyerek ya da birilerine bakarak öğrenmiştir. Ancak eğitimin nasıl olması gerektiğine dair düşünce ve görüşler son iki yüz yıl içinde oluşmuş ve bu zaman zarfında eğitim bir bilim alanı olarak kabul edilmiştir. Başlangıçta eğitim, tek bir bilim alanı olarak benimsenirken son elli yıla birden çok bilimce incelenir olmuştur (Başaran, 1996: 167).

Eğitim ailede başlar ve çocuğun çevresinde gördüğü davranış biçimi, konuşma, anlatım ve yapılanları taklit yoluyla tekrar etmesi sonucu oluşur (Baytekin, 2011: 13). Dünyaya gelen bebek, ailesinin yardımıyla yürümesini, konuşmasını, yemek yemesini öğrenir. Bu öğretme sürecinin tümü “eğitim” dir. Başlangıçta ailesi tarafından eğitilen çocuk, ilerleyen zamanlarda çevresindeki kişilerce eğitilecektir. Ancak çocuğu çevresindeki doğal eğitimcilerin çocuğa sağladığı eğitim plansız ve programsızdır. Planlı ve programlı eğitim, eğitimden resmen sorumlu olan okullarda yapılır

(Küçükahmet, 2001: 2). Okullardaki eğitim ise, öğretim programları doğrultusunda gerçekleştirilir.

Öğretim, “öğrenilmesi gereken davranışların önceden kasıtlı olarak planlandığı ve öğretildiği planlı bir süreçtir.” Öğretim genellikle daha önceden hazırlanmış öğretim programları, kurs programı, seminer programı, hizmet içi eğitim programı gibi programlar aracılığıyla gerçekleştirilir (Saban, 2008: 55). Öğretim sürecinde kullanılan öğretim programları, belli bir bilgi kategorisindeki bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük programlardır (Saban, 2008: 56).

Öğretim sonucunda öğrenme gerçekleşir. Öğrenme, eğitim durumunun öğrenen (öğrenci) tarafından gerçekleştirilmesidir (Özdemir, 2006: 3). Başka bir ifadeyle öğrenme, yaşantı ürünü olarak davranışlarda nispeten kalıcı izli değişmelerin oluşmasıdır. Öğrenmenin oluşması için; davranışta nispeten sürekli bir değişme olması, bu değişmelerin yaşantı yoluyla kazanılması ve sadece büyüme sonucunda veya hastalık gibi etkenlerle geçici bir biçimde meydana gelmemesi gerekir (Senemoğlu, 2005: 89).

Tüm bu tanım ve açıklamalardan sonra şu tespitte bulunabilir: Eğitim süreci, öğretim ve öğrenme süreçlerini içine alır ve onlardan daha kapsamlıdır. Eğitim, zaman ve mekân yönünden kapsamlı, sürekli ve çok boyutludur. Öğretim ise planlı, programlı ve desteklidir (Hesapçıoğlu, 2011: 46).

1.1.2. Teknoloji Kavramı

Bilim; bilgi edinme, bilgi öğrenme amaçlı araştırma ya da doğa, insan ve toplum konularında bilimsel, deneysel veya teorik yöntemlerle elde edilmiş düzenli ve örgütlü bilgilerdir. İnsanoğlu yaratılışından itibaren çevresinde gördüğü varlıkları ve olup biteni merak etmiş, öğrenmeye çalışmış, böylece bu konular üzerinde bilgi sahibi olmak istemiştir. İlk insanlar, bilimsel çalışma ve araştırmalar yaparak bilgi edinmek üzere yola çıkmamışlardır. Onlar, hayatta kalmak, ihtiyaçlarını daha kolay şekilde karşılamak ve meraklarını gidermek için bilgi edinmek istemişler ve çeşitli buluşlar yapmışlardır. Onların bilgi kaynaklarını, etraflarında gördükleri doğa, doğal olaylar ve gözlemleri oluşturmuştur. İnsanlar bir süre sonra, olayları taklit etmeye, nedenlerini düşünmeye, kendi aralarında tartışmaya ve yorumlamaya başlamışlardır. Kendilerine

yararlı olanları birbirlerine aktarmışlar, böylece bilim doğmuştur. Zamanla insanların sahip olduğu bilgi miktarı artmış ve bilim sistematik bir yapıya dönüştürülmüştür. Bilimsel buluşlar ise, hem toplumların bilgi düzeyini yükseltmiş, hem de saygınlık ve ekonomik güç kazanma aracı olmuştur (Doğan, 2010: 3-5).

İnsanlık tarihinde bilimsel araştırmalarda meydana gelen gelişmeler, teknolojinin de gelişmesini sağlamıştır. Çünkü bilim bilgi üretir; teknoloji de üretilen bilgiyi, insanlığın koşullarının geliştirilmesi ve insanların yararı için yaşama uygular. Bilim bilmektir ve bilme uğraşısıdır, teknoloji yapmaktır ve etkili ve verimli yapma yolları uğraşısıdır (Eiselle ve Ellın Eiselle, 1994: 2). Diğer bir anlatıyla bilim doğa kanunlarının araştırılması, teknoloji de bu kanunların hayatı kolaylaştırmak için maddi hayata uygulanmasıdır (Ata, 2012: 6). Teknoloji için verilen tanımlardan bazıları şöyledir:

“Teknoloji, en genel anlamda, kazanılmış yeteneklerin işe koşulmasıyla doğaya egemen olmak için gerekli işlevsel yapılar oluşturma olarak ifade edilebilir” (Alkan, 1995: 17).

“Teknoloji bilimsel bilgilere dayalı olarak sorun çözmeyi amaçlayan çok boyutlu bir kavramdır” (Saban, 2008: 56).

“Teknoloji, insanların yaşamını kolaylaştıracak bilgileri üretme ve pratik olarak uygulama yollarıdır” (İşman, 2003: 30).

“Teknoloji, düşünce ve bilimsel bilginin işe koşulması için araştırma yapan ve bunları işe koşma yöntemlerini gösteren bilimdir.” Teknoloji, üretim için gereken tüm bilgi, yöntem, teknik, araç, gereç ve aygıtın tümünü kapsar (Başaran, 2006: 51).

Teknoloji, “Bilimsel yollarla elde edilen verilerin, insan hayatını kolaylaştırmak, insanoğlunun sorunlarını çözmek gibi maksatlarla hayata uygulanması işidir” (Yeşiltaş ve Sönmez, 2008: 389).

Bu tanımlarda teknoloji, bilimsel verileri hayata uygulamak olarak ele alınmıştır. Teknolojiye bu açıdan bakıldığında, teknolojinin gelişmesinin bilimin gelişmesine paralel olması gerekir ve öyle de olmuştur. Bilimde meydana gelen gelişmeler, er ya da geç teknolojik gelişmeler olarak insanların hayatına yansımıştır (İşman, 2003: 8). Teknolojideki en hızlı gelişme, sanayi devriminden sonra olmuştur.

Çünkü sanayi devriminden sonra, batıda bilimsel bir patlama olmuş, bilimsel patlama da teknolojik gelişmelerin hız kazanmasını sağlamıştır. Bu durumun sonucunda bilimin yeni teknolojiler doğurduğu, bu teknolojilerin de yeni bilimsel araştırmalar gerektirdiği karşılıklı etkileşim dönemi başlamıştır. Günümüzde insanlığın endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinin en büyük gücünü bilim teknolojisi ve bilgili insan oluşturmaktadır. Bu süreçte verimli sonuçlar alabilmek için eğitim kurumlarının teknoloji ile sıkı işbirliği içinde olması ve teknolojiye ayak uydurması gerekmektedir (Ertürk, 1997: 89).

1.1.3. Teknoloji – Eğitim İlişkisi

Eğitim ve teknoloji insan yaşamının bütün yönlerini etkileyen iki temel öğedir. Her iki öğe de insanın doğal ve sosyal çevresine egemen olmak için gösterdiği çabalarda başvurduğu iki temel araç olmuştur. Eğitim, insanda doğuştan var olan gizil güçlerin ve yeteneklerin açığa çıkarılmasına, onun daha güçlü, daha olgun, yaratıcı ve yapıcı bir varlık olarak gelişme ve büyümesine hizmet etmiştir. Teknoloji ise, insanoğlunun eğitim yoluyla kazandığı bilgi ve becerilerden daha etkili ve daha verimli yararlanabilmesi için, onları daha sistemli ve bilinçli olarak uygulayabilmesine yardım etmiştir. Eğitim ve teknolojinin bu şekilde etkileşimi insanı mükemmelleştirmiş, geliştirmiş, doğaya ve çevresine karşı egemen bir unsur haline gelmesini sağlamıştır (Alkan, 1995: 15).

Eğitim, “Bireyin zihninde ve davranışlarında kalıcı izli gelişme gösterdiği süreçler bütünüdür.” Çünkü eğitim sürecinde bireyler sürekli yeni davranışlar kazanmaktadır. Kazanılan yeni davranışlar, eski davranışları ya ortadan kaldırmakta, ya da gelişmesini sağlamaktadır. Eğitimin en önemli amacı, bireyleri etkili bir şekilde yetiştirmek ve bireylerin zihinsel gelişimlerini sağlamaktır. Eğitim etkinliklerinin sonucunda, bireyin davranışlarında bir değişikliğin ortaya çıkması beklenmektedir. Ancak eğitim, sadece belli bir takım davranışları kazandıran bir sistem değildir. Eğitim kavramı, bilgilerin geliştirilmesi, gerekli ortamlarda uygulama yapmak için faaliyetlerin organize edilmesi ve eğitim-öğretim ortamlarının öğrenciler tarafından istenilen ve aranan ortamlar haline gelebilmesi için ortamların zenginleştirilmesi faaliyetlerini de içermektedir. Bu zenginleştirme faaliyetleri ise ancak teknolojinin eğitimde kullanılması

ile mümkündür (İşman, 2003: 30-32). Bu noktalar, eğitim ve teknolojiyi birbirine bağlamakta ve etkileşim içinde olmalarını sağlamaktadır.

Eğitim ve teknoloji ilişkileri, kültürel, ekonomik ve eğitsel olmak üzere üç yönlü düşünülebilir. Birinci yönü olan eğitim ve teknoloji ilişkisinin kültürel yönünü, teknolojik ortamın ortaya çıkardığı yaşam görüşü, değerler sistemi, sosyal yapı ile tutum ve davranışlar örüntüsünün oluşturduğu kültürel ortam için gerekli eğitim formasyonunu sağlamak, oluşturmaktadır. Bireyin çağın gereksinimlerine uygun bilimsel ve teknolojik yetenekleri kazanma eğitimi bu doğrultuda düşünülebilir. Eğitim ve teknoloji ilişkisinin ikinci yönünü, eğitimin teknolojinin gereksinim duyduğu nitelikteki insan gücünü yetiştirme işi oluşturmaktadır. Teknik eğitimin verilmesi ve eğitimin ekonomik yaşam için gerekli insan gücünü yetiştirmesi bu yönüyle ilgilidir. Eğitim ve teknoloji ilişkilerinin üçüncü yönünü, teknolojik olanaklardan eğitim alanında yararlanma ve teknolojinin eğitime uyarlanması oluşturur. Bu yönüne göre gelişen teknoloji, teknolojik ortamda yaşayacak bireylere gerekli genel yetenekleri kazandırma, ortamın gerektirdiği niteliklere sahip insan gücünü yetiştirme ve öğretim ortamlarında teknolojik olanaklardan yararlanma olmak üzere eğitimi üç yönde etkilemektedir (Alkan,1995: 16).

Teknoloji-eğitim ilişkilerinin üçüncü yönü olarak verilen öğretim ortamlarında teknolojik olanaklardan yararlanma konusu, eğitim ortamları için oldukça önemlidir. Her dönemde öğretim araç ve gereçleri, dünyada hızlı gelişen bilim ve teknolojiden etkilenmekte ve öğretim ortamlarına teknolojik araçlar olarak yansımaktadır. Bu durumda toplumlar sürekli olarak bilim ve teknolojinin gelişimine göre eğitimde çeşitli yönlerden köklü değişiklikler yapmalı ve önlemler almalıdır. Bu yöndeki gereklilik günümüzde çok daha önemli bir duruma gelmiştir. Çünkü artan bilgi miktarı karşısında eğitimciler, daha çok öğrenciye, daha az zamanda, daha fazla bilgi öğrenme olanağı sağlamak zorunda kalmaktadırlar. Diğer yandan öğrenci ve öğretmenlerin ihtiyacı olan bilgileri kendi kendilerine arayıp bulma ve kullanma yeteneği geliştirmeleri zorunlu olmaktadır. Bu nedenle, öğretimin daha etkili olmasını, daha iyi ve çabuk yapılmasını sağlayacak, yeni araç, gereç ve teknolojik araçların sürece dâhil edildiği öğretim yöntemlerin sürekli olarak araştırılıp geliştirilmesi önemli bir konu olarak haline gelmiştir (Alkan, 1995: 8).

Toplumlar, teknoloji ve eğitimi birbirinden ayrı veya kopuk düşünmemelidir. Teknoloji ve eğitimin birbirinden kopuk düşünüldüğü durumlarda teknoloji eğitime adapte edilemez veya adapte edilen eğitim araçları öğretim ortamlarında kullanılmaz. Toplumdaki hızlı teknolojik gelişmeler karşısında, mevcut eğitim sistemleri geleneksel tarzda sürdürülür. Böyle bir durumda birçok sorunla karşılaşılır. Bu sorunların en önemlilerinden bazıları; eğitim sisteminin gerçek hayattan kopması, zamanının teknolojik gereksinimlerine ayak uyduramayan bireylerin yetiştirilmesi, çeşitli teknolojik olanaklara ve yeni öğretim ortamlarına rağmen geleneksel öğretme-öğrenme süreçlerinin yaygın olarak kullanılması ve etkili bir öğrenmenin gerçekleştirilememesidir.

Eğitim ve teknoloji arasındaki ilişki ele alınırken unutulmaması gereken önemli bir nokta, teknoloji eğitim açısından ele alındığında, teknolojik araçların öğretimde yardımcı bir rol üstlendiği ve öğretimin amacı haline getirilmemesi gerektiğidir. Öğretim ortamlarında gelişmiş teknolojik araçların kullanımı, öğretimde doyum ve başarıya ulaşabilmek için tek başına yeterli değildir (Demirel ve Yağcı, 2010: 10).

1.1.4. Eğitim Teknolojisi Kavramı

Alkan (1995)'a göre eğitim, “Davranış geliştirme, yetenek geliştirme, bilgi-beceri ve tutum kazanma sürecidir.” Teknoloji ise, “en genel anlamda kazanılmış yeteneklerin işe koşulmasıyla doğaya egemen olmak için gerekli işlevsel yapılar oluşturma olarak ifade edilebilir.” İlgili alt kavramların taşıdığı bu anlamlar doğrultusunda eğitim teknolojisi, “genelde eğitime, özelde öğrenme durumuna egemen olabilmek için ilgili bilgi ve becerilerin işe koşulmasıyla öğrenme ya da eğitim süreçlerinin işlevsel olarak yapılandırılmasıdır. Diğer bir deyişle öğrenme- öğretim süreçlerinin tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi işidir.”

Çilenti (1984)'ye göre eğitim teknolojisi, “Davranış bilimlerinin iletişim ve öğrenmeyle ilgili verilerine dayalı olarak, eğitimle ilgili ulaşılabilir insan-gücünü ve insan-gücü dışı kaynakları, uygun yöntem ve tekniklerle akılcıca ve ustaca kullanıp, sonuçları değerlendirerek, bireyleri, eğitimin özel amaçlarına ulaştırma yollarını

inceleyen bilim dalı” veya “öğrencileri, eğitim programlarında belirlenmiş olan özel amaçlara ulaştırma süreciyle uğraşan bilim dalıdır.”

İşman (2003)’a göre eğitim teknolojisi, “Öğrenme-öğretme ortamlarını etkili öğrenmeleri oluşturmak için zenginleştirme ve geliştirme süreçlerinde işe koşulan bütün kuramsal ve pratik çalışmaların bir programlı set halindeki uygulamasıdır.”

Uşun (2006)’a göre eğitim teknolojisi, “Eğitimle ilgili kuramların öğretmen ve özellikle de eğitim etkinliklerinin merkezinde yer alan hedef kitleyi oluşturan öğrenci açısından en etken ve verimli uygulamalara dönüştürülebilmesi için; kuramsal esaslar, hedef, öğrenci, insan gücü, ortam, yöntem-teknik, öğrenme durumları ve değerlendirme gibi öğelerden oluşturulmuş uygulamalı bir bilim dalıdır. Yani eğitim uygulamalarına bilimsel, sistematik, bütüncül bir yaklaşımdır.”

Korkmaz (1997)’a göre eğitim teknolojisi, “Eğitim alanında kuramsal düşünce ile onun uygulamaları arasındaki boşluğu dolduran bir alandır.”

Bu tanımları gözden geçirdiğimiz zaman, eğitim teknolojisinin genel bir kavram olarak üç ana özelliği kapsadığı ortaya çıkar:

1. Donanımlar
2. Öğrenme ve öğretme kuramları
3. Öğretim ortamlarının tasarımı

Bu üç ana özellik bireylerde etkili öğrenmeler oluşturabilmek için mutlaka öğrenme-öğretme ortamlarının tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde işe koşulmalıdır. Eğer bu özelliklerden bir tanesi kullanılmaz ise, etkili öğrenme ve öğretmeler oluşamaz. Buradan yola çıkılarak, eğitim teknolojisi, öğrenme-öğretme ortamlarını etkili öğrenmeleri oluşturmak için zenginleştirme ve geliştirme süreçlerinde işe koşulan bütün kuramsal ve pratik çalışmaların bir programlı set halindeki uygulamasıdır denebilir (İşman, 2003: 38).

Eğitim teknolojisi öğretim ortamlarının vazgeçilmezidir ve öğrenme-öğretme sürecinde birçok faydalar sağlar. Eğitim teknolojisinin sağladığı faydalar kısaca şu şekilde sıralanabilir:

- Serbestlik: Öğretimde teknoloji kullanımı, öğretmen ve öğrenciye öğretimi istediği zaman gerçekleştirebilme imkânı verir.
- Birinci kaynaktan bilgi: Öğretimde teknoloji kullanımı ile öğretmen ve öğrenci birinci kaynaktan belli bir konu hakkında bilgi edinebilmektedir.
- Fırsat eşitliği: Öğretimin zaman ve mekândan bağımsız olarak, herkesin ulaşabileceği şekilde yapılabilmesini sağlar.
- Çeşitlilik ve kalite: Öğretimde teknoloji kullanımı, öğrenme stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlar. Örneğin, dersin konusu ile ilgili görseller, sunumlar kullanılabilir. Bunun sonucunda daha çok kalıcı öğrenmeler oluşur.
- Yaratıcılık: Çoklu ve seçenekli öğrenme ve öğretme imkânları ile bireysel inisiyatif yaratma güçlerini geliştirme fırsatı sağlamaktadır.
- Bireysel öğretim: Öğrencilerin niteliklerine uygun olan bireysel eğitim fırsatı sağlanır.
- Üretken eğitim ve hızlı öğrenme: Öğrencilerdeki üretkenliği ve öğrenme hızını artırır. Gerçek öğrenme deneyimleri sağlar.
- Yaşam boyu öğrenme: Öğrenciler yaşam boyu eğitimlerini yapabilirler. Eğitimi istedikleri yerden ve istedikleri zaman alabilirler.
- Aktif bir rol: Derste öğretim teknolojilerinin kullanılması sırasında öğretmen yol gösterici ve rehber konumuna gelir. Öğrenci kendisi gayret göstererek bilgiye ulaşabilir ve bilgilerin içeriklerini kendi gereksinimlerine göre belirleyebilir (İşman, 2003: 39-40).

Eğitim teknolojisi, kuramsal bilimlere dayalı ve uygulamaya dönük bir nitelik taşır. Eğitim teknolojisinin sahip olduğu temel ilkeleri vardır. Bu ilkeler; etkili bir öğretim sağlamak, insan gücü ve diğer kaynakları eşgüdümlemek ve çevresel etmenleri kontrol etmek için gereklidir. Eğitim teknolojisinin başarısı için bu ilkeler bir zorunluluktur. İlkeler, kuramsal bilgileri somutlaştırarak anlamlı biçimde işe koşulması amacıyla geliştirilmiş temel görüşlerdir. İlkeler eğitim teknolojisinin kullanıldığı çeşitli bilim dallarındaki kuramsal bilgilere dayalı olarak geliştirilmiş, bu alanda ilgililere

sistematik düşünme ve alana bütüncül bir açıdan bakma olanağı vermiştir. Eğitim teknolojisinin temel ilkeleri şu şekilde sıralanabilir:

Hedef: Eğitimde tam öğrenmeyi gerçekleştirmek ve süreçteki öğrencilerin tümünün istenen hedefe ulaşmasını sağlamak ilkesidir. Bu ilkeye göre, öğretme-öğrenme süreçlerinde başarısızlık değil başarı esas alınmalıdır. Eğitimde ayırıcı ve eleyici yaklaşım yerine, herkesin en üst düzeyde geliştirilmesini esas alan bir yaklaşım izlenmelidir.

İşlev: Eğitim teknolojisinin temel işlevi, kuramsal bilgileri ve bilimsel ilkeleri sosyal çevrede ortaya çıkan eğitim sorunlarının çözümünde etkili biçimde kullanmak, uygulama süreçleri geliştirmek ve bunları gerektiğinde tekrarlamaktır.

Konu ve yöntem: Eğitim teknolojisinin temel konu ve yöntemi, eğitim sorunlarını akılcı ve bilimsel bir araştırma konusu yapmaktır. Bu ilkeye göre, eğitim teknolojisi bilimsel araştırmayı esas almalı, sorunlara bilimsel çalışmalarla elde edilen çözümler getirilmelidir.

Kapsam: Eğitim teknolojisinin kapsamı, eğitimin her alanında ve bir bütünlük içinde eğitim kuramlarını uygulamaya dönüştürmektir. Bu ilkeye göre, eğitim teknolojisi bilim ve uygulama arasında uzanan bir yere sahiptir.

Program: Eğitim teknolojilerinin programı, eğitimde yer alan öğretim programlarının içeriğinde devamlılık sağlamayı esas kabul etmelidir. Bu ilke, öğrenme-öğretme durumlarında ulaşılmak istenen hedeflerin ve kazandırılması istenen davranışların sistematik analizlere dayalı olarak saptanmasını, böylece birbirini izleyen eğitim durumları arasında boşlukların ve gereksiz tekrarların önlenmesi gereğini vurgulamaktadır.

Personel: Öğretmen ve diğer eğitim personelinin etkinliğini artırmak eğitim uygulamalarında esas alınmalıdır.

Süreç: Öğrenme-öğretme süreçlerini öğrenci farklılıkları ve yeteneklerine uyarlamak gereklidir. Öğrenciler farklı ilgi, yetenek ve beklentileri ile bireysel farklılıklara sahiptir. Öğrenme-öğretme sürecinde eğitimin nihai hedefi olan öğrencinin öğrenmesini sağlayabilmek için bireysel farklılıkları dikkate almak ve süreci buna göre düzenlemek gerekir.

Çevre: Eğitim yaşantılarının meydana geldiği çevreyi başarılı biçimde kontrol etmek gereklidir. Bu ilke, eğitim-öğretim faaliyetleri için gerekli olduğu düşünülen ve yaşantıların meydana geldiği çevreyi kullanmayı ve eğitim öğretim faaliyetlerinin meydana geldiği çevreyi eğitim hedefleri doğrultusunda düzenleme ve denetleme gereğini ortaya koymaktadır.

Başarı: Eğitimde öğrenci başarısızlık nedenlerini belirlemek üzere, öğrenme – öğretme sistemini analiz etmek ve başarıyı artıracak yeni düzenlemeler geliştirmek esas olmalıdır. Bu ilke öğrenci başarısızlık nedenlerinin önce sistemde aranması gerektiğini işaret etmekte, sistemin kendi kendisini analiz ederek başarısızlık nedenlerini giderici önlemleri almasının önemini vurgulamaktadır.

Değerlendirme: Eğitimde istenen hedefe ulaşma durumunu ölçebilecek bir ortam geliştirmek değerlendirme süreçlerinde temel hedef olmalıdır. Bu ilke değerlendirmenin objektiflik, açıklık ve farklı kişilerce değişik zamanlarda yapılan ölçmelerin belirli davranışları ölçmede benzer sonuçları vermesi gereğini vurgulamaktadır (Alkan, 1995: 88).

1.1.5. Öğretim Teknolojisi Kavramı

Sönmez (1994)'e göre öğretim teknolojisi, “Eğitim ortamında istendik davranışı öğrenciye kazandırmak için gerekli araç-gereçlerin tümü ve bunların eğitim ortamında kullanımı”dır. Yanpar (2011)'a göre öğretim teknolojisi, “Öğrenme-öğretme ortamının en etkin şekilde düzenlenmesi için gösterilen sistematik ve planlı etkinlikler bütünüdür.”

Diğer bir tanımda öğretim teknolojisi iki farklı açıdan ele alınmıştır. Bu tanıma göre öğretim teknolojisi, “bir açıdan, öğretmen, ders kitabı ve yazı tahtası yanında öğretim maksadıyla kullanılan ortamlara dayalı iletişim devrimidir. Diğer açıdan, tanımı belirli bir ortamın veya aracın ötesinde bir olgudur” (Eiselle, Ellın Eiselle, 1994: 2).

Öğretim teknolojisi, “İlgili disiplin alanlarına özgü olarak etkili öğrenme düzenlemeleri oluşturmak üzere amaçlı ve kontrollü durumlarda insan gücü ve insan gücü dışı kaynakları birlikte işe koşarak belirli özel hedefler doğrultusunda öğrenme-öğretme süreçleri tasarımı, işe koşma, değerlendirme ve geliştirme eylemlerinin

bütünü içerir sistematik bir yaklaşımı ifade etmektedir.” Öğretim teknolojisi, öğretimin eğitimin bir alt kavramı olduğu anlayışından yola çıkılarak ve belirli öğretim disiplinlerinin kendine özgü yönlerini dikkate alarak düzenlenmiş, teknolojiyle ilgili bir terimdir. Buna “sosyal bilgiler öğretimi teknolojisi”, “biyoloji öğretimi teknolojisi” gibi örnekler verilebilir (Alkan, 1995: 19). Eğitim teknolojisi ise “insanın öğrenmesi” olgusunun tüm yönlerini içeren problemleri sistematik olarak analiz etmek, bunlara çözümler geliştirmek üzere insan gücü, bilgi, yöntem, teknik, araç-gereç, düzenlemeler gibi tüm unsurları işe koşarak uygun tasarımlar geliştiren, uygulayan, değerlendiren ve yöneten karmaşık bir süreçtir. Diğer bir deyişle “eğitim teknolojisi” terimi, öğretme-öğrenme süreçleri ile ilgili özgün bir disiplini vurgularken , “öğretim teknolojisi” deyimini ise bir konunun öğretimi ile ilgili öğrenmenin kılavuzlanması etkinliğini ifade etmektedir (Alkan, 1995: 19).

Öğretim teknolojisi, kısaca öğretimde kullanılan araç-gereçler olarak düşünülebilir. Bu açıdan bakıldığında, birçok pratik ve işlevsel kriteri içinde barındırır. Bunun yanı sıra teknolojinin eğitimdeki işlevini daha kesin bir biçimde ifade eder. Eğitimde teknoloji kullanımı konusunda öncü ve ilk sırada yer alan ülke olan Amerika’da eğitim teknolojilerinden çok, öğretim teknolojisi kavramının kullanıldığı dikkati çekmektedir (Uşun, 2006: 9). Öğretim teknolojisi ile eğitim teknolojisi kavramları arasındaki farklılıklar şu şekilde bir tablo ile gösterilebilir:

Tablo 1.1: Öğretim Teknolojisi ile Eğitim Teknolojisi Arasındaki Farklılıklar

Öğretim Teknolojisi	Eğitim Teknolojisi
Öğretim teknolojileri daha dar tanımlı gruplara bölünebilir; örneğin mesaj tasarımı, mesaj dağıtımı ve mesaj verimliliği değerlendirmesi konuları öğretim teknolojilerinin bir alt dalı olarak gruplandırılabilir. Verimli bir iletişim sağlayabilmek için kullanılacak teknoloji tabanının sınırlandırılması önemlidir.	Hem öğretim hem de eğitim teknolojisi için çıkış noktası olan kavram teknoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat burada ayrıca “eğitim” kavramı üzerinde de durulması gerekir. John Dewey’in eğitim tanımı şöyledir: “Olgunlaşmayı yaşam yeterliklerini sağlamak üzere yaştan bağımsız olarak yapılan her türlü girişim eğitim kapsamına girer.”
Öğretim teknolojileri daha geniş bir uygulama alanının; yani eğitim teknolojisinin bir alt dalı olarak görülebilir. Açıklamak gerekirse eğitim teknolojisi, öğretim öğrenme gelişim ve yönetim teknolojilerinin birleşmesinden oluşmuştur. Buradan çıkışla, eğitim teknolojisi de başka benzer teknoloji gruplarıyla birleşerek daha büyük ve geniş teknoloji ortamlarını oluşturabilir.	Bazıları eğitim ile ifade edilen durumlar arasındaki farkları tanımlamışlardır: “Eğitimin beceri, tavır, tutum veya inanç kazandırma şeklinde bir uygulaması olduğu gibi, ayrıca öğrencinin kritik düşünme, bağımsız düşünme ve karar verme yeteneklerini geliştiren (eğitimin tanımı ile asıl anlatılmak istenen budur) önemli bir yönü de vardır.”

Kaynak: Saban, 2008: 59

Öğretim teknolojilerinin başlıca kullanım amacı, etkili öğrenmeler gerçekleştirilebilmektir. Etkili öğrenmelerin olabilmesi için öğretim teknolojilerinin; öğrenme ve öğretme ortamlarının tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sırasında kullanılması gerekir. Öğretmenler öğretim teknolojilerini eğitim-öğretim ortamlarında kullanmadan önce şu sorulara cevap aramalıdır:

- Öğrenciler kullanılacak teknolojiye nasıl tepki gösterecek?
- Teknolojik araçlar, kavramların öğretilmesine nasıl katkı sağlayacak?
- Teknolojik araçlar, öğrenme ve öğretme yöntemlerini nasıl etkileyecek?
- Teknolojik araçları kullanabilmek için öğrencilerde ne tür yetenekler olmalı?
- Teknolojik araçlar, öğrenci ile olan ilişkiyi nasıl etkileyecek?
- Teknolojik araçlar, öğrencilerin başarısını nasıl artıracak?
- Bu teknolojik araç nasıl çalışacak?

- Teknolojik aracı kullanmadan önce kurmak için ne kadar zamana ihtiyacımız var?
- Teknolojik araç, benim öğretim yöntemimi nasıl etkileyecek?
- Eğer teknolojik aracı kullanmaya karar verirsem nasıl yöneteceğim? (İşman, 2003: 40-41).

Öğretim teknolojileri olarak ifade edilen ve öğretim ortamları içinde yer alan araç-gereçleri öğretme- öğrenme sürecinde kullanılırken “kullanılabilir mi?” sorusu ve bu sorudan daha da önemli olarak “kullanılmalı mı?” sorusu sorulmalıdır. Teknoloji kullanılabilir; ancak kullanılmalı mıdır? Eğer kullanılacaksa ne zaman, hangi koşullarda kullanılmalıdır. Teknolojik araçları kullanırken şu ölçülere dikkat etmek gerekir.

- Okulun hedeflerine ve gayesine uygun mudur?
- Öğrenen hedef kitleye uygun mudur?
- Donanım temin edilebilir mi?
- Yazılım temin edilebilir mi?
- Yazılım kolaylıkla adapte edilebilir ya da geliştirilebilir mi?
- Donanımın kullanımı kolay mı?
- Yazılımın kullanımı kolay mı?
- Mevcut durumda sistem olur mu? Sistem esnek mi? (Eiselle, Ellın Eiselle, 1994: 5).

1.1.6. Öğretim Teknolojilerini Kullanmanın Gerekliliği

Eğitim, bireyde var olan ya da olmayan yetenekleri ve ilgileri belirleyip, bunların gelişmesini sağlamak için faaliyete geçirmedir. Teknoloji ise, belirlenen yeteneklerin ve ilgilerin geliştirilmesi işinin yapıldığı eğitim-öğretim ortamlarının zenginleştirilmesinde işe koşulmaktadır (İşman, 2003: 32).

Teknoloji günümüzde ileri bir noktaya ulaşmıştır. Bu ileri teknoloji, hayatımızın her alanına sızmış ve hayatımızda kendine yer edinmiş olmakla insanlığın

vazgeçilmez ögesi haline gelmiştir. Bilim ve teknolojinin bu kadar ileri olduğu, insanların yaşamında kendini bu kadar hissettirdiği çağımızda eğitime de bilimsel ve teknolojik bir nitelik kazandırmak kaçınılmaz bir zorunluluk halini almıştır. Günümüzün eğitim politikası, bilimsel esaslara dayanmak ve teknolojik olanaklardan yararlanmak zorundadır. Aksi takdirde eğitim, günümüzün toplumsal ve bireysel gereksinimlerine cevap veremeyecektir. Eğitimde teknoloji kullanımı, daha yüksek kalitede eğitim sağlamak, bireysel farklılıkları ve toplum taleplerini karşılayabilmek, eğitimde sosyal adalet, demokrasi ve fırsat eşitliğini gerçekleştirmek, eğitim uygulamalarının kalitesini artırmak, verimi yükseltmek için gereklidir (Alkan, 1995: 12).

Eğitim alanı için söylenen bu olumlu gelişmeler çağdaş teknolojinin eğitimde kullanılmasıyla mümkün olabilecektir. Ancak eğitim, bugünkü uygulamalarıyla büyük ölçüde geleneğe bağlı ve ilkel bir teknolojik uygulama içindedir. Öğretmenin işlevi bilgi aktarmayla, öğrenme ortamı ders kitaplarıyla sınırlıdır. Son zamanlarda geliştirilmeye çalışılan görsel-işitsel araçlar ise aslında bir değişiklik getirmemiş, sadece geleneksel uygulamaları takviye eden “beşinci tekerlek” durumunda kalmıştır. Oysa öğretme-öğrenme süreçlerinde gereksinim duyulan temel değişiklik öğrenci ile uyarıcıyı doğrudan etkileşim durumuna getirecek ve öğretmeni bu etkileşimi düzenleyen ve yöneten bir rehber olarak görevlendirecek bir sistem geliştirmektir (Alkan, 1995: 13). Bu sistemi oluşturabilmek için, öğretim süreci içinde etkili bir şekilde teknolojik ürünleri kullanmak gerekir. Öğretimde teknolojik araçları kullanmanın gereklilikleri şöyle sıralanabilir:

- Eğitimde kullanılan birçok teknolojik araca hemen hemen herkes rahatlıkla ulaşabilmekte ve bu araçlar her yerde bulunmaktadır.
- Eğitimde kullanılan teknolojik araçlar bilginin hızlı olarak yayılmasını sağlamaktadır. Bu araçlarla bilgi her yere gönderilebilir, istenilen her yerden alınabilir.
- Öğretim teknolojilerinin kullanılması, bireysel öğrenme ortamlarının tasarlanmasını sağlar. Öğrencilere bireysel çalışma fırsatı verir.

- Öğretimde teknoloji kullanılması ile faal öğrenme ortamlarının tasarlanması sağlanır. Öğrenci, öğretim faaliyetlerine aktif olarak katılır. Bilgiye bu şekilde ulaşır ve bilgiyi öğrenir.
- Öğretimde çeşitli teknolojik araçların kullanılması sonucu aynı konu hakkında farklı bilgi ve görüşler elde edilebilir. Bu faaliyet öğrencilere olaylara eleştirel bakmayı öğretir.
- Öğretimde teknolojik araçlar kullanılması, öğrencilerin kubaşık (ortak) çalışma yapmasına olanak verir. Böylece öğrencilerin sosyal yönden gelişmesi sağlanabilir.
- Öğretim teknolojileri, öğrenci ile öğretmen veya öğrenci ile diğer bilgi kaynağı olabilecek bireyler arasında iletişim kurma sürecini kolaylaştırır. Birbirleriyle bilgi alış-verişi yapmalarını sağlar.
- Öğretim teknolojileri, öğrencileri bilgiyi öğrenme konusunda güdüler. Öğretim teknolojilerinin kullanılması ile öğrenciler bilgileri öğrenmeye karşı sürekli olarak güdülenmekte ve öğrencilerin bilgileri artmaktadır.
- Öğretimde çeşitli teknolojik araçların kullanılması ile öğrencilerin çeşitli problemler karşısında, problem çözme yetenekleri gelişir (İşman, 2003: 41-42).
- Küresel düşünebilen, küresel boyutta sorumluluk üstlenebilen, tutum oluşturabilen insanların yetiştirilmesi için gereklidir (Coşkun, 1997: 9).

Bu maddelere dayanarak derste öğretim teknolojilerini kullanmanın temel nedenlerinin; bilgiye ulaşmak, etkili bir eğitim gerçekleştirmek, eğitim maliyetlerini azaltmak, teknolojik değişim zorunluluğuna karşılık vermek ve öğrencilere teknoloji kullanma becerileri kazandırmak olduğu söylenebilir (Çalışkan ve Karadağ, 2007: 11).

1.1.7. Öğretim Teknolojisinin Gelişim Süreci

Eğitim teknolojisi terimi, dünya eğitim literatürüne ilk defa 1960'ların ilk yıllarında Amerika Birleşik Devletleri'nde girmiş, sonra da kısa zamanda batı dünyasına ve diğer ülkelere yayılmıştır. Ancak eğitim teknolojisinin başlangıcını daha eskilere götürmek gerekir. Çünkü insanoğlu yeryüzüne geldikten sonra, çocuklarına ve

çevresindeki diğer insanlara bildiği şeyleri öğretmek zorunluluğu ile karşı karşıya kaldığı anda, öğreteceği şeyi hangi araç, yöntem ve tekniklerle nasıl öğreteceği, yani bu iş için gerekli çevre ayarlamasını nasıl yapacağı sorunuyla karşılaşmıştır. Bunun için eğitim teknolojisi, ilk insan kendi kendine ilk defa “bunu nasıl öğretirim” dediği anda başlamıştır denilebilir (Çilenti, 1984: 28).

Eğitim teknolojisi, günümüze gelinceye kadar beş farklı aşamadan geçmiştir. Bu aşamaları şöyle sıralayabiliriz:

1. Gelişim Dönemi: Yazı Öncesi, Yazı, Matbaa
2. Gelişim Dönemi: Görsel - işitsel araçlar, tv, bilgisayar, programlı öğretim
3. İkilem Dönemi: Bireysel öğretim, kitlesel eğitim
4. Otomasyon Dönemi: Bireysel ve kitlesel
5. Sibernasyon Dönemi: Geleneksel öğretmenlik ve okul sisteminin tamamen değişmesi (Alkan, 1995: 38).

1. Gelişim Dönemi: İnsanlığın ilk dönemlerinden itibaren deneyim ve bilgi gelişmeleri başlamıştır. İnsanoğlu sahip olduğu deneyimleri ve bilgileri aktarmak için önce sözel iletişimi ve resimleri, daha sonra el yazısını ve sonunda seri üretim yapan matbaayı geliştirip kullanmıştır. Bunun temel amacı, insanoğlunun geçmişten günümüze kadar düşündüklerini ve deneyimlerini yazıya aktarmak istemeleridir. Bu gelişmeler sonucunda toplumlar, sahip oldukları bilgi ve deneyimleri gelecek nesillere aktarmışlar; gelecek nesiller de, kendilerine aktarılan bilgilerden yola çıkarak daha karmaşık teknolojiler geliştirmişlerdir (İşman, 2003: 84). Gelişen teknoloji Sanayi devrimini doğurmuştur. Sanayi devrimi ile mal üretimi hızlanmış, ancak aynı teknolojik gelişme hızı eğitime yansıtılmamıştır. Bu yönüyle 1950'lere kadar teknoloji daha çok sanayi sektörünü etkilemiştir. Bu dönemlerde eğitim teknolojisinin endüstriyel teknolojiden yaklaşık bir yüzyıl kadar geride bulunduğuna ilişkin tespitler vardır (Saban, 2008: 67).

2. Gelişim Dönemi: Bu dönemde ilk önce, radyo ve televizyon gibi görsel- işitsel araçlar öğrenme ve öğretme ortamlarında kullanılmış ve bu ortamları zenginleştirmiştir. Dönemin teknolojik gelişmelerini etkileyen en önemli şey ise, Almanların II. Dünya Savaşı'nda topların menzillerini hesaplamak amacıyla

bilgisayarları geliştirmeleri olmuş, bu gelişme eğitim teknolojilerinin altın çağını başlatmıştır. Bu dönemde, II. Dünya Savaşı, soğuk savaş, uzay yarışı, fizik ve davranış bilimlerindeki gelişmelerin etkisi ile eğitimde meydana gelen yenilikler, ğrenci sayısı ve ğretmen gereksiniminin artışı ğretim teknolojisinin önceki dönemlere kıyasla daha hızlı gelişmesine sebep olmuştur (Alkan, 1995: 36).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra öğretimde görsel-işitsel araçların kullanılması anlayışı düzenli ve örgütlü bir hale getirilmiştir. Bu dönemde görsel-işitsel materyaller sayıca çoğalmış ve eğitimde bu materyallerin kullanımı özendirilmiştir. 1960'lı yıllarda birçok okulda ve üniversitede öğretimsel medya merkezleri kurulmuş, bu merkezler medya kullanımını da içeren öğretimsel izlen projelerini ortaya çıkarmıştır. Bu dönemin en önemli olayı Dale'nin yazdığı "Audio-Visual Materials in Teaching" adlı eserin 1946 yılında yayınlanmasıdır. Kitap daha sonraki yirmi yılda birçok dilde yayınlanmış ve dünyaya yayılmıştır. Dale'nin kitabı, uygun öğrenme materyallerinin ve etkinliklerinin seçimi konusunda genel bir dayanak sağlamak amacıyla, öğretimde görsel-işitsel materyallerin kullanılmasıyla ilgilidir. 1982'de Heinich, Molenda ve Rusell'in ğretim materyalleri ve öğretimde yeni teknolojiler konulu "Instructional Materials and the New Technologies of Instruction" adlı kitabı yayınlanmıştır. Bu kitap, materyal kullanımı hakkındaki bilgileri güncelleştirilmiş olarak vermiştir. Kitapta "Assure modeli" olarak bilinen ğretim tasarımı modeli ilk defa ortaya atılmış ve bu tasarımın üzerinde durulmuştur. Assure modeline göre, öğretmenlerin ğretim sürecini tasarlariken medyayı ve materyali kullanması oldukça önemlidir (Saban, 2008: 68).

İkilem Dönemi: nc dönemde, kitle eğitiminde televizyon en temel araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bireysel ğretimde ise, programlı öğretime dayalı ve bireyin kendi kendine öğrenmesini temel alan materyalleri kullanması görüşü benimsenmiştir (Saban, 2008: 68).

Otomasyon ve Sibernasyon Dönemleri: Teknolojide meydana gelen gelişmeler eğitime yansıtılmış, eğitim teknolojisi ileri düzeye ulaşmıştır. Eğitim teknolojisinde yaşanan gelişmeler sonucunda klasik öğretmenlik ve okul sistemi yapısı değişmiş, bireysel ve kitlesel uygulamalar yaygınlaşmıştır (Alkan, 1995: 37).

Eğitim- ğretim teknolojisi, yazı öncesi dönemden başlayarak bugünkü sibernasyon döneminde ulaşıncaya kadar yukarıda verilen gelişim dönemlerini

yaşamıştır. Öğretimde kullanılan araç ve materyallerin tarihi gelişimi ise, şu adımlardan oluşmuştur;

1. 1920'den önce tebeşir ve ders kitapları ağırlıklı olarak kullanılmıştır.
2. 1920'lerde içinde filmler, resimler, fotoğraflar vb. yer aldığı okul müzeleri kurulmuştur.
3. Görsel öğretim hareketi 1920'lerden sonra hız kazanmıştır.
4. 1930'larda radyo programları vb. işitsel teknolojiler devreye girmiştir.
5. II. Dünya Savaşı ile birlikte göze ve kulağa hitap eden araç ve materyaller çok sayıda geliştirilmiştir. Tepegöz ve slayt projektörü de bu dönemde kullanılmıştır.
6. 1950'lerde öğretimsel televizyon gelmiştir.
7. İlk bilgisayarlar 1940'lı yıllarda yapılmış, ancak 1960'lı yıllarda bilgisayar destekli öğretim hareketi başlamıştır.
8. 1980'li yıllarda bilgisayarların okullardaki etkisi artmıştır. Küçük ve ucuz olmaları sebebiyle bilgisayar kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır.
9. 1985'den sonra okullarda bilgisayar teknolojisi yaygınlaşmıştır.
10. 1990'lı yıllarda çoklu ortam, uzaktan eğitim, web temelli eğitim vb. hızla yaygınlaşmıştır" (Yanpar 2011, 2011: 15).

1990'lardan sonra bilgisayar ve internet öğretimde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Dünyada birçok ülke eğitimde bilgisayar kullanılması konusuna ciddi yatırımlar yapmıştır. Okullarda bilgisayar kullanımına önem verilmesine paralel olarak internet erişimi de yaygınlaştırılmıştır. 1994 yılında Amerika'da öğretmenlerin % 35'i okulda internet erişimine sahipken, bu oran 2005'te % 100'e ulaşmıştır. 2006 yılında yapılan bir araştırmaya göre, dünyadaki ilköğretim okullarında internete giriş ve bilgisayar kullanım oranı İngiltere, ABD, Kanada, Singapur, Norveç ve Fransa'da %80; İtalya, Almanya ve İsrail'de % 45-60; Rusya, Kolombiya, Türkiye ve Arjantin'de % 10-30 arasında olduğu belirlenmiştir (Perkmen ve Tezci, 2011: 7).

1.1.8. Türkiye’de Öğretim Teknolojisinin Gelişim Süreci

Dünyadaki teknolojide meydana gelen gelişmelerin eğitime yansıtılması ve öğretim teknolojilerinin eğitimde kullanılması süreci, Türkiye tarafından da takip edilmiştir. Ülkemizde öğretim teknolojilerinin, öğretim ortamlarına dâhil edilmesi yönündeki ilk düşüncelerin Milli Eğitim Şuralarında ortaya çıktığını ve zamanla geliştiğini görüyoruz.

Milli Eğitim Şuraları, Türkiye'nin eğitim ve kültür alanındaki birikimini oluşturan uzmanların, bilim insanlarının, eğitim yöneticilerinin ve ilgili kurum temsilcilerinin bir araya geldikleri ve Türk Eğitim Sistemine yön verdikleri toplantılardır. Bu şuralarda, teknoloji kavramı ve yeni teknolojilerin eğitimle bütünleştirilmesi konusuna ilk kez 1974 yılında yapılan 9. Milli Eğitim Şurası’nda değinilmiştir. Bu şurada Türk Milli Eğitiminin temel ilkeleri içerisinde “bilimsellik” kavramına yer verilmiştir. Bu ana başlık altında da, her derece ve türdeki ders programları ve eğitim yöntemleriyle ders araç ve gereçlerinin, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirileceği vurgulanmıştır. 10. Milli Eğitim Şurası’nda, Milli Eğitim Sisteminin bilim ve teknolojiyi esas alan bir temele oturtulması gerektiği vurgulanmıştır. 11. Milli Eğitim Şurası’nda ise ilk kez “eğitim teknolojisi” kavramına yer verilmiştir. 1988 yılında toplanan 12. Milli Eğitim Şurası’nda “Eğitimde Yeni Teknolojiler Komisyonu” kurulmuştur. Dolayısıyla bu yıllar, farklı teknolojilerin eğitim-öğretimde kullanılmasının önemini farkına varıldığı yıllar olarak ele alınabilir. 1993’te gerçekleşen 14. Milli Eğitim Şurası’nda, Milli Eğitim sisteminin, 21. yüzyılın çağdaş eğitimine uygun olan toplumun ihtiyaçları ve çağın teknolojik gelişmeleri göz önüne alınarak düzenlenmesi gerektiği savunulmuştur. 1996 yılında yapılan 15. Milli Eğitim Şurası raporunda, ilk defa eğitim teknolojisi alanındaki yeni gelişmelerin sürekli izlenmesi hedefi yer almıştır. İlköğretimin yapılanması başlığı altında eğitimin içeriğinin teknolojik gelişimi de izleyebilecek yapıda olması gerektiği belirtilirken, öğrencilerin teknolojik gelişmenin ürünü olan bilgisayarlarla tanışmalarının özendirilmesi kararı alınmıştır. 15. Şurada alınan kararlar arasında, toplumun teknoloji ihtiyacını karşılamak üzere etkileşimli eğitim teknolojilerinin kullanılması; CD-ROM, video ve internet gibi ürünlerin kullanımının teşvik edilmesi; halka açık okuma merkezleri, kütüphaneler ve benzeri ortamlarda bu eğitim araçlarının kullanımına imkân

veren ortamların hazırlanması kararları yer almıştır. 1999 yılında toplanan 16. Milli Eğitim Şurası'nda, ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitim sürecinin bütününde teknoloji eğitimine yer verilmesi ve her öğrencinin gerekli teknoloji kültürünü almasının önemi üzerinde durulmuştur. 2006 tarihinde düzenlenen 17. Milli Eğitim Şurası'nda, Milli Eğitimde internet erişiminin ve e-öğrenmenin yaygınlaştırılması, internet üzerinden öğretim materyallerinin geliştirilmesi ve kullanılması, eğitimin tüm paydaşları için özendirilmesi ve teknik hizmet verecek elemanların yetiştirilip okullarda istihdam edilmesi kararlaştırılmıştır. Sanal hareketlilikte teknoloji ve bilgi iletişimini sağlamak için, tüm okulların kendilerine ait web sitelerinin hazırlanması kararı da alınmıştır. Kasım 2010'da yapılan 18. Milli Eğitim Şurası'nın ana gündem maddelerinde ise, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamak için, bilgi ve iletişim teknolojilerini takip edebilmelerinin önemi vurgulanmış, bu yönde tedbirler alınması gerekliliğine yer verilmiştir (Dağhan, Kalaycı ve Seferoğlu, 2011).

Uygulamada ise, bilgisayarlar Türkiye'deki okullarda 1980'li yılların ortalarından itibaren kullanılmaya başlanmış ve 1990'lı yılların başlarında birkaç üniversite arasında ağ bağlantısı gerçekleştirilmiştir. Bu dönemden sonra bakanlık tarafından okullara bilgisayar ve internetin götürülmesi için çalışmalar devam etmiştir. Bu bağlamda, okullarda bilgisayar sınıfları açılmış, öğretmenlere hizmet içi seminerler verilmiş, öğretmenlere bilgisayar dağıtılmış ve bu konuya yönelik projeler uygulamaya konulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığının, okullarda bilgisayar kullanımını yaygınlaştırmak için her okula bir bilgisayar laboratuvarı kurmak ve internet bağlantısını sağlamak konusunda yaptığı çalışmalar sonucunda internete bağlı okul sayısı 2005 yılında % 40'tır. Bu oran 2008 yılında % 87 olmuştur. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'nin 2009 verilerine göre; ilköğretimde bulunan tüm öğrencilerin % 94'ü, ortaöğretimde bulunan öğrencilerin ise tümü okulda internet erişimine sahiptir. Diğer yandan Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin bilgi iletişim teknolojilerine erişimini sağlamak ve onları teknoloji okur-yazarı haline getirmek için hizmet içi eğitim seminerleri düzenlemiş ve bu teknolojilere yönelik altyapı yatırımlarını iyileştirmek amacıyla FATİH Projesini uygulamaya koymuştur (Perkmen ve Tezci, 2011: 8).

1.2. SOSYAL BİLGİLER

1.2.1. Sosyal Bilgiler

Yaşamda sürekliliğin sağlanması için bilgiye gereksinim vardır. Bu yüzden insanoğlu var olduğu andan itibaren bilgiye ihtiyaç duymuştur. Ancak insanın sürekli değişen ve gelişen dünyada ortaya çıkan her yeni bilgiyi edinmesi ve uygulaması imkânsızdır. Bu yüzden insan, edindiği bilgileri “bilim” adını verdiğimiz belirli bir metot çerçevesinde işlemek zorunda kalmıştır (Dönmez, 2003: 31).

Geçmişten günümüze bilim, üç ana alana ayrılarak incelenmiştir. Birincisi, doğal olaylar ve canlıların incelendiği “doğa bilimleri”; ikincisi, insan davranışı ve sosyal olaylar ile bunlar arasındaki ilişkileri inceleyen “sosyal bilimler”; üçüncüsü, bilimde ulaşılan bilgilerin pratiğe dönüştürüldüğü “uygulamalı bilimler”dir (Doğan, 2010: 3). Bilimi oluşturan bu üç ana bilim alanından sosyal bilimler; insanla ilgilenmiş, insan ve toplum ile ilgili incelemeler yapmıştır (Kabapınar, 2009: 2).

Moffatt (1957) sosyal bilimleri, “İnsan ve cemiyeti alakadar eden ilmi tetkik ve araştırmalarla elde edilen bilginin heyeti mecmuasıdır.” şeklinde tanımlamıştır. Moffat’a göre, sosyal bilimler, insana ait işler hakkında doğru ve sistemli bilginin büyük kısmını kapsar. İnsana ait olan bu bilgiler, kişisel hayatın idaresi, ekonomik hayatın düzenlenmesi, milletlerin idaresi ve milletler arası ilişkilerin ayarlanması için mutlaka gerekli olan bilgilerdir. Bu gibi bilgiler olmadan medeniyetin devam etmesi ve ilerleyebilmesi mümkün değildir, bunun için sosyal bilimlere büyük gereksinim vardır (Moffatt, 1957: 1).

“Sosyal bilimler” ifadesi, 1850 – 1945 yılları arasında bu alanda netleşmelerin ortaya çıkmasıyla birlikte kullanılmaya başlanmıştır (Tay, 2011: 3). Bu dönemde sosyal bilimler, alt disiplinlere ayrılmıştır (Safran, 2011: 2). Sosyal bilimler içinde yer alan alt disiplinler, geçmişten bugüne kadar insanın, toplumsal hayat içinde diğer insanlarla, çevresiyle ve çeşitli kurumlarla ilişkilerini inceleyen disiplinler olmuştur. Bu disiplinlerin her biri, insan yaşamının değişik bir yönünü incelemiştir (Sözer, 1998: 8).

Sosyal bilimler alanındaki kuramsal ve bilimsel gelişmelerin eğitim sürecine yansıtılması çabası “sosyal bilgiler” kavramını ortaya çıkarmıştır. Sosyal bilgiler; sosyal bilimlerin araştırmalarına dayalı olarak eğitim alanının ortaya çıkardığı bir kavram, bir okul öğretim programı ve ilköğretimde bir derstir. Başka bir anlatımla sosyal bilgiler,

“çeşitli sosyal bilim dallarından özet olarak seçilmiş, öğrencilerin seviyelerine göre sadeleştirilmiş konuları kapsayan ve ilköğretim bölümlerinde okutulan dersin adıdır” (Dönmez, 2003: 32). Diğer bir tanıma göre sosyal bilgiler, “Öğretim amacıyla sosyal bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konular ve bilgiler bütünüdür” (Akdağ, 2008: 6). Sosyal bilgilerin temel kaynağı sosyal bilimlerdir. Sosyal bilimler içerisinde yer alan bilim dalları içerisinde yer alan konulardan, öğrencilerin gereksinimi olduğu düşünülen konuların seçilerek, basitleştirilmiş bir şekilde öğrenciye sunulduğu ders durumundadır. Burada amaç, öğrenciyi toplumla uyumlu, karşılaştığı sorunları çözebilen ve iyi vatandaş olma özelliğini kazanmış bireyler haline getirmektir.

“Sosyal bilgiler” adıyla bir dersin okutulmasını ilk defa Fransız düşünürü Condorcet (1743-1794) savunmuştur (Sönmez, 1994: 22). “Sosyal bilgiler” terimi, resmen 1916 yılında Amerika Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi (The Committee of Social Studies of the Commission on the Reorganization of Secondary Education of the National Education Association) tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı, “mevzu doğrudan insan cemiyetinin teşkilatına ve tekâmülüne ve içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler sosyal bilgilerdir” şeklinde tanımlanmıştır (Moffatt, 1957: 1). Bu tanım sosyal bilgiler için yapılan ilk tanım olarak kabul edilmektedir (Safran, 2011: 3).

Sosyal bilgiler dersinin ilk kez okutulmaya başlandığı Amerika’da, sosyal bilgiler ile ilgili gelişmeleri takip eden Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi’nin (National Council of the Social Studies – NCSS) yapmış olduğu sosyal bilgiler tanımı önemli olarak kabul edilmekte ve sosyal bilgiler ile ilgili çalışma yapanlar tarafından kullanılmaktadır. Bu tanım şöyledir: “Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerinden alınan sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı

olmaktır” (Tay, 2011: 6). Bu tanımda sosyal bilgiler dersinin sosyal bilimler içerisindeki bilim dallarından disiplinler arası bir yaklaşımla oluşturulduğu, sosyal bilgilerin amacının öğrencilere vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak ve kültürel farklılıkları olan demokratik toplum içerisinde yaşayan insanlar için mantıklı karar verebilme yeteneğini geliştirmek olduğu vurgulanmıştır.

Verilen tanımların genelde aynı noktalara vurgu yaptığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında sosyal bilgiler tanımı evrensel olduğu söylenebilir. Ancak uygulamada her ülkenin sosyal bilgiler tanımına uygun olarak, eğitim sistemi içinde uygulayacağı kendine özgü sosyal bilgiler programının olması gereklidir. Buna uygun olarak sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin her biriyle ilgili ama bağımsız bir alanı kapsayan ders olarak bugün dünyanın birçok ülkesinde okutulmaktadır. Ders, özellikle ilköğretim seviyesinde verilmekte ve her seviyeye uygun olarak farklı şekillerde hazırlanmaktadır (Akdağ, 2008: 4). Ülkemizde de sosyal bilgiler dersleri, ilköğretim okullarında 4. sınıftan başlayarak 8. sınıfa kadar verilmektedir (Safran, 2011: 10).

Sosyal bilgiler disiplinler arası bir disiplin olarak ele alınabilir, çünkü toplumsal yaşamı düzenleyen tüm ilke ve genellemeler bu alanın konusu olabilir (Turan ve Ulusoy, 2011: 139). Ancak dünyada sosyal bilgiler eğitim programları, tek disiplinli, çok disiplinli ve disiplinler arası yaklaşımlara sahiptir (Safran, 2011: 10). Bu ders İngiltere gibi bazı Avrupa ülkelerinde tarih, coğrafya gibi ayrı ayrı dersler halinde verilmektedir. Almanya gibi diğer bazı ülkelerde de, sosyal bilgiler dersi adı altında toplu olarak verilmektedir. Ülkemizde ise sosyal bilgiler programı, çok disiplinli ve disiplinler arası yaklaşıma dayalıdır. Bunun nedeni, sosyal bilgiler dersinin içeriğini birçok bilimin oluşturmasıdır (Kaya, 2006: 47).

Dünyanın çeşitli ülkelerinde ve ülkemizde okutulmakta olan sosyal bilgilerin amacı, hızla değişen ve gelişen dünyada, bireyin ihtiyaçları ile toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlama konusunda insanlara gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları kazandırmak olmuştur (Dönmez, 2003: 40). Diğer yandan da, insan topluluklarının içinde yaşadıkları dünya ve topluma bakış açılarını genişletmek amacıyla sosyal düşüncenin gelişmesini amaçlamıştır (Moffatt, 1957: 21).

“Sosyal bilgiler” terimini ilk defa kullanan Amerika Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi’ne göre

sosyal bilgilerin amacı, öğrencileri sosyal hayata uyum sağlayacak hale getirmektir (Moffatt, 1957: 18).

Ülkemizde 2005 yılında değiştirilen sosyal bilgiler programını hazırlayan komisyonun yapmış olduğu sosyal bilgiler tanımı, sosyal bilgilerin amaçlarını yansıtmaktadır. Bu tanım “Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.” şeklindedir. Tanım, ülkemizde sosyal bilgilerin amaç ve ilkeleri ile ilgili olarak dört boyutu ortaya çıkarmaktadır. Bunlar, sosyal bilgilerin bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmek amacıyla olması, sosyal bilgilerin sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtmaması, sosyal bilgilerin insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimini zaman boyunda ele alması ve sosyal bilgilerin toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ders olmasıdır (Tay, 2011: 5).

Verilen bilgiler sosyal bilgiler eğitiminin başlıca amaçlarını ortaya koymaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminin amaçları olarak ortaya çıkan bu maddeler, aynı zamanda sosyal bilgiler öğretiminin temel ilkeleridir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Etkili vatandaş yetiştirme, kültürleme, yöntem ve zaman.

Etkili Vatandaşlık: Sosyal bilgiler ile ilgili verilen tanımların büyük bir kısmında etkili vatandaşlık kavramına vurgu yapılır. Sosyal bilgilerin amaçlarından biri, vatandaşlığı güçlendirmek ve bireylerin kendisine, ailesine, hükümete ve devlete karşı olan sorumluluklarını daha güçlü hissetmesini sağlamaktır (Moffatt, 1957: 21). Çünkü ülkelerin, yönetimlerinin devamını sağlayacak bireyleri yetiştirmesi gereklidir. Bu yüzden dünya ülkelerindeki eğitim sistemlerinin amacı, ülkelerin kendi yönetimlerinin devamını sağlayacak bireyler yani vatandaşlar yetiştirmektir. Bu amaç, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi şeklinde derslerin ayrı ayrı okutulduğu tek disiplinli anlayış içinde veya sosyal bilgiler dersi adı altında çok disiplinli ve disiplinler arası anlayış içinde gerçekleştirilmeye çalışılır (Tay, 2011: 7).

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de sosyal bilgiler dersinin en önemli amaçlarından biri, etkili vatandaş yetiştirmek ve bütün fertlere etkili vatandaşın özellikleri olarak kabul edilen özellikleri kazandırmaktır. Bu husus Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesinde dile getirilmektedir. Kanunun 2. maddesi şu şekildedir:

“Madde 2: Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgî, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak”

Milli Eğitim Kanunu'nun 3.maddesine göre, Türkiye'nin eğitim ve öğretim sistemi bu amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmiştir. 3. madde şu şekildedir:

“Madde 3: Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir” (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 11. maddesinde etkili vatandaşın sahip olması gereken özellikler anlatılır. 11. madde şu şekildedir:

“Madde 11:Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez”(Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda etkili vatandaş yetiştirme Türk Milli Eğitim Sisteminin başlıca amaçlarından biri olarak gösterilmektedir. Bu amaca Kanunun "İlköğretimin Amaçları ve Görevleri" kısmında tekrar vurgu yapılacaktır. Kanunun ilgili maddesi şu şekildedir:

"Madde 23:İlköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır" (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Milli Eğitim Temel Kanunu'na dayanarak, etkili vatandaşın özellikleri şöyle sıralanabilir: "demokrasiye inanmış ve ona gönül vermiş, vatandaş olma bilincine ulaşmış, vatanın önemini analiz etmiş ve onu her türlü tehlikeden korumaya adanmış, Atatürk İlkelerine gönülden bağlanmış ve onu geliştirip yüceltme sorumluluğuna erişmiş, hak, sorumluluk özgürlük ve ödevleri konusunda anayasa ve onun temel ilkelerini uygulama noktasında bunu hayat felsefesi haline getirmiş, laik, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ni ilelebet yaşatma bilincine ulaşmış ve vatanperverlik sıfatını taşıyabilen yurttaş olmaktır" (Safran, 2011: 5).

Türk Milli Eğitim Temel Kanunu'nun "Genel Amaçlar" kısmında etkili vatandaş yetiştirmenin önemi birçok kez tekrar edilmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinin eğitim sistemlerinde de aynı amaç hedeflenmiştir. Avrupa ülkelerinde eğitimin genel amacı; öğrencileri zihinsel, mesleki, bedensel, ahlaki yönden geliştirecek, onların kendi kültürleri ve diğer kültürlerle saygılı olmalarını sağlayacak, ulusal kimliğin korunmasını sağlayacak, demokrasinin gelişimi ve demokratik yaşama katılımı gerçekleştirecek, öğrencilerin hür ve sorumlu yurttaşlar olarak yetiştirilmelerine ve gelecek yaşamları için onlara gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılmasına olanak sağlayacak, herkese eşit eğitim fırsatının sunulacağı bir eğitim verilmesi şeklinde özetlenmiştir (Erginer, 2007: 330).

Kültürleme: Eğitim, kasıtlı kültür aktarımı sürecidir. Eğitimin bir toplumdaki fonksiyonları içinde; sosyalleşme, toplumun kültür birikiminin nakli, mevcut siyasal düzeni koruma yer alır (Ada ve Küçükali, 2009: 171). Eğitim yoluyla toplumlar genç

üyelerine kendi kültürlerini tanıtır ve var olan kültürü geliştirmeye çalışırlar. Böylece hem genç nesiller topluma uyum sağlamış (yani toplumsallaşmış), hem de toplumdaki değerleri yaşatacak bireyler yetişmiş olur. Toplumsal değerlerin yaşatılması iki türlü olabilir. Birincisi, köklerine sıkı sıkıya bağlı kalınarak kültürel değerlerin aktarılması ve yaşatılması, diğeri de özüne dokunmadan fakat çağın gereklerini de göz ardı etmeden, eleştirerek ve geliştirerek kültürel değerlerin yaşatılmasıdır. Eğitim programları öğrencileri kültürleme görevini, sosyal bilgiler dersi ile gerçekleştirmeye çalışır (Tay, 2011: 8).

Hızla değişen demokratik toplum içinde, sosyal bilgiler öğretiminin amacı sadece mevcut toplumsal düzeni benimseyen, onu sorgulamadan kabul eden vatandaşlar yetiştirmek olmamalıdır. Kendisine benimsetilmek istenen toplumsal değerleri sorgulayarak yeni değerler oluşturabilen, eleştirel düşünebilen, yeni fikirler üretebilen vatandaşlara gereksinim vardır. Bu süreç, karşı toplumsallaşma olarak adlandırılmaktadır. Karşı toplumsallaşmanın özünü bağımsız düşünme ve sorumlu toplumsal eleştiri oluşturmaktadır. Bu beceriler, toplumlarda demokratik yaşamın kalitesini geliştirmek için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Karşı toplumsallaşma, toplumsal eleştiri ve bağımsız düşünmenin geliştirilmesine yönelik bir öğrenme sürecidir. Karşı toplumsallaşma, var olan toplumsal değerlerin reddedilmesi değil, sorgulanarak değerlendirilmesi ve kabul edilmesidir. Bu yönüyle sosyal bilgiler öğretimi, yalnızca toplumsallaşma olarak görülmemeli, karşı toplumsallaşma ve toplumsallaşmayı dengeli bir şekilde içermelidir (Doğanay, 2002: 18).

Milli Eğitim Temel Kanunu veya Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı incelendiğinde kişilik gelişimi, insanların birbirleriyle ilişkileri, ekonomik verimlilik, yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları, değişim ve hayatla başa çıkma gibi temel hususların vurgulandığı görülmektedir. Bu hususlar göz önüne alındığında, ülkemizde de dünyada olduğu gibi sosyal bilgiler dersinin öncelikli amaçları arasında öğrencilerin toplumsallaşmasını sağlamanın yer aldığı söylenebilir.

Yöntem: Sosyal bilgilerin yöntemi, bilimsel yöntemdir. Çünkü sosyal bilgiler dersleri için gerekli olan bilgilerin bilimsel yöntemle elde edilmiş, kanıtlanmış ve geçerliliği olan bilgiler olması gerekmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi sırasında olduğu gibi, öğrencilere verilmesi sırasında da bilimsel yöntemlerin kullanılması

gereklidir. Bu yüzden sosyal bilgilere sadece sosyal bilimler içerisinde yer alan bilimlerin içeriğinden yararlanan bir program olarak bakılmaması gerekir. Diğer yandan sosyal bilgiler, bilimsel düşünme yöntemini, hem içerik hem de öğretim yöntemi boyutunda kapsamalıdır. Sosyal bilgilerin genel amacı etkili demokratik vatandaş yetiştirmektir. Etkili vatandaş ise, insan ve yaşamla ilgili bilgileri anlayabilen ve bu bilgileri bilimsel bakış açısıyla yaşamı anlamlandırma yolunda düşünme aracı olarak kullanabilen kişilerdir (Doğanay, 2002: 18). Sosyal bilgiler dersi ile bilimsel bakış açısını yaşamı içinde kullanabilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Zaman (geçmiş-bugün-gelecek): Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütününe kültür denir. Kültür, bir toplumun kimliğini oluşturur, onu diğer toplumlardan farklı kılar. Toplumdaki bireyler kültürlerini, geçmiş zamanı kullanarak öğrenir, bugün yaşar ve yarına aktarırlar. Kültür, geçmişle ilgili olduğu için bireylere kültürü kazandırmanın yolu geçmişi öğretmekten geçer. Birey geçmişi öğrenerek, geçmişte yaşanan olayları, bunlardan çıkarılacak dersleri, insanların ortaya koymuş olduğu eserleri, insan gruplarının davranış ve düşüncelerini öğrenir. Kültürel unsurların hayata aktarılması bugüne yöneliktir. Kültürlenmiş birey, sahip olduğu değerleri gelecek nesillere aktarma görev ve sorumluluğunu yüklenmiştir. Sosyal bilgiler dersi ile bireyler yaşadığı toplumda aktif vatandaşlar olarak yetiştirilmeye çalışılır. Sürdürülebilir bir vatandaşlık anlayışı, insanların deneyimlerini bir sonraki kuşağa aktarmalarıyla mümkün olabilir (Tay, 2011: 10). Ülkemizde kutlanan milli bayramları, milli birer değer olarak öğrencilere aktarmak bu duruma örnek olarak verilebilir. Milli bayramların bayram olarak kabul edilme sebeplerinin ve geçmişte bu konuyla ilgili yaşanan sürecin öğrenciye verilmesi, öğrencinin bugün bu bayramları kendi bayramı olarak kabul etmesini sağlar, ileride o da bu değerleri çocuklarına verir. Cumhuriyetin ilanı konusunu anlatmak için, Kurtuluş Savaşı günleri, o günlerde çekilen zorluklar, yapılan fedakârlıklar, diğer ülkelerin tutumları, cumhuriyetin getirdiği yenilik ve değişimler anlatılır. Böylece hem cumhuriyet yönetimi, hem de cumhuriyetin ilan edilme süreci öğrenciye kavratılmış olduğu gibi bugün kutlamakta olduğumuz Cumhuriyet Bayramı milli bir değer olarak öğrenciye kazandırılmış olur.

Sosyal bilgiler eğitimcilerinin büyük bir kısmı, sosyal bilgilerin öncelikli hedefinin vatandaşlık eğitimi olduğunu kabul ederler. Sosyal bilgilerin amacı

konusunda büyük ölçüde birliktelik sağlanmış olmasına rağmen, sosyal bilgilerin öğretimi konusunda böyle bir birliktelik yoktur. Sosyal bilgiler eğitimcilerinin, sosyal bilgilerin öğretimine yönelik değişik yaklaşımlara sahip olması, geçmişten günümüze kadar sosyal bilgilerin değişik anlayışlar temel alınarak öğretilmesine sebep olmuştur. 1970 yılında James Barth ve Samuel Shermis tarafından yayınlanmış olan “Sosyal bilgilerin tanımlaması: Üç gelenek üzerine bir araştırma” adlı makale ve 1977 yılında Robert Barr tarafından yazılan kitap bu anlayışlara yön vermiş ve bu anlayışları başlıca üç kategoride toplamıştır (Dönmez, 2003: 35). Ülkemizde yürürlükte olan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı da, Barr, Barth ve Shermis’in ortaya koyduğu üç geleneği önemsemektedir. Bunlar; vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilim olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı problem çözme olarak sosyal bilgilerdir.

Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler: Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi; belirli bilgi, davranış ve değerlerin gerekçeleri açıklanarak öğrencilere aktarıldığı öğretim şeklidir. Vatandaş ise, kabul edilmiş değer ve ilkelere uyan, belli inanç ve değerlere sahip olan, ulusal ve evrensel nitelikteki değerlere saygı duyan, evrensel bir kişidir. Yani vatandaş, bir birey olarak kendisinden ne istenildiğini bilen ve bunu yerine getiren kişidir (Kan, 2009: 26).

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi, sosyal bilgiler öğretimi ile ilgili en eski yaklaşımdır. Bu yaklaşımda sosyal bilgilerin temel amacı, öğrencilere kültürel mirası aktararak, onların iyi bir vatandaş olmalarını sağlamaktır (Erden: 7). Vatandaşlık aktarımı yaklaşımının içeriği, geçmiş öğrenme, geçmiş ve gelecekle gurur duyma, sorumluluk alma, uygun davranışlar sergileme, otoriteye bağlılıktır. Yöntemi ise, öğretmen merkezli bir öğrenme-öğretme sürecine dayalıdır (Tay, 2011: 12).

Bu yaklaşım ilk olarak A.B.D okullarında verilen sosyal bilgiler dersinde ele alınmıştır. Çünkü vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi geleneği, sosyal bilgilerin ilk ortaya çıkış amacını gerçekleştirmek üzere oluşturulmuştur. 1916 yılında ilk kez ABD’de okutulmaya başlanan sosyal bilgiler dersinin asıl amacı, o yıllarda ortaya çıkan toplumsal dönüşümün bunalımlarından insanları kurtarmak ve bu yolla Amerikan vatandaşlığı kavramını benimsetmek olmuştur. Nitekim bugün ABD vatandaşlarının hemen hemen hiçbiri kendi ulusal kimliklerini ortaya çıkarmamakta ve kendilerini Amerikalı olarak ifade etmektedirler (Tay, 2011: 12).

Doğanay (2002) bu yaklaşıma karşı, eleştiri getirmiştir. Doğanay'a göre, bu yaklaşımın temel sayılıtsı, gençlerin ne tür bilgi, değer ve tutumlarla donatılacağını yetişkinlerin daha iyi bildiği anlayışıdır. Böylece programın içeriği yetişkinlerce belirlenen ve yetişkinlere göre doğru ve gerekli olduğu düşünülen bilgi, ilke, değer ve tutumlardan oluşur. Gençlerin bu içeriği sorgulamadan kabul etmesi beklenir. Bu yönüyle, bu tür bir program, daha çok statükocu bir program anlayışıdır. Programda öğretmen ideal vatandaş olarak gösterilir ve bu vatandaşın sahip olduğu özelliklerin sorgulanmadan kazanılması gerektiği anlatılır. Buna bağlı olarak, bu yöntemin bir telkin yöntemi olduğu sonucuna varır (Doğanay, 2002: 20).

Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler: Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler, etkili vatandaş yetiştirme işinin sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler öğretimi ile yapılabileceğini savunur. Bu yaklaşıma göre, öğrenciler sosyal bilimlerin temel kavramları, genellemeleri ve kuramları ile bilgi toplama ve yorumlama süreçlerini öğrenmelidir. Bu nedenle sosyal bilimciler tarafından tanımlanan önemli bulgular, bakış açıları ve sorunlar sosyal bilgiler programlarının içeriğini oluşturur. Bu nitelikleri taşıyan öğretim – öğrenme süreçleri, öğrencilerin karmaşık ve çoğu kez iç içe girmiş dünyalarında karşılaşacakları sorunlarla başa çıkabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve değerler ile donanmalarını sağlar (Öztürk, 2012: 5).

Bu yaklaşım, öğrencilerin sosyal bilim disiplinlerinin yapısını öğrenmelerinin önemini vurgular (Dönmez, 2003: 35). Bu yaklaşımın temel amacı, çocukların sosyal bilimlerin temel ilke ve içeriğini anlamaları için onlara yardımcı olmaktır. Diğer bir önemli amacı da, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiye ulaşırken kullandıkları yöntemi öğrencilere kazandırmaktır. Böylece öğrenciler, dünyayı sosyal bilimcilerin araştırdığı ve düşündüğü gibi anlamaya çalışacaklardır. Bu yaklaşımın içeriğini değişik sosyal bilimlerin bilgi temeli oluşturur. Öğrenciler, insan davranışlarını ve vatandaşlığı sosyal bilimlerin temel ilke ve kavramlarını inceleyerek öğrenirler. Bu anlayışta yöntem, araştırma-inceleme yöntemidir. Hem sosyal bilim dallarıyla ilgili bilgilerin kazanımı, hem de bunları öğrenme sürecine önem verilir (Doğanay, 2002: 21).

Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler: Yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler, öğrencilerin bireysel ve toplumsal problemlerini tanımlama, analiz etme ve karar verme süreçlerini geliştirmeyi amaçlar. Yaklaşımın amacı, en iyi vatandaşların

karar verme ve problem çözme sırasında bilme gereksinimi duydukları bilgileri öğrenciye kazandırabilmektir. Yani, öğrencilere kendilerini etkileyen sorunlar ve durumlar hakkında karar vermeyi öğretmektir (Dönmez, 2003: 35). Diğer bir söyleyişle yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler, öğrencilere sosyal eleştiri ve eylemler için gerekli olan beceri eğitimini sağlar (Merey ve Kılıçoğlu, 2008: 345).

Yansıtıcı incelemeyi savunan düşünürler, yurttaşlık için en önemli becerinin karar verme becerisi olduğunu, bu yüzden öğrencilerin karar verme becerilerinin öncelikle geliştirilmesi gerektiği konusunda hem fikirdirler. Bu eğitimciler, çocuğun belli kriterlere göre ham veriyi kullanıp yorumlayabileceğine inanır. "Soruşturma" kavramına yüklenen anlam ise, öğretmen ve öğrencinin bireysel ya da toplumsal problemleri belli kriterler açısından incelemesidir (Ata, 2006: 2).

Ülkemizde 2005 yılında kabul edilen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, "yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler" anlayışına önem verilmiştir. Programa göre: yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler anlayışı doğrultusunda şunlar söylenmektedir:

"Öğretmen, okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanarak, öğrencileri sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşüncelerini sağlamalıdır. Tarih konuları da öğrencilere bir problem olarak sunulmalıdır. Örneğin "TBMM'nin Açılışı" konusunda, "Atatürk, 1920'de kurulan yeni devletin malî kaynakları problemini nasıl çözdü?" problemi ortaya atılabilir. Burada önce, bir devletin gelir kaynakları ile ilgili öğrencilerin görüşleri alınmalı, sonra veri ve kaynak toplamalarına yardım edilmeli, görüşleri test edilmeli ve öğrenciler tartışmaya teşvik edilmeli, daha sonra da öğrencilerin bir rapor yazmaları sağlanmalıdır" (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

Yansıtıcı inceleme yaklaşımında içerik, geleneksel olarak ders kitaplarında yansıtılan içerikten farklıdır. İçerik, çocuklarda karar verme sürecinin geliştirilmesi için araç olarak kullanılır. Öğrenciler problemleri çözerken, karar alırken bilgiyi kullanırlar. Ancak, yaklaşımın odak noktası bilgi değildir. Problem çözme ve bilimsel akıl yürütmeye dayalı karar verme becerisidir. Yansıtıcı incelemede beş temel beceri yer alır. Bunlar; okuma-yazma, farklı kaynaklardan bilgiyi kullanma, problemleri belirleme ve çözme, bilgiyi yorumlama ve değerlerle ilgili durumları belirleyebilme ve çözüme kavuşturabilmedir (Doğanay, 2002: 21).

1.2.2. Sosyal Bilgilerin Dünyadaki Gelişimi

Sosyal bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak tarihsel zaman içerisinde, sosyal bilgilerin yararlanmakta olduğu sosyal bilimler çok eski zamanlarda var olmuşlardır. Çünkü insan, doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, yaşar ve ölür. Bu süreç içinde insan, yiyecek bulmak, yemek, içmek, giyinmek, kendini savunmak gibi etkinliklerle ilgili bilgi, beceri ve duygular kazanır. Bütün bu etkinlikler doğada, bir toplum içinde olmaktadır ve insan yaşamak için hem doğanın hem de toplumun bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır. Bu durum karşısında “Sosyal bilimler, insanoğlunun yaşamı kadar eskidir.” tezi ileri sürülebilir. Sosyal bilgiler de, sosyal bilimlerin yalınlaşmış hali olduğu için, insanoğlu tarafından bir ders olarak yapılandırılmamış olmasına rağmen sosyal bilgilerin “insanlık kadar eski” olduğu söylenebilir (Dönmez, 2003: 34).

Eskiçağ’da Çin, İsrail ve Roma’da okutulan tarih, coğrafya, yurttaşlık ve hukuk dersleri, doğrudan sosyal bilimlerle ilgilidir. Orta Çağ’da dinin etkisiyle, sosyal bilimler içerisinde saydığımız dersler dini bir içerik kazanmış, Yakın Çağ’da Rönesans ve Reform hareketleri ile dinin etkisi azaltılmaya başlamıştır. İlk kez ilk ve orta dereceli okullarda “Sosyal Bilgiler” adı ile bir dersin okutulması gerektiğini savunan kişi Fransız düşünür Condorcet olmuştur (Safran, 2011: 10).

Sosyal bilgiler kavramı ilk kez 1892 yılında Amerika’da ortaya çıkmıştır. Bu tarihte Milli Eğitim Konsey’i tarafından toplanan idare, ekonomi ve tarih öğretimi konferansı bütün bu konuları “sosyal bilgiler” adı altında toplamıştır. Sonraki yıllarda komitenin sosyal bilgiler dersinde belirttiği, tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerine karşı ilgi artmıştır. 1916 yılında Milli Eğitim Derneği Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından “Sosyal Bilgiler” ilk defa bir ders olarak kabul edilmiştir (Moffatt, 1957: 19). Bu tarihte yürürlüğe giren eğitim programında tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi dersleri çok disiplinli yaklaşım kullanılarak okutulmuştur (Tay, 2011: 13).

1930’lu ve 1940’lı yıllarda ABD’de sosyal bilgilerde uluslararası üne sahip eğitimcilerin etkisi söz konusu olmuştur. Bunlar arasında Edgar B. Wesley, Henry Johnson, Harold Rugg, Hilda Taba ve Earle Rugg gibi isimler vardır. Bu eğitimciler, bu yıllarda ABD’de yeniden kurmacılık akımı ve çocuk merkezli yaklaşımı benimseyerek sosyal bilgilerin gelişmesi için çaba harcamışlardır. Ancak sosyal bilgiler dersi 1960’lı

yıllara kadar tarih ve coğrafya ağırlıklı olarak devam etmiştir. 1960-1970 yılları arasında Bruner'in buluş yoluyla öğrenme kuramının etkisiyle "yeni sosyal bilgiler" adı altında reform hareketleri düzenlenmiştir. Bunun sonucunda sosyal bilimlerden disiplinler arası bir yaklaşımla sosyal bilgiler konuları oluşturulmaya başlanmıştır. Sosyal bilgiler öğretiminde tümdengelim ve anlatım yöntemi yerine, tümevarım ve araştırma yöntemlerine önem verilmiş, etkin öğrenme ilkesi benimsenmiş ve eleştirel düşünme becerisini geliştirmeye önem verilmiştir. Ancak bu yaklaşım 1980'li yıllarda bırakılarak, geleneksel anlayışa geri dönmüştür (Öztürk ve Dilek, 2002: 72). 1994 yılında ABD'de Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi, sosyal bilgiler programı için tematik standartlar belirlemiş ve bundan sonraki programlar bu temel üzerinde oluşturulmuştur (Tay, 2011: 13).

Sosyal bilgiler dersi ABD'de doğmuş ve gelişmiş olmasına rağmen, dünyada birçok ülkede okutulmaktadır. Bunlar arasında Türkiye de vardır. Bununla birlikte ABD ve diğer bazı ülkelerdeki birçok eğitimci sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımına karşı çıkmıştır. Bu eğitimciler, sosyal bilimlerin birbirinden bağımsız olarak öğretilmesinin vatandaşlık eğitimi bakımından daha etkili olacağını savunmuşlardır. İngiltere de bu yaklaşıma karşı çıkan ülkeler arasında yer almakta, ilköğretimdeki her sınıf düzeyinde tarih ve coğrafya gibi dersleri birbirinden bağımsız olarak okutmaktadır (Öztürk ve Dilek, 2002: 72).

1.2.3. Sosyal Bilgilerin Türkiye'deki Gelişimi

Ülkemizde sosyal bilgiler eğitiminin geçmişini, Türklerin İslamiyet'i kabulünden önceki döneme kadar götürmek mümkündür. Türklerin Orta Asya'da yaşadıkları dönemlerdeki eğitim durumu hakkında fazla bilgiye sahip değiliz, ancak Orhun Kitabeleri'nde; birlik ve beraberlik içinde yaşamının önemi, bilgi almanın, tedbirli bulunmanın mezziyetleri, sevgi, saygı, büyüklere ve Hakana itaat, buna uygun hareket etmeyenlerin düştükleri durum ve yaşayabilmek için gelecek kuşaklara yönelik birtakım öğütler yer almıştır (Binbaşoğlu, 2009: 3). Bu kitabelerde yer verilen konular, o dönemde toplumun töresinin çocuklara ve gençlere öğretilmesine önem verildiğini göstermektedir. Bu durum ise, o dönemin çocuklarının toplumsallaştırılmasını ve eğitilmesini sağlamıştır. Sosyal bilgiler dersinin en temel amacının bireyin içinde

yaşadığı topluma uyumunu sağlamak ve bireyi toplumsallaştırmak olduğu düşünüldüğünde, bu dersin temellerinin çok eskilere dayandığını söylemek mümkündür (Safran, 2011: 12).

Türklerin İslamiyet’i kabul etmelerinden sonraki zamanlarda kurulan Büyük Selçuklu Devleti döneminde “Nizamiye medreseleri” adı verilen ve planlı eğitim yapan eğitim kurumları ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır (Kazıcı, 2004: 31). Dönemin devlet adamları eğitim-öğretime ve bilimin gelişmesine önem vermişler; medreselerden Farabi, İbni Sina gibi bilim adamları yetişmiştir. Bu bilim adamları, bugün sosyal bilgiler eğitiminin içeriğinde yer alan konulara değinmişlerdir. Örneğin, Farabi eğitimin amacını mutluluğu bulmak ve bireyi topluma yararlı duruma getirmek olarak açıklamış, çocuklarda karar verme becerilerinin ve sorumluluk değerinin geliştirilmesinin önemine değinmiştir. Medreselerde okutulan dersler içinde, sosyal bilimler içinde yer alan tarih ve felsefe dersleri de bulunmuştur (Deveci, 2011: 21-22).

Medrese teşkilatı Osmanlı Devleti döneminde de varlığını devam ettirmiş ve Osmanlı Devleti’nin temel eğitim kurumu olmuştur. Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminden itibaren kurulmaya başlanan ve zamanla sayısı çoğalan medreselerde en önemli düzenleme Fatih Sultan Mehmet zamanında gerçekleşmiştir. Bu düzenleme ile medreselerde kelam, mantık, belagat, lügat, nahiv, hendese, heyet (astronomi) derslerinin yanı sıra tarih ve coğrafya dersleri de okutulmaya başlanmıştır. Medreselerdeki eğitim ve öğretimde 16. ve 17. yüzyıllarda bir duraklama ve bozulma süreci yaşanmıştır. Osmanlı Devleti’nin genel durumuna paralel olarak yaşanan bu duraklama ve bozulmanın önlenmesi için 18. yüzyılda eğitim alanında bir takım yenilikler gerçekleşmiş, batılı tarzda eğitim veren okullar açılmıştır. 1733 yılında kurulan “Mühendishane-i Bahri-î Hümayun” batılı anlamda eğitim veren ilk yüksek öğretim kurumu olmuştur. Daha sonra “Mühendishâne-i Berri-î Hümayun” kurulmuştur. Bu okullarda Türkçe, Arapça, Fransızca, geometri, aritmetik, cebir gibi derslerin yanı sıra tarih, coğrafya ve harp tarihi dersleri okutulmuştur (Çetin,2003: 164).

1839’da Tanzimat Fermanının ilanı ile eğitim ve öğretim kurumlarının ıslahı hızlanmıştır. Bu dönemde ilk olarak “Mekâtib-i Rüştîye Nezareti” isminde bir daire kurulmuştur. Bu daire, sıbyan mekteplerinin kontrol ve yönetim görevini üstlenmiştir. Bu dönemde sıbyan mekteplerinde, Osmanlı Tarihi ve coğrafya dersleri okutulmaya

başlanmıştır. 1869'da "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi" yürürlüğe girmiştir. Bu nizamname ile merkez ve taşra teşkilatlarının işleyiş ve içerikleri belirlenmiştir. Nizamname ile "Daru-l Muallimin" (Erkek Öğretmen Okulu) için Sıbyan, Rüştîye ve İdadi şubeleri kurulmuştur. Nizamnameye göre: Rüştîye şubelerinin birinci sınıflarında tarih ve coğrafya, ikinci sınıflarında tarih ve üçüncü sınıflarında tarih ve coğrafya dersleri okutulacaktır. İdadi şubelerinin birinci sınıflarında Coğrafyayı Umumi ve Muhtasar Tarihi Umumi, ikinci sınıflarında Coğrafyayı Osman-i dersleri okutulacaktır (Çetin,2003: 165).

1870'te okullarda okutulacak kitapların yazım ve tercümeleriyle ilgili bir nizamname yayınlanmıştır. Bu nizamnamede sıbyan okullarında okutulmak üzere Coğrafya ve Osmanlı Tarihi kitapları hazırlanması öngörülmüştür (Bilim, 1998: 151).

Sosyal bilgilerin kapsamı içindeki tarih ve coğrafya dersleri, Sultan II. Abdülhamit döneminde Maarif Nezareti'ne bağlı olarak eğitim yapan ve o dönemin ilköğretim kurumu olan "iptidailerin" programlarında da yer almıştır. İlkokullar için çıkarılan 1892 tarihli talimat ile ilkokullara "Mülahhas Tarihi Osmanî" ve "Muhtasar Coğrafyayı Osmanî" dersleri konulmuştur. 1904'te tüm ilkokullar için yayınlanan yeni programda "Muhtasar Tarih-i Osmanî" dersi vardır (Akyüz, 2001: 208). 1913'te Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkati (İlköğretim Geçici Kanunu) çıkarılmış ve bu kanunda ilköğretim programına Tarih, Coğrafya, Malumat-ı Medeniye, Ahlakiye ve İktisadiye dersleri konulmuştur (Akyüz, 2001: 244).

Bu şekilde tarihi süreç içinde Cumhuriyetin ilanından önce sosyal bilgiler kapsamında yer alan dersler ilköğretim programlarına girmiştir. Cumhuriyet döneminde yapılan 1926, 1930, 1936 ve 1948 programlarında tek disiplinli program desenine uygun olarak Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerine ayrı ayrı yer verilmiştir (Safran, 2011: 13). 1926 programında ilkokulların temel amacının, "genç kuşağın çevresine etkin olarak uyumunu sağlamak üzere iyi vatandaşlar yetiştirmek" olduğu vurgulanmış, Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri, dördüncü ve beşinci sınıflara haftada ikişer saat okutulmak üzere müfredata konulmuştur. Bu dersler daha sonraki programlarda da, ilkeler, içerik ve haftalık sürelerde yapılan kimi değişikliklerle uzun yıllar yer almıştır (Sözer, 1998: 9).

Cumhuriyet döneminde hazırlanan eğitim programlarında Atatürk tarafından ülkemize davet edilen John Dewey'in etkisi oldukça büyük olmuştur. John Dewey, hazırladığı rapor ile “toplular öğretimi ve iş okulu” anlayışını eğitim sistemimize sokmuştur. Bu anlayışın etkisi ile 1962 ilkokul programında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri disiplinler arası bir yaklaşımla “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir (Safran, 2011: 13). Bu ders ise, 1968 yılında yayınlanan İlkokul Programı'nda, “Sosyal Bilgiler” adını almıştır (Öztürk ve Dilek, 2002: 73).

Sosyal bilgiler dersi, ilk olarak 1968-1969 öğretim yılında o zamanlar beş yıllık olan ilkokullarda, 1970-1971 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır (Gökkaya, 2003: 9). 1975'ten itibaren ise bütün ortaokullarda okutulmuştur. Bu uygulama 1985'e kadar devam etmiş, bu tarihten sonra sosyal bilgiler dersi yerine 6., 7., ve 8. sınıflarda Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak verilmeye başlanmıştır. 1997-98 öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarının 4., 5., 6. ve 7. sınıflarında Sosyal Bilgiler dersi okutulmaya başlanmıştır (Safran, 2011: 13). Bugün ülkemizde 2005 yılında kabul edilen Sosyal Bilgiler programı uygulanmaktadır.

Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçların kullanılma tarihçesi ise daha farklı bir süreç izlemiştir. Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçların kullanılma süreci öncelikle genel olarak eğitimde teknoloji kullanımı konusunda yapılan çalışmalardan etkilenmiştir. Bu bağlamda Türkiye'de 1988 yılı, farklı teknolojilerin eğitim-öğretimde kullanılmasının önemini farkına varıldığı yıllar olarak ele alınabilir. Bu tarihte toplanan 12. Milli Eğitim Şurası'nda “Eğitimde Yeni Teknolojiler Komisyonu” kurulmuştur. Sonraki yıllarda yapılan Milli Eğitim Şuralarında, Milli Eğitim sisteminin çağın teknolojik gelişmeleri göz önüne alınarak düzenlenmesi, eğitim teknolojisi alanındaki yeni gelişmelerin sürekli izlenmesi ve ilköğretimin teknolojik gelişmeleri de izleyebilecek şekilde yapılması hedef olarak belirlenmiştir. Devam eden şuralarda teknolojinin gelişim sürecine uygun olarak eğitimde bilgisayar, CD-ROM, video ve internet gibi ürünlerin kullanımı teşvik edilmiştir (Dağhan, Kalaycı ve Seferoğlu, 2011).

Eğitimde teknolojik araçların kullanılması konusunda şuralarda alınan kararlara paralel olarak, sosyal bilgiler dersinin öğretiminde teknolojik araçların kullanılmasının daha yararlı olacağı fikri yönünde de gelişmeler yaşanmıştır. 1990'lı

yılların başlarından itibaren sosyal bilgiler eğitiminde televizyon, video, sinema, radyo, teyp, ses bantları, tepegöz, projektör ve bilgisayarın kullanılması gerekliliği dile getirilmeye başlanmıştır (Sönmez, 1994: 142). Bu tarihlerden itibaren sözü edilen araçlar sosyal bilgiler dersi öğretim ortamlarında kullanılmaya başlanmıştır. Ancak araçların kullanımı yeterli hızda olmamıştır. 2009 yılında yapılan bir araştırmaya göre sosyal bilgiler dersinde kullanılan projeksiyon ve bilgisayar gibi teknolojik araç ve gereçlerin miktarı okullarda yetersizdir (Yılmaz ve Tepebaş, 2009: 164). Diğer yandan birçok öğretmen tepegöz ve bilgisayar kullanmayı bilmemektedir ve öğretmenlerin bu araçların kullanımı ile ilgili hizmet içi eğitim kurslarına katılma oranları da düşüktür (Ulusoy ve Gülüm, 2009: 96).

MEB tarafından 2012 yılında uygulanmaya başlanan Fatih (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesi kapsamında, sınıflarda akıllı tahta kullanımının teşvik edilmesi sonucunda okullarda akıllı tahta kullanımı artmaya başlamıştır. 2012 yılında yapılan bir araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 40'ının akıllı tahta kullanımı ile ilgili olarak kurs, seminer gibi etkinliklere katıldıklarını, % 60'ının ise katılmadıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu sonuç sosyal bilgiler öğretmenlerin yarısından fazlasının (% 60) akıllı tahta kullanımı ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını ortaya çıkmıştır (Bulut ve Koçoğlu, 2012: 255). Araştırma ile bağlantılı olarak ülkemizde 2012 yılı itibariyle sosyal bilgiler dersinde akıllı tahta kullanım oranının maksimum % 40 seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır.

1.2.4. MEB Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıf Öğretim Programı

Öğretim programı; bir dersin öğretimi için gerekli olan, amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme olmak üzere dört temel öğeden oluşan, öğretimi uygulayanlar tarafından kullanılan bir kılavuz olarak tanımlanabilir (Yazıcı ve Koca,2011: 20). Ülkemizde sosyal bilgiler dersi için farklı zamanlarda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları hazırlanmıştır. Bu programlardan biri, 2 Nisan 1998'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan "İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı"dır. Bu program 2004-2005 öğretim yılı sonuna kadar yürürlükte kalmış ve kullanılmıştır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından,1998 yılında kabul edilen program yerine, önce 12.07.2004 tarihli karar ile İlköğretim Sosyal Bilgiler (4. ve 5. Sınıf) Dersi Öğretim Programı, daha sonra da 30.06.2005 tarihli karar ile İlköğretim Sosyal Bilgiler (6. ve 7. Sınıf) Dersi Öğretim Programı kabul edilmiş ve uygulamaya konulmuştur. İlköğretim Sosyal Bilgiler (6. ve 7. Sınıf) Dersi Öğretim Programı Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde oluşturulan "Sosyal Bilgiler Özel İhtisas Komisyonu" tarafından hazırlanmıştır. Komisyon bu programı hazırlarken, constructivist (yapılandırmacı, oluşturmacı, inşacı) yaklaşımı esas almıştır. Yapılandırmacı anlayış, bilginin doğasına ilişkin felsefi bir bilgi kuramını ve bilginin zihinde yapılandırılmasını esas alır. Terim olarak da bilginin oluşturulmasına işaret eder (Akdağ, 2008: 15). Yapılandırmacı öğrenme, bireyin öğrenme sürecinde bilgiyi nasıl yapılandığı, yapılandırma sürecinde ne türden işlemler yaptığını ve bu süreci etkileyen unsurların neler olduğunu; diğer bir deyişle bilgi, bilme ve anlama sürecini açıklar (Fer, 2011: 8).Yapılandırmacı öğrenme kuramı; öğrenen merkezli, özgürlükçü, kişisel, bütüncül ve üründen çok süreci değerlendirmeye dayanan bir yapıya sahiptir. Yapılandırmacı öğrenmede öğretmen, yol gösterici ve öğrencilerin kendi anlamlarını oluşturabilmeleri için onlara ortam hazırlayan konumundadır. Öğrenciler de kendi öğrenme sorumluluklarını taşıyan, öğrenme stratejilerini kullanabilen, etkinlikler yoluyla aktif öğrenmekten zevk alan bir özelliğe sahiptir. Sınıflar ise öğretmen ve öğrencinin yapılandırmacı anlayışta hareket etmelerine olanak sağlayacak şekilde oluşturulmuş ortamlardır (Dilaver ve Akyürek Tay, 2011: 121).

2004'te kabul edilen Sosyal Bilgiler Programı, 2004'te pilot okullarda, 2005'ten itibaren ilköğretim okullarında kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır.2005 yılında kabul edilip uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 2009 yılında güncellenmiştir. Programda yapılan değişikliklerin gerekçeleri şu şekilde sıralanabilir:

- Eğitim biliminde ortaya çıkan gelişmelerin programlara aktarılması gerekliliği.
- Programların, öğrencileri bilgi ezberlemeye teşvik etmek yerine, çocukların birtakım becerilerini geliştirmeye yönelik, konuların öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun, merak ve ilgilerine hitap edecek, sosyal bilgileri sevdirecek şekle getirilmeye çalışılması.

- Zorunlu eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması sonucu, konularda yapılabilecek gereksiz tekrarlardan kaçınılmak ve konu bütünlüğünün sağlanmak istenmesi.
- Zorunlu eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması sonucu oluşan konu yoğunluğunun azaltılmak, konuların seyrekleştirilmek istenmesi.
- Girişimcilik ruhuna sahip, iletişim kurabilen ve kendini ifade edebilen vatandaşlar yetiştirme gerekliliğinin daha baskın hale gelmesi.
- Öğrencilerin uluslararası veya ülke çapında yapılan değerlendirmelerde yeterli başarıyı gösterememesi (Yazıcı ve Koca, 2011: 20).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda değişimin gerekçeleri ise şu şekilde ifade edilmiştir:

“Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtacak bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Hazırlanmış olan program, dünyada yaşanan tüm bu değişimler ve gelişmelerle birlikte, Avrupa Birliği normlarını ve eğitim anlayışını, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate almaktadır” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

1.2.4.1. Programın Amaçları

2005 yılında kabul edilen Sosyal Bilgiler 6-7. Sınıf Öğretim Programı'nda, öğrenciler için sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçları şu şekilde açıklanmıştır:

Sosyal bilgiler dersi ile öğrenciler:

1. “Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.

3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri sunar.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.”(Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005)

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın amaçları doğrultusunda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın öğrencilerde ulusal bilincin oluşmasına katkıda bulunduğu ve öğrencilerin ailesine, milletine, vatanına bağlılık duygularını geliştirmede etkili olduğu bilinmektedir (Gömleksiz ve Cüro, 2010: 259).

1.2.4.2. Programın Vizyonu

2005 yılında kabul edilen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na göre, programının vizyonu;

“21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir”(Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

1.2.4.3. Programın Temel Yaklaşımı

2005 yılında kabul edilen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, tarih, coğrafya, vatandaşlık, hukuk, felsefe, antropoloji, psikoloji, sosyoloji, ekonomi bilimlerini içine alan çok disiplinli bir yaklaşıma sahiptir. Yeni programda, sosyal bilgilerin üç geleneği olan vatandaşlık aktarımı, sosyal bilimler ve yansıtıcı inceleme önemli bir yere sahiptir. Bilgiyi üretme ve bilgiyi kullanma konusuna ağırlık verilmiştir. Bu programda, bütüncül ve öğrenci merkezli bakış açısı ve yapılandırmacı yaklaşım ağırlık kazanmıştır (Yazıcı ve Koca, 2011: 22). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, programın yaklaşımını şu şekilde açıklamıştır:

“Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli,

sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

Bu anlayış doğrultusunda Sosyal Bilgiler Programı,

- 1- Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- 2- Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
- 3- Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
- 4- Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005)

1.2.5. Tarih Eğitiminin Önemi ve Tarihsel Gelişimi

Sosyal bilgilerin en önemli disiplinlerinden biri tarihtir. Tarih; geçmişteki olayları yer, zaman ve failleri göstererek, kaynaklara dayalı olarak, sebep-sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalıdır. Bu tanımın anahtar kavramları; geçmiş, yer-zaman, failler ve sebep-sonuçtur (Köstüklü, 2003: 12). Demircioğlu (2012) tarihi, geçmiş ve geçmişin bilimsel olarak öğretilmesi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda tarihin, geçmişte yaşanmış ve bitmiş olayları içeriyor olmasına ek olarak, o olayların bilimsel olarak incelenmesini de kapsamaktadır (Demircioğlu, 2012: 11).

Tanımları verilen tarih bilimi, başlangıçta sadece hükümdarları, siyasi ve askeri olayları konu almaktayken, 19. yüzyıldan itibaren ülkelerin ve milletlerin bütün kurumlarıyla ilgilenen, metotlarını geliştirmiş bir bilim dalı haline gelmiştir (Karaköse, 2003: 325).

Tarih, sosyal bilgileri oluşturan farklı disiplinlerin içinde önemli yer tutmuştur. Çünkü tarihin sosyal bilgiler disiplini içinde yer alan bütün disiplinler ile mutlaka bir bağı mevcuttur. Tarih, gençlerin çeşitli beceriler kazanmalarına, tarihsel düşünebilmelerine, iyi bir vatandaş olabilmelerine etki etmektedir. Vatandaşlık bilincinin geliştirilmesinde, demokrasinin gelişimi ve insan haklarının öğrenilmesinde, ulusal değerlerin oluşturulmasında tarih büyük öneme sahiptir. Bireylerin hayatında

büyük öneme sahip olan tarih, milletlerin hayatında da büyük öneme sahiptir. Tarih milletlerin hayatında şu açılardan oldukça önemlidir:

- Tarih ile bireyler geçmişlerini öğrenirler. Geçmişini bilmeyen milletler bugünü ve geleceği sağlıklı bir şekilde görüp düzenleyemezler ve karşılaştıkları sorunlar karşısında doğru çözümler üretemezler.
- Bugün millet olarak sahip olduğumuz bütün değerler sistemi ve milli kültür unsurları atalarımız tarafından bizlere bırakılmış birer mirastır. Bugünkü nesil için, bu mirası işleyerek ve zenginleştirerek kendinden sonraki nesle bırakmak bir görevdir. Bu görevin bilincinde olmak ancak tarih bilmekle mümkün olur. Toplumların devamlılığı ve sürekliliği ancak bu şekilde sağlanır. Aksi takdirde milletlerin hayatında “devamlılık” düşüncesi olmaz, nesiller arasında kopmalar meydana gelir.
- Tarih, geçmişte yaşanmış birliktelikleri ifade eder. Bu yönüyle tarih insanlar arasında “milli birlik ve bütünlük” fikrini geliştirir. Bu fikir ve duygu, milletlerin hür ve bağımsız olarak yaşamalarının güvencesidir.
- Tarih ile kendi kültürünü ve medeniyetini iyi tanıyan, ona sahip çıkma ve onu geliştirme şuuruna sahip nesillerin yetişmesi sağlanır. Bu nesiller, tarihini benimser ve tarihi ile gurur duyarlar. Başka milletlere hayranlık beslemez, sosyal aşağılık duygusuna kapılmazlar (Turan, 2011: 149).

Tarihin yukarıda sıralanan önemli noktalarına paralel olarak tarih eğitiminin amaçları şöyle sıralanabilir:

- Öğrencinin geçmişi ve bugünü anlamasına yardım etmek.
- Öğrencide, insanların yapmış oldukları etkinliklere karşı olumlu duygular uyandırmak.
- Öğrencinin kendisini sürekli akan bir zaman boyutu içinde görmesini sağlamak.
- İnsan soyunun bir üyesi olarak, geçmişe neler borçlu olduğunu ve geleceğe karşı ödevlerini kavratmak.
- Olayları neden ve sonuçlarıyla birlikte görüp açıklamayı öğretmek ve buna alıştırmak, dolayısıyla düşünme gücünü geliştirmesine yardımcı olmak.

- Toplum-birey ilişkisini, doğru örneklerle kavramasına yardımcı olmak (Ulusoy, 2008: 303).

Tarih eğitimi ile hedeflenen bu amaçlara ulaşabilmek için tarih konularının işlendiği dersler öğrenciye sevdirmelidir. Çünkü bu şekilde yetişen bir nesil; özgürce düşünmeyi, duygu ve yorum gücünü geliştirmeyi, kültürel seviyesini genişletmeyi, kendine güven kazanmayı, öğrendikleri iyi ve kötü şeylerden ibret alarak davranmayı öğrenir. Gelecek nesle, tarih eğitimi ile kültür mirası aktararak, milli benlik korunmuş, ahlaki değerler benimsetilmiş ve sosyal gelişme sağlanmış olur (Ulusoy, 2008: 303).

Tarih dersi eski dönemlerden itibaren okullarda okutulan bir ders olmuştur. Ancak, bu derslerin 19. yüzyıla kadar belirli bir plan ve programı yoktur. 19. yüzyıldan itibaren zorunlu ve modern eğitim kurumlarının temel derslerinden birisi haline gelmiştir. Zorunlu tarih dersleri 1806 yılında Prusya’da doğmuştur. Zorunlu tarih eğitimin ortaya çıkış sebepleri şu şekilde sıralanabilir:

- Ordunun amaçlarına hizmet edecek itaatkâr askerler yetiştirmek.
- Sanayinin ihtiyaç duyduğu madenleri çıkaracak itaatkâr işçiler yetiştirmek.
- Hükümetlerin emirlerini harfiyen uygulayacak sivil memur sınıfını yetiştirmek.
- Kritik konu ve sorunlarda birbiriyle paralel düşünen vatandaşlar yetiştirmek.
- Sanayi kurumlarının ihtiyaç duyduğu memurları yetiştirmek

Zorunlu tarih eğitimin ortaya çıkış nedenlerine bakıldığında, o dönem için eğitime yüklenmiş olan görevlerin yerine getirilmesinde tarih dersinin önemli yere sahip olabileceği düşüncesi ön planda görülmektedir. Ordu, devlet ve sanayi kurumlarının ihtiyaç duyduğu itaatkâr bireylerin yetiştirilebilmesi için tarih dersi önemli olabilirdi. Bu yüzden, 19. yüzyılın modern eğitim kurumlarında tarih sistemli bir ders olarak okutulmaya başlanmıştır. II. Dünya Savaşı’na kadar tarih dersleri itaatkâr ve iyi vatandaş yetiştirme hedefine yönelik ve kültür aktarımı esasına dayalı olarak öğretilmiştir. II. Dünya Savaşı döneminden itibaren eğitimin; demokratikleşme, insan haklarının önem kazanması ve savaşların engellenmesinde etkili olabileceği fikri ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, teknolojik ve ekonomik gelişmelerin yaşamı karmaşık bir hale getirmesi sonucunda, bireylerin daha becerikli ve nitelikli yetiştirilmesi zorunluluğu da ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler, dünyanın ileri ülkelerinde tarih öğretimi anlayışının

değişmesine sebep olmuştur. 1960'lı yılların sonunda tarih öğretiminin, tarihsel bilgi ve tutum dışında öğrenciyi günlük hayata nasıl hazırlayabileceği, öğrencilere ne tür beceriler kazandırabileceği tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmalar sonucunda “Yeni Tarih Öğretimi” olarak adlandırılan süreç yaşanmıştır. Bu yeni anlayışa göre tarih öğretimi; araştırma, sorgulama, kanıtları değerlendirme ve değerlendirilen kanıtlar aracılığıyla sonuca gitme esasına dayanmalıdır. Başka bir anlatımla, okullarda öğrenciler geçmiş bir dedektif gibi sorgulayarak, araştırarak ve kanıtları değerlendirerek öğrenmelidir. Bu sayede öğrenciler, hem geçmiş öğrenirler, hem de kendilerine sunulan verilerin bilimsel olup olmadığını ayırt edebilme gibi temel becerileri kazanabilirler. Bu süreç 1980'li ve 1990'lı yıllarda devam etmiş ve etkilerini günümüze kadar sürdürmüştür. Günümüzde özellikle Kanada ve ABD'de tarih öğretiminin öğrencileri günlük hayata hazırlaması gerektiği anlayışıyla çalışmalar yapılmaya devam etmektedir (Demircioğlu, 2012: 3-4).

1.2.6. Sosyal Bilgiler Dersi İçerisinde Tarih Ünitelerinin Yeri

Tarih, eğitim sisteminin vazgeçilmez bir parçası olarak, sosyal bilgiler programlarında önemli bir yere sahip olmuştur. Tarih dersini, İngiltere gibi ülkeler tek disiplinli program geleneği doğrultusunda tarih dersi olarak okutmakta, ABD gibi ülkeler disiplinler arası sosyal bilgiler geleneği içinde yer vermektedir. Ülkemizde tarih dersleri ilköğretim düzeyinde sosyal bilgiler dersi kapsamında verilmektedir.

Ülkemizde kullanılmakta olan ilköğretim Sosyal Bilgiler Programında tarih öğretiminin odaklandığı nokta, öğrencilerde tarihsel sorgulama becerisini geliştirme düşüncesi olmuştur. Bu beceri öğrencilere, hem tarihsel olayların kronolojisini öğretir, hem de öğrencilerin kanıt ve bilgileri kullanarak olayların niçin meydana geldiğini keşfetmelerini sağlar. Böylece geçmiş doğru çözümlenmeyi öğrenen öğrenciler, bugünü de doğru yorumlayabilir (Ulusoy, 2008: 304).

İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı için tarih dersi önemli bir yere sahiptir. Çünkü Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan maddelerden bazılarının öğrenciye kazandırılması ancak tarih dersi ile mümkündür. İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı'nın tarih konuları ile ilgili maddeleri şu şekildedir:

1-Programın Türk Milli Eğitiminin genel amaçları kısmında yer alan maddesidir. Madde şu şekildedir:

“Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini; Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir.”

2-Programın genel amaçlar kısmında yer alan şu maddelerdir:

- a. “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
- b. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
- c. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
- d. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
- e. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye’si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
- f. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.”

3-Programın açıklamalar ve amaçlar kısmında yer alan şu maddelerdir:

- a. “Sosyal bilgiler ünitelerinde; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ve insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konuları toplulaştırılmış olarak ele alınmaktadır. Öğretmen de konuları tarih ünitesi, coğrafya ünitesi, insan hakları ve vatandaşlık ünitesi diye ayrı ayrı değil, çok yönlü olarak işlemelidir. Örneğin, Türkiye’nin coğrafi bölgeleri ele alınırken, Millî Mücadele yıllarında bu bölgedeki faaliyetlere yer verilerek, coğrafya, tarih, insan hakları ve vatandaşlık konuları ilişkilendirilerek,

milli bilinç, insan hakları ve tarih duyarlılığı oluşturulmaya çalışılmalıdır. Benzer şekilde edebî ürünler ve yazılı materyallerden (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, halk hikâyeleri, türküler ve şiirler vb.) yararlanılarak, Sosyal Bilgiler, Türkçe dersleriyle kaynaştırılmalı, öğrencilere vatan sevgisi kazandırılmalıdır.”

- b. “Tarih konuları da öğrencilere bir problem olarak sunulmalıdır. Örneğin “TBMM’nin Açılışı” konusunda, “Atatürk, 1920’de kurulan yeni devletin malî kaynakları problemini nasıl çözdü?” problemi ortaya atılabilir. Burada önce, bir devletin gelir kaynakları ile ilgili öğrencilerin görüşleri alınmalı, sonra veri ve kaynak toplamalarına yardım edilmeli, görüşleri test edilmeli ve tartışmaya teşvik edilmeli, daha sonra da öğrencilerin bir rapor yazmaları sağlanmalıdır.”
- c. “Öğretmen bilgi dağıtıcı rolü yerine, öğrencilerinin anlam kurmalarına yardımcı rolünü benimsemelidir. Öğrencileri düşündürücü ve açık uçlu sorularla sorgulamaya teşvik etmelidir. Öncelikle küçük veri kırıntıları ve olgu koleksiyonları yerine, öğrencilerin büyük fikirler, temalar ile karşılaşmalarına yönelik, becerileri ve değerleri geliştirici etkinlikler seçebilir. Örneğin, I. Dünya Savaşı’na, Milli Mücadele’ye ve II. Dünya Savaşı’na siyasal, ekonomik ve kültürel açılardan topluca bakılabilir. Öğretmen, önce bu savaflara ilişkin öğrencilerin ön bilgilerini saptamalı, öğrencilerin olguları araştırmalarına dayandırdıkları bulgular yoluyla birbirinden ve ders kitaplarından öğrenebileceği bir ortam sağlamalıdır. Öğrencilerin erken yaşlardan itibaren bireysel ya da grup olarak birincil ve ikincil kaynaklar üzerinde çalışarak, kendi anlayışlarını sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturmalarına yardımcı olmalıdır. Oluşturmacı sınıfın gerçek anlamda demokrasinin yaşandığı bir yer olduğu unutulmamalıdır. Bu şekilde öğrenciler demokratik beceri ve değerlere sahip, bilimsel düşünmeye açık, insan haklarına saygılı, işbirliği içinde çalışabilen, Cumhuriyet sevgisi ve demokrasi bilinci gelişmiş, haklarını bilen ve sorumluluk sahibi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak yetişebilir.”
- d. “Millî ve dinî bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanılarak, öğrencilerin tarihsel duyarlılığı geliştirilmelidir. Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı’nda bir zaferin ya da Türk İnkılâbı ile ilgili herhangi bir olayın yıl dönümü, Ankara’nın başkent olması gibi olayların yıl dönümlerinde Atatürk’ün kişilik özelliklerini, inkılâplarını, ilkelerini ve düşüncelerini anlatmalıdır. Öğretmen, Atatürk’ün “Türk, öğün, çalış, güven”, “Ne mutlu Türküm diyene!” ve “Yurtta sulh, cihanda sulh” gibi sözlerinden hareketle, Türklerin tarihte oynadıkları rolü; askerlik, idare, hukuk, bilim, fen ve sanat alanında insanlığa hizmetlerini göstermelidir. Öğrencilerin, Türk milletine, Türk bayrağına,

Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirmelidir. Öğrenciler, yazılı ve görsel basın tarafından güncel konuların ve haberlerin etkisi altındadır. Öğrencilerin zihinlerinin güncel meselelerle meşgul olduğu zamanlarda ve dönem başında planlanmış dersin pek verimli olmadığı durumlarda, öğretmen “güncellik ilkesinden” hareket etmeli, fırsatları değerlendirmelidir. Güncel konular, öğrencilere iş ve proje olarak verilmelidir.”

- e. “Öğretmen, inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazılara, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları) yönelik olabilir. Bu geziler, sadece eğlenceli bir gün geçirme olarak düşünülmemeli, her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrenciler için çalışma kâğıtları hazırlanmalı ya da müzelerin çalışma kağıdı kullanılmalıdır. Öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanmalıdır. Tarihî bir kişilikten söz ediliyorsa, bu kişi de okulun bulunduğu çevrede doğmuş, bulunmuş ya da ölmüş ise bu yönden değerlendirilmelidir. Bu kişinin medrese, cami, kütüphane, imaret, han, türbe, mahalle, sokak ve ev gibi herhangi bir eserde kitabesi varsa, bu kişi ve eserleri ile ilgili öğrencilere araştırma projeleri verilebilir. Öğretmen, sınıfta ya da müzede drama etkinlikleri ile geçmiş yaşantıların canlandırılması ve öğrencilerin tarihî kişilikler ile empati kurmasını sağlamalıdır. Öğrencilere verilen ödevler gerçek (otantik) hayat problemlerinden seçilmelidir. Örneğin antik bir şehirden asfalt karayolu geçirilmek isteniyor. “Siz bu şehrin neden korunması gerektiğini açıklayan dilekçe yazınız”. “Ya da TRT için çalışan bir program yapımcısıyınız. Safranbolu evleri ile ilgili bir belgesel yapmanız isteniyor. Bu belgeselin senaryosunu yazınız.” Bu tür etkinliklerle öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma ve özellikle yazma becerileri geliştirilmelidir.”
- f. “Öğretmen, öğrencileri millî, ahlâki, insanî, manevî, kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, lâik, ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici olmalıdır. Ayrıca derse ilişkin konuları sevdirecek roman, tarihî roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı, şiir ve fıkra gibi edebî ürünleri okumaya teşvik etmelidir” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

1.2.6.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının Yeri

İlköğretim sosyal bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bu alanlardan doğrudan tarih ile ilgili olan konular “Kültür ve Miras Öğrenme Alanı” içinde bulunmaktadır. Programda Kültür ve Miras Öğrenme Alanı için şu açıklamalar yapılmaktadır:

“6-7. sınıf öğrencileri bu öğrenme alanında Türk kültürünü oluşturan unsurları ve bunların tarihsel kökenlerini inceleme fırsatı bulacaklardır. Ayrıca milli bilincin oluşmasında önemli bir yere sahip olan kültürel unsurları ve gelişim süreçlerini kavrayarak, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlılık kazanırlar.

İlköğretimde öğrenciler, kültürel ve estetik değerleri algılayarak; kültürle ilgili olarak geçmişle günümüzü karşılaştırırlar. Kültürün zamana ve mekâna göre değiştiğini kavrarlar. Özellikle Türk kültürünü oluşturan temel öğeleri öğrenirler. Ayrıca bugün sahip olduğumuz kültürün uzun bir geçmişin eseri olduğunu görürler.

6. ve 7. sınıfta bulunan öğrenciler bu alanda kültürü ve kültürün özel yönlerini, dil, inançlar ve bunların etkisi hakkında bilgi edinirler. Ayrıca kültürün insanoğlu tarafından oluşturulduğunu, öğrenildiğini ve insanın kendini kültüre adapte ettiğini öğrenir. İnsanların inanç, bilgi, değer ve gelenek sistemlerine sahip olduğunu fark eder. Kültürün toplumdan topluma farklılık gösterdiğini aynı zamanda benzerlikleri de barındırdığını fark eder. Ayrıca toplumların birbirlerini kültürel yönden etkilediğini fark ederek Türk tarihinden örnekler verir.

6. sınıfta öğrenciler, Türk kültürünün yazılı ve sözlü edebiyat ürünlerini inceleyerek Orta Asya’da yaşayan ilk Türk toplumlarının yaşamlarını ve onların Türk kültürüne katkılarını fark edeceklerdir. Ayrıca günümüzdeki geleneklerin tarihsel kökenlerini öğrenme fırsatı bulacaklardır. Kültürümüzü oluşturan unsurları değişim ve süreklilik açısından inceleyecektir.

7. sınıfta öğrenciler, Türkiye tarihinin temel kırılma noktaları yanında, Türkiye’de kurulan Türk Devletleri’nin Türk kültürünün oluşmasındaki yeri ve önemini; edebiyat, mimarî, müzik ve güzel sanatlar üzerinden değerlendirecektir. Ayrıca siyasi yapının devamlılığında kültürel faktörlerin önemini kavrarlar.

İçerik açısından; “İnsanlar Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Birey ve Toplum”, “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanları ile işbirliği içinde olacaktır.

Bu öğrenme alanında; tarih, coğrafya, arkeoloji, sanat tarihi, sosyoloji, antropoloji, etnoloji, ekonomi bilim dallarının temel kavramları kullanılacaktır” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Programı içinde tarih konuları “Kültür ve Miras Öğrenme Alanı” içinde “İpek Yolu’nda Türkler” ünitesi ismiyle yer almaktadır. İpek Yolu’nda Türkler Ünitesi içinde konular şu şekilde düzenlenmiş ve isimlendirilmiştir:

- 1.Doğu ile Batı Arasındaki Köprü
- 2.İlk Türk Devleti
- 3.Yazıtlardaki Uygarlık
- 4.Uygarlığa Adımı Verenler
- 5.İslamiyet Doğuyor
- 6.Cebelitarık’ın İki Yakası
- 7.Türklerin Yeni Yaşamı
- 8.Orta Asya’dan Anadolu’ya
- 9.Geleneklerimiz Göreneklerimiz (MEB, 2010: III)

Bu konular içerisinde; İpek yolu, İlk Türk devletleri olan Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar, İslamiyet’in doğuşu ve yayılışı, Dört Halife Devri, Emeviler, Abbasiler, Türklerin İslamiyet’i kabulü, Karahanlı Devleti, Gazneli Devleti, Türklerin Anadolu’ya göçü, Büyük Selçuklu Devleti dönemleri ele alınmaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, “İpek Yolu’nda Türkler “ ünitesinin kazanımları ise şu şekilde verilmiştir: Öğrenciler;

1. “Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
2. Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.
3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri’ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin önemini ve görevlerini kavrar.
4. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet’in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.
5. Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.

6. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk-İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
7. Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.
8. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, altıncı sınıfın diğer ünitelerinde tarih konuları ile ilgili yer alacak bazı konular şu şekilde verilmiştir:

1-“Ülkemiz ve Dünya” ünitesinde verilen kazanımda öğrenciler “Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir.”

2-“Demokrasinin Serüveni” ünitesinde öğrenciler;

“Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.

Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır.

Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.

Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.

Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

Bu ünitenin açıklamalar kısmında, farklı yönetim biçimleri olarak monarşi, oligarşi, teokrasi ve cumhuriyetin inceleneceği; tarihsel metinler olarak Hammurabi Yasaları, Veda Hutbesi, Magna Carta ve Kanuni Sultan Süleyman’ın ilgili yasaları, 1789 İnsan Hakları Bildirgesi, Kânun-i Esasî, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin karşılaştırmalı olarak inceleneceği belirtilmiştir (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

1.2.6.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının Yeri

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Programı içinde tarih konuları “Kültür ve Miras Öğrenme Alanı” içinde “Türk Tarihinde Yolculuk “ ünitesi olarak yer almaktadır.

Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi içinde konular şu şekilde düzenlenmiş ve isimlendirilmiştir:

- 1.Anadolu, Anayurt
- 2.Kuruluş
- 3.Osmanlı Devleti Yeni Başkentinde
- 4.Farklı Kültürler Bir Arada Yaşadı
- 5.Yolumuz Sivas’a Düştü
- 6.Etkiledik, Etkilendik Ama Nasıl?
- 7.Seyyahların Gözünden Osmanlı Kültürü
- 8.Yenilikler ve Osmanlı Devleti (MEB, 2008: III)

Bu konular içerisinde; Türklerin Anadolu’yu yurt edinmeleri, Anadolu’da kurulan ilk Türk Beylikleri, Anadolu Selçuklu Devleti, Haçlı Seferleri, Osmanlı Devleti’nin Kurulma Dönemi, İstanbul’un Fethi, Osmanlı Devleti’nin Yükselme, Duraklama ve Gerileme Dönemleri, ıslahatlar, Osmanlı kültür ve medeniyeti, Avrupa’da yapılan yenilikler yer almaktadır.

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Programında “Türk Tarihinde Yolculuk “ ünitesinin kazanımları ise şu şekilde verilmiştir: Öğrenciler;

“1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasi mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu’nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.

2. Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar.

3. Osmanlı Devleti’nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı’da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.

4. Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir.

5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.

6. Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder.

7. Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir.

8. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Programında, diğer 7. Sınıf ünitelerinde yer alan tarih konuları ile ilgili olarak yer verilen kazanımlar şu şekildedir:

1. “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde ilk uygarlıklarda, Türk ve İslam âleminde ve 15-19. yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan bilim, teknoloji ve bilginlerle ilgili kazanımlar vardır. Kazanımlar şu şekilde verilmiştir: Öğrenciler;

“ İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir.

İlkyazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.

Türk ve İslam devletlerinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını değerlendirir.

15-19.yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini fark eder.

Tarihsel süreçte düşünceyi ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.”(Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005)

2. “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde üretim teknolojisi tarihi, Türk tarihinde vakıfların rolü, Türk tarihinde meslek edindirme kurumları ile ilgili bilgilerin yer aldığı kazanımlar verilmiştir. Kazanımlar şu şekildedir: Öğrenciler;

“Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar.

Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir.

Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.

Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir.

Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıır” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

3-“Yaşayan Demokrasi” ünitesinde öğrenciler için “tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder” kazanımı verilmiştir. Bu kazanım verilirken, Kut, saltanat, kurultay, divan, Tanzimat Fermanı, meşrutiyet ve cumhuriyet üzerinde durulması istenmiştir.

4-“Ülkeler Arasında Köprüler” ünitesinde öğrencilere, “20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı’nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.” kazanımı verilmiştir. Bu kazanım verilirken, Osmanlı Devleti’nin savaştığı cepheler, Çanakkale Savaşı’nın önemi, Mustafa Kemal’in gösterdiği başarılar ve savaş sonrası uluslararası sorunlara çözüm arayışları üzerinde durulması istenmiştir (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

1.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI

1.3.1. Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Teknoloji Kullanmanın Önemi

Ülkelerin eğitim sistemlerinden beklentileri, kendi yönetim şekillerinin devamını sağlayacak bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle vatandaş yetiştirmek ülkeler için eğitim sistemlerinin genel amacı olmuştur. Ülkemizde, devletin istediği vatandaş tipini yetiştirme ve insanı yaşadığı toplumla uyumlu bireyler haline getirme işlevi sosyal bilgiler eğitimine yüklenmiştir (Safran, 2011: 5). Bu açıdan bakıldığında sosyal bilgiler eğitiminin, ülke ve toplum hayatımız üzerinde çok büyük etkiye sahip olduğu açıktır ve sosyal bilgiler eğitiminin en etkili biçimde yapılması gerekmektedir. Öğretim teknolojilerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılarak sosyal bilgiler eğitiminin daha etkili hale getirilmesi, sağlayacağı bu avantajlar düşünüldüğünde şarttır.

Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçları kullanmak, etkili öğrenmeleri sağlamak için oldukça önemlidir. Çünkü öğretimde, hangi yaş grubunda olursa olsun öğrenenlerin yaşantı alanları ile öğrenme içeriğinin sunulmuş biçim ve sırası arasında

öğrenme açısından doğrudan bir ilişki vardır. Bu nedenle öğretimin, somuttan soyuta doğru aşamalandırılması gerekmektedir. Bu gereklilik, öğrencilere en somuttan en soyuta doğru bir öğrenme yaşantısı sağlayacak, “yaşantı konisi” adı verilen “öğrenme yaşantılarını seçme ve eğitim durumlarını düzenlemeye yardımcı bir model” ile ortaya konulmuştur (Yalın, 2010: 20). Yaşantı konisinin dayandığı bilimsel ilkeler şu şekilde açıklanmıştır:

- Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve geç unuturuz.
- En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
- Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımıyla öğreniriz.
- En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden öğretimdir.
- Yaşantı konisinin dayandığı bilimsel araştırma bulgularına göre insanlar öğrendiklerinin,
 - % 83’ünü görme,
 - % 11’ini işitme,
 - % 3,5’ini koklama,
 - % 1,5’ini dokunma,
 - % 1’ini tatma duyularıyla edindikleri yaşantılar yoluyla öğrenmektedir.
- Zaman sabit tutulmak üzere insanlar:
 - Okuduklarının % 10’unu,
 - İşittiklerinin % 20’sini,
 - Gördüklerinin % 30’unu,
 - Hem görüp hem işittiklerinin % 50’sini
 - Söylediklerinin % 70’ini,
 - Yapıp söyledikleri bir şeyin ise % 90’ını hatırlamaktadır (Çilenti, 1984: 35-

36).

Yaşantı konisini dikkate aldığımızda iyi bir öğretimin olması için, bilginin aktarımı sırasında öğrencinin mümkün olduğunca çok duyu organına hitap edilmesinin bir zorunluluk olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu zorunluluk sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih konularının öğretimin için de geçerlidir.

İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders müfredatında yer alan tarih konuları; İlkçağda Anadolu ve dünyada kurulmuş olan İlkçağ Medeniyetleri, Orta Asya Türk Tarihi, Orta Asya'da kurulan Türk Devletleri, İslam Tarihi, Türklerin İslamiyet'e girmesi, Türklerin İslamiyet'e girmesinden sonra kurulan Türk-İslam Devletleri, Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk göçlerinin gerçekleşmesi, Anadolu'nun yurt edinilmesi, Anadolu'da kurulan İlk Türk Beylikleri, Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti şeklindedir.

Bu konular ile oldukça uzun bir döneme ait Türk tarihi anlatılmaya çalışılmaktadır. Konular, ilk insanların yaşadığı dönemden itibaren ele alınmaya başlanmakta, geçtiğimiz yüzyıla kadar getirilmektedir. Bu neredeyse insanlığın tarihinin geçtiğimiz yüzyıla kadar anlatılması anlamına gelmektedir. Konular belirlenirken Türk tarihi, Türklerin kurdukları devletler, Türk kültür ve medeniyeti ve Türk tarihini etkileyen diğer tarihi gelişmeler ile sınırlandırılmıştır. Ancak bu sınırlandırmalara rağmen sözünü ettiğimiz konuların yaşandığı mekânlar dünya üzerinde çok geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır. Zaten Türk tarihini küçük coğrafyalarda görmek veya sınırlamak mümkün değildir. Çünkü Türkler sürekli göç etmişler, gittikleri yerlerde sahip oldukları bilgi ve görgüleriyle yeni medeniyetler kurmuşlardır. Örneğin, Orta Asya Türk Tarihi konusu bu şekilde isimlendirilir ama konu içerisindeki alt başlıklarda hem Orta Asya'da kurulan Türk devletleri vardır, hem Anadolu'ya yapılan ilk akın ve göç hareketleri vardır, hem de aynı dönemlerde Avrupa'ya göç ederek Avrupa'da etkili olan kavimler ve onların kurmuş oldukları devletler vardır.

Konuların çok uzun bir zaman dilimini ve çok geniş bir coğrafyayı kapsamaması dersin öğretiminde birtakım zorluklara sebep olmaktadır. Birincisi, ders konularının bu özelliklerinden dolayı, konular içinde öğrenciye aktarılması gereken bilgi miktarı oldukça yüküldür. İkincisi, konularda geçen olayların yaşandığı zaman dilimi oldukça uzun olduğu için öğrencilerde konuya yönelik zaman algısını oluşturmak güçtür. Üçüncüsü, öğretilen konuların cereyan ettiği coğrafyanın çok geniş olması, konuların

bir bütün olarak algılanmasını zorlaştırmakta ve olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkisinin kurulmasına engel olabilmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretiminde karşımıza çıkan bu güçlüklerin üstesinden gelebilmek için, öğretim sürecinde birçok öğretim yöntemi ve aynı anda bir çok duyu organına hitap eden akıllı tahta, bilgisayar, flash bellek, tarayıcı, dijital kamera, dijital fotoğraf makinesi, web kamerası, dijital ses kayıt cihazı, cep telefonu, laptop, tepegöz, video projektör, projeksiyon cihazı, slayt makinesi, radyo-teyp, televizyon, video, VCD-DVD gibi teknolojik araçlar kullanılması gerekmektedir.

1.3.2. Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Teknolojik Araçların Sağladığı Faydalar ve Kullanım Yerleri

Sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanmanın, öğrenme-öğretme sürecine sağladığı genel faydalar şu şekilde sıralanabilir:

- Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji kullanımı, öğretmen ve öğrenciye istediği zaman ve mekânda öğretimi gerçekleştirme imkânı verir. Mesela, bilgisayar ve internet yardımıyla öğretmen ders içeriğini her zaman öğrenciye aktarabilme, öğrenci dilediği yer ve zamanda bu içeriğe ulaşabilme imkânına sahip olur. Öğrenciye sunulan bu serbestlik ortamı sayesinde öğrenci kendini öğrenmeye en hazır hissettiği zamanda öğretim faaliyetini gerçekleştirebilecek ve etkili bir öğretim gerçekleştirilmiş olacaktır. Özellikle sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan tarih konularının yoğunluğu göz önüne alındığında, öğrencinin konuları öğrenmek için kendini en hazır hissettiği zamanda öğrenim faaliyetini gerçekleştirmesinin ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir.
- Sosyal bilgiler öğretiminde faydalanılan teknolojik araçlar ile gereksinim duyulan bilgilere her yerden ulaşılabilir, ulaşılan bilgiler hızlı bir biçimde her yere gönderilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçların kullanılması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına imkân verir. Günümüzde bilgisayar ve internet çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin işlenmesi, tekrarı, pekiştirilmesi veya konu hakkında bilgi araştırmasının bu araçlar yoluyla

yapılması, internet kullanan her bir öğrenciye aynı bilgilere ulaşma şansının verilmiş olması demektir ki, bu da eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması anlamına gelir.

- Öğretimde teknolojik araçların kullanılması, sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğrenme stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlar.
- Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçların kullanılması ile her bir öğrencinin niteliğine uygun düşen bireysel eğitim fırsatı sağlanır. Bu yolla, bireysel olarak çalışmayı seven ya da bu yolla daha başarılı olan öğrencilere bireysel çalışma imkânı verilir.
- Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçların kullanılması ile öğrenme stilleri farklı öğrencilere hitap edilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araç kullanımı, öğrencilerdeki üretkenliği artırmaktadır. Kaliteli eğitim-öğretim ortamları sayesinde öğrenciler yeni fikirlerini rahatlıkla ortaya koyabilmektedir.
- Öğretimde teknolojik araçların kullanılması, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi konularını öğrenme hızlarını artırmaktadır. Sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih ünitelerindeki bilgi yoğunluğu karşısında, tarih konularının hızlı bir şekilde öğretilmesi gereksinimi vardır. Bu gereksinim derste teknolojik araçların kullanılmasıyla karşılanabilir. Ayrıca hızlı öğrenme, ders süresinin ders planında öngörüldüğü şekilde sürdürülmesinde çok büyük önem taşımaktadır.
- Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde teknolojik araçların kullanılması gerçek öğrenme deneyimlerinin gerçekleşmesini sağlar. Örneğin öğrencilere, geçmişte bir bölgede kurulmuş olan bir devletin ekonomik ve toplumsal yaşamı, devletin kurulduğu coğrafya ile ilgili belgeseller izletilerek anlatılabilir. Orta Asya'nın doğal şartları izletilerek geçmişte Türklerin niçin göçebe yaşamı tercih ettikleri anlatılabilir. Veya günümüzde Orta Asya'da yaşayan Türk topluluklarının toplumsal yaşamına dair filmler izletilerek geçmişle bağ kurulabilir. Böylece günümüzün gerçeklerinden yola çıkarak öğrencilerin konuyu öğrenmeleri sağlanır.

- Öğretimde teknoloji kullanımı ile eğitimde devamlılık ve süreklilik sağlanır. Sosyal bilgiler öğretmeni ders süresi içinde ders konusunu işler, ancak öğrenci dersten sonra istediği yer ve zamanda bu konuyu çalışabilir, öğrenebilir, sürekli yeni bilgiler edinebilir. Böylece ders sırasında başlayan öğrenme süreci dersin ve okulun dışında devam ettirilmiş, eğitimde süreklilik ve devamlılık sağlanmış olur.
- Derste öğretim teknolojilerinin kullanılması sırasında öğretmen yol gösterici ve rehber konumuna gelmekte, öğrenci süreçte aktif rol oynamaktadır. Öğrenci, öğretmenin yol göstericiliğinde, kendisi gayret göstererek bilgiye ulaşabilir, bilgilerin içeriklerini kendi gereksinimlerine göre belirleyebilir, böylece öğrenme sürecinde aktif rol oynar (İşman, 2003: 39-40).
- Teknolojik araçlar öğrencilerin çeşitli konulara hızlı bir şekilde ulaşmalarını, konuya odaklanmalarını ve konuyu hızlı bir şekilde öğrenmelerini sağlar. Böylece, öğrenciler daha hızlı keşfeder ve öğrenme zorluklarını daha kolay aşarlar (Picard, 2009: 11).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konuları dikkate alındığında, sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanmanın öğretim sürecine sağladığı özel faydalar ve kullanım yerleri şu şekilde sıralanabilir:

- Tarih konularının vazgeçilmezi haritalardır. Haritalar kullanılarak dersin konusu olan devlet ve toplulukların yaşadıkları coğrafi konum öğrenciye öğretilmeye çalışılır. Öğretimde kullanılan teknolojik araçlar ile devlet ve toplumların geçmişte yaşamış oldukları yerler geleneksel harita gösteriminden kurtarılarak, üç boyutlu olarak bilgisayar ve internetten gösterilebilmektedir. Örneğin, google-earth kullanılarak Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin ve etrafında bulunan komşularının gösterilmesi mümkündür. Türkiye içinde İstanbul'un gösterilmesi mümkündür. İstanbul içinde değişik yerlerin gösterilmesi mümkündür. Bu şekilde yapılan yer gösterimiyle, öğrencilerde mekân algısının oluşması kolaylaşacaktır.
- Tarih, geçmiş zamanı anlatır. Geçmiş zaman soyut olduğu için öğrenciler tarafından algılanması güçtür. Tarih, öğrencilerin zaman kavramını anlamalarını gerektiren en belirgin çalışma disiplini. Zaman kavramı ile öğrenciler, kim

olduklarını, geçmişte olan olayları, geçmiş ile bağlantı kurmayı, dünyanın değişimini ve gelecekteki durumunu anlarlar. Öğrencilere zaman kavramını kazandırabilmek için yapılabilecek çalışmalardan biri geçmişe ait fotoğrafları göstermek veya tarihi olayları tekrar kurgulamaktır (Sarı, 2008: 132). Öğretim sürecinde kullanılacak teknolojik araçlar ile geçmiş zamanı anlatan olaylar somut bir şekilde öğrenciye sunularak, hangi zamanda gerçekleşmiş olduğu daha rahat bir şekilde kavratılabilir. Bu şekilde geçmiş anlayışını kazanan öğrenciler, uzun dönemler arasındaki değişim ve devamlılığın seyrini takip etme ve geçmiş ile günümüzdeki olaylar arasında karşılaştırma yapma becerisini edinir (Sarı, 2008: 143).

- Sosyal bilgiler dersi için birinci elden kaynak kullanımı öğrencilerin olaylara doğru bakış açısı geliştirmesi ve eleştirel düşünmeyi öğrenebilmeleri açısından gereklidir (Doğan, 2008: 86). Ancak günümüzde birinci elden kaynaklara birinci elden ulaşmak oldukça zordur. Öğretimde teknoloji kullanımı ile tarih konuları hakkında bilgi veren, normalde ulaşılması ve öğrencilere sunulması neredeyse imkânsız veya çok zor olan birinci elden kaynaklara rahatça ulaşılabilir ve bu kaynaklar sınıf ortamında kullanılabilir. Örneğin, arşiv belgelerini veya gazete arşivlerini sanal ortama aktaran arşiv ve kütüphanelere internet erişimi sağlanarak, direk olarak dersin konusuyla ilgili belgeler veya dönemin gazete-dergi haberleri öğrencilere sunulabilir. Ders esnasında öğrencilere, ses kayıt cihazlarıyla döneme şahitlik etmiş kişilerin ağzından kaydedilmiş bilgiler dinletilebilir. Ya da daha önce yapılmış ses kayıtları teyp kullanılarak dinletilebilir.
- Derste teknolojik araçlar kullanılarak öğretimi gerçekleştirilecek tarih konusuyla ilgilenen uzman kişilerin görüşlerine ulaşılabilir. Televizyonda daha önceden yayınlanmış ilgili programların ilgili bölümleri tekrar izletilebilir. Böylece hem farklı insanların ağzından konu öğrenciye tekrar tekrar sunulmuş olur, hem de her konuşmacı olayı farklı açıdan değerlendireceğinden öğrenci farklı bakış açılarını görmüş olur. Olaylar hakkında farklı bakış açılarını görmek de, öğrenciye tarihi olaylar konusunda eleştirel düşünme becerisini kazandırır.

- Sosyal bilgiler dersi tarih konuları öğrencilere sıkıcı gelebilmektedir. 2012 yılında ilköğretim 7. sınıflar bazında yapılan bir araştırmaya göre, tarih öğrenmekten sıkılan öğrenciler tarihin ezber gerektirdiğini ve bu yüzden derste başarısız olduklarını, tarih konularının derste cansız ve monoton işlendiğini, tarih konularının sıkıcı ve uzun olduğunu, konuları anlamakta zorluk çektiklerini, genel olarak tarihi ve tarih konularını sevmediklerini belirtmişlerdir (Kaya ve Güven, 2012: 685). Sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih konuları hakkında belirtilen bu olumsuzlukların üstesinden gelebilmek için derste teknolojik araçların kullanılması öğretmene yardımcı olabilir. Derste teknoloji kullanımı ile öğrencilerin birçok duyu organına aynı anda hitap edilir, öğrenci tarihi ezberlemeden ve zevk duyarak öğrenir. Böylece öğrencilere tarih, ülke, millet sevgisi ve bilinci verilebilir.
- Eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesini sağlar. Eleştirel düşünmede düşünmek yeterli değildir. Bir şeyi eleştirerek düşünmek gerekir ve eleştirel düşünme her bireyin sahip olması gereken bir haktır (Şahinel, 2007: 123). Tarih konularının özellikleri dikkate alındığında, eleştirel düşünmenin bu konular açısından ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir. Çünkü aynı tarih konuları hakkında farklı kaynaklarda farklı bilgiler verilebilmekte, öğrenci hangisine inanacağını, neyi düşüneceğini şaşırabilmektedir. Tarih konularında öğrencilerin doğru bilgiyi edinebilmesi için eleştirel düşünme becerisine sahip olması gerekmektedir.
- Ülkemizde yapılan araştırmalar sonucunda ilköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretiminin büyük ölçüde öğretmen merkezli olduğu, yaygın öğretim yöntemi olarak düz anlatımın yapıldığı ve en sık kullanılan öğretim aracının ders kitabı olduğu ortaya çıkmıştır. Böyle bir öğretim sürecinde öğrenciler pasif durumdadır (Çiftçi, 2008: 179). Oysaki etkili öğrenmelerin gerçekleşebilmesi için öğrencilerin bu sürece dâhil edilmesi gerekmektedir. Öğrencileri bu sürece dâhil edebilmek için izlenecek yollardan biri, tarih konularıyla ilgili olarak öğrencilere proje ödevleri verilmesidir. Proje sürecinin çeşitli aşamalarında öğrenciler, teknolojik olanaklardan büyük ölçüde yararlanabilirler. İnternette konu ile ilgili tarama yaparak gerekli bilgileri elde edebilirler veya slayt sunumu

ile projeyi sunabilirler. Böylece öğrenciler, bizzat öğrenme aktivitelerinin içinde olurlar ve kendi öğrenmelerini kendileri gerçekleştirirler.

- Öğrencilere küresel düşünme becerilerinin verilmesinde önemli rol oynar. Küresel öğrenme, olayları ve sorunları dünya genelinde ve bütünlük bağlamında anlayabilme yeteneğidir. Dünyadaki gelişmeler gittikçe küreselleşmekte ve bu küreselleşme özellikle kitle iletişim araçları kanalı ile bireylere ve kitlelere anında ulaştırılmaktadır. Böyle bir ortamda, toplumdaki bireylerin daha okul döneminde küresel düşünen öğrenciler durumuna getirilmesi gerekmektedir. Bu ise şu anlama gelmektedir: Bugünkü eğitim ve öğretimin hedefi, bir taraftan yerel, diğer taraftan küresel boyutta sorumluluk üstlenebilen, tutum oluşturabilen bir gençlik yetiştirmek olmalıdır. Öğrencinin bu yeteneği kazanabilmesi için de, teknolojik araçları kullanarak dünya ile iletişim içinde olması gerekmektedir (Coşkun, 1997: 10).
- Tarihi yerler kullanılarak öğretim yapılmasını sağlar. Tarih konularında öğrencilerin akademik başarılarını ve öğrenilenlerin kalıcılığını sağlama açısından tarihî yerlerle öğretim yönteminin, geleneksel öğretim yöntemine oranla daha başarılı olduğu bilinmektedir. Tarihî yerler, değerli temel bilgi kaynaklarındandır. Tarihi, öğrenciler için canlandırarak, tarihî şahıslara tarih kitaplarının dışında, insani boyut kazandırarak ve geçmişi öğrencilerin gerçek hayat deneyimleriyle birleştirerek tarihe kişisel bir üslup katar. Tarihi yerler öğrencilere başka türlü asla göremeyeceği yerleri ziyaret etme olasılığı sağlar. Tarihî yerler kullanılarak yapılan öğretim herkesin yararınadır. Eğitimciler için, tarihi öğretmek ve öğrencileri heyecanlandırmak için bir araçtır (Gökkaya ve Yeşilbursa, 2009: 488). Ancak, tarihi yerlere gezi düzenlemek zordur veya tarihi yerlerin hepsini ziyaret etmek imkânsızdır. Bu noktada teknolojik araçlardan faydalanarak tarihi yerlere sanal geziler düzenlenebilir. Böylece tarihi yerlerle öğretimin faydaları elde edilebilir.
- Müzelerin sınıftan ziyaret edilmesini sağlar. Sosyal bilgilerin tarih dersleri için müzeler, eğitim amaçlı kullanılmaktadır. Günümüzde öğrenim-öğretim süreci içinde, insanlığın mirasına ve eskiden yaşamış toplum ve kültürlerle saygı duymayı sağlama, müzede sergilenen tarihi eserlere karşı ilgi, değer verme ve

koruma bilincini oluşturabilme adına etkinliklerin müze ortamında gerçekleştirilmesi ön plana çıkmıştır. Müzelerin anlam ve önemine ilişkin bu bakış açısı değişimi, öğrencilerde daha kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirebileceği gibi, daha nitelikli bir bireysel, ulusal ve tarihsel kimliğin gelişimine de katkıda bulunacaktır (Kabapınar, 2012: 292). Ancak müze ziyaretlerini planlamak, hazırlık yapmak ve gerçekleştirmek zahmetli ve zaman alıcı faaliyetlerdir. Bu durum karşısında “sanal müze” olarak adlandırılan müzelere bilgisayar başından internet aracılığıyla ulaşmak ve gezinti yapmak mümkündür. Sanal müze altyapısı olan müzelere yapılan sanal geziler ile; müzenin tarihsel gelişimi hakkında bilgi almak, müzenin tamamını gezmek, herhangi bir resme veya nesneye odaklanarak en ince detayına kadar görmek mümkündür. Bu anlamda sanal müzelerin en önemli avantajı dünyanın dört bir tarafında bulunan müzelere erişimi sağlayabilmesidir. Normalde gidemeyeceğimiz, gezinti yapamayacağımız müzeleri sınıfa getirmesidir (Kabapınar, 2012: 305).

1.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda Teknoloji Kullanımı

Sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanmanın gerekliliği doğrultusunda 2005 yılında kabul edilen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın çeşitli bölümlerinde teknoloji ve teknolojik araçların kullanımı konusuna yer verilmiştir. “Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları” kısmında yer verilen amaçlardan ikisine göre sosyal bilgiler öğretmeni:

“Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.”

Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005).

Bu maddelerde sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, elde ettiği bilgiyi düzenleyip geliştirebilen ve bilgi - iletişim teknolojilerini kullanabilen bireyler olması gerekliliği vurgulanmıştır.

“Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulanması İle İlgili Açıklamalar” kısmında, bu dersin eğitim ve öğretiminde dikkat edilecek noktalar açıklanmıştır. Bu

noktalardan biri, öğretmenlerin dersin öğretimi sırasında çeşitli teknolojik araç ve materyalleri kullanmaları konusudur. Bu kısımda yer alan 17. madde şöyledir:

“Öğretmen fotoğraflar, haritalar, filmler, CD-ROM’lar, tarih ve sosyal bilgiler benzeşim (simülasyon) programları, çoklu ortam (multimedya) ve hipermedya gibi araçlar; telekomünikasyon hizmetlerini (internet gibi) imkânları ölçüsünde sosyal bilgiler dersinin bir parçası yapmalıdır. Gezi düzenleyemediği mekânlara, sınıf içinde internet yardımıyla, sanal alan gezileri yaptırmalıdır” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı, 2005).

“Programın Temel Öğeleri” kısmında Sosyal Bilgiler Programını oluşturan temel öğeler; beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlar olarak belirlenmiştir. “Beceriler” bölümünde öncelikle becerinin tarifi yapılmış, ardından sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan beceriler sıralanmıştır. Buna göre;

“Beceri, öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4 -7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 5 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu beceriler aşamaları ile birlikte aşağıda gösterilmiştir. Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarını, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir.

Bu becerileri şöyle sıralayabiliriz:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

14. Sosyal Katılım Becerisi

15. Empati Becerisi” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı, 2005).

Yukarıda verilen maddelere göre, sosyal bilgilerde kazandırılması amaçlanan becerilerden biri bilgi teknolojilerini kullanma becerisidir. Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi içinde yer alan alt beceriler ise şöyle sıralanmıştır:

- “1. Yönergeden yararlanarak bilgisayarı kullanma
2. Farklı kaynaklardan toplanmış bilgiyi kaydetme, biçimlendirme, tekrar kullanma
3. Biçimlendirdiği bilgiyi bilgisayar ortamında sunma
4. Metin, grafik, renk ve ses efektleri kullanarak çoklu ortamda rapor hazırlama
5. Telefon ve televizyon ağlarını kullanarak bilgiye ulaşma yeteneği kazanma
6. Günlük hayatta ulaşabildiği teknolojik ürünleri amacına uygun olarak kullanma” (Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı, 2005).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın değişik bölümlerinde teknoloji ve teknoloji kullanımı konusuna yer verildiği görülmektedir. Bu program doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarında da teknolojiden faydalanılmış; bilimsel - teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelerin toplum hayatına etkilerinin açıklanmasında resim, fotoğraf, karikatür, afiş gibi görsel unsurlar, konuyla ilgili çeşitli örnek olaylar, internet ve gazete haberleri sık sık kullanılmıştır (Kaymakçı, 2012: 37).

1.3.4. Milli Eğitim Temel Kanunu’nda Teknoloji Kullanımı

Teknoloji tarihin her döneminde toplumları etkileyen, devletlerin güçlenmesine veya güçten düşmesine sebep olan büyük bir güç olmuştur. Günümüzde teknolojideki gelişmeler daha hızlı yaşanmakta; ancak bu hıza ayak uydurabilen toplumlar gelişmekte ve güçlenmektedir. Devletler bu gerçeğe dayanarak, eğitim sistemlerini teknolojik esaslara dayandırmaktadır. Türkiye’de yürürlükte olan Türk Milli Eğitim Kanunu ve Milli Eğitim Teşkilatı’nın yapılanmasında bu gerçek göz ardı edilmemiştir. Milli Eğitim Temel Kanunu’nun birinci kısmında Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri belirlenmiştir. Bu ilkelerden biri, 13. maddede belirtilmiş olan “Bilimsellik” ilkesidir. Kanunun 13. maddesi şu şekildedir.

“Madde 13 – Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir”(Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Milli Eğitim Kanunu bu maddesi ile Milli Eğitim Bakanlığı, ders programları, eğitim metotları ve ders araç-gereçlerinin gelişen bilim ve teknoloji doğrultusunda sürekli olarak yenilenmesi anlayışını ilke olarak kabul etmiştir. Buna paralel olarak da eğitimdeki teknolojik donanımı sağlama işini kendi sorumluluk alanı içine almıştır.

Kanun’un beşinci kısmındaki maddelerde eğitim araç ve gereçleri konusunda hükümlere yer verilmiştir. Bu maddeler şöyledir:

“Madde 52 – Eğitim araç ve gereçleri, eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitapları ile öğretmen ve öğrencilere kaynak ve yardımcı olacak basılı eğitim malzemesini, milli eğitimin genel amaçlarının gerçekleşmesine yararlı olacak diğer eserleri ve eğitim araç ve gereçlerini kapsar.”

“Madde 53 – Milli Eğitim Bakanlığı, kendisine bağlı eğitim kurumlarının eğitim araç ve gereçlerini, gelişen eğitim teknolojisine ve program ve metotlara uygun olarak sağlamak, geliştirmek, yenileştirmek, standartlaştırmak, kullanılma süresini ve telif haklarını ve ders kitabı fiyatlarını tespit etmek, paralı veya parasız olarak ilgililerin yararlanmasına sunmakla görevlidir” (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Milli Eğitim Kanunu’nun birinci kısmında vurgulanan esaslar bu maddelerde tekrar edilmiştir. 52. madde eğitimde kullanılacak araç ve gereçlerin kapsamını belirlemiş, 53. madde ise bu araç-gereçlerin gelişen teknoloji doğrultusunda geliştirilmesi ve yenilenmesini Mili Eğitim Bakanlığı’nın görev sahasına vermiştir.

1.3.5. MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

25. 8. 2011 tarihinde “Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” kabul edilmiştir. Bu kanun hükmündeki kararnamenin amacı; kalkınma plan ve programları doğrultusunda millî eğitim

hizmetlerini yürütmek üzere, Millî Eğitim Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir (Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011).

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Milli Eğitim Bakanlığının görevlerini belirlemiştir. Bakanlığın görevlerini belirleyen maddeler içinde; eğitim sisteminin yeniliklere açık, dinamik, ekonomik ve toplumsal gelişimin gerekleriyle uyumlu biçimde güncel teknik ve modeller ışığında tasarlanması ve geliştirilmesi gerekliliğine vurgu yapılmıştır (Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011).

Bu kararname, Milli Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat yapısını da belirlemiştir. Buna göre; Milli eğitim teşkilatının başında Milli Eğitim Bakanı vardır. Bakanlığa bağlı olarak hizmet birimleri yer almıştır. Bu hizmet birimlerinden biri “Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü”dür. Kararname, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün görevlerini şu şekilde belirtmiştir:

“Madde 14 – (1) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

- a) Eğitim ve öğretimin teknoloji ile desteklenmesine yönelik işleri yürütmek.
- b) Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bilişim teknolojileri ile bilişim ürünlerinin kullanılmasına yönelik çalışmalar yürütmek.
- c) Merkezî sistemle yürütülen resmî ve özel yerleştirme, bitirme, karşılaştırma sınavlarını planlamak, uygulamak ve değerlendirmek.
- ç) Yaygın eğitim ve öğretime yönelik olarak bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı program, film ve benzeri yayınları hazırlamak veya hazırlatmak, yayınlamak veya yayınlattmak.
- d) Eğitim ve öğretimde uygulanan yeni teknoloji ve gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek.
- e) Eğitim ve öğretimde teknolojik imkânların tüm yurt çapında etkin ve yaygın biçimde kullanılmasını ve her öğrencinin bilgi teknolojilerinden yararlanmasını sağlamak.
- f) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.” (Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011)

Kararnameden anlaşıldığı gibi Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nü, eğitim ve öğretimin teknoloji ile desteklenmesi ve

eğitim - öğretim faaliyetlerinde bilişim teknolojileri ile bilişim ürünlerinin kullanılmasına yönelik çalışmalar yürütmek üzere görevlendirmiştir. Buna paralel olarak da, eğitimi geliştirme adına pek çok proje geliştirme çabaları ve eğitimle ilgili bazı kampanyalar yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Bunlar arasında, Bilişim Teknolojileri Projesi önemli yer tutmaktadır (Şişman ve Taşdemir, 2008: 163).

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü kendi içinde yedi grup başkanlığına ayrılmıştır. Bu grup başkanlıklarından bazıları şunlardır:

“Yenilik ve Geliştirme Grup Başkanlığı;

- Araştırma çıktıları, teknolojik gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda yenilikçi çözümleri esas alan projeler geliştirmek ve uygulamaya koymak,
- Yenilikçi eğitim uygulamaları için politikalar geliştirmek,
- Eğitim faaliyetlerinin iyileştirilmesine yönelik ihtiyaç analizi yapmak, sorunları kısıtları ve imkânları belirlemek, geliştirmek ve bunlara bağlı olarak teknik çözümlere dayalı uygulama projeleri geliştirmek ve yürütmek,
- Uzaktan eğitim ile ilgili gelişmeleri izlemek, uygulamaya yönelik ilke, politika ve standartları belirlemek,
- Proje faaliyetlerinde Genel Müdürlük adına birimler ve kurumlar arası ilişkileri yürütmek,
- İlgili birimler ile işbirliği dâhilinde proje sonrası uygulama planları hazırlamak ve projelerin sürdürülebilir iş süreçlerine dönüşümünü sağlamak ile görevlidir.

İletişim Grup Başkanlığı;

- Vatandaş memnuniyetinin artırılmasına yönelik bilgilendirme faaliyetlerini yürütmek,
- Radyo, TV, internet dâhil olmak üzere Genel Müdürlüğün görev alanına giren konularda tüm yayıncılar ile ilişkileri yürütmek,
- Medyada yer alan yayınların eğitim açısından etkilerini ölçmek ve etkilerini analiz etmek ile görevlidir.

Eğitim Yayınları ve İçerik Yönetimi Grup Başkanlığı;

- Elektronik eğitim materyalleri ve e-içerik ile ilgili çalışmaları yürütmek, projeler geliştirmek, tedarikçilerin geliştirdiği projeleri incelemek ve değerlendirmek,
- Görsel, işitsel ve elektronik kayıt ortamı ile basılı ortamdaki eğitim materyallerinin telif haklarına ilişkin işlemleri yürütmek,

- Elektronik eğitim materyal ve e-içeriklerin kayıt, arşiv ve yayın haklarını yönetmek,
- Eğitim medyasının etkili ve verimli kullanımı ile ilgili çalışmalar yapmak,
- Uzaktan eğitimle ilgili çalışmaları planlamak ve uygulamak ile görevlidir.

Eğitim Bilişim Sistemleri Grup Başkanlığı;

- Eğitim uygulamalarına yönelik bilişim ve teknik altyapıyı güçlendirecek çalışmalar yapmak, sistem kurmak, yönetmek ve yazılımlarını hazırlamak veya hazırlatmak ve kullanıcılara ulaştırmak,
- Eğitim bilişim ağını işletmek ve geliştirmek,
- Eğitim bilişim ağının erişim ve paylaşım yetkilerini yönetmek,
- Eğitim bilişim ağında veri ve bilgi güvenliğini sağlamak,
- Eğitim bilişim ağının kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik tedbir ve uygulamaları geliştirmek,
- Eğitim bilişim ağı için yeni uygulamalar geliştirmek,
- Öğretim kurumlarında teknoloji destekli eğitimi güçlendirecek çalışmalar yapmak ile görevlidir.

İleri Eğitim Teknolojileri ve Araştırma Grup Başkanlığı;

- Eğitim araştırmaları politikalarını belirlemek,
- Eğitim ile ilgili bilimsel araştırmalar yapmak ve yaptırmak,
- Eğitim alanında yeni uygulama ve bilimsel gelişmeleri izlemek, değerlendirmek ve paylaşmak,
- Resmi ve özel kurumlarla araştırma ve teknoloji geliştirme konusunda işbirliklerini yürütmek,
- Eğitim araç ve ortam standartlarının geliştirilmesi ve uygunluk testlerine yönelik çalışmaları düzenlemek,
- Eğitim sürecini geliştirici ve kaliteyi artırıcı çalışmalar yapmak ve yaptırmak,
- Teknoloji destekli eğitim ile ilgili proje çalışmalarını yürütmek ile görevlidir” (<http://egitek.meb.gov.tr> , 2013).

Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından, internet radyo - televizyonu sitesi kurulmuştur. Bu site örgün ve yaygın eğitimdeki öğrencilere ders destek

materyalleri sunmak amacıyla hazırlanmıştır. İnternet tv’de ilköğretim öğrencilerine yönelik olarak sosyal bilgiler dersinin bazı konuları da sunulmuştur.

1.3.6. Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı

Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından 2009 yılında, Milli Eğitim Bakanlığının 2010- 2014 yılları için stratejik plan hazırlanmıştır. Stratejik planda eğitimde teknoloji kullanımına yönelik hedeflere yer verilmiştir. Bu plana göre MEB’in bilişim teknolojileri vizyonu; eğitim sistemini ileri teknolojilerle kaynaştırmak, yeniliklerle desteklemek, ölçüp değerlendirerek sürekli geliştirmek, bilişim teknolojilerini kullanarak öğrenci merkezli ve proje tabanlı eğitim sağlamaktır.

Stratejik planda, eğitimde yeni teknolojilerin kullanılması ve yaygınlaştırılmasına yönelik olarak bütün okulların internet erişimine kavuşması, bilişim teknolojileri sınıflarının yaygınlaştırılması, bir bilgisayara düşen öğrenci sayısı göstergesinin hızla iyileştirilmesi, öğretmenlerin taşınır bilgisayar edinmeleri için sağlanan teşviklerin sürdürülmesi, bilgi çağında eğitim gereklerinin yerine getirilmesine yönelik kampanyaların yürütülmesi olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmiştir. Donanım kadar önemli olan yazılımların da hızla devreye konulmasının kaçınılmaz olduğu ve eğitim programlarının yazılım programları olarak üretilmesi çalışmalarının devam etmekte olduğu söylenmiştir. Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri arasında öğrenci başına düşen bilgisayarda alt sıralarda yer aldığımız tespiti yapılarak, bunu düzeltmek için yürütülen çalışmaların devam edeceği belirtilmiştir.

2010-2014 Stratejik Planında, Millî Eğitim Bakanlığının Bilgi ve İletişim Teknolojilerini (BİT) Türk eğitim sistemine entegre edilebilmek için;

- “İlköğretim okulları dâhil olmak üzere her okula BİT donanımı ve yazılımı sağlanması,
- Her okula güvenilir ve hızlı İnternet bağlantısı sağlanması,
- Her öğrenci, öğretmen, idareci, öğrenci velisi ve okul personelinin okullarında BİT’e ulaşmalarının sağlanması,
- Okul yönetim süreçlerinin BİT araçları kullanılarak geliştirilmesi

- Öğretmenlerin, öğrencilerin, idarecilerin ve okul personelinin BİT teknolojilerini kullanabilir hâle gelmesi ve BİT'ten eğitim süreçlerinde başarılı biçimde yararlanılması için gerekli olan hizmet içi eğitim çalışmalarının yapılması,
- Eğitim programlarının öğrenci merkezli programlara dönüştürülmesi ve öğrencilerin öğrenme süreçlerinde kendi başlarına BİT araçlarını kullanarak bilgiye ulaşmalarının sağlanması,
- Bilgi, iletişim teknolojilerine erişimde eşitsizliğin önüne geçmek için çalışmalar yapılması ve okullarda bulunan bilgi ve iletişim teknolojilerinin tüm vatandaşlarımızın kullanımına olanak sağlanması amaçlanmıştır.”(MEB, 2010-2014 Stratejik Planı; 36-39)

1.3.7. Fatih Projesi

Günümüzde bilgi hızla değişmekte, bilgiye ulaşma yolları çeşitlenmekte ve öğrenciler bilişim teknolojilerini etkin olarak kullanmaktadırlar. Çağın gerektirdiği bilgi ve beceriler, geleneksel eğitim ortamlarının yanı sıra elektronik iletişim ortamlarında da sunulabilmektedir. Öğrencilerin bilgisayar, internet, cep telefonu vb. teknolojik araçlardaki gelişmeleri yakından takip etmeleri ve bu araçları öğrenme amacıyla kullanmaları, öğrenme - öğretme sistemlerinde yeni yaklaşımların geliştirilmesini ve öğrencilere e-öğrenme sisteminin imkânlarının sunulmasını zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk karşısında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından FATİH Projesi uygulamaya konulmuştur (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2023).

Fatih projesi, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, okullardaki teknolojiyi iyileştirmek ve BT araçlarının öğrenme ve öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edecek şekilde derslerde etkin kullanılmasını sağlamak amacıyla uygulamaya konulan projedir. Projenin açılımı Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) şeklindedir.

Fatih Projesi'nin amacı, eğitim sisteminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim sürecinin temel araçlarından biri olmasını ve öğrenci ve öğretmenlerin bu teknolojileri etkin şekilde kullanmalarını sağlamaktır. Bu hedef doğrultusunda proje kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından; örgün ve yaygın eğitim verilen

kurumlarda bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısının tamamlanması, öğrencilere bu mekânlarda bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma yetkinliğinin kazandırılması, bilgi ve iletişim teknolojileri destekli öğretim programlarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bakanlık, bu proje ile 2010-2014 Stratejik Planında yer alan “Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumların bölgesel farklılıklarını gidermek amacıyla 2014 yılı sonuna kadar tümünün bilişim teknolojilerinden yararlanmasını sağlamak” görevini yerine getirmeyi amaçlamıştır (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013).

Fatih Projesi, 2011 yılı içinde uygulanmaya başlanmıştır. Projeyi, Millî Eğitim Bakanlığı yürütmekte, Ulaştırma Bakanlığı da desteklemektedir. MEB, projeyi 5 yılda tamamlanmayı planlamıştır. Bu süreç içinde; birinci yıl ortaöğretim okulları, ikinci yıl ilköğretim ikinci kademe, üçüncü yıl ise ilköğretim birinci kademe ve okul öncesi kurumlarının BT donanım ve yazılım altyapısı, e-çerik ihtiyacı, öğretmen kılavuz kitaplarının güncellenmesi, öğretmenler için hizmet içi eğitimler ve bilinçli, güvenli, yönetilebilir BT ve internet kullanımı ihtiyaçlarının tamamlanmasını hedeflemiştir (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013).

Millî Eğitim Bakanlığı Fatih Projesi kapsamında hedeflediği amaçlarına ulaşabilmek için; tüm okulların 570.000 dersliğine LCD panel etkileşimli tahta ve internet ağ altyapısı sağlamayı, her öğretmene ve öğrenciye tablet bilgisayar vermeyi, dersliklere kurulacak BT donanımının öğrenme-öğretme sürecinde etkin kullanımını sağlamak amacıyla öğretmenlere hizmet içi eğitimler vermeyi ve öğretim programlarını BT destekli öğretime uyumlu hale getirerek eğitsel e-çerikler oluşturmayı istemektedir (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013).

Millî Eğitim Bakanlığı bu kapsamda Fatih projesini beş ana bileşenden oluşturmuştur. Bu bileşenler şu şekildedir:

- 1.Donanım ve Yazılım Altyapısının Sağlanması
- 2.Eğitsel e-İçeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi
- 3.Öğretim Programlarında Etkin BT Kullanımı
- 4.Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi

5.Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir BT Kullanımının sağlanmasıdır.

1. Donanım ve Yazılım Altyapısı Bileşeni: FATİH Projesi'nde dersliklerin donanım ve yazılım altyapısı bileşeninin altında; tüm okullara çok fonksiyonlu yazıcı ve doküman kamera ile tüm dersliklere etkileşimli tahta ve kablolu internet bağlantısı sağlanması, her öğretmene tablet bilgisayar verilmesi planlanmıştır. Ayrıca projenin ikinci aşamasına her öğrenciye tablet bilgisayar temin edilmesi amacı yer almaktadır.

Proje kapsamında dersliklere kurulması amaçlanan etkileşimli tahta; LED ekran, etkileşimli tahta bilgisayar, beyaz tahta ve yeşil tahtadan oluşan düzenektir (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013).

Fotoğraf 1.1: Etkileşimli Tahta Düzenegi

Kaynak: fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013.

2. Eğitsel e-İçeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi: E-öğrenme, öğretim faaliyetlerini etkileyecek ve daha etkili eğitim yapılmasını sağlayacak bir gelişmedir. E-öğrenme ile birlikte öğretim materyalleri değişime uğramıştır. Günümüzde kitaplar, ekran karşısında okunabilen, duyulabilen, etkileşimli bir formata dönüşmüş ve elektronik içeriklere yer ve zamandan bağımsız ulaşma imkânını sağlayacak niteliğe kavuşmuştur.

FATİH Projesi'nde, eğitim - öğretim içeriklerinin öğrencilere elektronik ortamda sunulması ve bunların etkin olarak kullanılması amaçlanmıştır. Bu amaç

doğrultusunda, kitap içeriklerinin teknolojinin avantajlarından yararlanılarak zenginleştirilmesi amacıyla z-kitap geliştirilmiştir. Z-kitap; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Talim ve Terbiye Kurulunca onaylanarak okutulan ders kitaplarının animasyon, video, ses, fotoğraf, harita, grafik, tablo, simülasyon vb. öğelerle etkileşimli hâle getirilmesidir. FATİH Projesi kapsamında tüm ders kitapları z-kitap formatına dönüştürülerek web, tablet ve panel tipi etkileşimli tahtalarda kullanıma sunulacaktır. Z-kitap çevrim içi ya da çevrim dışı kullanılabilir (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013).

Fotoğraf 1.2: Etkileşimli Tahta

Kaynak: fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013.

3. Öğretim Programlarında Etkin BT Kullanımı: Bu bileşen ile öğrenci merkezli olarak tanımlanan öğretim programlarının BT araçlarının etkin kullanımını içerecek hâle getirilmesi hedeflenmiştir. Bu bileşenin temel amacı; FATİH Projesi kapsamında dersliklere sağlanan BT'nin, dersin amaç ve hedeflerine, öğrenme alanlarına ve öğretim ilke ve yöntemlerine uygun olarak hazırlanmış kazanımların uygulanmasında ve öğretim etkinliklerinde daha etkin biçimde kullanılmasını sağlamaktır.

Projenin bu bileşeni kapsamında öncelikle Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından öğretim programlarında gerekli değişikliğin yapılması, öğretmenlere ve ders

kitabı yazarlarına yönlendirme yapılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda öncelikle öğretim programlarında doğrudan BT donanımı ihtiyacı duyulan kazanımları ve örnek öğretim etkinliklerinin yapılandırılması, daha sonra bakanlık ilgili birimleri tarafından bilişim teknolojilerinin ve e-içeriğin etkin kullanımına yönelik her ders için, ders kitabı ve öğretmen kılavuz kitapları güncelleme komisyonları oluşturma çalışmaları yapılmıştır. Oluşturulan komisyonlar tarafından hazırlanan öğretim etkinlikleri ya da nesnelere; öğretim programları, ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarının içine entegre edilecektir. Kazanımlar için ihtiyaç duyulan e-içeriklerin (öğrenme nesnesi; animasyon, video, ses, e-sınav vb.) kullanıldığı BT destekli öğretim etkinlikleri hazırlanacaktır. Böylece z-kitap oluşturularak akıllı tahta ve pc tabletlerde e-içeriğin ve z-kitapların kullanılması sağlanacaktır (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013).

4. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi: FATİH Projesinde, eğitim yöneticileri ve eğitim denetmenlerinin okulda bilişim teknolojisi araçlarını ve eğitim içeriklerini aktif olarak kullanmasını sağlayacak bilgi ve becerilere kavuşması amaçlanmıştır.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimi bileşeni içinde, okullarda görev yapan yaklaşık 680.000 öğretmenin sınıflara sağlanan donanım altyapısını, eğitsel e-içerikleri ve BT'ye uyumlu hale getirilen öğretmen kılavuz kitaplarını etkin biçimde kullanma becerilerini geliştirmelerine yönelik olarak hizmet içi eğitim faaliyetleri planlanmıştır. Bu doğrultuda "Teknoloji ve Liderlik Forumu Kursları" düzenlenmiştir. Teknoloji ve Liderlik Forumu kursları kapsamında, donanımı kurulan okullardan başlanmak üzere başta okul müdür ve müdür yardımcıları ile illerde görev yapan tüm eğitim yöneticilerinin ve eğitim denetmenlerinin hizmetiçi eğitime alınması hedeflenmiştir. Ayrıca öğretmenlere temel bilgisayar kullanım kursu vererek teknolojiye olan yetersizliklerin giderilmesi ve daha sonrada BT'nin derslerde etkin ve verimli kullanılması için formasyona yönelik bir eğitimin verilmesini uygun görmüştür. Bu sebeple "Temel Bilgisayar Kullanımı" konusunda eğitim almamış olanlar ile bu konuda kendilerini yeterli görmeyenlere Eğitici Bilişim Teknolojileri Formatör Öğretmenleri eğitimi vermeye başlamıştır.

Eğitmen sayısı, 2011 Aralık ayına kadar yapılan eğitimler sonucunda 365 (üç yüz altmış beş) olmuştur. Bu sayının Aralık 2011 yılı sonuna kadar yaklaşık 400 olması planlanmıştır. 2012 yılında da eğitmen eğitimlerine devam edilmesi ve 2012 yılı

başından itibaren eğitimciler tarafından mahalli olarak eğitimlerin verilmeye başlanması planlanmıştır (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013).

5. Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir BT Kullanımı: BT teknolojilerinin bilinçli ve güvenli kullanılması gerekliliğinden yola çıkılarak FATİH Projesinin bu bileşeni oluşturulmuştur.

Bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımı bileşeni içinde fiziksel ortamın düzenlenmesi konusunda şu önerilerde bulunulmuştur:

- Çocuklar bilgisayar kullanırken rahat konumda olmalıdırlar.
- Ekran, pencereden yansıma ve parlama az olacak şekilde yerleştirilmelidir. Ekranın üst kısmı yaklaşık göz hizasında olmalıdır. Hoparlör varsa bilgisayara yakın olmamalıdır.
- Klavyede sadece işaret parmağı ile yazmak, parmak, el bilek ve dirseği etkileyen riskli bir durumdur. 10 parmak klavye kullanımı daha az yorucudur.
- Yüksek hızlı sürücüler hatalı CD –ROM ve DVD leri parçalayabilir. Kullanılacak CD ve DVD lerin çizilmemesine dikkat edilmelidir. Üzerinde çizik ve çatlak olan CD ve DVD ler kullanılmamalıdır.
- Fotokopi, yazıcı gibi araçları kullanırken giysi, takı veya saçların bu araçlardan uzak tutulması gerekir. Fotokopi makineleri iyi havalandırılmış yerlerde bulundurulmalıdır.
- Öğrencilerin arızaları onarmak için mürekkep veya tonerlere dokunmalarına izin verilmemelidir.
- Okullarda bütün elektrikli araçların güvenliği için önlemler alınmış olmalıdır.
- BT araçlarını temizlemek üzere kullanılan bazı sıvı malzemeler yanıcıdır. Çıkabilecek yangını önlemek ve söndürmek için gerekli önlemler alınmalıdır (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013).

FATİH Projesi içinde öğrencilerin interneti kullanım amaçları; internette gezinme (surfing), sohbet (sohbet odaları, anlık ileti alma/gönderme), sosyal ağlar, dosya indirme/paylaşma, oyunlar ve sanal zorbalık olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin

bu etkinlikler sırasında karşılaşılabilecekleri sorunlar ve alınabilecek önlemler anlatılmıştır (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2013).

1.4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANMANIN AMACI: ÇOK BOYUTLU İLETİŞİM

1.4.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminde İletişim

Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde büyük öneme sahip olan iletişim“İki veya daha fazla insan arasında anlamları ortak kılma sürecidir” (Yalın, 2010: 12). Sosyal bilgiler dersinde öğretmen ile öğrenci arasında kurulan sağlıklı iletişim, etkili öğrenmelerin sağlanabilmesi için gereklidir. Öğrenme – öğretme sürecinde öğretmen, öğrencilerin birden çok duyu organına hitap eden araç-gereçleri kullanarak öğrencileri ile çok boyutlu iletişim kurabilir.

Sosyal bilgiler dersinde öğretme-öğrenme sürecini başarılı bir şekilde sürdürülebilmek için eğitim ortamında sağlıklı bir iletişim yapısına gerek duyulduğu gibi, öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesinde de sosyal bilgiler dersinden yararlanılır (Çengelci, 2011: 268).Öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan teknolojik araçlar öğrencilerin iletişim kurma becerilerini geliştirmesine katkıda bulunacaktır. Bu sebeple öğretmenler teknoloji kullanımını öğrencilere öğretmelidirler (Wilson, Wright, Inman and Matherson, 2011: 65).

İletişim sürecinin temel öğeleri: kaynak, kodlama, mesaj, kanal, kod çözme, alıcı ve geri bildirim (dönüt) dir. Yapılan tezin konusu açısından iletişim süreci içinde bizi en fazla ilgilendiren öğe, kanaldır. Aşağıda kanal öğesi açıklanacaktır. Ancak iletişimin bir bütün olduğu göz önüne alınarak diğer öğelere de kısaca yer verilecektir.

1.4.1.1. Kaynak – Kodlama

Kaynak, iletişim sürecini başlatan kimsedir. Ya da bilgi, duygu ve beceriye sahip olup, bunları başkalarına ileterek bir amacı (davranış değişikliği) gerçekleştirmek isteyen veya başkasının bilgisine ihtiyaç duyan kimsedir. Bu görevi öğrenme-öğretme süreci içinde öğretmen üstlenir. Öğretmenin amacı sahip olduğu bilgi, duygu ve

becerileri öğrencileri ile paylaşarak onlarda davranış değişikliği meydana getirmektir (Yalın, 2010: 13).

Kaynak, mesajın içeriğini sözlü veya sözsüz olarak kodlayıp hedefe gönderir. Kaynak kodlamayı yaparken, mesajı karşı tarafın anlayacağı bir biçimde kodlar. Bu kodlama harfler, semboller, resimler, işaretler gibi çeşitli yollarla olabilir (Saban, 2008: 75).

Kaynağın, kafasındaki fikir ya da anlamları alıcıya iyi anlatmadaki başarısı, kaynağın iletişim yöntemlerini bilmesine, iyi konuşma becerisine sahip olmasına, iyi örnekler sergileyebilmesine, iletişimi yönlendirme kapasitesine ve bu konuda kendisine güvenmesine bağlıdır. Mesajın hedefe etkili bir şekilde iletilmesi için, kaynağın iletişim etkinliği içine girdiği kişi ya da kişilerin özelliklerini bilmesi, mesajı onların anlayacağı bir biçime koyarak sunması gerekir. Diğer yandan kaynak kişinin alanıyla ilgili olarak kendisini sürekli olarak geliştirmesi ve yenilemesi önemlidir. Çünkü öğrenciler, öğretmeni uzman olarak kabul ettikleri durumlarda anlattıklarını daha kolay kabul ederler (Seferoğlu, 2006: 8).

Kodlama, kaynağın sahip olduğu bilgi beceri veya onunla ilgili davranışları, alıcı ile paylaşmak amacıyla, hareket, yazı, formül, tablo, çizim, şekil, resim, jest, mimik gibi bir dizi sembole veya harekete çevirmektir. Kodlama ile bilgiler bir kimseden diğerine iletilir. Kodlamada en önemli unsur anlam birliğinin sağlanmasıdır. Yani kaynak, alıcının kendisi gibi aynı anlamları vereceği, alıcının anlayabileceği sembollerini kullanmalıdır. Aksi takdirde, iletişim gerçekleşmez veya ortaya yanlış anlamalar çıkabilir (Yalın, 2010: 13).

1.4.1.2.Mesaj

Mesaj, kaynağın alıcısıyla paylaşmak istediği ve onda davranış değişikliği yapmak üzere kodladığı, duygu ve düşüncelerini temsil eden sembollerdir (Özkılıç, 2007: 27). Kaynak sahip olduğu düşünceleri alıcısıyla paylaşmak istediğinde, hareket, jest, mimik, ses, söz, çizim, resim gibi sembollerden en az biri veya birkaçıyla mesaj haline getirmektedir. Kaynağın bir şekilde kodlayarak oluşturduğu bu mesaj, alıcının duyu organlarından en az birine veya birkaçına birden etki eden uyarıcılardır. Mesajın

alıcı tarafından kolayca çözümlenebilmesi için, kaynağın mesajı alıcının anlayabileceği sembollerden oluşturması gerekir (Koşar, 2002: 21).

Kodlanmış mesajın alıcısı olan kimse, onu önceden geçirmiş olduğu yaşantılarına dayanarak çözecek, yorumlayacak, yani ondan bir anlam çıkaracaktır. Bu yüzden kaynağın, paylaşımda bulunacağı kişilerin çıkartacakları anlamları kestirebilmek için hedef kitleyi tanıması ve mesajı hedef kitlenin özelliklerine göre kodlaması gereklidir (Saban, 2008: 76).

Kaynağın mesaja yüklediği bilgi miktarı, mesajın alıcı tarafından anlamlandırılma düzeyini etkiler. Alıcı durumunda bulunan öğrenciye gönderilen mesaja yüklenen bilgi miktarı, öğrencinin işleyebileceği ve özümseyebileceği seviyede olmalıdır. Çünkü bireylerin belli bir zaman diliminde işleyebileceği ve özümseyebileceği bilgi miktarı sınırlıdır ve bir cümlede kullanılan kelime ve kavramların sayısı ve karmaşıklığı cümlenin güçlük derecesini etkiler. Ayrıca mesajın aktarım hızı da bilgi miktarını belirleyen bir öğedir. Çünkü mesaj ne kadar hızlı aktarılırsa, o kadar fazla bilgi aktarımı gerçekleşmiş olur (Yalın, 2010: 22).

Öğrenme genel olarak “Yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli davranış değişmesi” olarak tanımlandığından, iletişim işlemi sonunda, kaynağın gönderdiği mesaj alıcının davranışlarında kalıcı bir değişme oluşturuyorsa, diğer bir anlatımla alıcının aldığı mesaja gösterdiği ilk davranışı aynı mesajı tekrar tekrar aldığı anda aynı şekilde gösteriyorsa, bu durum alıcının kaynağın yardımıyla bir şeyler öğrenmiş olduğunu gösterir (Çilenti, 1984: 47). Her zaman bir tek mesajla bir davranış değişmesi oluşturmak mümkün olmaz. Çoğu zaman bunun için, birden fazla mesajın arka arkaya gönderilmesi gerekir. Bu durumda öğrencilere bir şeyler öğretmek için, onların birden fazla yaşantı geçirmeleri gerekir. İletişim içinde bakıldığında öğrenme, iletişim işlemi sırasında alıcıda bir davranış değişikliğinin oluşmasıdır, Bu yüzden, öğrenme iletişimden ayrı olarak düşünülemez (Çilenti, 1984: 48).

1.4.1.3. Kanal

İletişim sürecinde teknolojik araçların kullanımını kapsayan öge “kanal”dır. Kanal, oluşturulan mesajın alıcıya iletilmesini sağlayan araç-gereç, yöntem ve tekniklerdir (Yalın, 2010: 13). Başka bir ifadeyle kanal, kaynağın alıcıya ulaştırmak

istediği ve kodladığı mesajı kaynağa iletme yoludur. Kaynaktan gelen mesaj kanaldan geçerek alıcının duyu organlarına iletilir. Bu iletim sırasında ne kadar çok duyu organı devreye girerse iletişim de o derece güçlü olur (Seferoğlu, 2006: 8).

İletişim sürecinde kodlanan mesajlar alıcıya farklı kanallar kullanılarak gönderilebilir. Ancak mesajın alıcı tarafından doğru bir şekilde algılanabilmesi ve etkili iletişimin gerçekleştirilebilmesi için, iletişimde kullanılan araç ve yöntemin gönderilen mesaja uygun olması gerekir (Saban, 2008: 76).

İletişim sürecinde kanal olarak televizyon, bilgisayar, akıllı tahta, tablet gibi araç - gereçler kullanılabilir. Bu araç gereçler öğretim amaçlı bilgi taşıyıp, öğretim ortamlarında kullanıldıklarında öğretim araç ve gereçleri olarak adlandırılırlar. Öğretim araç - gereçlerinin amacı, iletişimi kolaylaştırmak ve öğrenmeyi artırmaktır (Yalın, 2010: 21).

İletişim sürecinde araç-gereç kullanılarak gönderilen bir mesajın alıcı tarafından alınabilmesi için, mesajın alıcının duyu organlarından en az bir duyu organına etki yapabilecek bir kanalla (araç veya yöntemlerle) gönderilmesi gerekmektedir. Bu süreçte ne kadar çok duyu organı devreye girerse iletişim o derece etkin olur. Bu nedenle iletişim sürecinde kanal olarak kullanılacak en etkili araçlar, görsel - işitsel araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Seferoğlu, 2006: 8).

Bu konuda Amerikalı eğitimci Edgar Dale, yaşantılarla kavramların oluşumu arasındaki ilişkilerden yararlanarak, öğrencileri hedef-davranışlara eriştirecek öğretim durumlarının seçiminde “yaşantı konisi” adını verdiği bir model geliştirmiştir. Dale, yaşantı konisinde somuttan soyuta doğru üst üste dizilmiş olduğunu tasavvur ettiği yaşantıların, hangi öğretim araç, yöntem ve teknikleriyle kazandırılabileceğini de belirlemiştir. Öğretmen, öğrenme-öğretim sürecinde öğrenciler ile etkili ve çok boyutlu iletişim kurabilmek için, öğretim durumlarını düzenlerken yaşantı konisinde verilmiş olan bilimsel dayanakları dikkate alması, buna göre araç-gereç seçmesi ve kullanması gerekmektedir.

Yaşantı konisinin dayandığı bilimsel ilkeler, Çilenti (1984: 57) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

- Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve geç unuturuz.

- En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
- Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımıyla öğreniriz.
- En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden öğretimdir.
- Yaşantı konisinin dayandığı bilimsel araştırma bulgularına göre insanlar öğrendiklerinin;
 - % 83'ünü görme,
 - % 11'ini işitme,
 - % 3,5'ini koklama,
 - % 1,5'ini dokunma,
 - % 1'ini tatma duyularıyla edindikleri yaşantılar yoluyla öğrenmektedir.
- Zaman sabit tutulmak üzere insanlar:
 - Okuduklarının % 10'unu,
 - İşittiklerinin % 20'sini,
 - Gördüklerinin % 30'unu,
 - Hem görüp hem işittiklerinin % 50'sini
 - Söylediklerinin % 70'ini,
 - Yapıp söylediklerinin ise % 90'ını hatırlamaktadır.

Yaşantı konisi ve yaşantı konisinin dayandığı bilimsel ilkeler göz önünde tutulduğunda, tarih konularının öğretimi sürecinde farklı duylara hitap eden ve aynı anda birden çok duyu organının sürece katılmasını sağlayan kanalların yani araç-gereçlerin kullanılması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Öğretim sürecinde birçok duyu organına hitap eden teknolojik araç ve gereçler kullanılmalıdır. Bu araçlar, öğrencinin öğrenmesi, öğretmenin etkili bir eğitim çevresi düzenleyebilmesi için özel olarak hazırlanmış öğretme-öğrenme yardımcılarıdır. Teknolojik araçlar öğretme-öğrenme sürecinde sadece kanal işlevini görürler. Kaynağın yani öğretmenin yerini tutamazlar. Ancak bu süreçte, kanal olarak teknolojik araçları

ihmal etmek veya bu araçların önemsiz olduğunu düşünmek de büyük bir yanılığa sebep olabilir (Ergin, 2010: 70).

1.4.1.4. Alıcı- Kod Çözme

Alıcı, kaynağın göndermiş olduğu mesajlara hedef olan kişi veya kişilerdir. İletişim sürecinde istenen tepkiyi vermesi beklenenler, süreçte alıcı rolünü üstlenirler. Eğer mesajı veren öğretmense alıcı öğrenci, mesajı veren öğrenciyse alıcı öğretmendir (Arslan, 2011: 217). İletişim sürecinde, kodlanarak alıcıya gönderilen mesaj, çeşitli kanallarla alıcıya ulaştırıldıktan sonra, alıcı mesajın anlamını bulur. Böylece kodlanmış mesaj çözülmüş olur (Saban, 2008: 77).

Kod çözme, alıcı tarafından mesajın yorumlanarak anlamlı bilgilere dönüştürülmesidir. Mesaj çeşitli kanallarla alıcıya iletildikten sonra, duyu organları tarafından alınır, beyne gönderilir ve önceden sahip olunan bilgi, duyu ve becerilerle karşılaştırılarak yorumlanır. Alıcı tarafından mesaja yüklenen anlamın amaçlandığı şekilde alınması veya farklı anlamlar çıkarılması, kaynağın mesajı kodlama ve iletmedeki başarısı ile alıcının kod çözme ve almadaki başarısına bağlıdır. Şifresi çözülen mesaj kaynağın (iletişimi başlatan kişinin) istediği anlam amacına ne kadar yakınsa, iletişim o denli etkili olacaktır (Yalın, 2010: 14).

Alıcının, kaynağın gönderdiği mesajın ne olduğunu anlamadaki başarısı da; onun kendi geçmiş yaşantılarıyla edinmiş olduğu (kendisi, mesajın kaynağı ve konusu hakkındaki) bilgi ve becerilerine, (kendisine, mesajın kaynağına ve konusuna karşı) tutumuna, (yetişmiş olduğu ve halen içinde bulunduğu) sosyal ve kültürel ortamın etkilerine ve (çevreden gelen uyarıcıları alma, yorumlama ve cevaplama süreçlerini kapsayan) iletişim yeteneğine bağlı olacaktır. Bu durum, kaynak ve alıcının geçmişte paylaştıkları ortak yaşantıları ne kadar fazla ise iletişimin de o kadar güçlü olacağını göstermektedir (Çilenti, 1984: 46).

1.4.1.5. Geri Bildirim (Dönüt)

İletişim sürecinde alıcıdan kaynağa yönelen tepkilere “dönüt” denir. Dönüt, kaynağın alıcıya gönderdiği mesajların alınıp alınmadığını, anlaşılıp anlaşılmadığını ve ne ölçüde anlaşıldığını gösterir. Öğretmen bunu öğrenciden gelecek tepkilerden anlar (Nas, 2000: 31). Dönüt, öğretmen tarafından öğrenciye verilirse öğrencinin çalışmalarına rehberlik eder, çalışmalar sırasında öğrencinin olumlu yönlerinin takdir edildiğini gösterir, öğrencinin yaptığı yanlışların düzeltilmesine yardım eder. Dönüt, iletişimin ne kadar doğru yapıldığını gösterir ve iletişimin daha sağlıklı olabilmesi için yapılması gerekenlerin belirlenmesine yardımcı olur (Koşar, 2002: 28). Öğrenciye verilen dönüt iki kısımda incelenebilir. Bunlar, bilgi vermeye yönelik dönüt, ikincisi güdülemeye yönelik dönüttür. Dönüt mekanizmasının çift yönlü gerçekleşmesi durumunda iletişim etkili bir şekilde gerçekleşmiş olur (Saban, 2008: 77).

Dönütte iletişim ters yönde işlemiş, alıcı kaynak, kaynak da alıcı olmuş olur. Örneğin, öğretim sırasında kaynak durumundaki öğretmen mesajı kodlar, alıcı durumundaki öğrenci bu kodları açar, geri bildirimde bulunması gerekiyorsa (örneğin bir soru sorulmuşsa) bu defa öğrenci mesajı kodlar, kaynak durumundaki öğretmen alıcı olarak kodu açar. Dönüt ile tek yönlü iletişim çift yönlü bir nitelik kazanır ve böylece kaynağın alıcıya gönderdiği mesajı doğru algılayıp algılamadığını anlamasına olanak sağlar. Bu sebeple iletişim sürecinde dönüt önemlidir (Yalın, 2010: 14-15).

Kaynağın aldığı dönüte göre öğretmenlerin; öğrenci çalışmalarının olumlu yönlerini mutlaka vurgulamaları, aynı zamanda yanlışları ve yetersiz kalınan noktaları bildirmeleri gerekmektedir. Dönüt sonucunda öğretmenler; iletişime yeni bilgiler ekleyerek devam etmek, iletişime ilk yolladığı mesajı yeniden düzenleyerek devam etmek, ilk mesajı tekrar ederek iletişime devam etmek veya iletişime son vermek seçeneklerine sahiptir. Her birey iletişim sürecinde hem alıcı hem de kaynak rolündedir. Dolayısıyla sınıfta öğretmen sürekli olarak bilgiyi aktaran kişi olarak değerlendirilip ona sadece “kaynak” rolünü yüklememek gerekir. Çünkü çağdaş okullarda öğretmenin anlattığı, öğrencinin dinlediği tek yönlü bilgi akışının sağlandığı eğitim ortamları anlamını yitirmiştir. Günümüzde konuşma ve dinlemenin birlikte olduğu, değişik öğretim yöntemlerinin işe koşulduğu, öğretmenin etkili iletişim becerilerine sahip olduğu bir sınıf ortamı arzu edilmektedir (Özkılıç, 2005: 11).

1.4.2.Sosyal Bilgiler Dersinde İletişim Engelleri

Sosyal bilgiler dersi içinde iletişim zaman zaman bozulabilir. İletişimi bozan, aksatan faktörler iletişim engelleridir. İletişim engelleri, iletişim sürecinin herhangi bir aşamasında ortaya çıkabilir ve bu aşamanın sağlıklı işlemesine engel olur. Kaynağın çok yavaş sesle konuşması, cümlelerin düzgün kurulmaması, alıcının kaynağı dinlememesi, alıcının az duyması gibi faktörler iletişimi bozarak öğrenmeye engel olur ve iletişimi bozduğu için birer iletişim engeli olarak görülür.

Öğrenme – öğretme sürecinde herhangi bir iletişim engelinin iletişimi bozup bozmadığını anlamak öğrencilerden geribildirim almakla mümkündür. İletişim sürecinde geri bildirim, mesajın ne kadar anlaşıldığını öğrenmek ve bir iletişim engeli ortaya çıkmışsa sorunun kaynağını bulmak açısından oldukça önemlidir (Saban, 2008: 78). Öğretim sürecinde ortaya çıkan iletişim engelleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

Psikolojik engeller: Kaynak ile alıcının dünya görüşleri, heyecan ve duyguları, yargı ve saplantılarıdır.

Semantik engeller: Konuşma dilindeki karışıklık veya inceliklerin sebep olduğu fark ve anlaşmazlıklardır.

Statü: Kaynak ve alıcının sosyal ve formal statüleri, akademik ve mesleki gelişim farklılıklarıdır.

Korunma: Kaynağın bazı sorumlulukların altına girmesi durumunda, önceden hazırladığı savunma mekanizmalarıdır.

Alan: İletişim merkezi ile birimler arasındaki uzaklıktır.

Hiyerarşi: Katı ve hiyerarşik sınıflama nedeninden dolayı kanalların tıkanıklığıdır.

Uyutma: Kanalların ve iletimdeki organların mesajları ihmal etmesi veya önemsiz saymasıdır.

Sınırlama: Mesajların iletimi sırasında çeşitli sebeplerle bazı araçların sınırlanması veya gizli tutulmasıdır (Demirel ve Yağcı, 2010: 21).

Sosyal bilgiler öğretimi sırasında öğretmen, genellikle kendisiyle konuşan kişinin mesajı iletmek için seçtiği sözcüklerin türüne, konuşma hızına, araya koyduğu mesafeye, ses tonuna, suskunluk sürelerine, beden diline dikkat ederek ve sözcüklerin arkasındaki duygusal içeriği algılayarak, gönderilen mesajlara uygun tepkiler verir. Öğretmenin iletişim engelleri ile karşı karşıya kalmaması veya bu engelleri aşması için öncelikle yapması gereken şey, sınıfında bulunan öğrencilerle iyi bir iletişim kurmasıdır(Saban, 2008: 78).Öğretmen sınıf içinde ortaya çıkan iletişim engellerini ortadan kaldırmak için aşağıdaki noktalara dikkat etmelidir:

- Öğretmen, konuşma yeteneğini geliştirmelidir.
- Ders iyi şekilde planlanmalıdır.
- Öğrencinin ihtiyaçları, yetenek ve ilgileri değerlendirilmelidir.
- Öğrencinin ilgisini dağıtan durumlar ortadan kaldırılmalıdır.
- Öğrencinin dikkatle dinlemesi için birden fazla duyu organına hitap eden araç-gereçler kullanılmalı ve düz anlatımdan kaçınılmalıdır.
- Zor ve çok teknik olan öğretim araçları kullanmamalıdır (Demirel ve Yağcı, 2010: 21).

1.4.2.1.Teknolojik Araç Kullanılmadan Yapılan Öğretim Faaliyetlerinde Ortaya Çıkan İletişim Engelleri

Sosyal bilgiler dersinin öğretim faaliyetlerinde öğretmenler, iletişim kurarken en çok sözlü ve yazılı sözcükleri kullanırlar. Çünkü sözcükler kolaylıkla söylenip yazılabilir, gerektiğinde yazılı ya da kaydedilmiş olarak iletilip saklanabilir veya çoğaltılabilir. Bu sebeple, mesajları oluşturan bütün sözcüklerin anlamları kaynak ve alıcı tarafından bilindiği sürece, sözlü ya da yazılı iletişim kolaylıkla ve kısa zamanda gerçekleşebilir (Çilenti, 1984: 157).

Ancak sosyal bilgiler dersinde öğrenciler ile iletişim kurulması sırasında sadece sözcükler kullanılmamalıdır. Çünkü etkili öğrenmeler, öğrencilerin dikkatlerini öğrenme sürecinde toplayan ve uzun süre tutan yeni veya değiştirilmiş uyarılar verilerek gerçekleştirilir (Moore: 134). Bu yüzden mesajların, söz ve yazının dışında,

öğrencinin farklı duyu organlarına hitap edecek ve çok boyutlu iletişimi sağlayacak teknolojik araçların kullanılarak iletilmesi gerekir. Aksi bir durum iletişim engellerini ortaya çıkarabilir. Özellikle yeni tarihi kavramların öğretilmesi sırasında öğrenciyi cezbedecek farklı teknolojik araçlar kullanılmalıdır. Eğer bu yapılmıyorsa iletişim engellerinin çeşidi ve sayısı daha çok artacaktır. Sadece sözcükler kullanılarak gerçekleştirilen iletişim süreci sonucunda ortaya çıkabilecek iletişim engellerini şöyle sıralanabilir:

Sözcüklere Boğulma (Verbalizm): Kaynak olarak öğretmen, öğrencisine tarihi bir bilgiyi örnek vermeye bile gerek duymadan ve başka hiçbir öğretim aracı kullanmadan, yalnızca sözcüklerle anlatmaya kalkışır; öğrencinin dikkati kaybolur, sürekli olarak sözcükler halindeki mesajlarla anlatılmak istenen konuyu izleyemeyecek hale gelir. Özellikle yeni bir konu bu yöntemle öğretilmeye çalışıldığında, öğrenci bilmediği yeni kavramlarla karşılaşacağından gelen mesajları anlayamayacaktır. Sosyal bilgilerdeki tarih konularının içinde yer alan kavram ve bilgi içeriği oldukça yoğundur. Öğretmen tarafından kavram ve bilgilerin sürekli sözlü olarak verilmeye çalışılması, iletişim sürecinde verbalizmin ortaya çıkmasını kaçınılmaz hale getirecektir.

Anlamların karıştırılması: Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilere bilgi aktarırken yalnızca sözlü ya da yazılı sözcükleri kullanırsa, öğrenci anlamını bilmediği veya az bildiği sözcükleri, önceden bildiği ve ona benzeyen sözcüklerin anlamlarıyla karıştırabilir. Anlamları karıştırılan sözcükler, Karaman- Karahan, Gazne-Gazze gibi aynı sayıda heceden oluşmuş, aynı ya da benzer seslerle başlayıp biten sözcüklerdir. İletişimin bu şekilde engellenmesi, sadece sözlü iletişim yönteminin kullanılması ve teknolojik araçların desteğinin sağlanmaması halinde daha çok görülür. Bunun yanı sıra öğrencilerin öğretmenin kullandığı deyimlerin anlamlarını bilmemeleri, öğretmenin Türkçeyi iyi bir şekilde kullanamaması ve sözcükleri doğru telaffuz edememesi, öğretmen tarafından yazılı sözcüklerde yazım kurallarına dikkat edilmemiş olması da sözcüklerin anlamlarının karıştırılmasına sebep olur.

Algılayamama: Öğretmen, sözlü anlatım sırasında öğrencilerin algı hızını hesaba katmadan ve anlayıp anlamadıklarını kontrol etmeden mesajlarını art arda gönderirse, öğrenciler ilk cümlenin anlamını kavramadan diğer cümleler gelecek ve bu yüzden öğrenciler ilk birkaç cümleden sonra anlatılmak istenen konuyu izleyemeyecek

duruma geleceklerdir. Bu iletişim engeli ile tarih konularının işlendiği derslerde karşılaşılması ihtimali oldukça yüksektir. Çünkü sosyal bilgiler öğretmenleri, tarih konularının anlatımında genelde sözlü anlatım yapmayı tercih etmektedir. Sözlü anlatımın ön planda olduğu tarih konularında, öğretmen tarafından algı hızının kontrol edilmesi ve bu hıza göre bilginin öğrenciye aktarılması gerekir.

İlgi duymama: İletişim süreci sırasında öğretmenin anlattığı şeyler, öğrencinin bildiği, zor sandığı ya da hiç bilmediği konularsa ve bu konular yalnızca sözcükler kullanılarak monoton bir şekilde anlatılıyorsa, öğrenci “ben bunları zaten biliyorum” veya “bu zor konuyu nasıl olsa öğrenemem” diye ilgi duymayacak ve anlatılanları izlemeyecektir. Yazılı iletişimde de durum aynıdır. Öğrenci, bilmediği veya zor sandığı bir konu ile ilgili yazıyı ilgi duymayacağı için okumak istemeyecektir. Tarih konularının öğretimi sürecinde ortaya çıkabilecek bu engeli ortadan kaldırmanın yolu, öğrencinin ilgisini çekecek, konuları somutlaştıracak ve basitleştirecek teknolojik araçlar kullanılmasıdır.

Hayal kurma: Öğretmen tarih dersinin konusunu teknolojik araçları kullanmadan ve çekici hale getirmeden, yalnızca sözcükleri kullanarak anlatmaya kalkışır, öğrenci konularla ilgili hayal kurmaya başlar. Böylece iletişim engellenmiş olur. Benzer şekilde öğrenciye verilen ders kitabı yalnızca sözcüklerden oluşmuş mesajları taşıyorsa, o öğrenci ders kitabını okuyor gibi görünmekle beraber aslında hayaller kurar.

Fiziksel çevrenin verdiği rahatsızlıklar: İletişim işleminin sürdüğü ortamdaki olumsuzluklar iletişime engel olabilir. Mesela, ortam ısısının gereğinden yüksek veya düşük olması, ışık düzeninin bozuk olması, çevrenin gürültülü olması iletişimi olumsuz etkiler. Öğretmenin iletişimde yalnızca sözcükleri kullanması, öğrencilerin bu uygun olmayan çevre şartlarını daha da ağır bir şekilde hissetmesine ve böylece iletişimin iyice olanaksız hale gelmesine sebep olur.

Bedensel ve ruhsal rahatsızlıklar: Öğrencinin vücudunda herhangi bir rahatsızlığın olması veya ruhsal durumunun iyi olmaması iletişimi engelleyen durumlardır. İletişimin yalnızca sözcüklerle yapılması bu engellerin etkisini daha da artırır. Öğrencinin çok sevinçli, çok üzgün, sinirli, endişeli durumdayken veya başı

ağrırken yalnızca sözcüklerden oluşmuş bir konuşmayı dinlemesi oldukça zordur (Çilenti, 1984: 157-159).

1.4.2.2. İletişim Engellerinin Ortadan Kaldırılmasında Teknolojik Araçların Rolü

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişimde, mesajları oluşturan öğeler olarak yalnızca sözcükler veya kitap gibi yazılı-basılı bir eğitim araçlarını kullanmaları iletişim engellerini ortaya çıkarmaktadır. İletişim engellerini ortadan kaldırmak için iletişim sürecinde sözcüklerin dışında eğitim araç ve yöntemlerinden faydalanılması gerekir. Bu eğitim araçları, projektör, bilgisayar, VCD-DVD, tablet, mp3 gibi teknolojik araçlar olabilir. Eğitimde kullanılan teknolojik araçlar, sözcüklerle birlikte ve kendi özelliklerine uygun olarak kullanılırsa, yalnızca sözcüklerin kullanılmasından doğacak iletişim engelleri ortaya çıkmayacak, öğretmenle öğrenci arasında iyi bir iletişim kurulmuş olacak, bunun sonucunda da etkili bir eğitim yapılmış olacaktır (Çilenti, 1984:160).

Tarih konularının öğretimi esnasında sadece sözlü anlatımla yetinmeyip, araç-gereç kullanmanın sağladığı yararlar Çilenti (1984) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

Verbalizmi önler: Tarih konularının öğretimi sırasında sözcüklerle yetinilmeyip, sözcüklerle birlikte teknolojik araç-gereçlerden faydalanılması; öğrencinin dikkatinin konuya çekilmesini sağlar, öğrenciye yeni kavramları vermeye yardımcı olur ve öğrencinin sözcüklere boğulmasını engeller. Sosyal bilgilerdeki tarih konularının içinde yer alan kavram ve bilgi içeriği oldukça yoğundur. Öğretmen tarafından kavram ve bilgilerin sürekli sözlü olarak verilmeye çalışılması, iletişim sürecinde verbalizmin ortaya çıkmasını kaçınılmaz hale getirecektir. Bu durumda sosyal bilgiler öğretmenleri, teknolojik araç-gereçlerden faydalanarak bilgiyi aktarmaya çalışmalıdır.

Anlamaların karıştırılmasını önler: Tarih konularının öğretimi sırasında sözcüklere yardımcı olarak teknolojik araçlar kullanıldığında, yalnızca sözcüklerin kullanılmasından doğacak olan anlamaların karıştırılması engeli ortaya çıkmamış olur. Bu süreçte teknolojik araçlar kullanılırsa:

- Öğrenci anlamlarını hiç veya iyi bilmediği sözcüklerin anlamlarını iyi bir şekilde öğrenir ve benzer sözcüklerin anlamlarıyla karıştırmaz.

- İletişim süreci içinde birden fazla anlamı olan sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığı belli olacağından, öğrenci cümlelerin anlamını kolayca kavrar.
- Öğretmenin Türkçeyi iyi kullanamaması, sözcükleri doğru telaffuz edememesi ve yazım kurallarına dikkat etmemesi sonucunda ortaya çıkacak anlam karışıklıkları önlenmiş olur.

Öğrencileri okul dışı etkinliklere yöneltir: Teknolojik araç kullanılarak işlenen tarih konusu, daha sonra öğrenciler tarafından evlerinde kendi kendilerine tekrar edilebilir. Böylece öğrenci hem konuyu daha iyi öğrenir, hem de okul dışında zamanını verimli kullanmış olur. Derste tarih konusuyla ilgili olarak izlenen bir CD veya internette indirilen bir belgesel evde öğrenci tarafından tekrar izlenebilir. Veya benzerlerine ulaşıp, benzerleri de izlenebilir.

Sözel sembollerin kazandıramayacağı zengin yaşantılar kazandırır: Tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların kullanımı ile bir konunun çeşitli yönleri ele alınabilir. Böylece konuyla ilgili yaşantıların sayısı ve zenginliği artacağından konu daha iyi öğrenilmiş olur. Sosyal bilgiler dersinin tarih konuları açısından olayların farklı yönlerine, farklı bakış açılarıyla bakmak oldukça önemlidir. Bir öğretmen teknolojik araçlar sayesinde aynı olayı farklı kişilerden ve farklı bakış açıları ile öğrencilerine gösterme şansına sahip olur.

Eğitimin monotonluğunu giderir: Tarih konularının öğretiminde kullanılan teknolojik araçlar ile öğretim sadece dinlemekten ve okuyup yazmaktan ibaret olan bir öğretim şekli olmaktan çıkar. Böylece derste ortaya çıkan monotonluk giderilmiş olur. Tarih konularını içeren etkinliklerin teknoloji kullanılarak yapılması, örneğin öğrencilere tarihi müziklerin dinletilmesi veya tarihle ilgili bilgisayar oyunlarının oynatılması, öğrencilerin tarih dersinin monoton geçtiği yönündeki duygu ve düşüncelerini de değiştirmelerini sağlayabilir.

Öğrencilerin konuya etkin olarak katılmasını sağlar: Tarih konularının öğretimi sırasında kullanılan teknolojik araçları zaman zaman öğrencilerin de kullanmasına olanak verilir. Böylece öğrenciler konuya etkin olarak katılmış olur. Örneğin, öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında Powerpoint kullanarak bir sunum hazırlaması ve bu sunumu sınıfta arkadaşlarına sunması istenebilir.

Bilgisayar başına geçip Powerpoint sunumu hazırlayan ve sunan öğrenci öğretme sürecine aktif olarak katılmış olur.

Algılayamamayı önler: Tarih konularının öğretimi sırasında öğretmen, sözcüklerle birlikte teknolojik araçları da kullanırsa, cümleler arasına girecek araçlar ve araçlarla ilgili açıklamalar art arda gelen mesajların geliş hızının azalmasını sağlar. Bunun sonucunda, öğrenciler önceden bilmedikleri sözcüklerin anlamlarını daha iyi öğrenerek, mesajları daha iyi anlarlar ve böylece öğrencilerin mesajları algılayamama engeli ortadan kalkmış olur.

İlgi duymamayı önler: Tarih konularının öğretimi sırasında öğretmenlerin, öğrencileriyle kurduğu iletişimde sözcüklerin yanında teknolojik araçları kullanması, uyararı fazlaştırır ve öğrencilerin konuya olan ilgisini artırır. Böylece, öğrencilerin ders konusuna karşı ilgi duymama engelinin ortaya çıkması önlenmiş olur.

Hayal kurmayı önler: Tarih konularının öğretimi esnasında sözlü anlatımın yanında diğer teknolojik araçların kullanılması, öğrencinin dikkatini daima canlı tutacağı, ilgisini çekeceği için öğrencinin kafasındaki özel konuları düşünmesine fırsat vermez. Bu durum iletişim sırasında hayal kurma engelinin ortaya çıkmasını engeller.

Fiziksel çevreden gelen rahatsızlıkları önler: Tarih konularının öğretiminde sözcüklerin yanında teknolojik araçların kullanılması öğrencilerin dikkatini derse çekeceğinden öğrenci fiziksel çevreden gelen olumsuzlukları daha az duyacak veya hiç duymayacaktır.

Bedensel ve ruhsal rahatsızlıkların etkisini azaltır: Tarih konularının öğretiminde teknolojik araçlar kullanılarak işlenen ders öğrencinin dikkatini çekeceğinden öğrenci kendi dertlerini, ağrılarını ve rahatsızlıklarını bir süre için de olsa unutabilir. Böylece bedensel ve ruhsal durumdan kaynaklanan rahatsızlıklar iletişimi çok fazla engellememiş olur.

Öğrenilenlerin az ve geç unutulmasını sağlar: Tarih konularının öğretiminde sözlü anlatımla birlikte teknolojik araçlarının kullanılması öğrencilerin daha etkili öğrenmelerini ve öğrendiklerini geç unutmalarını sağlar. Çünkü öğretim araçları çeşitli duylara birden hitap eder. Yaşantı konisine göre insanlar gördüklerinin %30'unu, işittiklerinin %20'sini, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, yaptıklarının %70'ini ve hem yapıp hem söylediklerinin %90'ını hatırlarlar.

Düşüncenin devamlılığını sağlar: Öğretmenin sınıfta tarih konularının öğretimi sırasında teknolojik araçları kullanması, öğrencilerin kafasında konuyla ilgili düşüncelerin dersten sonra da devam etmesini sağlar.

Eğitimi verimli ve ekonomik hale getirir: Karmaşık ve öğrenilmesi zor konular sözel semboller dışındaki araç ve yöntemler kullanılarak kısa zamanda ve fazla enerji harcanmadan öğretilir.

1.5. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİYİ KULLANAN OLARAK; ÖĞRETMEN

1.5.1. Sosyal Bilgiler Öğretmeninin Nitelikleri

Öğretmen, öğrenci ile sürekli etkileşim halinde bulunan ve öğrencilerde konunun, dersin, okulun ve Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda davranış değiştirmekle sorumlu olan kişidir (Varış, 1994: 117). Bu önemli görev öğretmenin öğrenci, öğrenme-öğretme süreçleri ve dönemin bilim ve teknolojisi hakkında bilgi sahibi olmasını gerektirmektedir.

Öğretmenlerin hakkında bilgi sahibi olması gerektiği bilim ve teknoloji, çağımızın iki önemli ögesidir. Bu iki öge, öğretmenden beklenen görev ve rolleri değiştirmiştir. Geleneksel olarak öğretmenden beklenen, bildiklerini öğrencilere aktarması idi. Ancak günümüzde bilgi miktarının artması bu beklentinin değişmesine sebep olmuştur. Bilgi miktarının sürekli çoğalması ve çoğalırken de yeniden yapılanarak değişmesi, bilgi aktarımına dayalı eğitim anlayışını geçersiz kılmaktadır. Günümüzün öğretmeni bilgi kaynağı olma ve bilgi aktarma durumunda olmamalıdır. Öğretmen, öğrencilerini bilginin kaynağına yönlendiren, bilgiye ulaşmaları için gerekli becerileri kazandıran ve ulaştıkları bilgileri anlamlandırıp, üzerinde düşünebilmelerini sağlayan biri olmalıdır. Böylece bilgi eğitim sürecinde içerik olmaktan çıkıp, süreç haline gelecektir. Öğrenme de bilginin sorgulamadan ezberletilmesi değil, aktif bir bilgi arama, anlamlandırma ve zihinde yeniden yapılandırma süreci haline gelecektir. Günümüzün öğretmeni, özgür ve bilimsel düşünme gücünü, doğruluğu yeterince kanıtlanmamış olan hiçbir şeye inanmamayı, araştırmacı, sorgulayıcı, kuşkucu olmayı öğreten biri olmalıdır (Doğanay, 2002: 37).

Çağımızın diğer önemli gerçeği, teknoloji çağı olmasıdır. Teknoloji, eğitimin amaç ve içeriği yanında, özellikle öğrenme-öğretme sürecinde önemli değişimleri zorunlu kılmaktadır. Günümüzde artık öğretmenler, teknolojik araçları öğretim sürecine katmanın önemini ve eski öğretim metotları ile öğretimi gerçekleştirmenin istenen yararı sağlamayacağını fark etmelidir (Schreier, 2011: 5). Bu bağlamda günümüzün öğretmeni teknolojiden korkmamalı ve teknolojiye karşı olumlu tutumlar geliştirmelidir (Doğanay, 2002: 37). Eğitimde teknolojiyi kullanmanın faydasına inanmalı ve bu teknolojileri kullanma yönünde istekli olmalıdır. Bütün bunlara bağlı olarak da eğitimde teknolojiyi kullanacak bilgi ve beceriye sahip olmalıdır (Kurtde Fidan, 2008: 56).

Dorow (1989) iyi bir sosyal bilgiler öğretmeninde bulunması gereken özellikleri şöyle belirtmiştir:

“İyi bir sosyal bilgiler öğretmeni;

1-Uygun amaçları seçer ve geliştirir. Bunlar:

Bilgi, beceri ve değer tutum boyutlarında olmalıdır.

Ölçülebilir olmalıdır.

Araştırma ve düşünmeye teşvik etmelidir.

Önem arz eden sosyal bilgiler kavramlarını ve genellemelerini geliştirmeye meyilli olmalıdır.

2-Öğrencilerin tartışmalı konuları incelemelerinde yol gösterici olur. Bu konular:

Iraksal düşünmeyi geliştirmelidir.

Diğerlerinin tutum ve inanışlarına hoşgörüyü artırmalıdır.

Öğrencileri gazeteler, dergiler gibi çeşitli kaynakları incelemeye teşvik edici olmalıdır.

3-Öğrencilerde öğrenmeyi gerçekleştirmek için çeşitli yöntem ve yollar kullanmalıdır. Bunlar:

Tartışma, sunu/anlatım, benzetişim, drama/rol oynama,

Araştırma-inceleme/problem çözüme, görsel-işitsel araçlar, bilgisayarlardır.

4-Olgu, kavram ve genellemelere odaklanarak, öğrencilerin öğrenmelerini sağlamalıdır. Bu etkinlikler öğrencilere;

Zaman, yer ve uzaklık duygusunu edindirmelidir.

Tarihsel perspektifte kendini anlamasına yardımcı olmalıdır.

Öğrencilerin sosyal bilimcilerin entelektüel katkılarını analiz edebilmelerine yardımcı olmalıdır.

5-Çeşitli sosyal bilim dallarının yöntem ve yapılarını yansıtan kaynak, materyal ve prosedürleri kullanır.

Bunlar şöyle maddeleşebilir:

Sosyal bilimcilerin kronoloji, örnek olay gibi yapısal yöntemlerinden haberdar olmak

Sosyal bilimler bilgisinin sürekli değişim içinde olduğunu vurgulamak.

Sosyal bilim dallarındaki temel kavram ve terimleri vurgulama.

Birincil ve ikincil kaynakları kullanma, harita okuma, grafik yorumu gibi becerileri vurgulama.

6-Öğrencilerin kendilerinin ve toplumun değerlerini ve inançlarını incelemelerine yardımcı olmalıdır. Bu yolda şunları yapabilir:

Çeşitli sosyal, dini, ekonomik ve politik gruplar arası etkileşim ve işbirliğini sağlamaya yardımcı olma.

Çocuğun toplumsallaşmasına yardımcı olma.

Demokratik toplum değerlerini geliştirmeye çalışma.

Hem ulusal hem de evrensel kimlik edinilmesine yardımcı olma.

Karakter gelişimine yardımcı olma. Örneğin; esneklik, azim, cesaret gibi.

7-Farklı öğretim düzeyleri için uygun materyaller seçme becerisi olmalıdır.

Bunlar:

Uygun okuma düzeyi ile ilgili kaynakları belirleme.

Ders kitabı seçiminde uygun ölçütleri uygulama.

Sınıftaki farklı çocukların gereksinimlerine uygun sınıf etkinlikleri gerçekleştirmedi.

8-Uygun durumlarda, sosyal bilgiler konularını desteklemek amacıyla diğer akademik disiplinlerden bilgi ve materyaller kullanılmalıdır. Bunlar:

Oyun, film, vb.,

Coğrafi, tarihi, ekonomik ilişkileri karşılaştırmak için matematikten yararlanma,

Etkileşimsel, bütüncül bir öğrenme görüşü geliştirmedir.

9-Karar verme ve problem çözme becerilerinin gelişimi için öğrencilere yardımcı olmalıdır. Bu beceriler:

Tümevarımsal ve tümdengelsel çıkarımları vurgulama,

Hipotez(deneme)oluşturmayı vurgulama,

Geçerli sonuçlara ulaşmayı vurgulamadır.

10-Öğrenci başarısını değerlendirebilmelidir. Bunun için şunlar yapılabilir:

Yazma becerilerinin gelişimini sağlama.

Yazılı olduğu kadar sözel performansı da değerlendirme.

Analiz, sentez, değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerinin ölçümü ve değerlendirmesi" (Doğanay, 2002: 38-39).

1.5.2. Teknolojiyi Kullanan Olarak Sosyal Bilgiler Öğretmeninin Nitelikleri

Bilgi çağı olarak da adlandırılan günümüzde çoklu nitelik ve becerilere sahip bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Nitelikli insan yetiştirmenin çok önemli olduğu bu çağda en önemli görev, eğitim-öğretim sürecinin temel ögesi olan öğretmenlere düşmektedir. Çünkü öğretmenler, toplumun geleceği olan çocukları hayata hazırlamanın yanında; öğretim programını uygulayan, öğrenciyle sürekli etkileşim halinde bulunan, toplumsal değerlerin aktarıcısı ve süreci değerlendiren kişiler olması bakımından sistemin baş aktörleri olma sorumluluğunu taşımaktadırlar (Çelikkaya, 2012: 49).

Toplumların gelişmişliğini gösteren en önemli unsurlardan birinin eğitim sistemi olduğu düşünüldüğünde, genç nesilleri yetiştirmekle görevli olan öğretmenlerin de iyi yetişmiş olması gerekliliği önem kazanmaktadır. Öğretmenler, eğitim sisteminin etkili bir şekilde yürütülmesinden ve başarıya ulaşmasından sorumludurlar. Bu noktada öğretmenin öğrencilerine nitelikli bir öğretim ortamı hazırlaması, öğrencinin öğrenmesini arttırmaya ve öğrenmeyi kalıcı hale getirmeye yardımcı olacaktır. Öğretimin niteliğini arttıran, öğrenmeyi kalıcı hale getiren en önemli unsurlardan biri ise teknoloji kullanımınıdır. Teknolojik araçların özellikle bilgisayar kullanımının yaygınlaşması öğretimin etkililiğinin artmasında önemlidir (Menzi, Çalışkan ve Çetin, 2012: 3). Öğretmen sınıfta teknoloji kullanma konusunda öğrencilerine örnek ve rehber olmalıdır. Bunun için teknolojik araçları eğitim sürecinde nasıl işe koşması gerektiğini bilmelidir (Gündüz ve Odabaşı, 2004: 45). Etkili öğrenmeleri gerçekleştirebilmek için

belirli bir konuyu öğretirken tepegöz, DVD, bilgisayar, online uygulamalar, yazılım programları hakkında bilgi sahibi olmalı ve sınıfta kullanabilmelidir (Hineman, 2010; 25). Öğretmen teknolojik araçları kullanacağı dersin başında, sınıfa getirdiği aracın tanıtımını yapmalıdır. İstenilen verimin alınabilmesi için teknolojik araçlar etkili bir şekilde ve öğrenci merkezli olarak kullanılmalıdır (Çelikkaya, 2012: 49).

Sosyal bilgiler öğretmenleri öğretim sürecinde teknolojik araçları mutlaka kullanmalıdır. Zaten günümüzün sosyal bilgiler öğretmenleri derslerde teknolojik araçları kullanmanın öğretimi olumlu yönde etkileyeceğinin farkındadır (Tarman ve Baytak, 2011: 900). Ancak buna rağmen ülkemizde teknolojik araçların öğretim sürecine dâhil edilme oranı düşüktür. Çünkü yapılan araştırmalar; öğretmenlerin, bilgisayar ve diğer teknolojik araçları kullanma konusunda yeterli olmadığını ortaya koymaktadır (Menzi, Çalışkan ve Çetin, 2012: 3). Yine araştırmalar aslında bu sorunun üniversite yıllarında başladığını göstermektedir. Araştırmalara göre; sosyal bilgiler öğretmen adayları öğretim sürecinde farklı araçlardan bir arada yararlanabilme konusunda yetersizdir (Yeşil, 2009: 30). Bu nedenle ülkemizde öğretmenlerin bilgisayar ve diğer teknolojik araçları kullanma konusunda daha fazla eğitilmeleri gerekmektedir. Özellikle hizmet öncesi öğrenim gördükleri eğitim fakültelerinde bu konuya yönelik bilgi ve becerileri edindirilmeleri oldukça önemlidir. Üniversitelerdeki öğretim elemanlarının öğretim teknolojilerine yönelik kararları, deneyimleri, yaklaşımları ve tutumları teknolojik araçların derslerde kullanılma başarısını doğrudan etkilemektedir (Turan ve Çolakoğlu, 2008: 107). Bu nedenle üniversitelerde bulunan sosyal bilgiler eğitimcileri, öğretmen adaylarına teknolojik araçları kullanmayı mümkün oldukça çeşitli şekillerde öğretmeye çalışmalı, böylece sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknoloji kullanmanın gerekliliğini günden güne daha fazla fark etmesi sağlanmalıdır.

Sosyal bilgiler öğretmeni, öğretim sürecinde teknolojik araçları kullanan ve teknolojik araç kullanmanın da içinde olduğu öğretim tasarımı sürecini işleten kişidir. Sosyal bilgiler öğretmenin bu rolleri, öğrencilerin öğrenmelerine katkısı ölçüsünde önem kazanmaktadır (Küçüköğlü, 2008: 37). Sosyal bilgiler öğretmenin, öğrenme-öğretme sürecinin tasarımı kapsamında iki temel görevi vardır. Bunlar, öğretimi planlama ve eğitim ortamlarını düzenleme görevleridir.

1.5.2.1. Öğretimi Planlama

Sosyal bilgiler öğretimini planlama, öğrenme-öğretme sürecini belirlenen öğretim hedefine en etkili olarak ulaşacak şekilde tasarlama ve tasarımı gerçekleştirecek öğrenme-öğretme durumlarını kılavuzlayabilmektir. Öğrenme-öğretme sürecinde, bu sürecin hem tasarlayıcısı, hem planlayıcısı, hem de uygulayıp değerlendircisi öğretmendir. Bunların yanı sıra öğretmenin, öğrenme-öğretme süreçlerinin çevre ayarlayıcısı ya da eğitim teknolojisinin uygulayıcısı olarak da önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu yönüyle öğretmen bu sürecin en önemli ögesi durumundadır ve öğretmenin rolleri ve fonksiyonları her zaman olduğundan daha karmaşık ve daha fazla uzmanlık gerektirmektedir (Küçüköğlü, 2008: 39).

Sosyal bilgiler öğretmenin, öğretim sürecini etkili hale getirmesi ve bu süreçte istenen hedeflere ulaşabilmesi için bütün etkinlikleri planlaması ve organize etmesi gerekir. Bu amaçla öğretmen, ünitelendirilmiş yıllık planı, günlük ders planı, gezi gözlem planları hazırlamalı ve bunları uygulamalıdır. Sosyal bilgiler öğretmeni bu planları hazırlama ve uygulama sırasında şu yeterliliklere sahip olmalıdır:

- Öğretim hedeflerini belirleyebilme
- Hedefleri ve öğrenci kazanımlarını birbirleriyle tutarlı şekilde belirleyebilme
- Konulara göre uygun materyal seçimi ve hazırlayabilme
- Uygun öğretim yöntemlerini ve tekniklerini belirleyebilme
- Ders ve konulara göre uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını belirleyebilme
- Ünitelendirilmiş yıllık plan yapabilme
- Çoklu zekâyâ göre günlük ders planı yapabilme
- Gezi - gözlem planı yapabilme (Küçüköğlü, 2008: 38)

Öğrenme-öğretme sürecinin tasarlayan olarak sosyal bilgiler öğretmenin, öğrencilerin öğrenme yaşantılarını planlamada dikkat etmesi gereken noktalar vardır. Bunlar şu hususları kapsar:

- Sosyal bilgiler öğretmeni, her öğrencinin neye hazır olduğunu ve ne öğrenebileceğini tespit edebilecek ve ona uygun etkinlik seçebilecek kadar bilgi sahibi olmalıdır.
- İstenilen öğrenmeyi etkili biçimde sağlayabilmek için öğrenciye verilecek her etkinliğin tek tek hazırlanabilmesi gerekir.
- Sosyal bilgiler öğretmeni; her öğrencinin ne kadar başarı gösterdiğini tespit edebilmeli, öğrenciye öğrenme hedeflerine ulaşmada ne derecede başarılı olduğunu anlama konusunda yardım etmeli, her öğrenciye öğrenimini geliştirmek için ne tür yardımlar sağlanması gerektiğini bilmeli, öğrenciyi daha fazla öğrenmeye teşvik etmeli ve öğrencinin kendi gelişimi için daha fazla sorumluluk yüklenmesine yardım etmelidir (Alkan, 1995: 194).

1.5.2.2. Eğitim Ortamlarını Düzenleme

Sosyal bilgiler öğretmenin öğrenme-öğretme sürecinin tasarlanmasında üstlendiği ikinci görev eğitim ortamlarını düzenlemedir. Öğretmenin öğrenme-öğretme sürecini etkili olarak gerçekleştirebilmesi için; öğrenme ortamlarının psikolojik ve fiziksel boyutlarını birlikte düzenlemesi, bunu yaparken de öğrenenlerin özelliklerini ve önceki öğrenmeleri dikkate alması gerekmektedir (Küçüköğlü, 2008: 42). Öğrenme ortamlarının fiziksel boyutu ise, öğretimde kullanılan teknolojik araçlardır (Alkan ve Kurt, 2007: 80). Öğretmen belli yöntemleri ve araç-gereçleri seçerek sınıf içi çalışmalarda çevreyi ayarlamalı, bir başka ifadeyle eğitim ortamlarını düzenlemelidir (Ergin, 2010: 70). Öğretmen öğretim ortamlarını düzenlerken günümüzde gelişen bilim ve teknolojiden yararlanmalı ve teknolojik araç kullanımını sürece dâhil etmelidir. Bilgisayar, televizyon, projeksiyon bunlar arasında yer alan araçlardan birkaçıdır. Çeşitli teknolojik araçların öğretimde yerinde ve etkili biçimde kullanılması öğrencinin ilgisini çekmekte ve öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır (Alkan ve Kurt, 2007: 80).

Öğretmenin eğitim ortamlarını düzenleme görevine “Mili Eğitim Geliştirme Projesi” (MEGEP) çerçevesinde Yüksek Öğretim Kurulu tarafından geliştirilen öğretmen yeterlilikleri ile ilgili bölümde yer verilmiştir. Buna göre öğretmen yeterlilikleri;

- Alan bilgisi
- Öğrenme-öğretme sürecini yönetme
- Öğrenci kişilik hizmetleri (rehberlik)
- Kişisel mesleki özellikler olarak belirlenmiştir.

Belirlenen bu özelliklerden ikincisi olan “Öğrenme-öğretme sürecini yönetme” maddesi içinde yer alan alt yeterliliklerden bir kısmı da öğretmenin öğretim materyali hazırlaması ve bu materyalleri sürece dâhil ederek öğrenme ortamlarını düzenlemesine ilişkin yeterlilikleri kapsamaktadır (Küçüköğlü, 2008: 40).

Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri” isimli çalışma ile de sosyal bilgiler öğretmenlerinin sahip olması gereken yeterlilik alanlarından biri, öğretim sürecini planlama ve düzenleme olarak belirlenmiştir. Öğretim sürecini planlama ve düzenleme alanı; öğretim sürecini planlama, amaca uygun olarak ortamlar düzenleme, materyal hazırlama ve kaynaklardan yararlanma uygulamalarını kapsamaktadır. Bu alanın kapsamı içinde verilen yeterlilikler; performans göstergeleri, öğretim sürecine uygun materyaller ve kaynaklar kullanabilme olarak belirlenmiştir. Alana ilişkin performans göstergeleri şu şekilde verilmiştir:

“A1 düzeyi,

Öğretim sürecinde tv, yazılımlar ve internet gibi çeşitli materyallerden ve kaynaklardan yararlanmanın önemini bilir.

Öğretim sürecinde, bilgiye erişmede kullanabileceği internet sitesini tanır.

İçeriğe, öğrencilerin gelişimine ve seviyesine uygun mevcut materyalleri sınıf seviyesine uygun bir şekilde kullanır.

Bilişim teknolojilerinin kullanımının, birey ve toplum açısından önemi hakkında görüş ve deneyimlerini çevresiyle paylaşır.

A2 düzeyi;

Mevcut yazılı, görsel ve işitsel materyalleri, içeriğe, öğrencilerin gelişimine ve hazır bulunuşluk düzeylerine göre öğretim programına uygun bir şekilde geliştirir.

Öğretimi desteklemek amacıyla teknolojik araçların yazılım ve internet siteleri gibi seçerek düzenli bir şekilde kullanır.

Öğretim sürecinde öğrencilerin çeşitli materyallere ve kaynaklara erişimlerini ve kullanmalarını sağlar.

Araştırma, bilgiye erişme ve bilgiyi paylaşma amacıyla arama motorlarını, internet sitelerini-portallarını ve veritabanlarını kullanır.

A3 düzeyi;

Öğretim sürecinde kullandığı materyalleri kullanışlılığı, güncelliği, etkiliği gibi açılardan değerlendirerek zenginleştirir veya özgün materyaller hazırlar. Mevcut olanaklar doğrultusunda öğrencilerin teknolojik araçlardan yararlanabilmeleri için uygun ortam hazırlayıp bu kaynaklara eşit olarak erişimlerini sağlar.

İçeriğe, öğrenci seviyesine ve çevre koşullarına uygun materyalleri ve kaynakları geliştirme konusunda bilgi ve deneyimlerini meslektaşlarıyla paylaşır.

Bilişim teknolojileri araçlarını öğrenciyle, meslektaşlarıyla, yöneticilerle, ailelerle ve uzmanlarla etkili iletişim ve işbirliği içinde kullanır” (MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, 2008).

Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri, sosyal bilgiler öğretimi konusunda yeterli olmak isteyen öğretmenlerin öğretimde kullanılan teknolojik araçları kullanmayı bilmesi ve bu teknolojileri kullanarak çeşitli içeriklere yönelik materyal hazırlayabilme becerilerine sahip olması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Günümüzde Sosyal bilgiler öğretmenlerinin hazırlayacağı materyaller daha çok teknolojik araçları kullanarak hazırlayacakları materyallerdir. Materyal hazırlama sürecinde hazırlanan materyalin öğrenilecek olan bilgi içeriğine uygun, güncel ve doğru olması gerekmektedir. Öğretmenin bunu yapabilmesi içinde, teknolojik araçları kullanarak bilgi kaynaklarına ulaşabilmeli ve bu kaynaklardan etkin bir biçimde yararlanabilmelidir.

Öğretim sürecinde teknolojik araçları kullanan sosyal bilgiler öğretmenin, belli bir tarih konusunu öğretirken neyi, kime, niçin, nasıl, ne zaman ve nerede öğreteceğini bilmesi gereklidir. Bir sosyal bilgiler öğretmenin belli bir konuyu öğretirken araç ve yöntem seçiminde ve onları kullanımında şu basamaklar yer alır:

Öğretmenin kendini hazırlaması: İyi bir öğretmen öğreteceği konuyu iyi bilir, öğrencilerinin zihinsel, bedensel özelliklerini dikkate alarak onların o konudaki eğitim ihtiyaçlarını belirler, bu eğitim ihtiyaçlarını giderecek hedef davranışlarının neler olması gerektiğini kararlaştırır ve en sonunda da bu hedef davranışları öğrencilerine kazandıracak eğitim durumlarını saptar ve uygular.

Eğitim durumlarının saptanmasında en önemli nokta, o eğitim durumunun içinde kullanılacak eğitim araç ve yöntemlerinin (yani mesaj ve kanalların) neler olacağını kararlaştırılmasıdır. Sosyal bilgiler öğretmeni bunu yaparken sosyal bilgiler öğretimi teknolojisi alanındaki bilgi ve becerisi derecesinde başarılı olacaktır. Usta bir öğretmen bu işi, yaşantı konisinin öğrencilerine, konusuna, çevre olanaklarına ve seçeceği öğretim yönteminin özelliklerine uyan basamağını araştırıp bularak kolayca başarabilir (Çilenti, 163).

Eğitim araç ve yöntemlerinin seçimi ve kullanılmaya hazır hale getirilmesi için öğretmenin ulaşabileceği teknolojik araçları tanımış olması ve bu araçları hangi konuda nasıl kullanacağını bilmesi gereklidir. Öğretmenin konusuna yardımcı olmak üzere bulacağı aynı veya farklı araçlar arasından en uygun olanı seçebilmede öğretmenin göstereceği başarının derecesi, yine onun eğitim teknolojisi alanında sahip olduğu bilgi ve becerinin kalitesine bağlı olacaktır. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenine araç hakkında aşığıdaki soruları sorması yol gösterici olacaktır:

Sosyal bilgiler öğretmenin kullanılacağı teknolojik araç:

- Kazandırılması öngörülen hedef-davranışı oluşturabilecek nitelikte mi?
- Öğrencilerin özelliklerine (yaş, zekâ ve geçmiş yaşantılarının düzeyine) uygun mu?
- İncelenen konuya anlamlı bir katkıda bulunabilir mi?
- Öğrencileri daha iyi düşünmeye ve eleştirici olmaya yöneltebilir mi?
- İnsan ilişkilerini geliştirmede etkisi olabilir mi?
- Daha iyi kullanılmasına yardımcı olacak yazılı bir rehberi var mı?
- Fiziksel durumu yeterli mi?
- Seçilip kullanılması için harcanacak zaman, çaba ve paraya değer mi?

Sorulara alınan cevaplar doğrultusunda hiç şüphesiz öğretmen, bu ölçütlerin daha azına uyan aracı seçmek yerine daha çoğuna uyan araçları seçecek ve kullanacaktır (Çilenti, 1984: 164).

Öğrencilerin hazırlanması: Teknolojik araçları kullanmanın sosyal bilgiler öğretiminde etkili olabilmesi için öğrencilerin, onların oluşturacağı uyarıcıları alarak istenen eğitim yaşantılarını kazanabilecek duruma getirilmeleri gerekir. Bu işteki başarı teknolojik aracın konunun neresinde ve nasıl kullanılacağına, öğrencinin teknolojik aracın sunduğu uyarıcılarla ilişkili geçmiş yaşantılarının miktarına ve kalitesine bağlıdır. Sosyal bilgiler öğretmeni gerekirse öğrencilere, daha önceden teknolojik aracın kullanılışı hakkında bilgi vermeli ve teknolojik araç ile neler yapacağını söylemelidir.

Teknolojik aracın sunuluşu: Sosyal bilgiler dersinin öğretim ortamları düzenlenirken, öğretimde kullanılacak teknolojik aracın sunuluşunda dikkat edilecek en önemli nokta, bu işlemin yerinde ve zamanında yapılmasıdır. Bazı teknolojik araçlar konuya girerken ilgi uyandırmak için, bazıları konunun sonunda konuyu derleyip toplamak için, bazıları da konuyu özetlemek için kullanılmaya daha elverişlidir. Bu konudaki başarı, yine öğretmenin teknoloji kullanımı konusundaki bilgi ve becerisine bağlıdır.

Gerekirse teknolojik aracın tekrar sunuluşu: Öğretimi yapılan tarih konusunun iyi öğrenilmemiş kısımlarına yeniden dikkati çekmek ve kazanılan yaşantıları pekiştirmek için tekrara başvurulabilir.

Teknolojik aracın etkisinin devamını sağlama: Özellikle film, televizyon gibi araç ve yöntemlerin kullanılmasından sonra konuyla ilgili sonuçların çıkarılması, sınıfın konuyu kavraması için sınıf tartışması yapılması gereklidir. Bazen aracın etkisinin devamını sağlamak için tartışma yerine öğrencilerden araştırma yaparak rapor hazırlamaları ve sınıfta sunmaları istenebilir.

Değerlendirme: Buradaki değerlendirme öğrencilere kullanılan teknolojik aracın ne kadar yararlı olduğunu saptamak için yapılan etkinliktir. Teknolojik aracın sunuluşu sırasında veya sunuluşundan bir süre sonra konunun tartışılması, konu hakkında bir test verilmesi veya rapor istenmesi öğretmene kullanılan teknolojik araç ile öğretmenin araç kullanma konusundaki başarı derecesi hakkında fikir verecektir. Kısacası bu yol ile öğretmen, aracı, kendisini ve öğrencileri değerlendirmiş olacaktır. Öğretmen işlediği konuyla ilgili olarak kullandığı teknolojik araçların değerlendirme sonuçlarını bir deftere kaydedip saklarsa, gelecek yıllarda aynı konu için araç ve yöntem

seçme ve kullanmada kendisine yardımcı olacak güvenilir bir kaynak elde etmiş olur (Çilenti, 1984: 155-156).

Öğretim sürecinde teknolojik araçları kullanan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğretimini vereceği ders için öncelikle öğrencilerin ve çevrenin özelliklerine uygun kendine özel bir eğitim programı oluşturması, sonra da onu uygulaması gerekir. Sosyal bilgiler öğretmenlerin eğitim teknolojisi açısından görevleri şu şekildedir:

Öğrencilerin incelenmesi: Sosyal bilgiler öğretmenleri eğitim vereceği öğrencilerin sosyal ve ekonomik durumlarını, yaşlarını, bedensel ve zihinsel gelişmelerini ve yeteneklerinin düzeyini araştırıp öğrenir.

Amaçların (hedeflerin) saptanması: Sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerinin özelliklerine uyacak özel amaçlarını (hedeflerini) yazar. Bu amaçları yazarken, kılavuz –kaynak kitap, örnek program tasarısı veya öğretmen kitabındaki örnek hedefleri kullanır. Buralarda yoksa müfredat veya eğitim programındaki amaç, ilke ve açıklamaları ve konuları kullanır. O da yoksa ders kitabını kullanır.

Hedef Davranışların Saptanması: Sosyal bilgiler öğretmeni saptamış olduğu her amaç (hedef) için birtakım hedef-davranışlar hazırlar. Bir hedefe ait hedef-davranışlar, o hedefe ulaşmış olan bireylerde gözlenmesi gereken davranışlardır.

Öğrencilerin söz konusu dersle ilgili geçmiş yaşantılarının saptanması: Bunun için Sosyal bilgiler öğretmeni, saptadığı her hedef davranış için bir sınama aracı hazırlar ve öğrencilere uygular (Öğretmenin bu yaptığı değerlendirme türlerinden “tanıma ve yerleştirmeye dönük değerlendirme”dir). Bu değerlendirme sonucunda öğretmen, öğrencilerinde, dersle ilgili istedik davranışlarından (hedef davranışlardan) hangilerinin ne derece var olduğunu, hangilerinin olmadığını, öğrencilerin derse ait davranışları kazanmaya ne dereceye kadar hazır olduklarını anlamış olur. Başka bir ifadeyle sosyal bilgiler öğretmeni, değerlendirmenin sonunda öğrencilerin derse ilişkin geçmiş yaşantılarını ve edinmiş olduğu kavramların kapsamını belirlenmiş olur. Böylece başka hangi hedef-davranışları kazanmaları gerektiği, yani bu dersle ilgili “eğitim ihtiyaçları” ortaya çıkar.

Eğitim durumlarının saptanması: Sosyal bilgiler dersiyile ilgili olan ve öğrencilerde bulunmayan hedef-davranışlar belirlendikten sonra sıra onların kazandırılmasına gelir. Bunun için sosyal bilgiler öğretmenin her bir hedef - davranışı

kazandıracak yaşantıları oluşturabileceğini düşündüğü eğitim durumlarını saptaması gerekir. Belli hedef-davranışlara ulaştıracak eğitim durumlarını saptamak demek, edinilecek eğitim yaşantılarının hangi teknolojik araçları, hangi yöntem ve tekniklerle, nasıl kullanarak kazandırılacağını belirleyen öğretme durumlarının neler olacağına karar vermek demektir. Eğitim sırasında kullanılacak teknolojik araçların gerektiğinde çevrede ulaşılabilecek ve tasarlanan eğitim yaşantılarını kazandırabilecek nitelikte olması şarttır. Böylece sosyal bilgiler öğretmeninin okutacağı ders için, öğrencilerinin özelliklerine ve eğitimi sürdüreceği çevrenin koşullarına uygun, kendine özel eğitim programı ortaya çıkmış olur.

Hedef-davranışlara götürecekt yaşantıların kazandırılması: Bu noktadan sonra, seçilmiş olan teknolojik araçların sağlanması ve belirlenen teknolojik araçların kullanımıyla amaçlanan yaşantıların öğrencilere kazandırılması aşamasına gelinmiş olur. Yani öğretmenin kendine özel eğitim programı bu aşamada uygulanır. Bu aşama, çevre ayarlamasının gerçeğe dönüştürüldüğü aşamadır. Hedef-davranışlara ulaşma bu aşamanın sonunda gerçekleşir.

Değerlendirme: Sosyal bilgiler dersinin öğretimi için verilen zamanın sonunda öğretmen, önceden hazırladığı sınav araçları ile öğrencilerinin program tasarısındaki hedef-davranışlara ne dereceye kadar ulaşmış olduklarını ve bunda kendisinin ve kullandığı teknolojik araçların ne kadar etkili olduğunu anlamaya çalışır (Çilenti, 1984: 51-53).

Buraya kadar anlatıldığı gibi sosyal bilgiler öğretmeni, eğitimin planlanan şekilde uygulamaya dönüştürülmesinde en önemli öğedir. Bu durum, sosyal bilgiler öğretmeninin eğitim programının temel ve ayrılmaz bir elemanı olarak ele alınmasını, gerekli şekilde eğitilmesini ve uygun şekilde istihdam edilmesini gerektirmektedir. Hizmetlerin götürülme şekli ve istihdam şekli, öğretmenin görev yapmasını güçleştirici değil, kolaylaştırıcı yönde düzenlenmelidir. Genellikle sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik araçları sınıfta kullanma konusunda gereksinim duyduğu yardımlar şu şekilde sıralanabilir:

- Okul dışındaki kaynaklardan temin edilmek istenen araçları bulmak ve programlamak

- Programa göre aletlerin sınıfa getirmek veya getirtmek ve program sonunda iade etmek
- Araç ve gereçlerle ilgili güçlükler ortaya çıktığında uygun çözümler bulmak
- Araçları çalıştırmayı öğrenmek
- Araçlarla ilgili yeni bilgiler edinmek
- Araçları kullanamama durumunda, araçları kullanabilecek uzmanlar sağlamak (Alkan, 1995: 193).

Eğitim ortamlarını düzenlemekle yükümlü olan sosyal bilgiler öğretmenleri, bu süreçte kullanmayı planladıkları teknolojik araçları kullanırken, bu araçların kullanılmasıyla ilgili temel ilkelere uygun davranmalıdır. Sosyal bilgiler dersini işlerken teknolojik araç kullanılması ile ilgili temel ilkeler şöyle sıralanabilir:

1-Araç-gereç, öğretim amaçlarını dikte etmekten çok izlemelidir.

2-Öğretmenin zaman ve çaba harcayarak araç-gereç kullanım şeklini öğrenmesi gerekir.

3-Araç-gereçler öğretmenin yerini tutamaz, öğretmenin gücünü artırır, yükünü azaltır, öğretmene yardım eder.

4-Araç-gereçlerin değeri, hizmet ettiği eğitsel amaca uyabilmesine bağlıdır. Araç-gereçlerin birbirine üstünlüğü yoktur.

5.Araç-gereçlerin çeşitli kullanılma yolları vardır. Eğitimde teknolojik araçların kullanılması birçok etkene bağlıdır. Öğretmen bunları bilmek zorundadır (Şimşek, 2002: 26-27).

1.5.3. Tarih Üniteleri Açısından Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yeterlilikleri

Türkiye’de sosyal bilgiler öğretmenlerinin sahip olması gereken yeterlilikler Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri” isimli çalışma ile belirlenmiştir. Bu çalışma içinde yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sahip olması gereken yeterlik alanlarından biri, öğretme-öğrenme sürecidir.

Öğretme-öğrenme yeterlilik alanı; Türk tarih ve kültürünü oluşturan temel öğeleri, insan, yer ve çevre etkileşimini, ekonomik faaliyetler ve toplum üzerindeki etkisini, vatandaşlık bilincini, temel hak ve sorumluluklar ilişkisini, Atatürk İlke ve İnkılâpları ile bireysel farklılıkları dikkate alan uygulamaları kapsamaktadır. Bu alanın kapsamı içinde verilen öğretmen yeterlilikleri şöyledir:

“Türk tarihini ve kültürünü oluşturan temel öğe ve süreçler ile kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi bilincini kazandırabilme.

Öğrencilerin, insan, çevre ve yer etkileşimini algılamalarını sağlayabilme.”

Bu alana ilişkin performans göstergeleri şu şekilde verilmiştir.

“A1 düzeyi;

Türk tarihini ve kültürünü oluşturan temel öğeleri, yakın çevresinden ve günlük yaşantısından örnekler vererek öğrencilerin kavramalarını sağlar.

Türk tarihini ve kültürünü oluşturan temel öğelerin değişim ve sürekliliğini fark etmelerini sağlar.

Kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinde eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini kazanmalarını sağlar.

Öğrencilerin mevcut kaynaklar yardımıyla yakın çevresinden başlayarak uzak çevresini tanımlarını sağlar.

Öğrencilerin mekânı algılama becerisi kazanmalarını sağlar.

A2 düzeyi;

Öğrencilerin Türk tarihini ve kültürünü oluşturan temel öğeler ile ilgili broşür, afiş, dergi gibi çalışmalar yapmalarını sağlar.

Türk tarihini ve kültürünü oluşturan temel öğelerin değişim ve sürekliliğini gösteren çeşitli etkinlik örnekleri hazırlar.

Öğrencilerin kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinde eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmelerini sağlayan çeşitli etkinlik örnekleri hazırlar.

İnsan, çevre ve yer etkileşimini fark etmelerine yönelik öğrencilerin çeşitli etkinlikler yapmalarını sağlar.

Örnek olaylardan yola çıkarak öğrencilerin, insan, çevre ve yer etkileşiminde karşılaştıkları sorunları fark etmelerini sağlar.

Öğrencilerin mekânı algılama becerisi kazandırmaya yönelik farklı etkinlikler düzenler.

A3 düzeyi;

Tarihi ve kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi bilincini kazandırmaya yönelik resmi kurum ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak öğrencilerin projeler hazırlamalarına rehberlik eder.

Tarihi ve kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi bilincini kazandırmaya yönelik etkinlikler yaparak, çevresine ve meslektaşlarına rehberlik eder.

Öğrencilerin, insan, çevre ve yer etkileşiminde karşılaşılan sorunlara yönelik kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak çözüm önerileri üretmelerini ve geleceğe dönük fikirler ortaya koymalarını sağlar.

Öğrencilerin mekân algılama becerisini geliştirmeye yönelik meslektaşlarıyla işbirliği yapar.” (MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri, 2008)

1.5.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Hizmet İçi Eğitim Verilmesi

Öğretmenlerin etkili öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlamak için teknolojik araç-gereçleri yeterli düzeyde kullanmaları gerekir. Bunun için sosyal bilgiler öğretmen adaylarına eğitim verilmesi sırasında, teknoloji kullanmanın önemi vurgulanmalıdır. Üniversitede iken öğretmen adaylarına; Powerpoint, Word, Excel gibi bilgisayar programları ve bazı web sitelerinin kullanımı gösterilmeli ve bunları müfredata bağlı olarak nasıl kullanabilecekleri öğretilmelidir (Kennedy, 2010; 55). Tarih konularının öğretimi sürecinde teknolojik araçların kullanılması konusunda öğretmenlik görevine başlamış kişilerde duyulan eksiklikler varsa, öğretimin sağlığı açısından bu eksikliklerin hizmet içi eğitimlerle tamamlanması gereklidir. Hizmet içi eğitim, öğretmenlerin mesleğe başladığı ilk günden mesleği bıraktığı güne kadar, mesleği için devamlı olarak yetiştirilmesi amacıyla verilen eğitimdir (Aydın, 2011: 16). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmenlik mesleği konusunda ve değişen eğitim ihtiyaçları doğrultusunda sürekli eğitim anlayışıyla yeni bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanması gerekmektedir (Gözütok, 2007: 42). Bu sebeple sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik araçları kullanma konusundaki bilgi ve becerilerini artırmak ve mesleği yürütürken son teknolojik gelişmelere ayak uydurmasını sağlamak için öğretmenlere hizmet içi eğitim, kurs ve seminerler verilmesi gerekmektedir (Nalçacı ve Ercoşkun, 2005).

Diğer yandan bilim ve teknoloji sürekli geliştiğinden, öğretimde kullanılan teknolojik araçlar da sürekli değişmektedir. Bu durum, sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik araçları öğrenme-öğretme sürecinde etkili bir şekilde kullanmalarını sağlamak için onlara verilen sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji kullanımı konusunda hizmet içi eğitimlerin belli zaman aralıkları ile tekrarlanmasını gerekli kılmaktadır.

2012 yılında ülkemizde sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim araç ve gereçlerini kullanma düzeyleri ile ilgili olarak yapılan bir araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin gerekli düzeyde öğretim araç ve gereçlerini kullanmadıkları tespiti yapılmıştır. Araştırma bulgularına dayalı olarak getirilen öneriler arasında, öğretim araç-gereçlerinin kullanımı konusunda özellikle devlet okullarında görev yapan öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi ve özellikle çoklu öğrenme ortamı yaratan bilgisayara dayalı araçların kullanımı konusunda seminerler düzenlenmesi yer almıştır (Aydemir, 2012: 180).

1.6. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN TEKNOLOJİK ARAÇLAR VE MATERYALLER

1.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılacak Araç ve Materyallerin Seçimini Etkileyen Faktörler

1.6.1.1. Araçların Seçimini Etkileyen Faktörler

Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan teknolojik araçlar, kaynak ile alıcı arasında bilgi taşıyan her türlü mekanik ve elektronik tüm materyalleri kapsar. Öğretmenin sınıf ortamında teknolojik araçları sık sık kullanması öğretimin niteliğini artırır (Çelik, 2010: 37). Bu araçlar, öğretmen ve öğrenciler için tarih konularını zevkli hale getirir ve öğrenme-öğretme sürecini tekdüzelikten kurtarır (Cemaloğlu, 2003: 2).

Tarih konularının öğretimi sırasında teknolojik araçlar kullanılmadığı takdirde, içeriğin aktarılması ve öğretmen-öğrenci arasındaki iletişimin kurulması sadece sözel ifadelerle dayanır. Bu durum ise tarih öğretiminde verimi düşürür. Çünkü sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih konuları günümüzden uzun zaman önce meydana gelmiş olaylarla ilgilenmektedir. Bu konular, genelde öğrencilerin günlük yaşam ve deneyimlerinden uzaktır. Her ne kadar çevremizde geçmişten bugüne kalan pek çok

tarihsel kalıntı ve materyal bulunsa da tarih konuları öğrenci için soyut kalmaktadır. Tarih konularının bu özelliğinden dolayı, özellikle yaşı küçük olan öğrenciler, kendi zaman dilimlerinden çok önce meydana gelmiş olayları anlamlandırmakta problemler yaşamaktadırlar. Başka bir deyişle tarihin bugüne getirilmeden öğretilmeye çalışılması nedeniyle, bazı öğrencilerin gözünde tarih konuları, sıkıcı, anlaşılmayan bir dizi isim, sayı, rakam ve maddelerden ibarettir (Demircioğlu, 2012: 5).

Tarih konularının öğretim sürecinde tarihi bugüne getirmek için “çevreyi okula taşımak” gereklidir. Bu yolla çevre okula sığmalı, tarih geriye işlemeli, zaman tüneli oluşturulmalıdır. Bu süreçte öğretmen, tarihi dramatize edip olayları yaşatmalı, zaman dilimlerinin görüntülerini film aracılığıyla güncelleştirmeli, konuyu model, resim, görüntü gibi mesajlarla somutlaştırmalı ve öğrencinin duyu organlarını etkileyip beyinde kalıcı izlenimler meydana getirmelidir (Meydan ve Akdağ, 2011: 155). Tarih öğretimi yalnızca kitaplar veya diğer geleneksel materyal türleri ile sınırlandırılmamalıdır. Bilgisayar, internet, projeksiyon gibi teknolojik araç ve materyal kullanımı yaygınlaştırılarak, öğrencilerin bilgiye doğrudan erişimi sağlanmalıdır (Özalp, 2000: 7).

Tarih öğretiminin etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için tarih konularının öğretim faaliyetleri sırasında teknolojik araçların kullanılması gerekmektedir ancak her araç, her konu ve her mekânda kullanılamaz. Her ders konusu için farklı teknolojik araçlar kullanılması gerekebilir. Tarih konuları öğretilirken öğretmenin en uygun araç ve materyalleri seçmesi gerekir. Bunu yapabilmek için bu seçimi yapacak öğretmenin araç ve materyaller hakkında detaylı bilgiye sahip olması gerekir. Sosyal bilgiler öğretmeni, öğretim araçları nelerdir, hangi durumlarda kullanımı daha uygundur, olası yararları ve sınırlılıkları nelerdir? gibi soruları cevaplayabilmelidir. Konuları daha etkili öğretebilmek ve öğretim ortamını zenginleştirmek için derslerde farklı araçları kullanabilmeli, hatta bir derste birden fazla aracı kullanabilmelidir. Derslerde kullandığı araçlar, eğitimin veriminin artırmasına hizmet edebilmelidir (Gülbahar, 2008: 87).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretimi sırasında kullanacağı teknolojik araçları seçerken bazı noktalara dikkat etmeleri gereklidir. Bu noktaları ortaya çıkarmak amacıyla öğretmen, tarih konularının öğretiminde kullanılacak teknolojik aracın seçimi sırasında şu sorulara cevap aramalıdır:

- Seçilen teknolojik araç, kazandırılması amaçlanan hedef davranışı oluşturabilecek nitelikte midir?
- Kendi içerisinde uygun bir sıra izliyor mu?
- Eğitim amacına uygun bilimsel verilerle destekleniyor mu?
- Daha iyi kullanılmasına yardımcı olacak yazılı bir rehberi var mı?
- İncelenen konuya anlamlı bir katkıda bulunabilir mi?
- Öğrencileri daha iyi düşünmeye ve eleştirel olmaya yöneltebilir mi?
- İnsanlık ilişkilerini geliştirmede etkili olabilir mi?
- Fiziksel durumu yeterli mi? Taşınabilir mi?
- Başka yardımcı personel gerektirmeden kullanılabilir mi?
- Seçilip kullanılması için harcanan zaman, çaba ve paraya değer mi? (Vural, 2004: 100).

Sosyal bilgiler öğretmeninin tarih konularının öğretiminde kullanılacak teknolojik aracın seçiminde şu noktaları göz önünde bulundurması gereklidir:

- Seçilen teknolojik araçlar, planlanan öğretimin hedef kazanımlarını sağlayabilecek nitelikte olmalıdır. Bu açıdan sosyal bilgiler öğretmeninin tarih konularıyla ilgili kazanımları dikkate alması gereklidir (Öztürk, 2012: 25).
- Seçilen teknolojik araç, öğretimi yapılacak konuya uygun olmalıdır. Farklı öğretim konularıyla ilgili belge ve kaynak çeşitliliği öğretim aracına yansıtılmalıdır.
- Sosyal bilgiler öğretmeni belli bir konunun öğretimine geçmeden önce, hangi teknolojik araçları kullanacağı ve öğretimi nasıl destekleyeceği konusunda belirli bir hazırlık yapmalıdır. Yani teknolojik araçlar, öğretmen tarafından amaçlı ve planlı bir şekilde seçilmeli, hazırlanmalı ve kullanılmalıdır.
- Sosyal bilgiler öğretmeni, öğretim sürecinde kullanacağı aracı öğretime geçmeden kontrol etmeli ve en az bir kere denemelidir. Sosyal bilgiler öğretmeninin bunu yapması önemlidir. Çünkü sosyal bilgiler öğretmeni seçtiği aracı iyi tanııyorsa amaca uygun kullanamayacak, işleyişinde hatalar yapacak

ve öğrenciler önünde zor duruma düşecektir. Seçtiği aracı iyi tanıyan, önceden deneyen öğretmen, onu öğretim sırasında rahatça kullanacak ve öğrencilerin kullanımına da olanak sağlayacaktır.

- Tarih öğretiminde kullanılacak en iyi teknolojik aracın, en modern ve pahalı araç olduğunu düşünmek yanlış olur. Çünkü teknolojik araç iyi seçilmezse öğretimi daha karmaşık, anlamsız ve sıkıcı hale getirir (Uşun, 2006: 243).
- Seçilecek teknolojik araçlar, bir veya daha fazla duyu organına hitap etmelidir. İçeriğe göre görsellik, renk, ses hareket içermesi önemlidir.
- Öğretim ortamları, öğrenci sayısı, ışıklandırma, büyüklük ve oturma düzeni gibi değişkenler açısından farklılık gösterebilir. Bu durumda seçilen teknolojik aracın herkes tarafından görülebilir olmasına dikkat edilmelidir.
- Sosyal bilgiler öğretmeni kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu ve kullanımı sonunda fayda getireceğine inandığı teknolojik araçları seçmelidir.
- Öğrencilerin yaş ve bilişsel düzeyine uygun araçlar seçilmelidir (Gülbahar, 2006: 268).
- Öğretim sürecinde kullanılacak teknolojik araçlardan daha fazla faydalanmak için, aracın kullanım hedefleri tespit edilmesinin yanı sıra, kullanım planı ve yönergesi hazırlanmalıdır. Böylece öğrencilerin de aracı kullanabilmesi sağlanır. Teknolojik araçlar, saklamak için değildir, mutlaka öğrencilerin de kullanımına olanak verilmelidir (Halis, 2002: 38).

1.6.1.2. Materyallerin Seçimini Etkileyen Faktörler

Öğretim faaliyetleri gerçekleştirilirken, içeriği aktarmak ve öğretimi desteklemek amacıyla öğretimde farklı teknolojik araçları kullanmanın yanında öğretim materyalleri de kullanılır. Öğretimde kullanılan teknolojik araçlar, içeriği aktarma sürecinde kullanılan farklı iletişim kanallarıdır. Öğretim materyalleri ise, öğretim araçları kullanılarak sunulan içeriği kapsayan ürünlerdir. Örneğin, bilgisayarın donanım kısmı araç, bilgisayar yazılımları ise materyaldir. Tepegöz araç, tepegöz slaytları

materyaldir. Öğretim materyalleri, öğretim sürecinde öğretim araçları ile birlikte veya tek başına kullanılabilir (Gülbahar, 2008: 87).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretim sürecinde kullanılacak teknolojik araçlarının seçiminde olduğu gibi, materyallerin seçiminde de birtakım ölçütlere dikkat etmek gerekir. Materyal seçiminde şu noktalara dikkat edilmelidir:

- Öğretim materyali dersin hedef ve davranışlarına uygun olmalıdır.
- Öğretim materyali öğrenci grubunun özelliklerine ve hazır bulunuşluklarına (bilgi, yetenek, güdülenmişlik düzeyi) uygun olmalıdır.
- Materyalde kullanılacak yazı, resim, şekil vb. öğrencilerin düzeylerine uygun, kolayca kavranabilecek düzeyde olmalıdır.
- Öğretim materyali, içerik açısından basit, sade ve anlaşılır olmalıdır. Fazla ayrıntılı, karmaşık ve anlaşılması zor olmamalıdır.
- Dersin konusu hakkında önemli ve özet bilgileri vermelidir. Bütün bilgileri vermesine gerek yoktur. Çünkü materyal kullanmaktaki amaç içeriğin ana temalarını öğrenciye sunmak, konunun anlaşılması zor olan yanlarını öğrencinin kafasında somutlaştırmaya çalışmaktır.
- Konunun önemli noktalarını vurgulamak için görsel özelliği olan materyaller kullanılmalıdır.
- Gereğinden fazla görsel-işitsel öğeler kullanılmamalıdır. Gereğinden fazla kullanılan görsel-işitsel öğeler öğrencinin dikkatinin dağılmasına, öğrenme güdüsünün ortadan kalkmasına sebep olabilir.
- Materyal içindeki unsurlar birbirleri ile uyumlu ve bütünlük içinde olmalıdır.
- Öğrenciye materyal ile verilecek görsel-işitsel öğeler ile yazılı metinler, öğrencinin gelişim ve öğrenim özelliklerine uygun olmalıdır.
- Seçilen öğretim materyali, öğrencinin gerçek hayatı ile öğretim ortamı arasında bir köprü kurabilmelidir. Öğretim materyalinin içerdiği her türlü görsel-işitsel öğeler öğrencinin yakın çevresinde gördüğü ve anlamlaştırdığı gerçek nesnelere yansıtılmalıdır.

- Gerçek hayatı en fazla yansıtacak ve gerçek hayata en yakın materyaller seçilmelidir.
- Öğrenciye alıştırma ve uygulama yapma imkânı sağlayacak özellikte olmalıdır.
- Öğrenciyi öğrenme etkinliğine katacak, öğrencinin derse katılımını destekleyecek özellikte olmalıdır.
- Her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalıdır.
- Bütün öğrencilerin kullanabileceği ve yararlanabileceği türden olmalıdır.
- Öğrencinin kullanabileceği bir materyal olmalıdır. Öğrenci öğretmenin rehberliği olmadan da bu materyali kullanabilmelidir.
- Tekrar kullanmaya yatkın, dayanıklı olmalıdır.
- Öğrencilerin gereksinim duydukları farklı zamanlarda ve sürelerde kullanabilmeye uygun özellikte olmalıdır.
- Geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır. Materyalleri, içerikte meydana gelebilecek yenilikleri ve gelişimleri yansıtabilmeleri için güncelleştirilebilir yapıda olmalıdır.
- Materyalin hazırlama ve kullanım kılavuzları oluşturulmalıdır. Bu materyalin daha sonra kullanımlarını kolaylaştırır (Yanpar Yelken, 2011: 169-172).

Bu ilkeler doğrultusunda seçilen ve derste kullanılan bir materyal, kullanıldıktan sonra şu sorular sorulmalıdır:

- Materyalin kullanım amacına ulaşıldı mı?
- Tüm öğrenciler bu uygulamadan yararlandı mı?
- Materyal tekrar kullanılabilir mi?
- Materyalin geliştirilip güncellenmesine ihtiyaç var mı? (Avcı, 2007: 46)

Öğretme-öğrenme süreçlerinde, öğrenci gereksinimlerini tam olarak karşılayacak hazır materyaller seçilmeli ve kullanılmalıdır. Eğer bu sağlanamıyorsa, var olan materyaller daha uygun hale getirilip kullanılmalıdır. Bu da olanaklı değilse,

öğretmenin kendisi materyal geliştirmelidir. Öğretim materyali hazırlanırken tasarım ilkeleri ve hazırlama ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır (Çelik, 2011: 54).

1.6.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Materyal Tasarım ve Hazırlama İlkeleri

1.6.2.1. Materyal Tasarım İlkeleri

Sosyal bilgiler dersinin öğretim materyallerini tasarlamak, kapsamlı ve zor bir süreçtir. Materyalin tasarlanması ile ilgili kurallar bilindiği zaman bu süreç kolaylaşır. Öğretmenler, materyallerin tasarlanması sürecinde bu konuda var olan kaynaklardan bilgi almalı ve bu süreci hiçbir zaman rastlantıya bırakmamalıdır. Çünkü öğretim materyalleri sıradan yollarla hazırlanacak ve kullanılacak öğeler değildir. Eğer böyle düşünülmezse öğrenme-öğretme süreci olumsuz etkilenir (Güven, 2008: 200-201). Tüm öğretim materyallerinin tasarlanmasında bir takım hususların göz önünde bulundurulması gerekir. Materyal tasarım ilkeleri olarak bilinen bu hususlar şöyle sıralanabilir:

Basitlik: Basitlik bir materyalde yer alan elemanların sayfadaki görünüm ve anlaşılabilirliğini ifade eder. Bir materyal basit olduğu oranda anlaşılır olur. Basitliği sağlamak için, bir sayfada az sayıda öge sunulması gerekmektedir. Eğer sunulan görsel öğeler anlaşılır değilse, anlaşılır bir görünüm sağlamak mümkün değildir (Tezci, 2011: 48).

Boşluk: Bir materyalde verilmek istenen mesaj dışında kalan yerlere boşluk denir. Bir materyalde boşluklar olmadan, materyaldeki vurgulamaları anlamak mümkün değildir. Boşluklar algılamayı kolaylaştırır (Yanpar Yelken, 2011: 168).

Çizgi: Çizgilerin yatay, dikey veya eğik olarak kullanılması algılama üzerinde farklı etkiler oluşturur. Çizgiler işlem, yön ve hareket gösterir. Çizgiler ayrıca şekilleri ayırma ve birleştirme işlerini yapar. Dikey çizgiler güç gösterir, yukarı bakma hissi verir. Köşegen çizgiler kuvvetli biçimde hareket ve dinamizm hissi verir. Çapraz köşegenler karışıklık hissi verir. Eğik çizgiler ise hareket hissi verir (Demirel ve Altun, 2011: 55).

Şekil - Form: Şekil, bir yüzey üzerinde oluşturulan iki boyutlu biçimlerdir. Form ise, şekillerin birbirine göre yerleşimidir. Öğretim materyallerinin etkili olabilmesi

için şekiller gözün birinden diğerine rahatlıkla kayabileceği formda hazırlanmalıdır. Arasında büyük boşluk bırakılırsa göz zorluk çekeceğinden görsel etki azalır (Sevindik, 2008: 137).

Doku: Kullanılan malzemenin özelliğine bağlı olarak değişkenlik gösterebileceği için tasarımda en az değişkenlik gösteren eleman dokudur. Doku düz, pürüzlü, mat, parlak, saydam ve renkli malzemeler olabilir (Sevindik, 2008: 137).

Harf ve Yazı: Materyallerde yazı vazgeçilmez bir öğedir. Materyal içinde ne kadar yer tutarsa tutsun dikkat edilmesi gereken noktalara uyularak kullanılması materyalin etkiliğini artırır. Bu noktalar şu şekilde sıralanabilir:

- Kullanılan cümle uzunluklarına dikkat edilmelidir. Özellikle alt yaş gruplarında cümlelerde kullanılan sözcük sayısı daha az olmalı ve tek bir anlam ifade etmelidir.
- Materyallerde yer alan cümle ve metinlerde gizli mesaj bulunmamalıdır. Materyallerdeki ifadeler neden-sonuç ilişkisini açıkça belirtmelidir.
- Materyalde kullanılan yazı karakterinin seçimine dikkat edilmelidir. Yazılar tüm öğrencilerin okuyabileceği şekilde, süslü olmayan karakterlerde seçilmelidir.
- Materyalde kullanılan harflerin boyutuna (puntoya) dikkat edilmelidir. Harflerin büyüklüğü tüm sınıfın okuyabileceği şekilde olmalıdır.
- Yazılarda renk kullanımı konusunda dikkatli olunmalıdır. Yazı ve metinler için çoğunlukla beyaz zeminde siyah kullanılmaktadır. Ancak renkli çalışma düşünenler, eğlenceli metinlerde sıcak renkleri, soru ve problem gibi ciddiyet gerektiren metinlerde soğuk renkleri tercih etmelidir.
- Materyaldeki yazının satır ve harf aralıklarına dikkat edilmeli, yaş grubuna uygun düzenlenmelidir (Avcı, 2007: 50).

Yazı tipinin seçimini yaparken dikkatli davranmak gerekmektedir. Farklı yazı tiplerinin metin içinde bir arada kullanılması metnin akıcılığını olumsuz yönde etkiler. Ayrıca yazı tipi boyutu tüm metin boyunca tüm yazı tiplerinde aynı değerde belirlense de, her yazı tipinin kapsadığı alan farklılık gösterdiğinden metin estetikten yoksun görünür ve bu tür metinlerin okunması zorlaşır (Tezci, 2011: 26).

Renk: Renkler, ilgi çekici unsurlardır ve iyi tasarlanmış bir öğretim materyali için gereklidir. Ancak fazla kullanıldığında dikkati dağıtır. Renk kullanımı ile ilgili özellikler şöyle sıralanabilir:

- Materyal hazırlarken renk ögesi kullanılmalıdır. Renkler her zaman dikkat çekicidir.
- Renkler önemli bilgileri ayırt etmede zıtlık oluşturularak kullanılabilir. Açık renk üzerine koyu renk veya koyu renk üzerine açık renk gibi.
- Renkler öğrenenlerin gelişim özelliklerine uygun olarak kullanılabilir. Küçük yaşta kişiler için parlak renkler daha dikkat çekicidir.
- Renklerle bilgilerin gruplanması sağlanabilir. Her bir bilgi bütünü bir renkle ifade edilebilir.
- En önemli bilgiler canlı renklerle ayırt edilebilir.
- Materyalde renk çok aşırı kullanılmamalı ve dikkati dağıtacak şekilde karmaşık olmamalıdır.
- Renkler gerçek yaşamdaki asıllarına uygun olarak kullanılmalıdır (Yanpar Yelken, 2011: 167).

Renkleri kullanırken bazı kurallara dikkat edilmelidir. Bu kurallar şöyledir:

- Bir görselde çok sayıda renk kullanılmamalı, en fazla üç temel renk kullanılmalıdır. Çünkü çok fazla renk kullanılması karmaşıklık oluşturur.
- Koyu zemin rengi, açık şekil renginin ortaya çıkmasını sağlar. Bu nedenle zeminde koyu renk kullanılmamalıdır.
- Gözü yoracağı için zemin renginde parlak renk kullanılmamalıdır.
- Karşılaştırmalarda eşit yoğunlukta renk kullanılmalıdır.
- Dikkat çekici unsur açık renkle verilmeli, bu durumda da zemin rengi koyu renk olmalıdır.
- Zemin rengi olarak, parlak ve keskin renkler kullanılmamalıdır (Tezci, 2011: 55).

Ekran Tasarımı: Ekran tasarımı tarih öğretiminde kullanılan bir materyalde oldukça önemlidir. Bu yüzden öğrenenler için yeterince ilgi çekici hazırlanmalıdır. Ekran tasarımında dikkat edilmesi gereken noktalar şöyledir:

- Bir ekranda en fazla 4-5 satır ve en fazla 20 sözcük kullanılmalıdır.
- Basit koyu harf tipleri tercih edilebilir. Çok gösterişli yazılar dikkat dağıtabilir.
- Ekrandan ekrana tutarlılık sağlamak için satır genişliği ve satır aralığına önceden karar verilmelidir. Tek satır yorucudur. Sunumlarda 1.5 satır aralığı olabilir.
- Boşluklar olmalıdır. Her tarafı dolu bir ekran algılamayı zorlaştırır.
- Satır sonlarına tire konmamalıdır.
- Koyu fon üzerine açık veya açık renk üzerine koyu olacak şekilde ekranda zıtlık olmalıdır.
- Şekil-zemin algısı özelliğine dikkat edilmelidir (Yanpar Yelken, 2011: 167).

Oran-Ölçek: Objelerin büyüklüğü ile ilgili ilkedir. Bir objenin, diğer objeler ve bütünle arasındaki ilişkiye göre objenin büyük, orta, küçük, ağır, hafif olduğu gibi duygular oluştururlar. Objelerin hangi özelliğiyle ilgili oranlama yapılmak isteniyorsa, bu özelliğin doğru olarak algılanabilmesi için bilinen başka bir obje ile ölçeklendirilmesi gerekir (Çelik, 2011: 56).

Hizalama: Materyaldeki öğeler, aralarında yatay ve dikey çizgiler varmış gibi hizalanmalıdır. Materyalde hizalama yapılırsa, öğrenci bu unsurları ve aralarındaki ilişkileri daha çabuk kavrar (Seferoğlu, 2006: 24).

Bütünlük: Görsel elemanlar ve bunların iletmek istedikleri mesaj arasındaki ilişki, materyalin bütünlüğünü oluşturur. Görsel unsurlar, bir mesaj iletmeki fonksiyonu göz önüne alınarak dengeli bir şekilde öğretim materyaline yerleştirilmelidir. Mesajla ilgili olmayan hiçbir yazı, resim, şekil veya grafik gibi unsurlar materyalde yer almamalıdır (Koşar ve Çiğdem, 2005: 47).

Denge: Denge, bir materyalde bulunan öğelerin algılanan ağırlığını ifade eder. Materyalin denge ilkesine uygun hazırlanabilmesi için, dolu ve boş alanların etkili bir şekilde kullanılması ve materyaldeki öğelerin alana simetri oluşturacak şekilde dağıtılması gereklidir. Ancak kullanılan öğeler simetrik bir denge oluşturmaya uygun

değilse, bu dengeyi farklı öğelere düzenli bir şekilde yerleştirerek oluşturmak gerekir. Denge ilkesine uygun tasarım yapmak için kullanılan alan üzerinde yatay ve dikey eksen oluşturup, öğeler ortaya çıkan bölümlere eşit ağırlık hissi verecek şekilde yerleştirilmelidir (Sarıtış, 2007: 51).

Vurgu: Vurgu, materyalde sunulan bütün içinde bir öğenin diğerlerinin önüne geçirilmesidir. Vurgunun materyalde en etkili kısım olması gerekir. Vurgu, materyalin can alıcı noktasıdır. Materyalde en önemli unsurların farklı renk, altını çizme veya okla gösterme şeklinde düzenlenmesi gerekir. Vurgu en çok dikkat çekilmek istenen yere verilmelidir (Koşar ve Çiğdem, 2005: 47).

Metinlerde vurgu; italik yazma, renkli yazma, harfleri kalınlaştırma ile sağlanabilir. Materyal içinde vurgu oluşturmak için:

- Vurgulanacak nokta, bölüm, özellik farklı bir zıt renkle verilmesi
- Diğer görsel öğelerden daha büyük verilmesi
- Görsellerin farklı şekillerde sayfaya yerleştirilmesi
- Dikkat çekilecek öğeyi, okla veya yuvarlak içine almak gibi dikkati daha kolay çekecek şekilde belirtmesi
- Zıtlıklar oluşturulması gerekir (Tezci, 2011: 49).

Ahenk: Parçalar bir araya gelince ortaya çıkan bütünlük duygusudur. Bütünü oluşturan parçaların birbirine olan ilişkisiyle ortaya çıkan uyumdur (Sevindik, 2008: 138).

1.6.2.2. Materyal Hazırlama İlkeleri

Sosyal bilgiler dersinde kullanılacak öğretim materyallerinin öğretmen, öğrenciler ve hem öğretmen hem de öğrenciler tarafından oluşturulması gerekiyorsa uyulması gereken bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler şu şekilde sıralanabilir:

Anlamlılık İlkesi: Bir malzeme ne kadar anlamlı ise öğrenilmesi o kadar kolaydır.

Bilinenden başlama ilkesi: En iyi öğretim somuttan soyuta, basitten karmaşığa ve bilinenden bilinmeyene doğru gider. Öğretim materyali hazırlanırken önce bilinen veya öğrenilmiş olanlardan faydalanmak gerekir.

Görelilik ilkesi: Herhangi bir nesnenin büyüklüğü, parlaklığı gibi nitelikleri hakkında karar vermek için eldeki standartlar kullanılmalıdır.

Çok örnek ilkesi: Bir kavramın genişliğini göstermek için çok sayıda örnek sunmak gerekir.

Seçicilik ilkesi: Öğrenciler materyal ile verilen bilgilerden ancak birkaçına dikkat eder, onları seçer ve algılar.

Tamamlama ilkesi: Birbirinden kopuk bir şekilde bir doğru üzerinde uzanan objeler, açık ve kırılmış figürler tamamlanmış şekilde algılanır. Bundan hareketle, üretilecek materyalde tüm çizgileri vermek yerine, bir kısmını vermek yeterli olabilecektir.

Fonun anlamlılığı ilkesi: Öğretim materyali düzenlenirken figüre anlam katacak fonlara yer verilmesi gerekmektedir.

Kapalılık ilkesi: Materyaller hazırlanırken figür olarak algılanması istenen alanların kapalı yapılması gerekmektedir.

Basitlik ilkesi: Materyali basit şekilde tasarlamak gerekir. Materyalde gereksiz elemanlar kullanmaktan kaçınmak, önemsiz elemanları dikkati çekmeyecek biçimde kullanmak ve basit arka planlara yer vermek aracın basit olmasına hizmet eder.

Hedef- davranış ilkesi: Kullanılacak materyalin öğrenciyi dersin özel hedeflerine ulaştırabilecek ve öğrenciyi hedef davranışlara götürebilecek nitelikte olması gerekmektedir.

Öğrenciye uygunluk ilkesi: Öğretim materyali ile öğretilen içerik, materyalin kullanılacağı grubun özelliklerine uygun olmalıdır.

Birleştiricilik ilkesi: Benzerliği ve yakınlığı olan nesnelere ilişkili olarak algılanır. Bu yüzden öğretim materyali üzerinde bulunan çok sayıda elemandan ilişkili olarak algılanması istenenler, aynı türden dikkat çekicilerle gösterilmelidir.

Değişmezlik ilkesi: Daha önceden bilinen nesnelere algılarken nesnelere çoğu özellikleri sürdürülür. Bu ilke doğrultusunda öğrencilerin önceden bildiği nesnelere çok basit çizgilerle verilebilir. Öğrenci bunları gerçek renk ve biçimleriyle algılar.

Yenilik ilkesi: İnsanların dikkati yeni olana çekilir. Yenilik, izlenmekte olan görüntüdeki elemanlara yeni bir eleman eklenmesidir. Bu durumda ilgi otomatik olarak yeniye yönelir (Şimşek, 1997: 61-65).

1.6.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Araç Kullanma Yöntem ve Tekniği

Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde araç kullanılırken asıl önemli olan nokta, aracın kullanılma yöntemi ve tekniğidir. Sosyal bilgiler derslerinde araç kullanılırken şu noktalara dikkat edilmesi gerekir.

“1. Aracı kullanmadan önce yapılan hazırlık basamağı:

a. Araç seçilirken;

Konuya uygunluğu

Seviyeye uygunluğu

Kullanma ortamına uygunluğu

Öğrencinin mi, öğretmenin mi kullanacağı,

b. Hangi metot ve teknikle uygulanacağı

Sesin mi yoksa şeklin mi önemli olacağı

Öğrenme amaçlarından;

Bilişsel amaç ve davranışlara mı ulaştıracak?

Duyuşsal amaç ve davranışlar mı kazandıracak?

Bir beceri mi kazandıracak?

c. Hangi duyu organlarını etkileyecek?

d. Araç, ne zaman ve ne kadar süreyle kullanılacak?

e. Araç öğretimde kullanılırken “Araç kullanma planı” yapıldı mı?

2. Kullanma sırasında:

a. Aracı kullanacak kişinin nasıl kullanacağı

b. Aracın kullanıldığı konu hakkında sınıfa ön bilgi verilmesi

- c. Öğrencilerin araçtaki konunun hangi noktalarına dikkat edeceklerinin açıklanması
 - d. Tartışma ve pekiştirme sorularının tahtaya yazdırılması
 - e. Öğretmenin nasıl hareket edeceğini ve görevinin ne olacağını açıklaması
 - f. Öğrencilere uygun büyüklükte gruplar oluşturulması
 - g. Bir araç kullanılırken, bu aracın vereceği mesajı açıklayacak yardımcı araçları, öğrencilerin kullanmasına imkan sağlanması
 - h. Araç kullanma planına göre sürecin izlenmesi
3. Aracı kullandıktan sonra:
- a. Bir öğrenciye aracın kapsadığı içeriğin açıklanması,
 - b. Bir başka öğrenciye, ders kitabındaki konuyla araçta geçen konunun ayrıntılarının buldurulması,
 - c. Öğretmenin, tahtaya önceden yazılan tartışma ve hazırlık sorularını sınıfa yönelterek, sınıf tartışması açması,
 - d. Önceden konu ile ilgili hazırlanan bir testin sınıfa uygulanarak, konunun hangi noktalarının kavranıp hangi noktalarının kavranmadığının saptanması. Aracın etki derecesinin bulunması” (Nazmi Şimşek, 2002: 28-29).

1.6.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Teknolojik Araçlar ve Olası Kullanım Alanları

Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçların kullanılması iki şekilde gerçekleştirilebilir. Birincisi, teknolojik araçların geleneksel öğretim yolu olan öğretmenden öğrenciye bilgi aktarılması sürecini desteklemesi şeklindedir (Çetin vd., 2004: 145). Bu şekilde öğrenciye daha hızlı, organize ve görsel olarak bilgi aktarılır. Sunum programlarının öğretimde kullanılması buna örnek verilebilir. Öğretmen, Powerpoint sunumu olmadan da öğrenciye bilgi aktarabilir ancak Powerpoint sunumu geleneksel öğretim yöntemlerini destekleyerek öğrenciye daha hızlı, organize ve görsel olarak bilgi aktarılmasını sağlar. Eğitimde teknolojik araçları kullanmanın ikinci şekli, teknolojik araçları bizzat öğrencinin kendisinin kullanmasına olanak sağlayarak öğretimin yapılmasıdır. Öğrencinin kendisinin konuyla ilgili bir Powerpoint sunum hazırlaması buna örnek olarak verilebilir. Bu kullanımda öğrenci aktiftir. Kendisine verilen

teknolojik materyali kullanır veya teknoloji kullanarak sıfırdan bir materyal tasarlar (Perkmen ve Tezci, 2011: 2).

Sosyal bilgiler öğretiminde teknolojik araçları kullanmanın dört aşaması vardır. Birinci aşama, planlama aşamasıdır. Planlama aşamasında, öğrenme hedefleri belirlenir. Konu analiz edilir. Öğrencilerin konu hakkında ön bilgisi ve yetenekleri öğrenilir ve öğretimde öğrenmeyi destekleyici hangi teknolojik araçların kullanılacağına karar verilir. İkinci aşama, tasarım aşamasıdır. Tasarım aşamasında konunun teknolojik araçlar ile nasıl öğretileceği tasarlanır. Üçüncü aşama, uygulama aşamasıdır. Uygulama aşamasında, teknolojik araçlar ile eğitim yapılır. Dördüncü aşama, değerlendirme aşamasıdır. Bu aşamada ise, öğretim sürecinde teknolojik araçların ne kadar etkili kullanıldığı ve öğrenmeye ne düzeyde etki ettiği değerlendirilir (Perkmen ve Tezci, 2011: 5).

Sosyal bilgiler öğretimi sürecinde kullanılan teknolojik araçların sadece kullanım şeklini bilmek yeterli değildir. Her bir konuyu teknolojik araçları kullanarak öğretme şekli farklıdır. Belli bir teknolojik araç bir konuyu öğretmek için uygunken, başka bir konuyu öğretmek için uygun olmayabilir. Bu yüzden öğretmenler teknolojik araçları seçerken seçici davranmalı ve çoklu teknoloji kullanımına yönelmelidirler (Harris and Hofer, 2011: 222). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılacak araçlar; akıllı tahta, bilgisayar, laptop, tablet, tarayıcı, yazıcı, fotokopi makinesi, data projeksiyon, opak projektörü, slayt projektörü, tepegöz projektörü, televizyon, video, vcd-dvd, dijital kamera, dijital fotoğraf makinesi, cep telefonu,mp3 çalar, radyo-teyp ve pikaptır.

1.6.4.1. Akıllı Tahta

Akıllı tahta, bir projeksiyon aleti yardımıyla bilgisayara bağlı olarak çalışan dokunmatik, beyaz tahtadır. İnteraktif tahta veya elektronik tahta olarak da adlandırılan akıllı tahta, günümüzde okullarda kullanımı hızlı bir şekilde yaygınlaşan öğretim araçlarından biridir.

Akıllı tahta bilgisayar ve yazı tahtası teknolojilerinin işlevlerini bünyesinde barındırmaktadır. Akıllı tahta sayesinde, bilgisayarda yer alan bilgiler öğrencilerin okuyabileceği kadar büyük bir ekranda sunulabilmekte, bu da sınıf tartışmalarının daha

etkili olmasını sağlamaktadır. Akıllı tahta, yazı ve fotoğrafları interaktif dokunmatik bir ekranda sunabilmeyi sağlar. Dokunmatik ekran özelliği sayesinde bilgisayar ekranı gibi kullanılabilir. Böylece öğretmenler bilgisayarındaki bilgileri tahta başında kullanabilmektedir (Yanpar Yelken, 2011: 105). Akıllı tahtalar ile bilgisayar ve tahta arasında çift yönlü iletişim kurularak yazılımları kullanmak, web ortamında arama yapmak ve dokümanları incelemek gibi işlemleri yapmak mümkündür. Akıllı tahtalarda görüntü üzerine notlar alınıp, kaydedilebilir. Tahtaya önceden yazılan notlar tekrar kullanılabilir. Bilgisayar ve tahta arasında çift yönlü aktarım yapılabildiğinden, her öğrencinin bilgisayarı bu ortama bağlandığında tahtanın ortak kullanılması sağlanabilir ve grup çalışmaları yürütülebilir (Gülbahar, 2008: 102). Tahta ekranının interaktif olması, öğrenciye ve öğretmene ekranda yapılanlara müdahale etme şansını vermekte, böylece ders esnasında değişikliklere olanak sağlamakta ve bu değişiklikleri kaydedebilme özelliği tanımaktadır. Ses klipleri, animasyonlar ve öğrenme nesnelere gibi çok çeşitli materyallerin kullanılmasına imkân tanınmasıyla da öğrenme sürecini önemli ölçüde kolaylaştırmaktadır (Bulut ve Koçoğlu, 2012: 244). İlgili özel yazılımların bilgisayara yüklenmesi koşuluyla sınıf ortamında bulunmayan bazı araç-gereçler akıllı tahtalar üzerinde kullanılabilir. Akıllı tahtanın kullanılabilmesi için öncelikli olarak akıllı tahta yazılımının bilgisayara yüklenmesi ve usb kablosu ile bilgisayara bağlanması gerekmektedir. Ayrıca akıllı tahtalar, ürünle birlikte verilen özel kalemleri yardımıyla kullanılabilir (Yanpar Yelken, 2011: 105). Bu kalemlerle akıllı tahta üzerine notlar alınabilir. Akıllı tahta üzerine alınan notlar elektronik olarak silinebilir veya bu notların çıktısı alınabilir.

Özetlemek gerekirse, sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretimi sırasında akıllı tahta kullanılarak;

- Çok renkli notlar oluşturulabilir.
- Tahta notlarına görseller iliştilerilebilir.
- Görseller üzerine açıklayıcı notlar yazılabilir.
- Resim, video ve slayt sunumu yapılabilir.
- İnternette gezinilebilir.
- Değişik programlar çalıştırılabilir.

- Oluşturulan notlar daha sonra kullanmak üzere kaydedilebilir.
- Oluşturulan notlar öğrencilere gönderilebilir (Turan, 2012: 217).

Tarih konularının öğretimi sürecinde akıllı tahtalar kullanılırken dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Bu hususlar şöyledir:

- Akıllı tahtaların üzerine yazılan yazılar uygun büyüklükte olmalıdır.
- Akıllı tahtaların üzerine yazılan yazılar okunabilir özellikte olmalıdır.
- Öğretmenler, akıllı tahtaların üzerine kenarlarından üç cm girinti ile çerçeve çizmeli veya sınırlarını sanal olarak belirlemelidir.
- Öğretmenler, derse başlamadan önce elektronik tahtalar ile kullanacağı malzemeleri hazırlamalı ve ders sırasında malzeme arayışından kaçınmalıdırlar.
- Öğretmenler, elektronik tahtaları öğrenme ve öğretme ortamlarında kullanırken sırtını öğrencilere dönmemelidirler.
- Ders başlamadan önce, elektronik tahtaların çalışma sistemi mutlaka kontrol edilmelidir.
- Öğretmenler, elektronik tahtaların kullanımı ile ilgili programları nasıl kullanacağını bilmelidirler.
- Öğretmenler, ders esnasında sadece konu ile ilgili bilgileri akıllı tahtalara yazmalıdır. Gereki olmayan bilgiler yazılırsa silinmelidir.
- İnteraktif kalemler, menülerden farklı renkler seçilerek kullanılmalıdır.
- Akıllı tahtaların kullanıldığı ortamların ışığı tahtadaki yazıların görüntülerini engellememelidir (İşman, 2011: 305).

Akıllı tahtanın tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Çoklu algıya sahip ve görsel öğrenimi tercih eden öğrenciler için daha etkili bir öğrenme ortamı oluştururlar.
- Öğrenciler derse katılmakla not tutmak arasında seçim yapmak zorunda kalmazlar. Böylece vakitlerini daha etkili olarak kullanabilirler.

- Tebeşir tozu veya kalem kokusu olmadığı için daha temiz ve sağlıklıdır.
- Sınırsız bir yazma alanı oluşturur.
- Notların tekrar kullanımına olanak sağladığından öğretmenler için önemli bir zaman tasarrufu sağlarlar. Böylece öğretmenler ders saatini daha etkili ve verimli kullanabilirler.
- Daha renkli ve çeşitli bir eğitime imkân tanıdığından öğrencilerin derse ilgisini ve motivasyonunu olumlu etkiler.
- Farklı öğrenim yöntemine sahip öğrencilere kolayca ulaşmayı sağlar (Turan, 2012: 218).

1.6.4.2. Bilgisayar

Bilgisayar, verileri kabul eden, saklayabilen, değerlendiren ve sonuçları kullanıcının istediği biçimde verebilen elektronik cihazlardır. Verileri program adı verilen bir dizi komuta göre işleyip, bunun sonucunda insanlara bilgi üretir (Yeşiltaş, 2012: 323). Bilgisayar, yirminci yüzyılın en etkili bilgi işlem aracıdır. Günümüzde bilgisayarların insan yaşamını ve çevresini değiştirme hızı giderek artmakta, bilginin üretilmesi, aktarılması, saklanması ve kullanılmasındaki kuram ve yöntemlerde köklü değişiklikler meydana gelmektedir. Bilgisayar teknolojilerinde ortaya çıkan gelişmeler ülkelerin eğitim sistemlerini de etkilemiştir. Hızla değişen dünyadaki bireyleri yirmi birinci yüzyılın bilgi toplumuna hazırlamak için okul ortamlarında ve öğrenme-öğretme süreçlerinde bilgisayarları kullanmak zorunlu hale gelmiştir (Erişen ve Çeliköz, 2011: 124).

Ancak bilgisayarın eğitimde kullanılması bu düzeye gelene kadar, bilgisayar tarihsel gelişim safhaları yaşamıştır. Bu tarihsel gelişim safhaları şöyledir:

1. 1950’de ilk bilgisayarlı eğitim uygulaması yapılmıştır. Pilotlar için simülasyon uygulaması gerçekleştirilmiştir
2. 1959’da öğrenciler bilgisayarları okullarda ilk defa kullanmışlardır. IBM, New York şehrinde bulunan okullara 650 tane bilgisayar vermiştir.
3. 1966’da IBM, 1500 tane bilgisayarı okullara dağıtmıştır.

4. 1967’de Stanford Üniversitesi ilk bilgisayarlı eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmiştir.
5. 1970’te PLATO öğretim programı kullanılmasıyla öğrenci başarısı artırılmıştır.
6. 1977’de ilk küçük bilgisayarlar okullara girmiştir.
7. 1980’de LOGO programları matematik öğreniminde kullanılmıştır.
8. 1980’li yıllarda eğitimde kullanılan bilgisayarların boyutları küçülmeye başladı.
9. 1990’lı yıllarda iletişim sistemleri ve yazılımlar gelişmiştir.
10. 2000’li yıllarda bilgisayarların boyutları küçülmüş, kapasiteleri artmıştır (İşman, 2011: 404).

Bilgisayarlar iki temel birimden oluşmaktadır. Bunlar, donanım ve yazılımdır. Donanım, monitör, klavye, ekran gibi, bilgisayarın elle tutulan somut parçalarını ifade etmektedir. Yazılım ise, bilgisayarın çalışması için gerekli olan tüm programlardır (Yasakçı, 2012: 2). Bilgisayarlarda iki tür yazılım kullanılır. Biri, bilgisayarı kullanabilmek için zorunlu olan sistem yazılımları, diğeri de özel amaçları gerçekleştirmek üzere üretilmiş olan uygulama yazılımlarıdır. Uygulama yazılımları, belirli uygulamaları çalıştırarak bilgisayarın çok amaçlı olarak kullanılmasına olanak tanır. Örneğin, kelime işlemciler, veritabanı, çoklu ortam yazılımları, sunum yazılımları uygulama yazılımlarıdır (Demirel ve Yağcı, 2011: 120). Uygulama yazılımları kullanılarak, bilgisayarlar ile eğitim-öğretimde birçok uygulama yapılabilmektedir. Bunların en önemlileri şöyle sıralanabilir:

Kelime işlemciler: Akademik, idari ve her türlü yazışmalarda, kitap, dergi ve ders notu hazırlamada kullanılır.

Elektronik tablolar: Hesaplama, sorgulama gerektiren tüm işlerde, grafik ve tablo hazırlamada ve özellikle de öğrenci notlarının analizinde büyük kolaylıklar sağlamaktadırlar. Ortalama, standart sapma gibi hesaplamaların yapılmasında, öğrenci not grafiklerinin çizilmesinde kullanılabilir.

Sunu hazırlama programları: Her türlü derste öğrencilere daha etkin bir sunum yapmak için sunum hazırlama olanağı verir.

Veri tabanları: Aynı türdeki bilgi yığınlarını aynı ortamda saklayıp, daha sonra bunları istenilen şekilde organize etmek ve sorgulamak için kullanılabilir.

İnternet: İnternet dünyadaki birçok bilgisayar ağının birbiri ile haberleşmesini sağlayan bir üst ağıdır. Böylece bu ağ, dünyadaki tüm bilgi ağını da bilgisayar ekranına getirir. Bu sayede, ihtiyaç duyulan bilgiye anında ulaşılabilir, online bilgi alışverişinde bulunulabilir, online kütüphane-arşiv gibi öğelerden faydalanılabilir (Şentürk, 2007: 126).

Günümüz dünyasında, öğretim etkinliklerini zenginleştirmek ve eğitimin kalitesini yükseltmek amacıyla, öğretim etkinliklerinin birçok aşamasında bilgisayar kullanılmaktadır. Bilgisayarların hayatımızda bir eğitim-öğretim aracı olarak yer alması; bilgi miktarının hızla artması, eğitime olan talebin artması, öğrenci sayısının artması, öğretmen sayısının yetersiz olması, öğrencilerin teknolojiyi kullanmaya gereksinim duymaları, bilgisayarların öğrenme-öğretme ortamlarını zenginleştirmesi, bilgisayar teknolojilerinin giderek küçülmesi ve maliyetlerinin çok düşmesi gibi nedenlere dayanmaktadır (Erişen ve Çeliköz, 2011: 125). Genel anlamda sosyal bilgiler dersinin amaçlarından birisi, bireyleri buldukları ülke için çağın gerektirdiği kültürel donanıma sahip vatandaşlar olarak yetiştirmek ve geleceğe hazırlamaktır. Bu amaçlar, sosyal bilgiler dersinde bilgisayar ve bilgisayar teknolojilerinin kullanılmasının gerekliliğini daha da artırmaktadır.

Tarih konularının öğretiminde bilgisayar kullanılması ile öğrenme faaliyetleri, daha etkili ve kalıcı hale gelmektedir. Bütün tarih konularının öğrenme faaliyetlerinde öğrenmenin kalıcılığını artırmak için bilgisayarların çeşitli görevleri bulunmaktadır. Bilgisayarların öğretim faaliyetlerindeki temel görevleri şöyledir:

- Bilgisayarlar öğrencilerin bilgi inşa etmesine yardımcı olurlar.
- Bilgisayarlar bilgi aramayı destekler. Örneğin, öğrenciler internette bir konu hakkında bilgi araması yapabilirler.
- Bilgisayarlar yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi destekler. Öğrencilerin öğrenmesi için hayatla ilişkili ortam sağlarlar.
- Bilgisayarlar öğrencilerin başkaları ile sohbet etmesine destek vererek öğrenmeye katkıda bulunur. Örneğin öğrenciler sohbet programlarını (MSN

gibi.) kullanarak öğretmenin vermiş olduğu projeyi veya görevi, internette bir araya gelerek, bu ortamda yapabilirler.

- Bilgisayarlar öğrenmeye yardımcı olan entelektüel bir arkadaştır (Perkmen ve Tezci, 2011: 4).

Bilgisayarın öğretim faaliyetlerinde üstlendiği diğer görevler şöyledir:

- Belirlenen hedef ve davranışların etkili olarak kazandırılmasını sağlamak.
- Eğitim-öğretim hedeflerini gerçekleştirmede öğretmene yardımcı olmak.
- Hedefleri gerçekleştirmede amaç değil, sadece bir araç görevini üstlenmek.
- Öğrenme-öğretme faaliyetlerinde öğrencileri yönlendirmek.
- Öğretmen ve öğrenci arasında etkili bir iletişim kurmak.
- Öğretim materyallerinin tasarlanmasında temel görevi üstlenmek.
- Öğrenme ile uyum sağlayan bir sistem durumuna gelmek (İşman, 2011: 433).

Öğretim ortamlarında bilgisayarların kullanılmasında önemli öğelerden biri, öğretmendir. Tarih konularının öğretimi sürecinde öğretmen bilgisayar kullanımı konusunda öğrencilerine rehberlik etmelidir. Eğitim imkanları ne kadar mükemmel, öğrenci özellikleri öğrenmeye ne kadar uygun olursa olsun, eğer ortamda öğretmen bulunmuyorsa öğrenimin istenilen düzeyde gerçekleşmeyeceği kesindir. Bilgisayarın eğitimde kullanılması, öğretmenin eğitimden çekilmesi anlamına gelmemelidir. Bilgisayar, öğrencinin anlık beklentilerine cevap veremez, öğrencilerin ihtiyaçlarını tespit edemez veya bu ihtiyaçların giderilmesinde öğretmen kadar etkili olamaz (Cin, 2002: 347).

Öğretim ortamlarında bilgisayarların kullanılmasında bir diğer öğe olan öğrenciler için bilgisayar kullanmak, bilgisayarla internete erişim sağlamak veya oyun oynamak oldukça cezbedici durumlardır. Ancak çocukların günde iki saatten fazla bilgisayar karşısında oturmaları beyin dalgalarını olumsuz etkilemekte; sırt, boyun, göz, baş ağrılarına sebep olmaktadır. Ayrıca çocukların uzun süreli bilgisayar oyunu oynamaları, gelişim bozukluklarına ve saldırgan davranışlar sergilemelerine neden olmaktadır (Özkılıç, 2006: 18). Bu sebeplerle, gerek okulda gerekse evde öğrencilerin bilgisayarı kontrollü bir şekilde kullanması sağlanmalıdır.

Yapılan araştırmalar, öğrenci başarısında bilgisayar kullanımının etkili olduğunu kanıtlamıştır (Olsen, 2009: 12). Bilgisayar kullanımının öğretimde ortaya çıkabilecek problemlere çözüm oluşturabileceği düşünölmektedir. Ancak okullardaki bilgisayar ve internet bağlantısı yetersizdir. Bu yüzden öğretimde bilgisayar kullanımının genişletilmesi gerekmektedir (Amankwatia, 2008: 209).

1.6.4.3. Bilgisayar-Projeksiyon Sistemi

Öğretim ortamlarında kullanılan teknolojik araçların sahip olduğu özellik ve olanakların büyük bir kısmını bilgisayar barındırır. Bilgisayar hem görsel, hem işitsel özellikler taşımaktadır. Bilgisayar projeksiyon makineleri ile birlikte kullanılabilir. Projeksiyon; bilgisayar, video, kamera ve doküman kamerada yer alan materyallerin büyütölerek yansıtılmasını sağlar. Projeksiyon yansılarını, projeksiyon perdesi veya beyaz tahta gibi özel bir yüzey üzerine yansıtılır. Projeksiyon kullanırken görsellerin yansıtıldığı yüzeyin göz hizasından yüksekte olmamasına dikkat edilmelidir. Projeksiyon ve bilgisayar birlikte kullanıldığı zaman sınıfta öğrencilere sunabilecek şekilde görsel ve işitsel dokümanların kullanılmasını ve internet aracılığıyla birçok bilginin görüntülenmesini sağlayabilir. Her bir alana yönelik eğitim yazılımları, internet ortamındaki animasyonlar, elektronik sunular, film ve ses dosyaları ile diğer elektronik dokümanların öğretim ortamlarında kullanılması mümkün olabilir. CD, DVD, flaş bellek, dijital fotoğraf makinesi, video ve kamera gibi ortamlarda kayıtlı bilgiler bilgisayara aktarıldıktan sonra sınıf ortamında kullanılabilir (Gölbahar, 2008: 115).

Bilgisayarların eğitimde araç olarak etkili kullanımını artıran en önemli uygulama “eğitim yazılımları”dır. Eğitim yazılımları öğretim ortamlarında öğretmen tarafından yansıtılarak veya öğrenciler tarafından bireysel olarak kullanılabilir. Eğitim yazılımları, aynı anda farklı duyu organlarına hitap ettiği, görsel ağırlıklı olduğu ve farklı öğretim teknikleri içerdiği için eğitim açısından oldukça önemlidir. Günümüzde, CD biçiminde veya internet ortamında erişilebilir halde bulunan, farklı yaklaşımlarla hazırlanmış birçok eğitim yazılımları mevcuttur ve öğretim ortamlarında bunlardan yaygın bir şekilde faydalanılmaktadır (Gölbahar, 2008: 115).

Öğretim ortamlarında bilgisayar ve projeksiyon sistemi, çoğu zaman elektronik sunular hazırlamak ve sunmak için kullanılır. Bu sunuları hazırlayabilmek için “ Sunu

Hazırlama Yazılımları” gerekmektedir. En yaygın kullanılan sunu hazırlama yazılımı “Microsoft Powerpoint” yazılımıdır. Bu yazılım, bilgisayar okur-yazarı olan ve görsel tasarım konusunda bilgi sahibi olan herkes tarafından rahatça kullanılabilir. Elektronik sunuları hareketlendirebilmek için, resim, ses, hareketli görüntüler, tablo, grafik, dijital fotoğraf, ses, video görüntüleri ve animasyonlar eklenebilir. Ayrıca hazırlanan bu sunular, astatlara çıktı alınarak tepegöz ile birlikte de kullanılabilir (Gülbahar, 2008: 115).

Bilgisayar-projeksiyon sisteminin tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Projeksiyon ile bilgisayar ekranı doğrudan yansıtılabildiği için bilgisayarda yapılan tüm işlemler öğrencilerle paylaşılabilir.
- İnternet kullanarak çok çeşitli öğretim materyalleri öğretim ortamlarına getirilebilir ve öğrencilerin rahatça görebileceği şekilde kullanılabilir.
- Öğretmen öğrencilerle iletişimi koparmadan ders işleyebilir (Gülbahar, 2008: 116).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan bilgisayar-projeksiyon sisteminin sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Projeksiyon kullanımı için internet ortamında gerekli bilgileri içeren siteleri belirlemek ve elektronik sunuları hazırlamak zaman alabilir.
- Bilgisayar ve projeksiyonu kullanmak için hazırlık yapmak ve kullanmak için gerekli bilgi ve beceriye sahip olmak gerekir.
- Renklerin yanlış kullanımı, çok fazla bilgi verilmesi gibi görsel tasarım ilkelerine uymayan sunular öğretici niteliğini yitirebilirler.
- Projeksiyon cihazlarını kullanırken görüntünün net olması için ortamın karartılması gerekir (Gülbahar, 2008: 116).

Bilgisayar-projeksiyon sistemi tarih konularının öğretimi sürecinde birçok şekilde ve bir çok amaca ulaşmak için kullanılabilir. Bilgisayar-projeksiyon sisteminin kullanımı konusunda verilebilecek bazı örnekler şöyledir:

- Bir süreçteki hareketi gözlemek gerektiğinde kullanılabilir. Örneğin, İstanbul'un fethini öğrencinin gözlemleyerek öğrenmesini sağlamak için İstanbul'un fethi ile ilgili film veya animasyonlar izletilebilir.
- Bir nesne veya olaya ait detayların sırasıyla aktarılması istendiğinde kullanılabilir. Örneğin, Topkapı Sarayı'nın bölümlerini ve bu bölümlerinin işlevlerini anlatmak için kullanılabilir.
- Yeni bir kavramı anlatmak amaçlandığında kullanılabilir. Örneğin, Osmanlı Devleti'nin toprak sistemi içinde yer alan has, zeamet, tımar ve reaya gibi kavramları anlatmak için kullanılabilir. Bu kavramlarla ilgili çeşitli görseller internetten veya diğer kayıt cihazlarından bilgisayara aktarılıp, projeksiyon makinesiyle yansıtılarak kullanılabilir. Veya kavramlara ait kavram haritaları oluşturulup yansıtılarak ders işlenebilir.
- Bir yapıyı incelemek veya önemli noktaları vurgulanmak istendiğinde kullanılabilir. Örneğin, Osmanlı Devleti'nin askeri yapısı veya Yeniçeri Ocağı incelenebilir.
- Benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarmak veya farklılıklar vurgulanmak istendiğinde kullanılabilir. Örneğin, Selçuklu ve Osmanlı Devletleri'nin kurulduğu coğrafyalar, askeri sistemleri, toprak sistemleri karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkları öğrenciye gösterilebilir (Gülbahar, 2008: 117).

1.6.4.4. Laptop

Laptop, dizüstü bilgisayar veya notebook olarak da adlandırılır. Masaüstü bilgisayarların tüm özelliklerini taşıyabilir. Şarj edilebilen bataryalarla 2-4 saat kullanılabilir. Parçalarının üretimi, montajı ve maliyeti masaüstü bilgisayarlardan daha güç olduğundan maliyetleri daha yüksektir. Laptoplar, USB, kablosuz, bluetooth ve kızılotesi gibi kablosuz bağlantı şekilleri ile yerden ve zamandan bağımsız olarak bilgiye erişme olanağı sağlar. Dizüstü bilgisayarlar ile bilginin anında bulunması ve erişilebilir olması gerek eğitim, gerekse araştırma açısından sayısız olanaklar sağlamaktadır(Altun ve Ateş, 2011: 96).Laptopların masaüstü bilgisayarlara göre olumlu yönü, taşınmasının kolay olmasından dolayı istenilen her yere götürülebilir

olmasıdır. Laptoplar ile gerekli donanımlar sağlanarak sunum yapılabilir, eğitimle ilgili programlar kullanılabilir veya tarihi bir olayı anlatan film izletilebilir. Kısacası laptoplar kullanılarak, öğretim sürecinde masaüstü bilgisayar ile yapılan tüm uygulamalar yapılabilir (Yanpar Yelken, 2011: 113).

1.6.4.5. Tablet

Dokunmatik ekranı üzerinden parmak veya özel kalemle kontrol edilebilen ve el yazısı tanıma özelliği sayesinde özel kalemle yazı yazmaya imkân tanıyan, küçük ve hafif bir bilgisayardır (Turan, 2012: 219).Tablet bilgisayarlarda, dizüstü bilgisayarın tüm özellikleri vardır. Buna ilaveten özel ekranı ve kalemi sayesinde, ekran üzerine yazı yazılabilir. Ekran üzerine yazılan yazılar yine özel kalem ile silinebilir. Ayrıca ekrana yazılan el yazıları metin biçiminde düzeltilebilir. Örneğin, Times New Roman yazı tipine çevrilebilir. Kişinin yazısı ne kadar karmaşık olursa olsun yazıyı başarılı bir şekilde dönüştürebilir. Tabletın bir diğer özelliği de, sesi tanıyabilmesi ve bilgisayarın sesli komutlarla işletilebilmesidir. Bu amaçla yapılan uzun bir ses tanıma testinin ardından kullanıcının sesini algılamaktadır (Altun ve Ateş, 2011: 97).

Günümüzde yaygın olarak kullanılan tablet bilgisayarların öğretim sürecinde sağladığı avantajları şöyle sıralayabiliriz:

- Tablet bilgisayarlar özel dizaynı ile defter, kitap ve bilgisayarın işlevlerinin aynı ekran üzerinde gerçekleştirilebilmesini sağlar.
- Özel bir kalem kullanılarak üzerlerine yazı yazılabilir. El yazısı tanıma özellikleri ile bu yazılar daha sonra word belgesi haline getirilebilir.
- Dokunmatik olmaları klavye ve fare kullanmakta zorlanan öğrenciler için kullanımı daha kolay hale getirmektedir.
- Görme ve duyma sorunu yaşayan öğrenciler için, görüntü büyütme ve kulaklıkla kullanım özellikleri ile daha ideal öğrenme ortamları oluşturabilir.
- Kablosuz ağ özellikleri öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasında bilgi, belge ve ders notu paylaşımını kolaylaştırır, iletişim ve etkileşimi artırır.
- Hem bireysel, hem de grup öğrenimini destekler (Turan, 2012: 219).

1.6.4.6. İnternet

İnternet, dünya üzerinde bulunan birbirinden farklı büyüklükteki yerel bilgisayar ağlarını birbirine bağlayan bilgisayar ağıdır. Kısaca ağların ağı olarak tanımlanmaktadır. Bir bilgisayar ağının görevi; kaynakların ve dosyaların paylaşılmasını ve ağ üzerindeki kişilerin haberleşmelerini sağlamaktır. İnternet ise, dünyadaki bilgisayarların birbirine bağlandığı ağıdır. İnternetin işlevi, üretilen her türlü bilginin saklanması, paylaşılmasını ve bilgilere kolay erişilmesini sağlamaktır. İnternet teknolojisi yardımıyla insanlar bilgilere kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmektedir. İnternet, dünya çapında bir kütüphane, büyük bir iletişim ağı, fikirlerin paylaşıldığı demokrasi platformu, insan hayatını kolaylaştırıcı bir araçtır. İnternetin belli bir sahibi yoktur (Demirci, 2003: 22).

İnternet günümüzde yaygın ve çok çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. En yaygın kullanım alanları şöyledir:

- Web sayfalarına ulaşım ve bu sayfaları oluşturmak için kullanılır.
- Çok çeşitli veri tabanlarına ulaşabilmek için kullanılır.
- Bilgi tarama ile bütün dünyadaki kütüphane ve bilgi tabanlarına ulaşabilmek için kullanılır.
- Kişiler arası iletişimi, elektronik posta (e-mail) yoluyla sağlamak için kullanılır.
- Aynı konuda grupla bağlantı kurmak için kullanılır.
- Kişilerin birbirleriyle konuşmaları için kullanılır.
- Kişilerin ve küçük grupların aynı anda birbirlerini görmeleri ve konuşabilmeleri için kullanılır (Yanpar Yelken, 2011: 246).

İnternet bir iletişim ve araştırma aracı olmanın yanı sıra yaygın olarak kullanılan bir öğrenme-öğretme aracıdır. Günümüzde artık öğretimde kullanılan teknolojik araçlarda öncelik internete verilmektedir. İnternet, eğitim sürecinde öğretmenin öğrenciye bilgi aktarımındaki yükünü azaltır ve öğrenciye öğrenmede daha anlaşılır bir yol sunar (Griggs, 2010:9).

Türkiye’de internet kullanımına 1993 yılında başlanmıştır. Bilgi çağında sağlam bir hizmet ağı ile desteklenen, her zaman, her yerde kolay ve ucuz ulaşılabilecek

kolay ve kaliteli öğretim için internetin etkili olduğu bilinmektedir. İnternetin nasıl ve ne amaçla kullanıldığı konusunda insanlar bilinçlendirilmelidir. Eğitimde internet öğrenme-öğretme sürecini geliştirecek bir araçtır. İnternet kullanımının yaygınlaştırılması ve bilinçli kullanımın öğretilmesi amaçlara ulaşılmasında oldukça önemlidir (Aydoğan, 2011: 152).

Eğitimde önemli olan internet, öğrencilerin ve öğretmenlerin öğrenme alışkanlıklarını ve tecrübelerini zenginleştirmelerini sağlar. Bu aracın kullanılmasında öncelikle, öğrenciler internetle tanıştırılmalı, daha sonra öğrencilerin internetten etkili bir şekilde faydalanmaları sağlanmalıdır (Halis, 2002: 138). Böyle yapıldığı takdirde internet, öğrencilerin kendi öğrenmelerini kendilerinin oluşturmasına fırsat verir. Bu nedenle sosyal bilgiler içinde yer alan tarih konularını işleyen öğretmenler interneti etkin kullanmayı bilmeli ve internet kullanmanın gerekli olduğuna inanmalıdırlar (Yanpar Yelken, 2011: 156).

Öğretmen internetten sosyal bilgiler dersinin öğretiminde yer alan konular ile ilgili olarak farklı kaynaklardan farklı bilgiler bulabilir. Ders sırasında bilinmeyen bir konu hakkında kaynaklara ulaşarak cevap alabilir. İnternet kullanılarak ulaşılmak istenen bilgi, hem kolay, hem de bol miktarda bilgi elde edilebilir. Öğretmen ve öğrencilere başka hiçbir aracın böylesine kolay ve etkili bir imkânı sunması mümkün değildir. Ancak internet kullanımında, internetin eğitim amacıyla kullanıldığı hatırdan çıkarılmamalıdır. İnternet öğrenci için çok zengin bir bilgi kaynağıdır. Öğrenci, ders dışında internetten tarama yaparak konuyla ilgili yeni bilgiler öğrenebilir. Öğrencilere internet kullanarak yapması için verilen ödevler verilerek, öğrencilerin bilgiye ulaşma konusunda geliştirilmesi sağlanabilir. Geleceğin insanının sahip olması gereken bu özelliğin küçük yaşta kazanılması kişiye her zaman için bilgiye bir adım önce ulaşma fırsatı verecektir (Halis, 2002: 139).

Öğretmen tarafından internet sadece öğrencilere ödev vermek için kullanılmaz. Tarih konularının öğretiminde internetin geniş bir yeri vardır. İnternet kullanılarak konuların daha iyi anlaşılması için haritalar, fotoğraflar ve diğer görsel elemanlar kullanılabilir (Dennis, 2004: 307). Diğer yandan geçmişe ait belge ve dokümanlara ulaşmak için de kullanılabilir. Tarih konularında birincil kaynaklara yer verilmediğinde öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırılmaz. Öğrencilerin tarihsel ve eleştirel

düşünme becerilerinin geliştirilmesi ve yapılandırmacı eğitim sisteminin öngördüğü şekilde bir tarih eğitiminin gerçekleştirilmesi tarih eğitiminde daha çok birincil kaynağın kullanılmasına bağlıdır (Turan, 2012: 212). Ancak, öğrenme- öğretme sürecinde birincil kaynakların bulunduğu arşiv ve kütüphanelere gitmek veya öğrenciyi götürmek çok mümkün olmamaktadır. İnternet bu noktada öğretmenlere yardımcı olabilmektedir. Çünkü artık günümüzde birçok belge arşiv ve kütüphaneler tarafından dijital ortama aktarılmıştır. Öğretmen derste buralar ile internet bağlantısı kurarak, konuyla ilgili belge, arşiv evrakı, gazete ve dergilere ulaşabilmektedir. Ülkemizde öğretmenlerin tarih konularıyla ilgili araştırma yaparken kullanabilecekleri arşivler, kütüphaneler ve bunların adresleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 1.2: Tarih Konularıyla İlgili Araştırma Yaparken İnternet İle Ulaşılacak Arşivler, Kütüphaneler ve Bunların Adresleri

Arşiv veya Kütüphane	İnternet Adresi
Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü	www.devletarsivleri.gov.tr
Milli Kütüphane	www.mkutup.gov.tr
Türk Tarih Kurumu Başkanlığı Kütüphanesi	www.ttk.org.tr
Görsel Tarih Arşivi	www.gorselarsiv.org
Ulusal Toplu Katalog (TO-KAT)	www.toplukatalog.gov.tr
Hakkı Tarık Us Koleksiyonu	www.tufs.ac.jp/common/fs/asw/tur/htu

Kaynak: Turan, 2012: 213.

İnternet uygulamalarının eğitim-öğretimdeki diğer bir yararı, öğrencilere öğrendikleri bilgileri yayımlayacakları, paylaşacakları ve tartışacakları bir ortam hazırlama imkânı vermesidir. Bu amaçla internet uygulamalarında bloglar kullanılmaktadır. Bloglar, web becerisi gerektirmeden herkesin kolayca bilgisayar ağları üzerinden yazar-okur etkileşimini sağlamalarına olanak sunarak kendi sayfalarını yayımlayabilecekleri ortamlardır. Bloglar, kullanıcıları tarafından zaman zaman güncellenirler. Blog kullanımı öğrencilere öğrendikleri bilgileri yayımlayacakları, paylaşacakları ve tartışacakları bir ortam hazırlar. İşbirliğine dayalı olarak oluşan bu öğrenme ortamlarında öğrenciler düşüncelerini paylaşabilirler ve kendi seslerini duyurabilirler. Bloglar, öğrencilere aktif bir iletişim ortamı sağlamasının yanında, ders

içi notların tutulması, ödevlerin duyurulması ve ödevler için geri bildirim sunulması gibi amaçlarla kullanılabilir (Altun, 2005: 37- 56).

Ülkemizde 2011 yılında yapılan bir araştırmaya göre, sosyal bilgiler öğretiminde internetin kullanılması akademik başarıyı artırmakta ve kalıcılığı sağlamaktadır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi öğrencinin ilgisini çekebilecek internet tabanlı öğrenme araçları ile desteklenmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Sadece ders kitabıyla yetinilmemelidir. İlköğretim çağındaki öğrencilere bilinçli bilgisayar ve internet kullanımı hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı, ilköğretim okullarının internete bağlanma hızını arttırmalı ve internete bağlanma sorunlarını hızlı bir şekilde çözmelidir (Türker ve Yaylak, 2011).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimi sürecinde internetin kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- İnternet öğrencilerin öğrenme alışkanlıklarını ve deneyimlerini zenginleştirmek için kullanabilecekleri mükemmel bir araçtır.
- İnternet, öğrencilere bilgileri karşılıklı paylaşma olanağı veya fikirleri tartışma olanağı verir.
- İnternet, belli bir öğrenci ve öğretmen grubuna ortak ilgi alanları çerçevesinde farklı bölgelerdeki insanlarla iletişim olanağı sağlar.
- İnternet, öğrencilere ve öğretmenlere kendi kendilerine dünya çapında arama ve araştırma yapma fırsatı verir.
- İnternet, öğrencilere araştırma yapma, bilgiye ulaşma ve bilgiyi paylaşma becerilerini kazandırır.
- İnternet, sınıf duvarlarının dışındaki dünyayı öğrencilere getirir.
- İnternet verilere kolay ulaşma olanağı sağlar (Uşun, 2006: 196).
- İnternet öğretmenlere sadece derslerde görmekte oldukları öğrencileriyle farklı zamanlarda mesajlaşma ve iletişim kurma imkânı verir.
- İnternet öğretmenlere ve öğrencilere, alanlarıyla ilgili haberleri, yeni bilgi ve gelişmeleri dergi ve gazetelerden takip etme olanağı verir (Tekinarslan, 2011: 165).

- İnternet, öğrencilerin öğrenmelerini hızlandırır ve öğrenilenlerin uzun zaman hafızalarda kalmasını sağlar, böylece akademik başarıyı artırır.
- İnternet, öğrencilere uygulama fırsatı sunduğu için öğrencilerin öğrenme yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunur.
- İnternetin öğrenciler tarafından kullanılması, derse karşı güdülenmeleri artırır (Meydan ve Akdağ, 2011: 186).
- İnternet, öğrencilerin zamandan ve ortamdan bağımsızlık kazanmasına yardımcı olur (Yeşiltaş ve Sönmez, 2008: 407).

İnternet eğitime yarar sağlamanın yanı sıra, öğrencilerin ailelerine de çeşitli yönlerden yararlı olmaktadır. Bu yararları şöyle sıralayabiliriz:

- Veliler, çocukları hakkında bilgilere rahatlıkla ulaşabilir ve çocuklarının gelişimlerini izleyebilirler.
- Veliler, okulda yapılan bütün faaliyetleri rahatlıkla takip edebilirler.
- Veliler, okul yöneticileri ile rahatlıkla iletişime geçip duygu ve düşüncelerini ulaştırabilirler.
- Veliler, diğer öğrenci velileri ile iletişime geçip yerel ve küresel okul-aile birliklerini organize edebilirler (İşman, 2466).

İnterneti kullanarak araştırma yapan öğretmen ve öğrencilerin, kullanım sırasında dikkat etmeleri gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar şöyledir:

- İnternet kullanıcıları temel ahlaki ilkeleri göz önünde bulundurmalıdır. Toplumsal ve bireysel ahlaki değerler ile uyuşmayan ve hoş olmayan ifadeler kullanılmamalıdır.
- İnternet kullanıcıları, günümüz teknolojisi ile internetin gözlemlenebildiğini ve yazılan her türlü belgenin nereden-nasıl gönderildiğinin rahatlıkla bulunabildiğini unutmamalıdır.
- Öğrenciler ve öğretmenler, internet üzerinden telefon numarası, ev adresleri, çeşitli şifreler gibi kişisel bilgilerini kimseye vermemelidir.

- Öğrencilerin internet üzerinde araştırma yaparken tartışma gruplarına girmeleri sağlanabilir. İnternette bulunan tartışma gruplarında öğrenciler; sadece mesajları okumalı, yardım isteğinde bulunulan konuları açık ve net olarak yazmalı, kullanılmayan mesajları silmeli, çok fazla kişisel tartışmalara girmemeli, çok fazla ve gereksiz tartışma gruplarına girmemelidir (İşman, 2011: 467).

1.6.4.7. Flash Bellek

Flash bellek, Bilgisayardaki ana bellek ve sabit diskin kombinasyonu gibi olan, yeniden yazılabilen, veri saklamak için güç gerektirmeyen bellek türüdür. Flash bellek, dayanıklıdır, düşük voltaj ile çalışır ve güç kesildiğinde içerisindeki verileri saklar. Flash bellek, öğretim ortamında kullanmak amacıyla elde edilen bilgileri ve görselleri rahat bir şekilde farklı yerlere götürmek için kullanılır. CD'ye göre kullanımı kolay olan flash bellekler bilgisayarın USB girişine takılır. Flash bellek takıldığında bilgisayarda bir sürücü olarak görünür. İşlemler bitirildiğinde flash belleği bilgisayardan çıkarmadan önce sağ alt köşede simge durumunda olan bellek simgesi üzerinde "güvenle kaldır"ı tıkladıktan sonra "durdur"u seçerek kaldırılır (Yanpar Yelken, 2012: 111).

1.6.4.8. Tarayıcı

Tarayıcı; fotoğraf, resim, çizim, grafik ve benzeri görüntülerin dijital ortama aktarılmasını sağlayan bir araçtır. Tarayıcıya verilen görüntüler, ışığa duyarlı yarı iletken elemanlar(LDR'ler) tarafından taranır. Bu elemanlardan gelen sinyal RAM'e okunan bir dizi bayta dönüştürülür. Dizi buradan ekrana aktarılır veya bir dosyaya saklanır. Tarama programları sayesinde istenilen görüntüleri tarayıcı aracılığıyla bilgisayar ekranına aktarmak ve bu görüntülerin üzerinde çalışmak mümkün olmaktadır (Şimşek, 2006: 56).

Tarayıcı bir yönüyle fotokopi makinesine benzetilebilir. Dış ortamlardan elde edilecek her türlü basılı kaynakları ve benzeri görüntüleri bilgisayara aktarmada kullanılır. Taranan görüntüler üzerinde istenildiği gibi değişiklikler yapılabilir ve böylece istenilen başka bir ürün elde edilebilir. Bu sayede öğretmen ders konusuyla ilgili elde ettiği basılı kaynaklardaki her türlü resim ve yazıyı bilgisayara aktarabilir ve

aktardıklarını bilgisayarda geliştirip yeniden düzenleyerek kullanabilir (Şimşek, 2002: 56).

1.6.4.9. Yazıcı

Bilgisayarda elde edilen yazı, resim gibi çeşitli çalışmaları kâğıda dökmek için kullanılır. Bilgisayarda hazırlanan herhangi bir çalışma siyah-beyaz veya renkli yazıcılar aracılığıyla doğrudan kâğıda veya saydama aktarılabilir. Tarih konularının öğretiminde, öğretilecek konunun öğrenciye kâğıt üzerinde faaliyetler yapılarak anlatılması istendiğinde veya öğretmenin kendisi için internet ortamından dersle ilgili kaynak elde etmek istediğinde yazıcının kullanılması gerekmektedir.

1.6.4.10. Fotokopi Makinesi

Öğretimde kullanılacak materyalleri üretmek ve basılı kaynaklardan yararlanmak konusunda önemli bir araçtır. Fotokopi makinesi sayesinde tek bir nüsha olan basılı çalışma örnekleri çoğaltılarak, bütün öğrencilerin bu nüshalardan faydalanması sağlanır. Çok fonksiyonlu fotokopi makineleri sayesinde, elde edilen basılı kaynaklar amaca uygun olarak büyütülebilir, küçültülebilir veya saydama geçirilebilir. Bunların dışında öğretmen tarafından üretilen veya herhangi bir yerden temin edilen çalışma kâğıtları, çoğaltılıp öğrenciye ulaştırılarak dersler daha etkili hale getirilebilir (Şimşek, 2002: 55).

Fotokopi makinesini kullanırken şu noktalara dikkat etmek gerekir:

- Öğretmenler odasında veya okulun herhangi bir odasında bulunan fotokopi makinesi, öğretmenler tarafından rahatça kullanılabilmelidir.
- Öğretmenlerin çalışmaları, maddi ve teknik sorun çıkıyor, kâğıt bitiyor gibi pratik yararı olmayan çözülebilir koşullarla engellenmemelidir.
- Çalışma kâğıdı, bilgi kâğıdı veya testler gibi materyallerin üretimi teşvik edilmeli ve geliştirilmelidir.
- Öğretmenlerin daha pratik kullanabilmeleri için okulda küçük çapta bir eğitim çalışması yapılmalıdır.

- Öğretmen her derste öğrenciye çalışma kâğıdı veya bilgi kâğıdı verecek şekilde önceden gerekli kaynak materyali üretmeli ve fotokopi ile çoğaltmalıdır.
- Kenarlara taşan kısımlar varsa veya metin kâğıt içinde çok küçük kaldıysa, amaca uygun şekilde küçültme veya büyültme yapılmalıdır (Vural, 2004: 173).

1.6.4.11. Data Projeksiyon

Data projeksiyon, bilgisayar aracılığıyla her türlü ses, video, görsel ve yazılı materyallerin yansıtıldığı bir araçtır. Diğer bir ifade ile çoklu ortam (multimedya) ürünlerinin sunulduğu etkili bir araçtır. Günümüzde teknolojinin gelişmesine paralel olarak data projeksiyonlarının görüntü kalitesi artmış ve boyutları küçülmüştür. Bu sebeplerle data projeksiyonlar yaygın olarak kullanılmaktadır (İşman, 2011: 379). Data projeksiyonlar gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Projeleri kapsamında okullara data projeksiyon ve bilgisayar göndermiştir. Ancak okulların bu konudaki ihtiyaçları tam olarak karşılanamamıştır (İşman, 2011: 381).

Data projeksiyonun tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Data projeksiyon ile her türlü ses, video, yazılı ve görsel materyaller sunulabilir.
- Üç boyutlu resimler etkili bir biçimde yansıtılabilir.
- Öğrenciler hazırladıkları materyalleri diğer öğrencilerle paylaşabilirler.
- Taşınması ve kullanımı kolaydır.
- Data projeksiyon ile yapılan sunumlarda öğrenciler kolay bir şekilde not tutabilirler (İşman, 2011: 384).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan data projeksiyonun sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Data projeksiyonlar okullarda yeterli sayıda bulunmayabilir.
- Eğitim-öğretim ortamlarında data projeksiyon ile öğrenciler arasında tek yönlü bir iletişim vardır.

- Elektriğin olmaması halinde data projeksiyonlar kullanılamaz.
- Başka bilgisayarlarda hazırlanan dosyalar, data projeksiyonun bağlı olduğu bilgisayarlarda çalışmayabilir.
- Bazı data projeksiyon modelleri her bilgisayara uyum sağlamayabilir (İşman, 2011: 385).

1.6.4.12. Opak Projektörü (Doküman Kamera-Episkop)

Opak projektörü öğrenme-öğretme ortamlarında geniş kullanım alanı bulan ilk görsel-işitsel özelliğe sahip teknolojik araçlardan biridir. Opak projektörü, şeffaf olmayan materyalleri bir ekrana yansıtmaya yarayan araca denilmektedir. Opak projeksiyonu ise, saydam olmayan materyalleri büyütüp bir perdeye yansıtma yöntemidir. Bu projeksiyonlarda çok parlak bir ışık materyalden yukarı doğru bir aynaya yansıtılır. Bu aynadan da görüntü, bir takım mercekler aracılığıyla bir ekrana yansıtılır. Böylece opak projektör çalışmış olur (Seferoğlu, 2006: 80). Opak projektörler tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılacak araçlardandır. Çünkü tarih konuları gereğince derste arşiv belgeleri, geçmiş döneme ait dergi veya gazete bölümleri kullanılması gerekebilir. Sosyal bilgiler öğretmeni, birinci elden kaynak özelliğine sahip bu materyalleri sınıfta elden ele dolaştırmak yerine, opak projektör ile tahtaya yansıtıp tüm öğrencilerin rahatça göreceği şekilde dersi işleyebilir.

Doküman kameranın tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Saydam olmayan her türlü resim, fotoğraf, yazılı, çizili ve basılı materyallerin büyütülerek ekrana yansıtılmasını sağlar.
- Anahtar, kalem gibi yüksekliği fazla olmayan üç boyutlu cisimler ekrana yansıtılabilir.
- Her türlü resim, çizim ve şemanın büyütülerek başka bir yüzeye çizilip tablo haline getirilmesine yardımcı olur (Halis, 2002: 84).
- Kullanılması için ortamın karartılması gerekmez, gün ışığında kullanılabilir.

- Öğrencilerin ortaya çıkardıkları ürünleri yansıtip, üzerinde değerlendirme yapmak için idealdir (Gülbahar, 2008: 111).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan doküman kameranın sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Doküman kamerada yüksek wattlı lambalar kullanıldığından, bazı bölümleri dokunulamayacak kadar çok ısı üretir. Bu yüzden kullanılan materyal uzun süre projektörde kaldığında zarar görebilir.
- Çok parlak basılmış resim ve fotoğraflar parlar ve yansıtılan görüntü iyi olmayabilir (Koşar, 2002: 51).
- Bazen daha net görüntü için daha fazla ışıklandırma gerekebilir (Gülbahar, 2008: 111).

1.6.4.13. Slayt Projektörü

35 mm.lik fotoğraf makineleriyle çekilmiş renkli ya da renksiz filmlerin pozitif olarak banyo edilmiş ve 5x5 cm. lik karton ya da plastik çerçevelere yerleştirilmiş öğretim ve sunum amaçlı materyallere slayt (dia) adı verilmektedir. Slaytları perdeye yansıtmak için kullanılan araçlara da slayt projektörü denilmektedir. Bazı slayt projektörleri yükleme şekillerine göre “kızakla yüklemeli” ya da “tamburlu” olabilmektedir. Slayt projektörlerinin, kablolu ve kablosuz uzaktan kumanda cihazları vardır. Bu kumandalar ile öğrencilerin arasında dolaşarak sunum yapmak mümkündür. Slayt projektörlerde, slaytların projektöre yerleştirilme şekli çok önemlidir. Çünkü mercek görüntüyü tersine çevirir. Bu yüzden slaytların projektöre arkası perdeye dönük ve baş aşağı yerleştirilmesi gerekir. Yansıtılan görüntünün netleştirilmesi için mercek ileri-geri hareket ettirilir. Bu işlem bazı projektörlerde netlik ayar düğmesinin çevrilmesi, bazılarında ise doğrudan merceği taşıyan objektifin hareket ettirilmesiyle yapılır (Koşar, 2002: 46). Bir dönem öğretim ortamlarında sıkça kullanılan slayt projektörleri, günümüzde slaytların da dijitalleşmesiyle fazla kullanılmamaktadır (Başboğaoğlu, 2011: 78).

Slayt projektörün tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Bir sürecin aşamalar halinde öğretilmesi olanağını verir.
- Ucuz, kullanılması kolay ve her konunun öğretimine uygundur.
- Slaytları hazırlamak kolaydır.
- Hem bireysel, hem de grupta öğretimde kullanılabilir.
- Yansıtma zamanı, öğrencilerin algılama hızına ve öğretmenin kullandığı öğretim yöntemi ve tekniğine göre ayarlanabilir.
- Küçük cisimlerin büyük olarak görüntülenmesine ve nesnelerin doğal renkleriyle incelenmesine olanak sağlar.
- Kullanılmakta olan slaytlar yeniden düzenlenebilir, slaytlara yenileri eklenebilir veya slaytlardan bazıları çıkarılabilir.
- Öğretmen slaytları kullanırken istediği yerde durup, gerekli açıklamaları yapabilir (Uşun, 2006: 126).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan slayt projektörünün sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Slayt dizisinin hazırlanması bilgi ve beceri isteyen ve zaman alan bir işlemdir.
- Slaytlar film şeridine benzer, ancak tek tek parçalardan oluştuğu için kolayca dağılarak sıralamaları bozulabilir.
- Çerçevesizden önce cam ile kapatılmamış slaytlarda toz birikimi ve parmak izleri oluşabilir. Bu da, kullanım sırasında dikkatsiz davranılırsa slaytların kalıcı hasar görmesine sebebiyet verebilir.
- Slayt projektörü kullanımı sırasında odanın bir miktar karartılması gerekmektedir.
- Cihaz ve slaytlar pahalıya mal olmaktadır (MEB, 2002: 73).

1.6.4.14. Tepegöz Projektörü

Tepegöz, projektörler grubunda yer alan araçlardan biridir. Kullanımı kolay ve ekonomiktir. Üzerinde hareketli bir parça taşıyan büyük bir kutu olan tepegöz, lens ve

ayna sistemi kullanarak, kuvvetli bir ışığın yardımı ile gelen görüntüyü 90 derecelik bir açı ile yansıtır. Bu yüzden sadece şeffaf, saydam veya asetat olarak adlandırılan yansılardan kullanılmasını sağlayan bir araçtır. Tepegözü kullanmak için, öncelikle elektrik düğmesi açılmalıdır, görüntü netliği ayarlanmalı ve görüntüyü yansıtmak için uygun bir perde veya duvarın yüzeyi seçmelidir (Gülbahar, 2008: 109).

Tepegöz, öğretim ortamında konu anlatılırken tahta yerine kullanılabilir. Gizleme, katlama veya üst üste koyma gibi yöntemlerle birlikte kullanıldığında çok etkili olmaktadır. Tepegöz saydamları, mürekkebi silinmeyen özel asetat kalemleri kullanılarak elde oluşturulabilir veya bilgisayarda hazırlanarak yazıcıdan çıktılar alınarak oluşturulabilir. Ya da elle veya bilgisayarda oluşturulan bir materyalin üzerindeki görüntünün fotokopi makinesi yardımıyla saydama aktarılmasıyla hazırlanabilir. Yansılar hazırlanırken görsel tasarım ilkelerine uyulmalı ve yatay olarak hazırlanmalıdır. Yansılarda yalnızca metinler değil, konuyla ilgili çeşitli görseller de yer almalıdır (Koşar, 2002: 77).

Tepegözle sunu yaparken dikkat edilecek noktalar şöyledir:

- İlk asetat konuncaya kadar araç çalıştırılmamalıdır.
- Sunuya içeriği gösteren bir taslakla başlanmalıdır.
- Saydamı tepegöze doğru yerleştirmeye dikkat edilmelidir.
- Asetatları değiştirirken projektör açık bırakılmamalıdır.
- Öğretmen yüzünü ekran yerine öğrencilere dönmelidir.
- Perde izleyicilerin hepsinin rahatça görebileceği bir yere yerleştirilmelidir.
- Tepegözün kendisi perdedeki görüntüyü engellemeyecek bir konuma yerleştirilmelidir.
- Görüntü her öğrenci tarafından iyi görülebilmelidir.
- Pencereden perdeye doğrudan ışık düşmesi engellenmelidir.
- Yansıtılan materyal, izleyenlerin en az iki kere gözden geçirebileceği kadar süreyle perdede kalmalıdır (Halis, 2004: 93).

Tepegöz projektörünün tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Lambasının oldukça parlak olmasından dolayı gün ışığında kullanılması mümkündür.
- Kullanımı sırasında öğrencilerle göz teması kurulabilir ve iletişim sürdürülebilir.
- Kolay kullanılır.
- Kullanım esnasında materyal üzerinde ekleme ve silme gibi düzenlemeler yapılabilir.
- Uzun süre ve defalarca kullanılabilir. Bu yüzden ekonomiktir (Gülbahar, 2008: 109).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan tepegöz projektörünün sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Tepegöz saydamları tek tek tepegöze konularak sunulur. Saydamların sıraya konarak kendiliğinden sunulması söz konusu değildir.
- Tepegözle gruba sunu yapılır, bireysel kullanım için uygun değildir.
- Tepegöz saydamlarını hazırlamak uzun sürebilir (Gülbahar, 2008: 109).
- Önemli noktaları vurgulamak, belli noktalara dikkati çekmek, anında farklı örnekler oluşturmak, bir sürece ilişkin adımları veya hiyerarşiyi anlatmak, grup çalışmalarını desteklemek için kullanılabilir(Gülbahar, 2008: 110).

1.6.4.15. Televizyon

Günümüzde her evde bir veya birkaç tane bulunan televizyon, duran veya hareketli nesnelerin kalıcı olmayan görüntülerinin, renkli olarak elektronik bir düzenek yolu ile uzağa iletilmesini sağlayan görsel-işitsel bir ortam ve teknolojidir (Uşun, 2006: 163). Televizyon yaygın olarak kullanılmaktadır ve bir iletişim aracı olarak diğer iletişim araçlarından daha etkilidir. Her yaştan insanın kültür alışverişinde en çok kullandığı araçtır ve toplumu değiştirme sürecinde etkin rol oynamaktadır (Yeşiltaş, 2012: 277). Televizyonda; canlı yayın, filmle yayın, video - teyple yayın ve kapalı devre

yayınları olmak üzere çeşitli yayınlar yapılabilir (Saritaş, 2007: 103). Gelişen teknoloji sayesinde televizyon yayınları, tv kartı kullanılarak bilgisayarlardan da alınabilmekte ve izlenebilmektedir.

Günlük yaşamın önemli bir parçası haline gelen televizyonu tarih konularının öğretiminde kullanmak ve ondan faydalanmak mümkündür. Öğretim sürecinde televizyon kullanılarak; öğrencilere dersin konusuyla ilgili yapılmış tv programları izletilebilir, öğrencilerin seviyesine uygun olmak şartıyla tarihi konuları içeren belgesel yayınları, tarihi mekânları tanıtan gezi programları, tarihi konular hakkında uzman kişilerin görüşlerini aktardığı açık oturum tarzı programlar izletilebilir. Günümüzde televizyonda yapılan açık oturum tarzı programlar genellikle canlı yayın yapmaktadır. Bu programlara izleyiciler mail göndererek soru sorabilmekte ve cevap alabilmektedir. Böylece izleyici programın akışını belirleyebilmektedir. Eğer öğrenciye izletilmek istenen bu tür programların saati ders saati ile uyuşmuyorsa, öğrencilere programların saati verilerek evde izlemeleri istenebilir veya daha sonra kaydedilmiş haliyle izletilebilir (Saritaş, 2007: 103).

Televizyondan çeşitli şekillerde öğretim faaliyetlerinde faydalanmak mümkün olmasına rağmen, televizyonun eğitim amaçlı kullanılması toplum hayatındaki popülerliğiyle paralel olmamıştır (Yanpar Yelken, 2011: 116).

Televizyonun tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Sınıfa getirilmesi olanaksız cisim, olgu ve olayları olduğu anda olduğu gibi gösterir ve duyurur.
- İlgi çekici, sürükleyici ve öğrenmeye teşvik edicidir.
- Programı izledikten sonra öğrencileri etkinliğe yöneltir.
- Programlar zaman ve ekran boyutlarıyla sınırlı olduğundan, konuları özlü bir anlatıyla ve etkili görüntülerle verir ve uzun süre kalıcı yaşantılar sağlar.
- Her ekonomik ve kültürel düzeydeki toplumda kullanılabilir (Uşun, 2006: 164).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan televizyonun sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Eğitim-öğretim faaliyetlerinde televizyon kullanılması zamanlama sorunlarını ortaya çıkarabilir. Sınıfı belli bir saatte televizyon programları için hazırlamak ve bu zaman diliminde öğrencileri öğrenmeye hazır hale getirmek zor olabilir.
- Bazı televizyon programları, dersin konusu ile tam olarak bütünleşmeyebilir.
- Öğretmen, yayın esnasında istediği yerde yayını durdurup gerekli açıklamaları yapamayabilir.
- Televizyon kullanılırken sınıf içi faaliyetler iyi organize edilmezse veya gösterilen televizyon programları öğrencilerin düzeylerine göre zor olursa, öğrenciler sıkılabilir.
- Öğretmenlerin müfredat programında yer alan bütün konular hakkında eğitici televizyon programları bulmaları mümkün değildir (İşman, 2003: 563).

1.6.4.16. Video

Video, videokasetleri içindeki hareketli resimlerin televizyon türü ekranlardan gösterimini sağlayan bir teknolojidir. Latince görüyorum anlamına gelen ve görüntülerin bir televizyon ekranında veya ona benzer başka bir ekranda yansıtılmasına olanak sağlayan video, bir kameradan aldığı görüntü ve sesi manyetik bir bant veya disk üzerine kaydederek, gerektiğinde alıcıya iletir (Kaya, 2006: 188). Video, televizyon alıcısı veya monitör ile kullanılmaktadır. Bunun için televizyonun sistemi ile video dalga boyu sistemlerinin uyum sağlaması gerekir (MEB, 2002: 108).

Video, televizyonla bütünleşen bir ortam olarak öğretim ortamlarında kullanılabilir. Ancak günümüzde öğretim ortamlarında videonun kullanılması çok fazla tercih edilmemektedir. Bununla beraber, sosyal bilgiler müfredatındaki tarih konularının öğretimi için bazı yerlerde kullanılabilir bir araçtır. Örneğin, geçmişte ders konuları hakkında birinci ağızdan videokasetlerine kaydedilmiş bilgiler olabilir. Bu tür videokasetler, birinci elden kaynak durumunda oldukları için önemlerini hiçbir zaman yitirmezler ve derslerde kullanılması öğrenme-öğretme süreci açısından verimli sonuçların alınmasını sağlayabilir. Bu tür videokasetleri tarih öğretiminde yararlı hale getirmek için video kullanmak gerekmektedir.

1.6.4.17. VCD- DVD

VCD, görsel sınıf donanımında kaliteli ses ve görüntü ile beraber anlam bütünlüğünü de yansıtan, gelişmiş bir yapıya sahip görsel-işitsel teknolojidir. DVD, gelişmiş ve yüksek standartta görüntü ve ses kalitesi sunarak değişik görüntü formatları içinde seyir alternatifleri veren ve çekimleri uzak - yakın ve benzeri değişik kamera açı ve mesafeleri ile değiştirilebilen gelişmiş bir yapıya sahip görsel-işitsel teknolojidir (Uşun, 2006: 211-212).

DVD ve VCD'ler fikirleri paylaşmak, bir süreci gözlemlemek, bir olayı canlandırmak, sanal alan gezisi yapmak (bir müzenin çekimleri izlenebilir), öğrenci performansını gözlemlemek (öğrencilerin bir işi yapma ile ilgili performanslarının gözlenmesi ile ilgili kayıtları alınır ve izlenebilir) için kullanılabilir (Gülbahar, 2008: 122). DVD ve VCD'ler ile genel olayları, radyo ve televizyon programları kaydedilip, daha sonra sınıfta öğrencilere izletilebilir (Çelik, 2011: 53).

Günümüzde gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde VCD ve DVD'ler yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak ülkemizde son yıllarda öğretim süreci içinde en çok tercih edilen teknolojiler arasında yer almasına rağmen, yine de yeterli düzeyde kullanılmamaktadır (İşman, 2003: 338).

VCD- DVD'nin tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Her öğretim kademesi ve hemen hemen her ünite ve konunun öğretiminde kullanılabilir. Taşınması ve kullanılması kolaydır, defalarca kullanılabilir.
- Hem bireysel, hem de grupla yapılan öğrenme-öğretme etkinliklerinde kullanılabilir.
- Eğitim ve öğretim etkinliklerine canlılık ve değişik deneyimler getirir.
- Öğrencinin ilgi ve dikkatini çekerek, öğrenciyi öğrenmeye karşı güdüler.
- Kullanımları sırasında öğretmen istediği yerde durup, gerekli açıklamaları yapabileme şansına sahiptir (Uşun, 2006: 212).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan VCD- DVD'nin sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrencilerle DVD ve VCD'ler arasında tek yönlü bir iletişim vardır.
- Çabuk yıprandıkları için kolayca bozulabilirler.
- Uzun süreli kullanıldıklarında öğrenciler sıkılabilir.
- DVD ve VCD'lerin öğrenme-öğretme faaliyetlerinde kullanılması zaman alıcıdır (İşman, 2003: 343).

1.6.4.18. Dijital Kamera

Kamera, dış ortamdaki hareketli görüntüleri manyetik bir ortama aktarmaya yarayan dijital alıcılardır (Koşar, 2002: 57). Klasik kameralar günümüzde yerini teknolojik olarak gelişmiş dijital kameralara bırakmış ve kameraların boyutları önemli ölçüde küçülmüştür (Başboğaoğlu, 2011: 76).

Dijital kameralarda bulunan odaklama, LCD ekran gibi özellikler gün geçtikçe gelişmekte, yeni özellikler eklenmekte ve kayıt türleri değişmektedir. Kameralar ile çekilen görüntüler kaset, CD ve DVD gibi ortamlara kaydedilerek veya farklı ortamlara aktararak, video, VCD ve DVD oynatıcılar aracılığıyla seyredilebilir veya bilgisayar ortamına aktararak seyredilebilir. Ayrıca birçok video internet ortamından erişilip izlenebilir ve öğretim amacıyla kullanılabilir. Videokaseti, CD veya DVD üzerine kaydedilmiş öğretim amaçlı filmler gerçek yaşamı sınıfa taşımak, ulaşılamayan yerleri tanımak, sosyal içerikli olayları gözlemlemek için kullanılabilir. Bu tür materyaller, televizyon veya bilgisayar yardımı ile öğretim ortamlarında öğrenciyle paylaşılabilir (Gülbahar, 2008: 120). Ayrıca dijital kameralar ile, öğrenciler uzman bir kişiyle görüşme yapmaya gittiklerinde görüşmeyi kaydedebilirler, tarihi yerleri çekerek sınıfla paylaşabilirler. Yapılan çekimleri sınıfta tekrar tekrar izleyebilirler (Yanpar Yelken, 2011: 111).

Öğretim süreci açısından bu araçların kullanımındaki iki önemli konu, çekimlerde zaman ve alan yönetimidir. Zaman yönetimi, çekimin hızlandırılması veya yavaşlatılması demektir. Uzun sürede gerçekleşen bir olayın öğretim ortamlarında gözlemlenmesini sağlamak için olayın gerçekleşme süreci sıkıştırılarak kısa bir sürede izleme çalışması yapılabilir. Ya da hızla gelişen bir olayı yavaşlatarak yani ağır çekimli olarak gösterilebilir. Alan yönetimi, görselin boyutuyla ilgili bir konudur. Alan

yönetiminde olay veya nesne, uzak bir mesafeden ve geniş bir açıdan veya yakın olarak gösterilebilir (Gülbahar, 2008: 120).

Dijital kameranın tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrencinin ilgisini çekecek renkli, canlı ve öğretici konuların sınıf ortamına taşınmasını sağlar.
- Görsel ve işitsel materyallerin hazırlanmasına katkı sağladığından ilgiyi çeker, dikkatin dağılmasını önler.
- Kullanımı kolaydır.
- Nesnelerin doğru algılanmasını sağlar.
- Birebir ulaşılması güç materyallerin sınıf ortamına getirilmesini sağlar.
- Okul içi ve dışı etkinliklerin izlenmesini sağlar.
- TV, video, bilgisayar gibi araçlarla bağlantı kurma imkânı sayesinde, kayıtlı görüntülerin bu araçlar üzerinden izlenmesine olanak sağlar (Koşar, 2002: 58).
- Dijital kameralarda film kullanılmadığı için film maliyeti yoktur.
- Dijital fotoğraf makineleriyle daha kaliteli film çekme olanağı vardır (MEB, 2002:145).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan dijital kameranın sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Dijital kamera kullanılarak üretilen materyallerin üzerinde anında değişiklik yapmak zordur.
- Verimli şekilde kullanılması uzmanlık ister (MEB, 2002: 112).

1.6.4.19. Dijital Fotoğraf Makinesi

Dijital fotoğraf makinesi, dış ortamdaki görüntüleri manyetik bir ortama aktarmaya yarayan dijital alıcılardır. Günümüzde dijital fotoğraf makineleri yakınlaştırma, yüksek kapasiteli bellek ve LCD ekran gibi birçok özelliğe sahiptir. Bazı

modelleriyle uzun süreli video çekimleri yapılabilen, video çekimi yapılabilen model dijital fotoğraf makineleri görselliğin yanında işitsel özelliği de sahip olmaktadır. Dijital fotoğraf makineleri ile çekilen fotoğraflar dijital biçimde saklandığı için, rahatça bilgisayar ortamına aktarılıp kullanılabilirler. Cep telefonları da dijital fotoğraf veya video çekebilme özelliğini taşımaktadır. Çekilen dijital fotoğraflar ve videolar, CD, DVD, flaş bellek ve sabit disk gibi ortamlarda farklı biçimlerde saklanabilir. Bu dosyalar kelime işlemci ve sunu hazırlama gibi farklı yazılımların içerisine kolayca eklenerek kullanılabilirler (Gülbahar, 2008: 120).

Fotoğraflar geçmişin son derece geniş bir alanını anlamamıza ve tanımamıza yardım eden önemli bilgi kaynaklarıdır. Aynı zamanda geçmişi anlamlandırmamızı, algılamamızı ve öğrenmemizi kolaylaştırmaları bakımından da yardımcı olan öğretim hızlandırıcılarıdır (Aslan, 2008: 84). Dijital fotoğraf makineleriyle çekilen fotoğraflar, tarih öğretiminde görsel materyal ve tarihi belge olarak kullanılır. Tarih öğretiminde çekilen fotoğrafların çözümlenmesi ve bu çözümlenmenin sonucunda tarihsel çıkarımlarda bulunulması öğrencilerin akademik başarılarını artırmaktadır. Ayrıca, dersin daha keyifli bir şekilde işlenmesine ve tarih dersinin amaçladığı davranışların geliştirilmesine (problem çözme, kronoloji bilgisi, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, empati) de katkı sağlamaktadır (Akbaba, 2005).

Dijital fotoğraf makinelerinin tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Dijital fotoğraf makineleriyle çekilen fotoğraflar anında görüntülenebilir, bu yüzden istenildiği gibi çekilmediği düşünülen fotoğraflar anında yeniden çekilebilme olanağına sahiptir.
- Dijital fotoğraf makinelerini ve dijital fotoğrafları kullanmak oldukça kolaydır.
- Dijital fotoğraf makineleri, çok fazla resmi saklama kapasitesine sahiptir.
- Dijital fotoğraf makinelerindeki fotoğraflar bilgisayarlara aktarılabilir.
- Dijital fotoğraf makineleri ile fotoğrafların hangi kalitede çekileceği belirlenebilir.
- Kolayca taşınabilir (Gülbahar, 2008: 120).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan dijital fotoğraf makinelerinin sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Fiyatları yüksek olabilir.
- Düşürüldüğünde veya ıslandığında hasar görebilir.
- Öğretim ortamında kullanılabilmesi için yansıtma özelliği olan farklı bir araca ihtiyaç vardır (Gülbahar, 2008: 120).

Dijital fotoğraf makineleri tarih konularının öğretimi sürecinde birçok şekilde ve birçok amaca ulaşmak için kullanılabilir. Bilgisayar-projeksiyon sisteminin kullanımı konusunda verilebilecek bazı örnekler şöyledir:

- Dijital fotoğraf makineleri, sürecin izlenmesi gerektiğinde kullanılabilir.
- Farklı örneklerdeki benzerlik ve farklılıkların belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması gerektiğinde kullanılabilir. Örneğin, İstanbul'da bulunan saraylar karşılaştırılabilir veya Selçuklu Döneminde inşa edilen eserler ile Osmanlı döneminde inşa edilen eserler karşılaştırılabilir.
- Gözlem yapmak amacıyla kullanılabilir. Örneğin, öğrencilerden tarihi bir gezi sırasında tarihi eserlere ait fotoğraflar çekerek sunum hazırlamaları istenebilir veya öğretmenin kendisi tarihi yerleri fotoğraflayıp öğrencilere sunum yapmak için kullanılabilir.

1.6.4.20. Dijital Ses Kayıt Cihazı

Dijital ses kayıt cihazı bir kişiyle görüşme yapıldığında görüşmeyi kaliteli bir şekilde kaydetmeyi sağlayan araçtır. Ses kayıt cihazları farklı özelliklere ve kaliteye göre ses kaydı yapılmasını sağlar. Ses kalitesi arttıkça çekim yapılacak süre de azalır. Ses kayıt cihazlarıyla yapılan çekimler, ses kayıt cihazından bilgisayara aktarılabilir. Bilgisayardan da CD'ye aktarılıp farklı ortamlarda kullanılabilir (Yanpar Yelken, 2011: 113).

1.6.4.21. Cep Telefonu

Telefon bir iletişim aracıdır. İnsanlar telefonu günlük yaşamlarının çeşitli alanlarında kullanmaktadır. Günümüzde cep telefonları sadece konuşmak için kullanılmamaktadır. Cep telefonlarında fotoğraf makinesi, kamera ve ses kaydetme özellikleri de yer almaktadır. Bütün bu özellikleri cep telefonlarının eğitimin çoğu aşamasında kullanılmasını sağlamıştır (Yanpar Yelken, 2011: 113). Öğretim sürecinde cep telefonundan telefon konuşmaları ve telekonferans görüşmeleri yapmak için yararlanılabilir. Telekonferanslarda, herhangi bir uzmandan tarih konusu hakkında bilgi alınabilir. Öğrenciler merak ettiklerini anında uzmana sorup, cevap alabilirler. Telefon ile yapılan konferansın eğitim-öğretim faaliyetlerine getireceği katkılar şöyle sıralanabilir:

- Bilginin birinci kaynaktan öğrenilmesi sağlanır.
- Öğretim sürecinde kullanılan teknolojileri desteklemek amacıyla kullanılabilir.
- Öğretmenler uzman kişileri sınıfa getirmek yerine telefonla görüşerek maliyeti düşürürler.
- Telefonların oldukça yaygın bir şekilde kullanılmalarından dolayı, görüşülmek istenilen kişiye rahatlıkla ulaşılabilir.
- Telekonferansla yapılan telefon görüşmeleri, öğrencilerin birden fazla duyu organına hitap ettiği için motivasyonu sağlar.
- Öğrenciler, telekonferans görüşmesiyle farklı uzmanlardan farklı bakış açılarını öğrenebilirler (İşman, 2003: 309).

1.6.4.22. MP3 Çalar

MP3'ler yalnızca işitmeye dayanan ve işitme ağırlıklı olan alanlarda sıkça kullanılan araçlardır. MP3'ler ses kaydetmek veya kaydedilen sesi dinlemek için kullanılır. Çeşitli model ve marka MP3'ler ile ses kaydının kolay bir şekilde yapılması mümkündür.

Tarih öğretiminde ses kayıtlarının kullanımı oldukça yaygındır. Tarih öğretiminde kullanılan ses kayıtları öğretmen tarafından da, öğrenci tarafından da

hazırlanabilir. MP3'ler kullanılarak kaydedilen seslerin bilgisayar ortamına aktarılması mümkündür. . Tarih öğretiminde kullanılan ses kayıtları öğrencilere ses kaydı dinletmek için de kullanılır. Bu materyallerle dinleme yapılırken, öğrencilerin dinleme sürecinde yönlendirilmesi gerekir. Bu amaçla yönerge vermek, ana fikirleri ve detayları sormak, dinlerken içerik ve kavramsal bağlantıları kullanmak, sunumun yapısını analiz etmek ve ilgili ve ilgisiz bilgiyi ayırt etmek gibi farklı yaklaşımlarla öğrenciler dinlemeye yöneltilmelidir (Gülbahar, 2008: 120).

MP3 çalarların tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılması sonucunda elde edilecek yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Kolay erişilebilir ve kullanılabilir. Öğretmenlerin yanında birçok öğrencinin de MP3 çalarları vardır.
- Fiyatları oldukça uygundur yani ekonomik bir araçtır.
- Okuma yerine dinlemeyi tercih eden öğrenciler için oldukça uygundur.
- Ses kayıtları tekrar tekrar dinlenebilir, istenilen mekânda kullanılabilir.
- Kolay taşınır (Gülbahar, 2008: 113).

Tarih konularının öğretimi sürecinde kullanılan MP3 çalarların sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrencilere uygun hızın ayarlanması güç olabilir.
- Uzun süreli dinleme çalışmaları yorgunluk ve dikkat kaybına sebep olabilir (Gülbahar, 2008: 113).

1.6.4.23. Radyo – Teyp ve Pikap

Radyo, kulağa hitap eden ve büyük insan kitlelerini etkileyen bir iletişim aracıdır. Günümüzde maliyet açısından iyice ekonomik bir araç haline gelmiştir. Radyo ile büyük insan kitlelerine çok ekonomik bir şekilde ulaşma olanağı vardır. Ancak radyonun bu özelliğinden eğitimde çok fazla faydalanılamamaktadır (Çelik, 2011: 53).

Teyp, ulaşılması zor, sınıfa gelmesi ve getirilmesi imkânsız olan kişi veya olayların istenilen seslerini kaydetmeye veya tekrar dinlemeye olanak veren araçtır.

Tarih konuları için, özellikle sözlü tarih çalışmalarında oldukça yarar sağlayabilecek bir öğretim aracıdır (Kiriş, 2012: 30).

Teyplerin silme ve yeni kayıt imkânları vardır. İstenildiği an durdurulup yeniden başlatılabilir, geriye dönüş mümkündür. Ancak sadece ses olarak kullanıldığından tek yönlü bir eğitim aracıdır (Şimşek, 2002: 41). Teyp içinde kullanılan ses kasetleri, dayanıklı bir plastik muhafaza içinde yer alan iki makara ve bunlara sarılan 4mm. eninde, seslerin manyetik olarak kayıt edilebildiği bantlardan oluşur (Vural, 2004: 174). Kullanımı kolay olan teyp ve ses kasetleri günümüzde pek kullanılmamaktadır. Bu araçlar yerini büyük ölçüde CD ve DVD'lere bırakmıştır (Çelik, 2011: 53).

Pikap, son zamanlarda önemini kaybetmiş işitsel araçlardandır. Pikaplar içinde kullanılan materyaller plaklardır. Pikap ve plaklar günümüzde daha çok nostaljik araçlar olarak kullanılmaktadır (Çelik, 2011: 53). Bir araç olarak pikapların kullanımı ve bu araçlarda kullanılan plakların saklanması oldukça zordur (Seferoğlu, 2006: 82). Eğer öğretim süreci içerisinde kullanılan plak varsa iyi korunması gerekir. Çünkü plaklar kolayca çizilip, bozulabilen ve aşırı sıcaktan etkilenen materyallerdir.

Tarih geçmişle ilgilenir. Bu özelliğinden dolayı pikap ve teypler tarih konuları içinde kullanılabilirler. Çünkü tarih bilimi için, eski zamanlarda yapılan kayıtlar önemlerini hiç yitirmezler. Tarihi bir konu hakkında birinci ağızdan alınan bir bilgi veya bir uzman görüşü, bu araçlarla kaydedilmiş ise her zaman orijinal kaynak olarak kullanılma şansına sahiptir.

1.6.5. Sosyal Bilgiler Öğretimi Teknolojisini Oluşturan Gereçler

1.6.5.1. Powerpoint Sunuları

Günümüzde bilgisayarlarda çeşitli sunum programları mevcuttur. Bu programlar kullanılarak materyaller (sunumlar) hazırlanabilir. Sunum programları, elektronik görüntüleri art arda getirerek kullanımı kolaylaştırır. Bu programlar, çeşitli programlar kullanılarak oluşturulan veya bilgisayarda var olan elektronik görüntüleri bir araya getirir, bunun yanında var olan görüntüler üzerinde değişiklik yapılması ve bu

şekilde kullanılmasına olanak sağlar. Ayrıca bu programlar ile metin, çizim, grafik ve tablo gibi görsel öğeler oluşturulabilir (Güven, 2008: 199).

Bilgisayarda kullanılan sunum programlarından biri, Microsoft Powerpoint programları kullanılarak hazırlanan “Powerpoint Sunuları”dır. Powerpoint sunuları son yıllarda öğrenme-öğretme süreçlerinde oldukça yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu sunular, öğrencilerin etkin katılımına olanak tanıyan, sürekli yenilenebilen oldukça etkili öğretim materyalleri arasında yer almaktadır (Güven, 2008: 195-198). Öğretmenler powepoint sunularını kullanarak öğrencilerin dikkatini çekeabilmekte ve daha etkili ders işleyebilmektedirler (Akdağ ve Tok, 2008: 28).

Powerpoint programı ile sunum hazırlamayı öğrenmek oldukça kolaydır. Bu yönüyle hem öğretmenler hem de öğrenciler rahat bir şekilde görsel ve işitsel sunum hazırlama imkânına sahip olur. Powerpoint programı ile basit bir sunum hazırlanması şu aşamalarda gerçekleşir:

Düzenin Belirlenmesi: Programda ilk yapılacak şey sunum düzenine karar vermektir. Sunum düzeni, sunum programında yer alan hazır şablonları kullanarak oluşturulabilir veya yeni şablonlar geliştirilebilir. Programda yer alan hazır şablonlarda yazı türü, boyutu, rengi, zemin rengi ve deseni gibi öğeler oluşturulmuştur. Materyali hazırlayan kişi istediği şablonu hiç uğraşmadan bu şablonlardan birisini kullanarak düzenleyebilir. Hazır şablonların kullanılması zaman kazanılmasını sağlar ve daha kolaydır.

Görsel Öğeleri Yaratmak: Şablonun belirlenmesinden sonra ilk olarak başlık ekranı çıkar. Bu ekranda iki yazı alanı bulunur. Bu yazı alanlarında “Başlık eklemek için tıklatın” “Alt başlık eklemek için tıklatın” yazıları bulunmaktadır. Bu alanlar içerik başlığına ve konuya uygun olarak üzerine tıklatılarak doldurulabilir veya boş bırakılabilir. Boş bırakılan yazı alanı gösterim sırasında görülmeyecektir. İlk slaytta işlemler tamamlandıktan sonra “Ekle” menüsünden yeni slayt seçilir. Ekranı gelen yeni slaytta “Başlık eklemek için tıklayın” “Metin eklemek için tıklayın” yazılarının olduğu iki alan görülür. Bu alanlara başlık ve metin yazılır. Bu slaytlara “Ekle” menüsünde yer alan önceden oluşturulmuş resim, şekil, grafik, çizim gibi görsel öğeler ve ses, video, hareketli görüntüler gibi öğeler eklenebilir. Bu görsel öğelerin yerleri ve boyutları ayarlanabilir. Metin içinde çeşitli düzenlemeler yapılabilir.

Görsel Öğelerin Düzenlenmesi: Powerpoint sunumunda metinler oluşturulurken eksik bırakılan, yer değiştirilmesi veya yeni eklenmesi istenenler “slayt sıralayıcısı” yardımıyla düzenlenebilir. “Düzen” menüsünde yer alan kes ve yapıştır komutları ile istenilen slaytlar farklı bir yere taşınabilir. Silinmek istenen slaytlar “Düzen” menüsündeki slayt sil seçeneğinin yardımı ile silinebilir. Bu şekilde slaytlar üzerinde görsel öğeler düzenlenmiş olur.

Özel Görüntüler Sağlamak: Hazırlanan her slayt kendi içerisinde canlandırılabilir öğelere sahiptir. Resimlere ve yazılara farklı biçimlerde canlandırma efektleri uygulanabilir. B amaçla “Slayt gösterisi” menüsündeki Özel Animasyon komutu ile istenilen efektler seçilebilir. Sıçrama, kayma, yanıp sönme gibi birçok efektten faydalanılabilir. Ancak bu efektlerin her slayt için ayrı ayrı ayarlanması gerektiği unutulmamalıdır. Slaytlarda yer alan resimlerin aralarındaki geçişleri düzenlemek ve zamanlamayı ayarlamak için “Slayt gösterisi” menüsünde yer alan slayt geçişi seçeneği seçilir. Buna göre resimler istenilen zamanda ekranda görülecektir.

Görsel Materyalin Sunumu: Tüm bilgiler yazılıp, ayarlar yapıldıktan sonra, sunumun nasıl olduğunu izlemek için “Slayt Gösterisi” menüsündeki “Gösteriyi Göster” komutu seçilir. Bu komut ile verilmek istenen bilgiler belirlenen sırayla ekrana yansır. Hazırlanan sunum, klavyeden F5tuşuna basılarak veya Powerpoint penceresinin sol alt köşesinde bulunan görünüm düğmelerinden en sağdakine tıklanarak da açılabilir (Güven, 2008: 195-198).

Powerpoint sunumları etkili olması açısından hazırlanma ilkelerine uygun olarak hazırlanmalı ve kullanılmalıdır. Powerpoint sunumlarını oluştururken dikkat edilmesi gereken noktalar şu şekilde sıralanabilir:

- Slaytlarda kullanılan başlıklar kısa, açık, metnin içeriğini yansıtıcı ve kalın yazılmış olmalıdır.
- Metin yoğun olmamalı, aynı sayfada çok sayıda paragrafa yer verilmemelidir.
- Slaytların tümünde yazı türü, boyutu ve renkler açısından anlamlı bir bütünlük oluşturulmalıdır.
- Slaytlarda aşırı şekilde görsel kullanılmamalı, görselle metin arasındaki denge korunmalıdır.

- Zemin ve metinde kullanmak için seçilen renkler gözü yormayan ve rahatlıkla okunabilen renkler olmalıdır (Güven, 2008: 199).
- Slaytlarda “az yazı çok mesaj-içerik” yaklaşımı esas alınmalı, satır araları okumayı kolaylaştıran biçimde ayarlanmalıdır.
- Slaytlarda italik yazılar okumayı güçleştirdiğinden kullanılmamalı, onun yerine koyu fonlu yazılar tercih edilmelidir.
- Slaytlarda karmaşık şekil, şema ve grafikler kısım kısım verilmeli, görsellik adına asıl bilgi mesajları göz ardı edilmemelidir.
- Çok sayıda slayt öğrencilerde bir süre sonra bıkkınlığa ve ilgisizliğe yol açacağından aşırı slayt kullanımından kaçınılmalıdır (Karaağaçlı, 2004: 195-196).

1.6.5.2. Filmler

Filmler birçok araçta kullanılabilen materyallerdir ve bugün hayatımızın vazgeçilmezlerindedir. Filmler içerik olarak; belgesel, tarihsel, kovboy, dram, güldürü, müzikal, serüven filmleri gibi sınıflandırılabilirler. Ancak hangi sınıfta olursa olsun bütün filmlerde, bir ileti vardır. Başka bir deyişle filmlerde her şeyden önce konu belirlenir. Filmin konusu belirlendikten sonra buna uygun olarak filmin yapımı gerçekleştirilir (Güler, 1992: 84).

Filmler öğrenme-öğretme ortamlarında kullanılacak hem görsel, hem de işitsel materyallerdir. Öğrenme-öğretme süreçlerinde özellikle hareket içeren konular için oldukça uygundur. Filmler öğrencilere zengin öğrenme ortamları hazırlar. Yer ve olaylara gerçekmiş hissi verir ve soyut fikirlerin daha kolay anlaşılmasını sağlar (Özden, 1999: 190). Tarih konularını daha basit ve ilginç hale getirir. Öğrencilere geleneksel öğretim anlayışıyla kazandırılması mümkün olmayan pek çok niteliği kazandırabilecek araçlardır. Özellikle çağımız insanının ihtiyaç duyduğu ve üst düzey düşünme becerileri olan sentez, analiz ve değerlendirme becerilerinin filmler aracılığıyla öğrencilere kazandırılması mümkündür. Buna ilaveten öğrenciler filmle, toplum arasındaki çok yönlü ve karmaşık ilişkileri analiz ederek pek çok şey öğrenebilirler (Demircioğlu, 2007: 78).

Bu açılardan bakıldığında filmler öğretimin her aşamasında ve bütün alanlarda rahatlıkla kullanılabilir. Özellikle sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde kullanılabilir. Tarih konularının işlenmesi sırasında filmler ile ders kitabının kuru anlatımından kurtulan öğrenci, bir anda kendini geçmişin içinde bulmaktadır. Tarihi şahsiyetler, filmin geçtiği dönemin olayları, toplumun kültürü hayatı, mimari yapı gibi birçok unsur öğrencinin beyninde daha somut halde şekillenmesine ve bilginin hatırdaki kalıcılığının kolaylaştırılmasını sağlamaktadır.

Ancak sosyal bilgiler öğretmenleri, filmlerin bir kitap veya bir bilimsel makale gibi herhangi bir konuyu savunabileceklerini unutmamalıdır. Bununla birlikte filmlerde duyguların işin içine girmesiyle birlikte filmlerin bir kitaptan veya bilimsel bir makaleden daha etkili olabileceği konusunda bilinçli olmak gereklidir. Bu yüzden tarih konularını içeren her filmin öğrenciye gösterilmesi uygun değildir ve öğretmen filmleri seçerken dikkat etmelidir (Öztaş, 2012: 166). Öğretmen sınıfta dersle ilgili film kullanırken şu noktalara dikkat etmelidir:

- Filmlerin öğrenme-öğretme süreçlerinde bir eğlence aracı olmadığı, sadece bir eğitim aracı olduğu unutulmamalıdır.
- Gösterilecek filmin konusu öğrencilerin anlayabileceği düzeyde olmalıdır.
- Öğretmen filmi önceden izlemiş olmalıdır. İçeriğinden emin olmalı, filmde derse uygun olmayan kısımlar olmamalıdır.
- Film gösterilmeden önce öğrencilere filmin içeriği hakkında bilgi verilmeli, filmi izlerken öğrencilerin dikkat etmesi gereken noktalar belirtilmelidir.
- Film gösterildiği sırada sorulmak üzere öğrencilerin dikkatini toplayacak, düşündürücü sorular hazırlanmalıdır.
- Öğrencilerin filmin konusunu anlayıp anlamadıklarını kontrol etmek amacıyla sorular sorulup, ayrıntılı cevaplar istenmelidir.
- Film izlendikten sonra konu tartışılmalıdır.
- Konunun anlaşmadığı düşünülüyorsa film ikinci kez gösterilmelidir (Şimşek, 2002: 39).

Ayrıca öğrencilere bir ders süresi boyunca yalnızca film izletilmemelidir. Filmin bir amaç değil, tersine hedef davranışları kazandırmak için bir araç olarak kullanıldığı unutulmamalıdır (Sönmez, 1994: 143).

1.6.5.3. Bilgisayar Oyunları

Günümüzde öğrenciler eğlenmek için bilgisayar oyunlarını yüksek oranda kullanmaktadır (Şanlı vd., 2011). Bilgisayar oyunları genellikle eğlence ve zaman öldürme aracı olarak görülürler. Ancak bilgiler oyun ortamında daha iyi, hızlı ve daha anlamlı öğrenildiğinden bu oyunlar doğru olarak kullanılırsa aktif öğrenmeyi, bilgi inşasını, dijital formattaki bilgilere erişim ve bunların etkili kullanımını, birlikte çalışma ve eleştirel düşünme becerilerini destekleyen bir eğitim materyali haline gelebilir. Aynı zamanda bu oyunlar olay, kavram ve bunlarla ilgili olan mekânları somutlaştırdığından gerçek öğrenmeyi destekler. Simülasyon ve keşif oyunları öğrencilere yapılandırmacı anlayışın benimsediği keşif fırsatlarını sunar. Diğer taraftan oyunlar öğrencilerin el-göz koordinasyonunun gelişmesine yardım eder. İlgi çekici olduğundan, konusu olan derslere karşı ilgi, motivasyon ve öğrenme isteğini artırır (Turan, 2012: 216). Bilgisayar oyunları ile yeni bilgiler öğrenilebileceği gibi öğrenilmiş bilgiler de pekiştirilebilir. Bilgisayar oyunlarından bazıları, belli bir konu alanlarına yönelik bilgileri içerirler. Bu tür bilgisayar oyunları, oynandığı zaman hem öğrenciye hoşça vakit geçirme, hem de yeni bilgiler öğretme veya eskilerini pekiştirme imkânı verir (Akpınar, 1999: 81).

Ancak burada düşünülmesi gereken bir nokta vardır. Bu nokta, bilgisayar oyunları belli bir kontrol mekanizmasına sahip olmaması sebebiyle, oyunlarda verilen bilgilerin doğru olmayacağı ihtimalidir. Günümüzde bilgisayar oyunları çok kullanılsa da, bu durum öğrenme-öğretme süreçlerine pek yansımamış ve öğrenme-öğretme süreçlerinde pek kullanılmamıştır (Turan, 2012: 216).

1.6.5.4. Slaytlar

Slaytlar genellikle iki yol izlenerek hazırlanır. Birinci yöntemde, aydınlar kağıda elle yazılan veya çizilenlerin fotokopi ile küçültülerek, elde edilen görüntülü saydamların ölçülerine göre kesilip slayt çerçevelere yerleştirilerek slayt hazırlanır. Bu

yöntem biraz zordur. Ancak öğrencilerin el becerilerinin geliştirilmesi açısından daha eğitici'dir. İkinci yöntemde ise slaytlar, görüntüde yer alması istenilen objelerin fotoğraflarını çekip, slayt görüntüsü elde etmek için gerekli işlemlerden geçirdikten sonra elde edilen filmleri slayt çerçevelerine yerleştirmek suretiyle hazırlanır.

Slaytlarda kaliteli görüntü elde etmek için, her iki hazırlama yönteminde de bazı noktalara dikkat etmek gerekir. Bu noktalardan birisi, görüntünün slayt çerçevesinin objektif önüne düşen boşluktan taşmamasına özen göstermektir. Aksi takdirde görüntünün orijinalliği bozulabilir veya görüntü kaybolabilir. Dikkat edilmesi gereken başka bir nokta, objektif boşluğunun doldurulmasıdır. Objektif boşluğu tam olarak doldurulamadığı takdirde, görüntünün olması gerektiğinden daha küçük görünmesine ve çerçevenin iç kenarlarında hoş olmayan çizgilerin ve boşlukların meydana gelmesine yol açar. Kullanımda kolaylık sağlaması için slaytlara sıra numarası verilmelidir. Numaralar, slayt projektöre yerleştirildikten sonra sağ üst köşeye gelecek biçimde yazılmalıdır (Sarıtış, 2007: 87).

1.6.5.5. Tepegöz Saydamları

Tepegöz saydamları, tepegöz üzerinde kullanılan saydam bir maddedir. Tepegöz saydamlarına asetat, transperant, yansı, saydam gibi farklı isimler de verilmektedir. Saydam üzerine renkli veya siyah beyaz olarak hazırlanabilir, görsel ve yazılı öğretim içeriği nettir ve büyütülerek yansıtılabilir. Tepegöz saydamları ile hem küçük gruplara, hem de büyük gruplara sunum yapılabilir. Tepegöz saydamlarının tercih edilme sebepleri, sözel anlatımın ortaya çıkardığı sınırlılıkları ortadan kaldırmaya yardımcı olması, dikkati çekmesi, hazırlama ve kullanımının kolay olması, kullanım sırasında sunucuya üzerinde değişiklik yapma fırsatı tanınması, önemli noktaların adım adım vurgulanmasına olanak sağlamasıdır (Güven, 2008:190).

Tepegöz saydamları farklı yollarla hazırlanabilir. Bu yollar, elle hazırlamak, fotokopi makinesiyle hazırlamak ve bilgisayar ile hazırlamaktır. Elle hazırlama yapıldığında, hazırlanan metin asetat kalemi aracılığıyla saydam üzerine yazılır. Burada önemli olan asetat için hazırlanmış olan kalemlerin kullanılarak saydamın hazırlanmasıdır. Eğer asetat kalemlerinin dışında farklı kalemler ile hazırlanan saydamlarda yazılar silinebilir, mürekkep dağılabilir. Bu yol asetat hazırlamada oldukça

kolay bir yoldur. Elle hazırlanan saydamlar daha sonra silinerek farklı bir konu için de kullanılabilme imkânına sahiptir. Tepegöz saydamları fotokopi makinesi kullanılarak hazırlanabilir. Bir resim, grafik veya şekil fotokopi makinesi ile saydama geçirilebilir. Fotokopi makineleri aracılığıyla içerik büyütülerek veya küçültülerek saydama geçirilebilir. Ancak, bu durumda saydamların fotokopi makinelerine dayanıklı olmasına dikkat edilmelidir. Elde kullanım için üretilmiş saydamlar yüksek ısı karşısında dayanıklı değildir. Tepegöz saydamları bilgisayar kullanılarak da hazırlanabilir. Bu yol saydamların hazırlanmasında en çok tercih edilen yoldur. Bunu için bilgisayar programları (kelime işlemciler, çizim veya resim programları gibi.) aracılığıyla metin hazırlanır. Daha sonra bu görüntüler yazıcı aracılığıyla saydamlara aktarılabilir veya önce kağıt üzerine yazdırılıp daha sonra fotokopi makineleri aracılığıyla saydamlara aktarılabilir. Saydamların bilgisayarda hazırlanması hazırlanan içeriğin en etkili biçimde oluşturulmasında önemlidir. Önemli noktalar için farklı yazı tipi, biçimi ve rengi kullanılarak ilgi çekici duruma getirilebilir (Güven, 2008: 191).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada izlenen yöntem; Araştırma modeli, Evren ve Örneklem, Verilerin Toplanması ve Verilerin Çözümlemesi alt başlıkları altında açıklanmıştır

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknoloji kullanılmasına yönelik araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu model kullanılarak, ilköğretim 6 ve 7.sınıf sosyal bilgiler dersindeki tarih konularının öğretimi sırasında teknolojik araç kullanılıp kullanılmadığı, hangi araçların kullanıldığı ve hangi amaçlarla kullanıldığı belirlenmek istenmiştir. Bu yolla tarih konularının öğretimi sırasında teknolojik araçların kullanımı var olan ve var olması gereken şekliyle betimlenmeye, kazandırılmak istenen yeterlilikler ile bilimsel tutum ve davranışlar saptanmaya çalışılmıştır.

Veriler; “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımı” konusuna dayanan “Öğretmen Anketi” ve öğretmen anketine eşlenik olarak hazırlanmış “Öğrenci Anketi” yoluyla alınmıştır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın çalışma evrenini 2011-2012 öğretim yılında Kütahya İli’nde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ve Kütahya İli’nde öğrenim gören ilköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. 2011-2012 öğretim yılında Kütahya İli’nde 155 sosyal bilgiler öğretmeni görev yapmıştır. Araştırma için bu öğretmenlerden 127’sine ulaşılmış ve öğretmenler yönüyle araştırmanın örnekleme, 127 ilköğretim sosyal bilgiler öğretmeninden oluşturulmuştur. Örnekleme yer alan öğretmenlerin 63’ü kadın, 64’ü erkektir. Öğretmenlerin 114’ü devlet okulu, 13’ü özel okulda görevlidir. 2011-2012 öğretim yılında Kütahya merkezde bulunan 6. sınıf öğrenci sayısı 3420 ve 7. sınıf öğrenci sayısı 3567’dir. Kütahya merkezde bulunan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden on bir farklı okuldaki 452’sine ulaşılmış olup öğrenciler yönüyle araştırmanın örnekleme 452 6. ve 7. sınıf öğrencisinden oluşturulmuştur. Öğrenci örnekleminin 241’i 6.sınıf, 211’i 7.sınıf öğrencisidir.

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma sorularına cevap verebilmek amacıyla Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi ve Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri Anketi yardımıyla öğretmen ve öğrencilerden veriler toplanmıştır. Anketlerin uygulanması; Mayıs-Haziran 2011 tarihleri arasında Kütahya Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak okul ortamında yapılmıştır. Anketler bizzat araştırmacı tarafından okullara gidilerek uygulanmıştır. Uygulama sırasında anketler konusunda öğretmen ve öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmış ve anketlerin doldurulması için yeterli süre tanınmıştır.

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için şu türde verilerin toplanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bunlar;

1. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma durumlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği,

2. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma durumlarının meslekte bulunma yılına (kıdeme) göre farklılık gösterip göstermediği,

3. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma durumlarının okul türüne (devlet okulu – özel okul) göre farklılık gösterip göstermediği,

4. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma durumlarının hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği,

5. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma

durumlarının öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği,

6. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma durumlarının öğretim teknolojilerinin eğitimin verimini artırdığına inanma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği,

7. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma durumlarının teknolojik araçları kullanma sıklığına göre farklılık gösterip göstermediği,

8. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretimini üstlenen öğretmenlerin, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma durumlarının buldukları okullardaki teknolojik altyapının yeterlilik durumuna göre farklılık gösterip göstermediği,

9. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği,

10. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşlerinin sınıfa göre farklılık gösterip göstermediği,

11. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşlerinin okul türüne (devlet okulu – özel okul) göre farklılık gösterip göstermediği,

12. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşlerinin teknolojik araçların kullanılmasının yararına inanma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği,

13. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşlerinin öğretmenlerinin teknolojik araçları kullanmalarını istemelerine göre farklılık gösterip göstermediği,

14. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşlerinin öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma sıklıklarına göre farklılık gösterip göstermediği,

15. İlköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına yönelik görüşlerinin buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğidir.

2.4. ÖLÇME ARAÇLARININ GELİŞTİRİLMESİ

“Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi” ve “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri Anketi” araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anket hazırlanmadan önce öğretmenler ve öğrenciler ile mülakatlar yapılarak bu kişilerden konuyla ilgili genel bir görüş alınmış, ilköğretim 6 ve 7. sınıf ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları incelenmiş, İlköğretim 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na bakılmış ve öğretimde teknoloji kullanımı ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bu çalışmalar yapıldıktan sonra anket taslak metni oluşturulmuştur.

“Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi” ve “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri Anketi”nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmak için, bu anketler uzman görüşlerinin alınması amacıyla uzmanlara inceletilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda ankette yer alan ifadelerde, farklı kişiler tarafından farklı anlaşılma, amacına uygun ifade edememe, aynı anlamı verme, gereksiz sözcük kullanma gibi bozukluklar tespit edilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ön uygulamaya hazır hale gelen formlar 3 öğretmene ve 3 öğrenciye uygulanmış ve ölçekte yer alan maddelerin anlaşılabilirlik düzeyi değerlendirilmiştir.

“Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi”nde öğretmenlerin tarih

konularının öğretimi sürecinde teknolojik araçları kullanmalarını sorgulayan maddelere yer verilmiştir. Anket 2 bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, öğretmenlerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik olarak 8 maddeye yer verilmiştir. Anketin ikinci bölümü 3 alt ölçekten oluşmuştur. Birinci alt ölçekte; öğretmenlerin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçların kullanılmasını daha yararlı bulduklarını belirlemeye yönelik 16 madde yer almıştır. Bu maddelerdeki görüşler öğretmenlerin hangi teknolojik araçların kullanılmasını daha yararlı bulduklarını belirlemek üzere likert 5'li ölçeği: Tamamen yararlı (5), Yararlı (4), Kısmen (3), Az yararlı (2), Yararsız (1) şeklinde sayısallaştırılmıştır. Anketin ikinci bölümünün ikinci alt ölçeğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik araçları daha çok hangi amaca ulaşmak için kullandıklarını belirlemeye yönelik 44 maddeye yer verilmiştir. Bu ölçek kullanılarak 127 öğretmenden veri toplanmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda Cronbach alpha katsayısı 0.953 bulunmuştur. Bu değer ölçek ile toplanan verilerin güvenilirliğine işaret etmektedir. Bu ölçeğin altı boyutu vardır. Maddelerin bu alt boyutlara dağılımı Tablo 2.1 de verilmiştir.

Tablo 2.1: Tarih Öğretiminde Teknolojik Araçların Hangi Amaçlarla Kullanıldığını Belirlemeyi Amaçlayan Ölçeğin Maddelerinin Alt Boyutlara Dağılımı

Alt boyut	Madde numarası
Öğretimde kalıcılığı arttırmak için kullanım	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 42
Konuları somutlaştırmak için kullanım	9, 10, 11, 17, 19, 20, 21
Dersi zevkli hale getirmek için kullanım	12, 13, 14, 15, 16, 18
Öğretimi daha anlamlı kılmak için kullanım	22, 23, 24, 25, 26, 27, 43, 44
Bilgiye ulaşmak ve yorumlamak için kullanım	28, 29, 30, 31, 32
Öğrencinin dikkatini çekebilmek için kullanım	33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41

Yukarıdaki alt faktörlere göre ikinci alt ölçek için faktör analizi yapılmış, Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliği değeri 0.81 bulunmuş ve Barlett küresellik derecesi anlamlı çıkmıştır. Bu değerler verilerimizin faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermektedir. Yapılan faktör analizinde 7 faktörün toplam varyansın %64'ünü açıkladığı görülmüştür. Tablo 2.2'de verilen bileşen matrisi incelendiğinde 7.

faktörde iki madde olduğu ve bu maddelerin diğer faktörlere de önemli ölçüde yüklendiği görölmüştür. Bu maddeleri incelediğimizde yüklendikleri diğer faktörlere yerleştirilmesinin daha uygun olacağına karar verilmiş ve faktör analizi sonucu ölçeğin 6 alt boyuta sahip olduğu belirlenmiştir (alt boyutlara maddelerin dağılımı için Tablo 2.1'e bakınız).

Tablo 2.2: Tarih Öğretiminde Teknolojik Araçların Hangi Amaçlarla Kullandığını Belirlemeyi Amaçlayan Ölçek İçin Bileşen Matrisi

Madde	Faktörler						
	1	2	3	4	5	6	7
b23	,749						
b22	,746						
b27	,728						
b24	,717						
b26	,668						
b25	,654						
b43	,460						
b44	,415						
b35		,795					
b36		,792					
b37		,780					
b34		,664					
b33		,624					
b38		,608					
b39		,560					
b40		,517					
b2			,741				
b1			,686				
b3			,678				
b4			,645				
b5			,532				
b6			,516				
b7			,479				
b42			,467				
b15				,762			
b14				,751			

b16		,678	
b13		,668	
b18		,580	
b12		,544	
b11			,668
b20			,627
b10			,625
b19			,625
b21			,557
b9			,550
b17			,542
b30			,841
b31			,669
b32			,653
b29			,647
b28			,579
b8		,405	,606
b41	,401		-,508

Anketin ikinci bölümünün üçüncü alt ölçeğinde ise, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları öğretim süreçlerinde nasıl kullandıklarını gösteren 51 madde oluşturulmuştur. Anketin üç ve dördüncü bölümlerindeki sınıflama; Tamamen katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kısmen katılıyorum (3), Katılmıyorum (2), Hiç katılmıyorum (1) şeklinde sayısallaştırılmıştır. 127 kişiden toplanan veri analiz edildiğinde Cronbach alpha katsayısı 0.957 bulunmuştur. Bu, ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliliği için faktör analizi yapılmış Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliği değeri 0.85 bulunmuş ve Barlett küresellik derecesi anlamlı çıkmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermiş ve tamamlanan faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın %61'ini açıklayan 6 alt boyuta sahip olduğu belirlenmiştir. Maddelerin bu alt boyuta dağılımları Tablo 2.3'de verilmiştir. Her

bir maddenin faktörlere yüklenme derecesini gösteren bileşen matrisi ise Tablo 2.4’de verilmiştir.

Tablo 2.3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreçlerinde Kullanımlarına Yönelik Ölçek Maddelerinin Faktörlere Dağılımı

Alt boyut	Madde numarası
Bilgiyi kaydetmek ve saklamak	1, 5, 6, 7, 26, 27, 28, 29, 30
Öğretim sürecinde kullanmak	17, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 51
Öğretim sürecine açıklık getirmek	31, 32, 33, 34, 35, 36, 37
Soru sormak ve cevap almak	2, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Harita okuma becerisi kazandırmak	18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25
Öğrencinin katılımını sağlamak	3, 4, 15, 16, 47, 48

Tablo 2.4: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreçlerinde Kullanımlarına Yönelik Ölçek İçin Bileşen Matrisi

Madde	Faktör					
	1	2	3	4	5	6
c27	,842					
c26	,829					
c28	,827					
c29	,801					
c30	,758					
c6	,604					
c7	,543					
c5	,542					
c1	,440					
c41		,726				
c40		,699				
c43		,665				
c44		,660				
c39		,609				
c50		,599				
c42		,594				
c51		,581				
c38		,575				
c45		,551				
c46		,522				
c17		,454				
c49		,439				
c34			,835			
c33			,820			
c32			,778			

c35	,773	
c31	,768	
c36	,688	
c37	,652	
c11		,706
c9		,689
c10		,643
c8		,633
c12		,619
c14		,567
c13		,536
c2		,349
c23		,657
c22		,653
c24		,613
c21		,595
c20		,588
c25		,583
c19		,558
c18		,452
c47		,677
c48		,646
c15		,601
c4		,580
c3		,566
c16		,430

“Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri Anketi” , öğretmen anketiyle birebir eşleştirilmiş soruların öğrenci seviyesine göre tasarlanmasıyla oluşturulmuştur. Bu amaçla öğretmen ve öğrenci anket maddelerine verilen yanıtların karşılaştırılması

yoluna gidilmiştir. Bu ankette öğrencilerin kendi sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik araçları kullanmalarına ilişkin görüşlerini belirleyen maddelere yer verilmiştir. Öğrenci anketi 2 bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde öğretmen anketinde olduğu gibi çeşitli demografik özellikler ile ilgili 7 madde vardır. Anketin ikinci bölümünde 3 alt ölçeğe yer verilmiştir. Birinci alt ölçekte, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik aracı kullanmalarının yararlı olacağı yönündeki görüşlerini belirlemek üzere 16 maddeye yer verilmiştir. İkinci alt ölçekte, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi teknolojik araçları kullandığı yönündeki görüşlerini belirlemek üzere yine 16 maddeye yer verilmiştir. Anketin bu bölümündeki sorularda sınıflama; Çok kullanıyor, Kullanıyor, Kısmen, Az kullanıyor, Kullanmıyor şeklindedir. İkinci kısmın üçüncü alt ölçeğinde öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik araçları hangi amaçlara ulaşmak için kullandıkları yönündeki görüşlerini belirlemek üzere 37 maddeye yer verilmiştir. Bu soruda sınıflama; Tamamen katılıyorum, Katılıyorum, Kısmen katılıyorum, Katılmıyorum, Hiç katılmıyorum şeklindedir.

Öğrenci anketinin ikinci kısmında yer alan üçüncü alt ölçek için Cronbach alpha katsayısı hesaplanmış ve 0.933 bulunmuştur. Bu değer yüksek güvenilirliğe işaret eden bir değerdir. Ölçek için Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliği değeri 0.93 bulunmuş ve Barlett küresellik derecesi anlamlı çıkmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Yapılan faktör analizinde ölçeğin toplam varyansın %51'ini açıklayan 3 alt boyuta sahip olduğu görülmüştür. Maddelerin bu alt boyutlara dağılımı Tablo 2.5'de ve her bir maddenin faktörlere yüklenme değerlerini gösteren bileşen matrisi Tablo 2.6'da verilmiştir.

Tablo 2.5: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Teknolojik Araçları Hangi Amaçlara Ulaşmak İçin Kullandıkları Yönündeki Görüşleri Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Alt Boyutlara Dağılımı

Alt boyut	Madde numarası
Uzamsal becerileri geliştirme	13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27
Otokontrol sağlama	28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36
Kalıcı öğrenmeyi sağlama	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12

Tablo 2.6: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Teknolojik Araçları Hangi Amaçlara Ulaşmak İçin Kullandıkları Yönündeki Görüşleri Ölçeği İçin Bileşen Matrisi

Madde	Faktör		
	1	2	3
c19	,693		
c21	,684		
c18	,675		
c14	,652		
c23	,642		
c22	,631		
c15	,625		
c17	,624		
c20	,623		
c16	,558		
c24	,542		
c27	,537		
c26	,531		

c13	,487	
c25	,480	
c35	,840	
c34	,826	
c32	,810	
c36	,808	
c33	,784	
c31	,754	
c30	,708	
c28	,613	
c29	,576	
c3		,695
c6		,693
c2		,677
c5		,670
c4		,666
c1		,651
c10		,633
c8		,627
c7		,574
c9		,525
c11		,442
c12		,410

Yukarıda verilen bilgiler ışığında kullandığımız ölçeğin geçerli ve güvenilir veriler toplamamamıza olanak sağladığını söyleyebiliriz.

2.5. VERİLERİN ANALİZİ

“Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi” ve “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri Anketi”ne verilen cevaplar, 5’li (likert) sınıflama ölçeğine göre sayısal verilere dönüştürülmüştür. Uygulanan anketlerdeki maddelerin, madde kalan (itemremainder), madde toplam (item-total) ve test - tekrar test (test re-test) analizleri sonrasında kalan maddelere faktör analizi yapılmış ve varimax rotasyon uygulanmıştır. Anketin kararlılığı 3 hafta arayla yapılan test tekrar testi ile saptanmıştır. İki uygulama arasındaki ilişki, her madde ve anketin tümü için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır. Maddelerin kararlılığını belirlemede anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir. Araştırmada anketi oluşturan maddelerin belirlenmesinde göz önünde bulundurulmuş ölçütler; madde kalan ve madde toplam korelasyon kat sayılarının 0,20 nin üstünde olması, test tekrar test güvenilirliği için hesaplanan korelasyon katsayısının en az 0,05 düzeyinde anlamlı olması, faktör analizinde faktör yükünün 0,30 ve daha büyük olarak faktör altında yer almasıdır. Anketin tümü ve varimax rotasyon sonucu belirlenen her bir faktör için iç tutarlılık katsayıları Cronbach alfa formülüyle hesaplanmıştır.

Toplanan veriler, büyük ölçüde, t testi, tek yönlü varyans analizi, frekans ve yüzde puanlamaları ve standart sapma ve ortalama hesaplamalarıyla çözümlenmiştir. Varyans analizinin anlamlı çıktığı durumlarda, anlamlı farklılık gösteren ortamları belirlemek amacıyla LSD (Least Significant Difference) tekniği, grup ortamlarının karşılaştırılmasında Scheffe tekniği, varyansların homojen bulunmadığı durumlarda Dunnet C tekniği ve bağımsız t-testi uygulanmıştır. Yapılan anlamlılık testlerinde 0,05-0,01 hata düzeyi esas alınmış ve çizelgelerde gösterilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

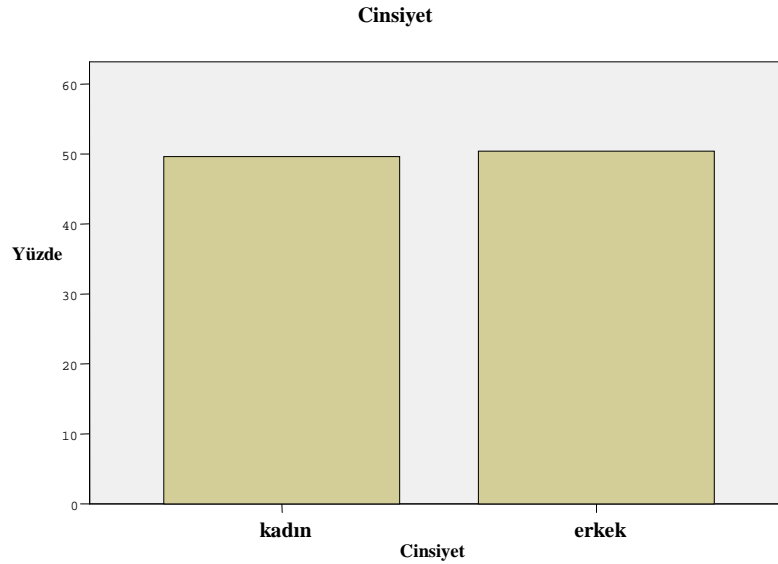
3.1. BETİMSSEL İSTATİSTİK BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılanların bağımsız değişkenlere göre frekans dağılımı ile analizi ve anket sorularının söz konusu bağımsız değişkenler itibariyle oluşturulan gruplara göre dağılımı betimsel istatistik bulguları çerçevesinde incelenmektedir.

Tablo 3.1: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Kadın	63	49,6
Erkek	64	50,4
Toplam	127	100,0

Grafik 3.1: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

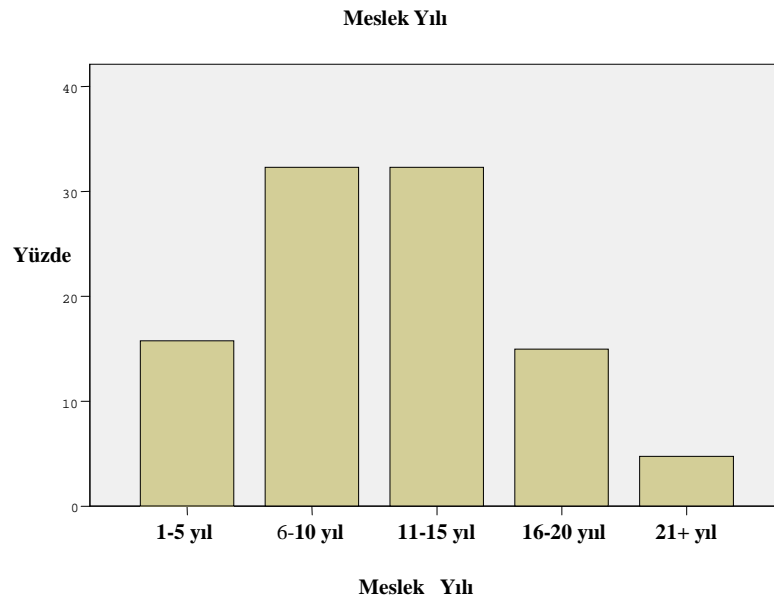

Araştırmaya katılanların bağımsız değişkenlere ilişkin betimsel istatistikleri frekans dağılımı ile analiz edilmiştir. Frekans analizinin araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımlarını belirleyen sonuçlarına göre; ankete katılanların %50,4'ü (64 kişi) erkek, % 49,6'sı (63 kişi) bayan öğretmenlerden oluşmaktadır. Ankete katılan öğretmenlerin oranının cinsiyet açısından birbirine yakın olduğu gözlenmektedir.

Tablo 3.2: Öğretmenlerin Meslekte Çalışma Yıllarına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
1-5 yıl	20	15,7
6-10 yıl	41	32,3
11-15 yıl	41	32,3
16-20 yıl	19	15,0
21+ yıl	6	4,7
Toplam	127	100,0

Grafik 3.2: Öğretmenlerin Meslekte Çalışma Yıllarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

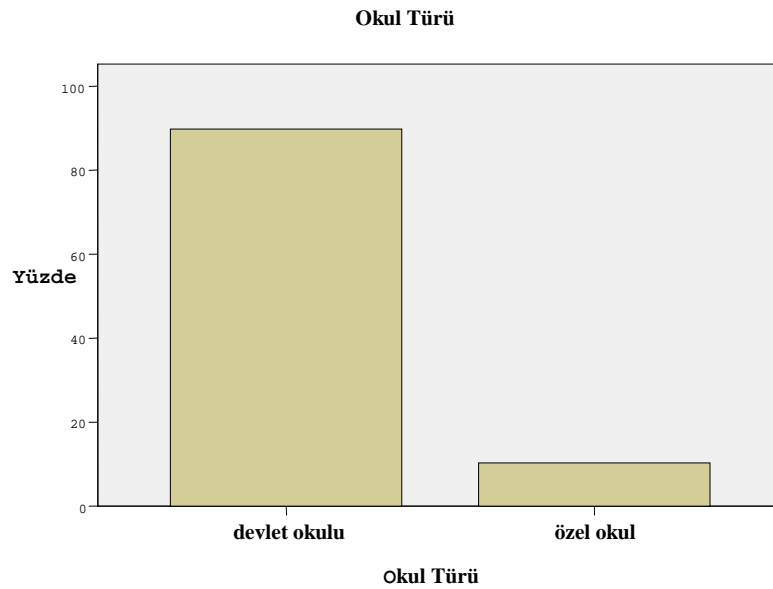

Anketten elde edilen verilerin frekans analizi sonucunda, araştırmaya katılan öğretmenlerin meslekte çalışma yıllarına göre dağılımlarını belirleyen analiz sonuçlarında; öğretmenlerin % 15,7'si (20 kişi) 1-5 yıllık, % 32,3'ü (41 kişi) 6-10 yıllık, % 32,3'ü (41) 11-15 yıllık, % 15,0'ı (19 kişi) 16-20 yıllık, % 4,7'si (6) 21 yıl ve üstü öğretmenlerden oluştuğı ortaya çıkmaktadır. Araştırmanın büyük oranda 6-15 yıllık mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden (% 64,6) oluştuğı görülmektedir.

Tablo 3.3: Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

	Frekans	Yüzde
Devlet okulu	114	89,8
Özel okul	13	10,2
Toplam	127	100,0

Grafik 3.3: Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

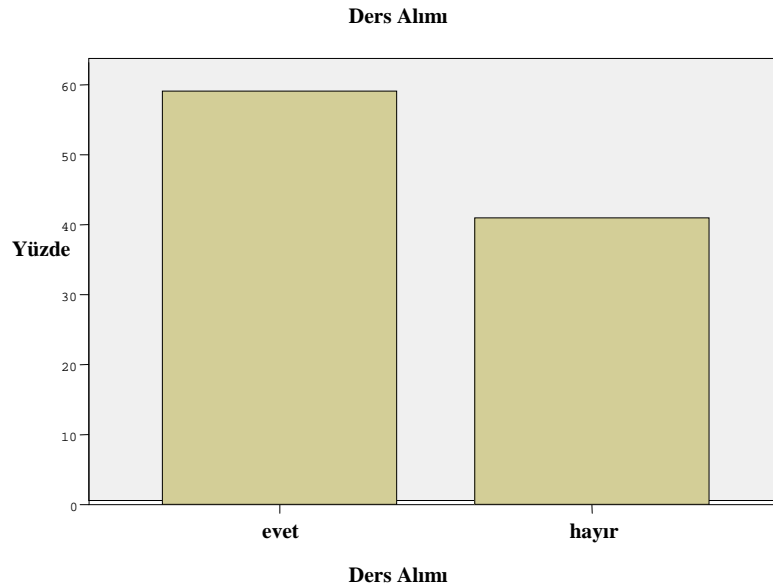
Okul türü değişkenine göre; ankete katılan öğretmenlerin % 89,8'i (114 kişi) devlet okullarında, % 10,2'si (13 kişi) özel okullarda çalışmaktadır. Devlet okullarında

görev yapan öğretmen oranı özel okullarda görev yapan öğretmenlere oranla neredeyse on kat daha fazladır. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sayıca az olması çalışma evrenindeki özel okul sayısı azlığından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.4: Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Durumlarına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Evet	75	59,1
Hayır	52	40,9
Toplam	127	100,0

Grafik 3.4: Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Durumlarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

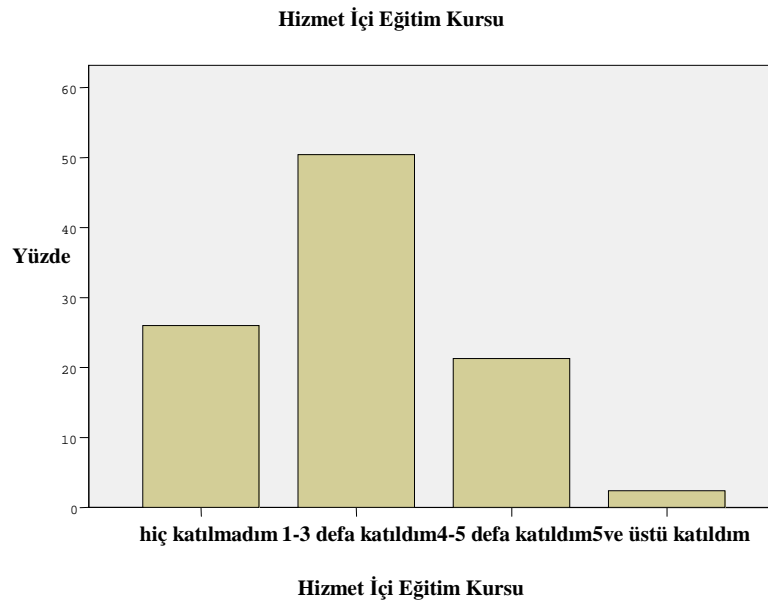
Hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma değişkenine göre elde edilen frekans analizi sonucunda; öğretmenlerin % 59,1'inin (75

kişi) hizmet öncesinde öğretim teknolojileriyle ilgili ders aldığı, % 40,9'unun (52 kişi) öğretim teknolojileriyle ilgili ders almadığı görülmektedir. Hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma değişkeni evet ve hayır olmak üzere iki gruba ayrılmakta ve hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alanların daha yüksek oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 3.5: Öğretmenlerin Meslek Hayatları Boyunca Öğretim Teknolojileriyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılma Durumlarına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Hiç katılmadım	33	26,0
1-3 defa katıldım	64	50,4
4-5 defa katıldım	27	21,3
5 ve üstü katıldım	3	2,4
Toplam	127	100,0

Grafik 3.5: Öğretmenlerin Meslek Hayatları Boyunca Öğretim Teknolojileriyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılma Durumlarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

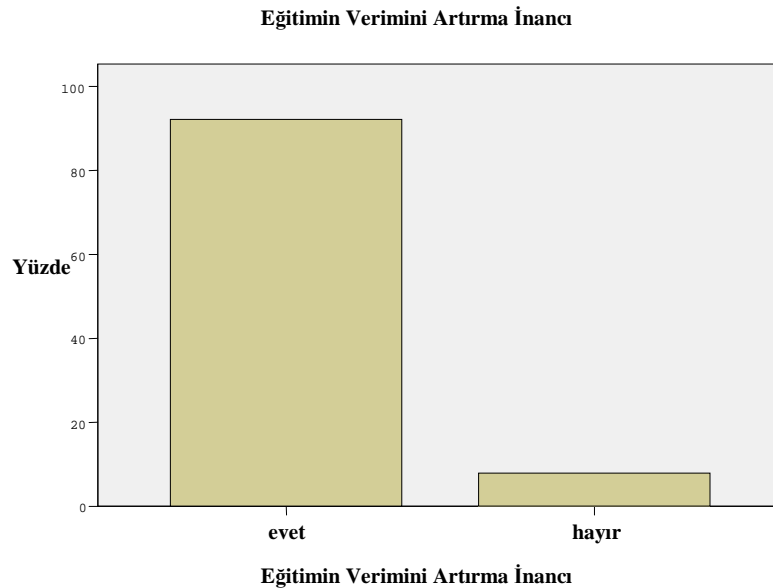

Frekans analizi sonuçlarında öğretmenlerin meslek hayatları boyunca öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılma değişkenine göre; ankete katılanların % 26,0'ı (33 kişi) hiç hizmet içi eğitim kursuna katılmayan, % 50,4'ü (64 kişi) 1-3 defa katılan, %21,3'ü (27 kişi) 4-5 defa katılan, % 2,4'ü (3 kişi) 5 ve üstü defa katılan öğretmenlerden oluştuğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin % 26'sının yani ¼'ünün öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitime hiç katılmadığı görülmüştür.

Tablo 3.6: Öğretmenlerin Öğretim Teknolojilerinin Eğitimin Verimini Artırdığına Duydukları İnanca Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Evet	117	92,1
Hayır	10	7,9
Toplam	127	100,0

Grafik 3.6: Öğretmenlerin Öğretim Teknolojilerinin Eğitimin Verimini Artırdığına Duydukları İnanca Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

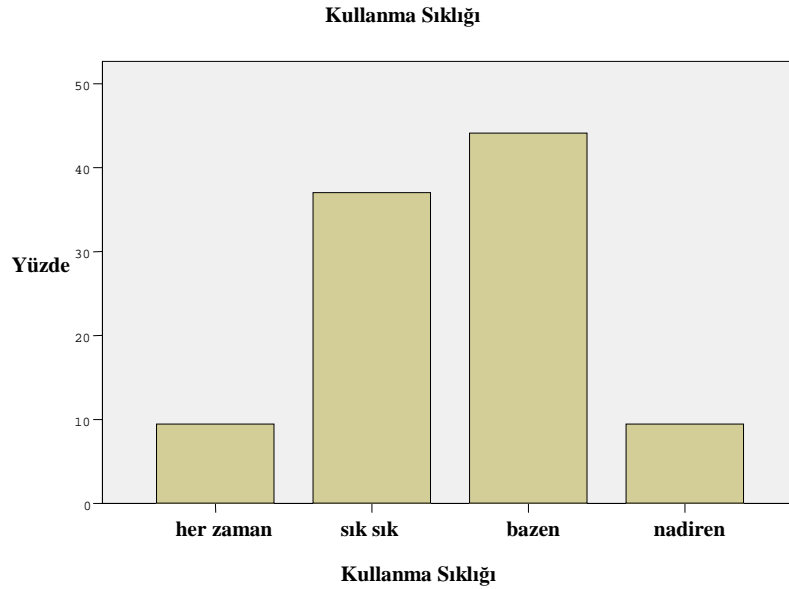

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim teknolojilerinin eğitimin verimini artırdığına duydukları inanç değişkenine göre gruplamaları evet ve hayır şeklindedir. Katılımcıların % 92,1'inin (117 kişi) öğretim teknolojilerinin eğitimde verimi artırdığına inanan, % 7,9'unun (10 kişi) öğretim teknolojilerinin eğitimde verimi artırdığına inanmayan öğretmenlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. % 92'lik büyük bir grubun verimi artırdığını düşünmesi, öğretmenlerin derslerde teknolojik araçların kullanılmasına olumlu baktığını göstermektedir.

Tablo 3.7: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Her zaman	12	9,4
Sık sık	47	37,0
Bazen	56	44,1
Nadiren	12	9,4
Toplam	127	100,0

Grafik 3.7: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

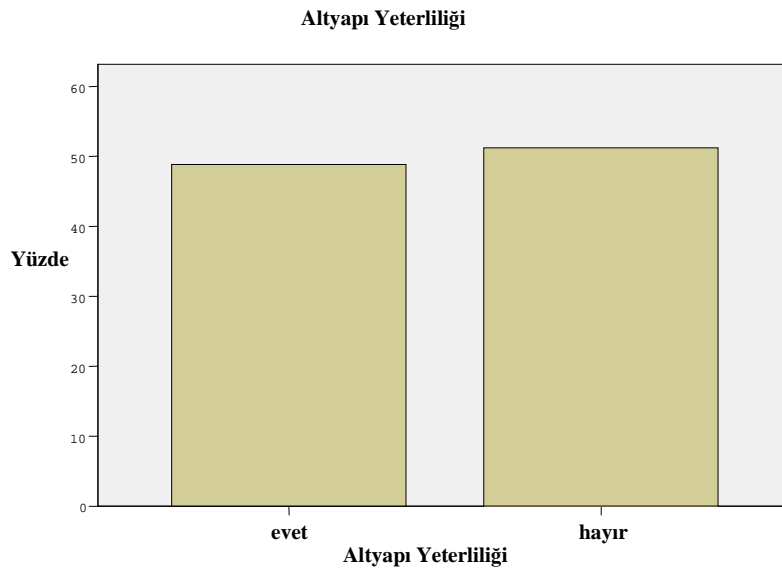

Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma sıklığı değişkenine göre elde edilen analiz sonuçları; ankete katılanların % 9,4'ünün (12 kişi) teknolojik araçları her zaman kullanan, % 37,0'ının (47 kişi) sık sık kullanan, % 44,1'inin (56 kişi) bazen kullanan, % 9,4'ünün (12 kişi) nadiren kullanan öğretmenler olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin neredeyse yarısı tarih konularının öğretimi sürecinde teknolojik araçları “bazen” kullanmaktadır. Bunun nedeni ya okullarda teknolojik araçların yetersiz olması ya da öğretmenlerin teknolojik araçların nasıl kullanılacağını bilmemeleri olabilir.

Tablo 3.8: Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Evet	62	48,8
Hayır	65	51,2
Toplam	127	100,0

Grafik 3.8: Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

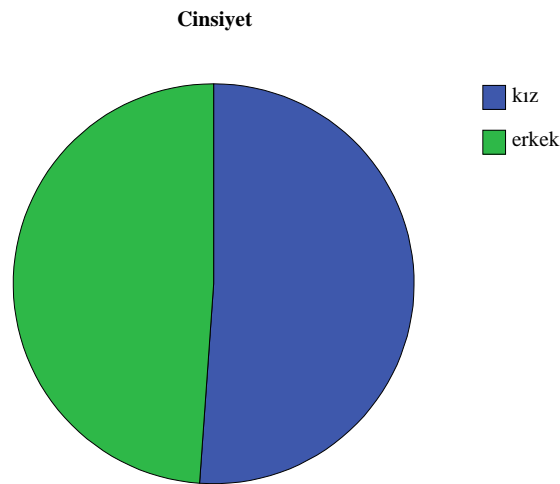
Öğretmenlerin buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma değişkenine göre elde edilen verilerin frekans analizi sonuçlarından ankete katılanların % 48,8'inin (62 kişi) okulundaki teknolojik altyapıyı yeterli bulan, % 51,2'sinin (65 kişi) okulundaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayanlardan oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Buradan öğretmenlerin yarısından daha azının teknolojik altyapıyı yeterli bulduğu, yarısından daha fazlasının da yeterli bulmadığı görülmektedir. Bunlardan özel

okullarda bulunan öğretmenlerden; 10 kişi (%77'si) teknolojik altyapıyı yeterli bulmakta, 3 kişi (%23'ü) teknolojik altyapıyı yeterli bulmamaktadır. Devlet okullarında bulunan öğretmenlerden de; 52 kişi (% 45'i) altyapıyı yeterli bulmakta, 62 kişi (% 55'i) teknolojik altyapıyı yeterli bulmamaktadır. Okul türüne göre bakıldığında özel okullarda bulunan öğretmenlerin dörtte üçü, devlet okullarında bulunan öğretmenlerin yarıdan daha azı teknolojik altyapıyı yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır. Burada elde edilen sonuç, özel okullarda altyapının daha yeterli olması ile paralel çıkmıştır.

Tablo 3.9: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Kız	231	51,1
Erkek	221	48,9
Toplam	452	100,0

Grafik 3.9: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

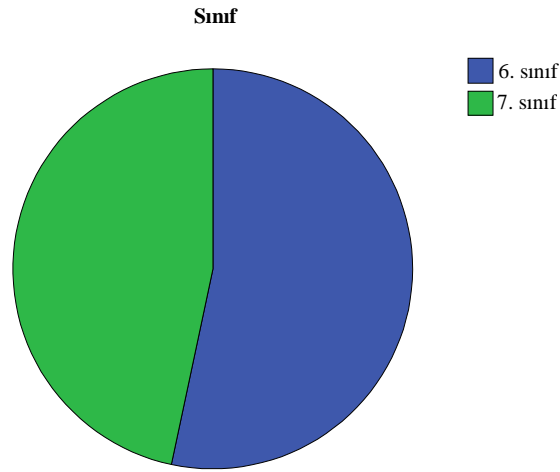
Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre elde edilen verilerin frekans analizi sonuçları, ankete katılan öğrencilerin %51,1'inin kız (231 kişi), % 48,

9'unun (221 kişi) erkek öğrencilerden oluştuğunu göstermektedir. Ankete katılan erkek ve kız öğrencilerin sayısı olarak birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 3.10: Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
6.sınıf	241	53,3
7.sınıf	211	46,7
Toplam	452	100,0

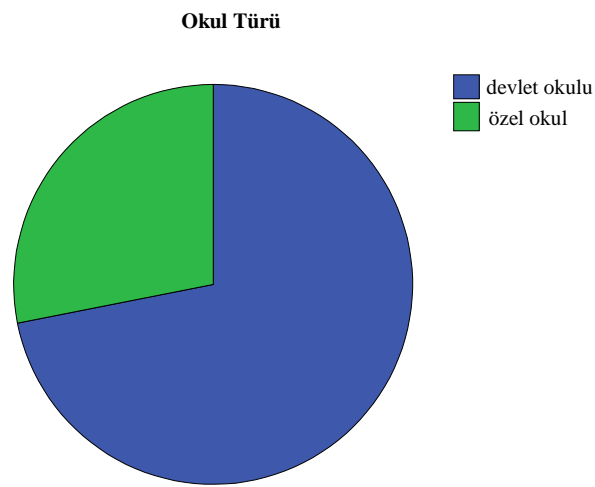
Grafik 3.10: Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre dağılımlarını belirleyen frekans analizi sonuçlarına göre; ankete katılan öğrencilerin %53,3'ü (241 kişi) 6. sınıf, % 46,7'si (211 kişi) 7.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Yine burada da ankete katılan öğrencilerin yakın oranlara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3.11: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Devlet okulu	325	71,9
Özel okul	127	28,1
Toplam	452	100,0

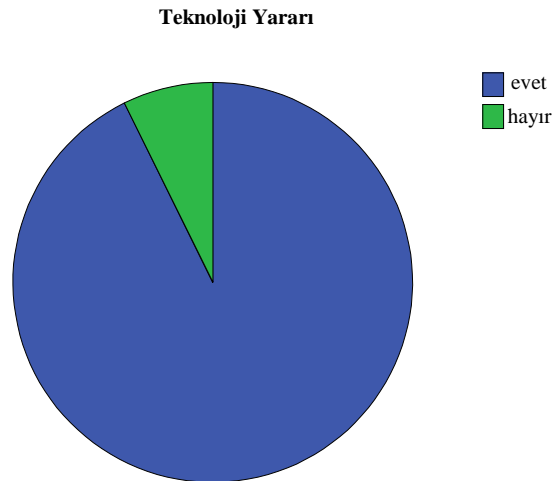
Grafik 3.11: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

Frekans analizi sonuçlarında araştırmaya katılan öğrencilerin okul türü değişkenine göre; ankete katılanların %71,9'u (325 kişi) devlet okulu, % 28,1'i (127 kişi) özel okul öğrencilerinden oluşmaktadır. Özel okul öğrencileri ankete katılan öğrencilerin yaklaşık % 30'u kadardır. Bu öğrencilerin sayıca az olması çalışma evrenindeki özel okul sayısının azlığından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.12: Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçları Yararlı Bulmalarına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Evet	419	92,7
Hayır	33	7,3
Toplam	452	100,0

Grafik 3.12: Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçları Yararlı Bulmalarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

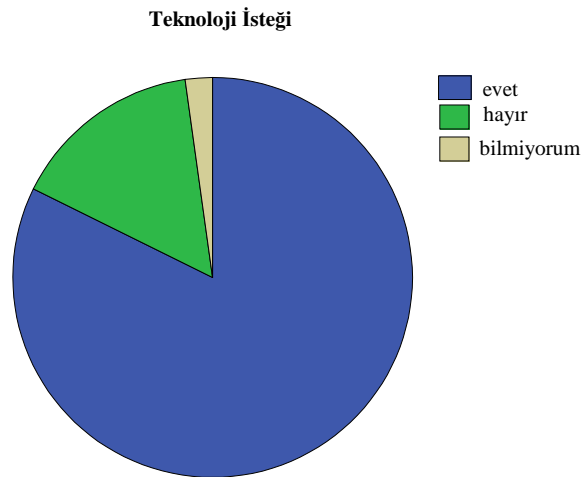

Araştırmaya katılan öğrencilerin teknolojik araçları yararlı bulma değişkenine göre; öğrencilerin %92,7'si (419 kişi) teknolojik araçları yararlı bulan, % 7,3'ü (33 kişi) teknolojik araçları yararlı bulmayanlardan oluşmaktadır. Burada öğrencilerin çok büyük olan kısmının tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların kullanılmasını yararlı bulduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin sadece % 7'lik kısmı yararlı bulmamaktadır.

Tablo 3.13: Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Evet	372	82,3
Bilmiyorum	70	15,5
Hayır	10	2,2
Toplam	452	100,0

Grafik 3.13: Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

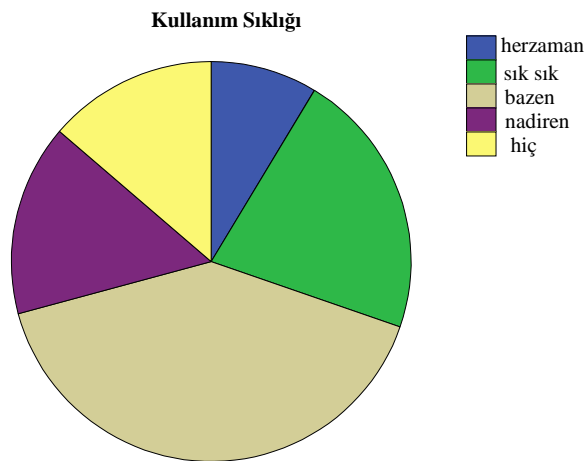
Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeleri değişkenine göre dağılımlarını belirleyen frekans analizi sonuçları; katılımcıların %82,3'ünün (372 kişi) teknolojik araçların kullanılmasını isteyen, % 15,5'inin (70 kişi) bu konuda bir fikre sahip olmayan, % 2,2'sinin (10 kişi) teknolojik araçların kullanılmasını istemeyen öğrencilerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin sadece %2'si teknolojik

araçların kullanılmasını istememektedir. Geriye kalan büyük kısmı ise kullanılmasını istemektedir. Bu da öğrencilerin teknolojik araçları kullanmaya olan yatkınlığını göstermektedir.

Tablo 3.14: Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklıklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Her zaman	39	8,6
Sık sık	98	21,7
Bazen	183	40,5
Nadiren	70	15,5
Hiç	62	13,7
Toplam	452	100,0

Grafik 3.14: Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklıklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

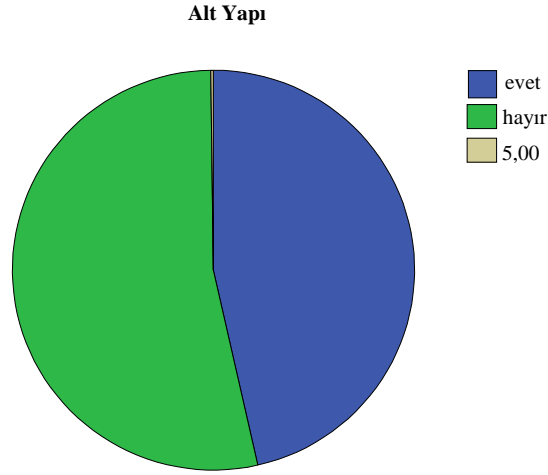

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklıkları değişkenine göre; ankete katılanların %8,6'sı (39 kişi) öğretmenleri tarafından teknolojik araçların her zaman kullanıldığı, % 21,7'si (98 kişi) öğretmenleri tarafından teknolojik araçların sık sık kullanıldığı, % 40,5'i (183 kişi) öğretmenleri tarafından teknolojik araçların bazen kullanıldığı, % 15,5'i (70 kişi) öğretmenleri tarafından teknolojik araçların nadiren kullanıldığı, % 13,7'si (62 kişi) öğretmenleri tarafından teknolojik araçların hiç kullanılmadığı öğrencilerden oluşmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik araçları kullanma sıklığına ilişkin yapılan grupta, teknolojik araçları bazen kullanan öğretmenlerin % 40,5 ile en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Öğrenci görüşleri doğrultusunda öğretmenlerin önemli kısmı tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları bazen kullanmaktadır. Bu sonuç öğretmen anketinden elde edilen sonuçla örtüşmektedir.

Tablo 3.15: Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde
Evet	210	46,5
Hayır	242	53,5
Toplam	452	100,0

Grafik 3.15: Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımlarını Gösteren Grafik

Araştırmaya katılan öğrencilerin buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmalarına göre dağılımlarını belirleyen frekans analizi sonuçlarına göre; ankete katılanların % 46,5'i (210 kişi) okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulan, % 53,5'i (242 kişi) okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin altyapı yeterliliğine ilişkin görüşleri oran olarak birbirine yakındır. Bunlardan devlet okullarında bulunan öğrencilerin % 46'sı (150 öğrenci) teknolojik altyapıyı yeterli bulmakta, % 53'ü (175) yeterli bulmamaktadır. Özel okullarda bulunan öğrencilerin % 47'si (60 kişi) teknolojik altyapıyı yeterli bulmakta, % 52'si (67 kişi) yeterli bulmamaktadır. Burada sonuç özel okullar için öğretmen görüşleriyle aynı oranı verecek şekilde çıkmamıştır. Öğretmenlerin buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma değişkenine göre elde edilen verilerinde özel okullarda bulunan öğretmenlerin dörtte üçünün (%77'sinin) teknolojik altyapıyı yeterli bulduğu göz önüne alındığında, özel okullarda bulunan öğretmenlerin okullarında mevcut olan teknolojik araçları kullanmadıkları ortaya çıkmaktadır.

3.2. YAPILAN ANALİZLER BAĞLAMINDA ANLAMLI FARKLAR BULUNAN MADDELER

3.2.1. Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin t-test analizi sonucunda öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı ($P < 0,05$) bir fark bulunamamıştır.

3.2.2. Öğretmenlerin Meslekte Buldukları Yıla Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin Varyans analizi sonucunda öğretmenlerin meslekte buldukları yıla göre elde edilen bulgular ($p < 0,05$) Tablo 3.16'da gösterilmiştir:

Tablo 3.16: Öğretmenlerin Meslekte Buldukları Yıl Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanarak Ulaşmak İstedikleri Amaca İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler		Kar. Top.	Sd	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe -LSD)
b25	Öğretimde devamlılığı sağlamak için	Gruplar arası	11,16	4	2,79	3,00	0,02*	16-20>11-15
		Grup içi	113,30	122	0,93			16-20>6-10
		Toplam	124,46	126				
b26	Sınıfla rahat iletişim kurabilmek için	Gruplar arası	13,96	4	3,49	3,52	0,00**	16-20>11-15
		Grup içi	120,95	122	0,99			16-20>6-10
		Toplam	134,91	126				1-5>11-15
M.No	Maddeler	Hizmet Yılı	N	X	S	Lev. İst.	Sd.	Lev.Sig.
b25	Öğretimde devamlılığı sağlamak için	1-5 yıl	20	4,05	1,00	0,78	4,12	0,54
		6-10 yıl	41	3,78	0,96			
		11-15 yıl	41	3,61	1,05			
		16-20 yıl	19	4,47	0,70			
		21+ yıl	6	4,17	0,98			
		Toplam	127	3,89	0,99			
b26	Sınıfla rahat iletişim kurabilmek için	1-5 yıl	20	4,10	0,79	2,08	4,12	0,09
		6-10 yıl	41	3,68	0,99			
		11-15 yıl	41	3,39	1,16			
		16-20 yıl	19	4,26	0,87			
		21+ yıl	6	4,17	0,75			
		Toplam	127	3,76	1,03			

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğretmen anketinin b25 ve b26. maddelerinde, öğretmenlerin meslekte buldukları yıl değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih

konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma amaçları konusundaki görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

b25. maddede, öğretmenlerin meslekte buldukları yıl değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları kullanma amaçlarına ilişkin görüşlerindeki fark 16-20 yıllık öğretmenler ($F=3,00$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre; teknolojik araçları 16-20 yıllık öğretmenler, 6-10 ve 11-15 yıllık öğretmenlere göre öğretimde devamlılığı sağlamak amacıyla tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanmaktadır.

b26. maddede, öğretmenlerin meslekte buldukları yıl değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları kullanma amaçlarına ilişkin görüşlerindeki fark 16-20 yıllık öğretmenler ve 1-5 yıllık öğretmenler ($F=3,52$, $p=0,00$) lehinedir. Buna göre; 16-20 yıllık öğretmenler, 6-10 ve 11-15 yıllık öğretmenlere göre ve 1-5 yıllık öğretmenler 11-15 yıllık öğretmenlere göre teknolojik araçları sınıfla rahat iletişim kurabilmek için tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanmaktadır.

b25 ve b26. maddelerin her ikisinde de fark 16-20 yıllık öğretmenler lehine çıkmıştır. Bu sonuçlardan öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça, teknolojiyi kıdemle birleştirdikleri ve eğitimle bütünleştirdikleri anlaşılmaktadır.

16- 20 yıllık öğretmenler öğretmenlik mesleğinde tecrübe kazanmış kimselerdir. Bu gruptaki öğretmenler genellikle dersin işlenmesi esnasında tarih konuları ile ilgili olarak Vitamin, Morpa Kampüs gibi eğitim portalı olarak bilinen internet sitelerini kullanmaktadır. Bu gibi eğitim portallarında, öğretmenin olmadığı zaman ve yerlerde öğrencilerin konuyu anlayabileceği şekilde tarih konularının anlatımı yapılmaktadır. Bu yüzden öğretmenlerin bir kısmı, öğrencilerinin bu tür internet sitelerinden değişik zamanlarda ders çalışmasını istemekte, böylece okuldan sonra evde de öğretimin devam etmesi sağlanmaktadır. Diğer yandan derste işlenen tarih konusunun evde tekrar edilmesini ve pekiştirilmesini sağlamak amacıyla bilgisayarda öğretmen tarafından oluşturulan veya internet yoluyla çeşitli eğitim sitelerinden bilgisayara indirilen tarih testlerinin yazıcı aracılığıyla çıktısı alınmakta, çıktılar fotokopi makinesinde çoğaltılarak öğrencilere dağıtmakta ve internet sitelerinden araştırma ödevleri verilmektedir. Bu şekilde öğretim sürecine evde devam edilmektedir.

Aslında 1-5 ve 6-10 yıllık öğretmenler daha genç, teknolojik araçlarla daha iç içe ve öğretim ortamlarında teknoloji kullanmaya daha yatkın olması gereken gruplardır, ancak bu gruplarda var olan teknolojik araç kullanma yatkınlığının aynı oranda öğretim yaşantılarına yansıtılmadığı görülmektedir. Bu durumun sebepleri olarak, öğretmenlik mesleğinde çok eski olmamaları, tarih konularının öğrencilere nasıl öğretileceği konusunda yeni tecrübe kazanıyor olmaları ve tarihi bilgilerin öğrenciye verilmesi sırasında hangi teknolojik araçların kullanılmasının daha yararlı olacağı konusunda yeterince deneyime sahip olmamaları düşünülebilir.

Daha kıdemli öğretmenler, öğrenci ile iletişim kurma konusunda daha tecrübelidir ve iletişim sürecini daha iyi yönetebilmektedir. Anketten elde edilen sonuç, bu öğretmenlerin öğrencilerle iletişim kurma konusunda teknolojik araçları iletişim sürecine dâhil etmenin öğretime getireceği faydaları daha fazla fark ettiklerini ve teknolojik araçları sınıfla rahat iletişim kurmak amacıyla daha çok kullandıklarını göstermektedir.

3.2.3. Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin t-test analizi sonucunda öğretmenlerin okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı ($P < 0,05$) bulunan farklar Tablo 3.17 ve Tablo 3.18'deki şekildedir:

Tablo 3.17: Öğretmenlerin Okul Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanarak Ulaşmak İstedikleri Amaca İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler	Okul Türü	N	X	S	T	P
b21	Gerçek hayatı yansıtmak için	Devlet okulu	114	3,854,53	1,030,52	2,34	0,02*
		Özel okul	13				
b25	Öğretimde devamlılığı sağlamak için	Devlet okulu	114	3,824,46	1,010,51	2,22	0,02*
		Özel okul	13				
b40	Güncelleştirilebilir ve geliştirilebilir olduğu için	Devlet okul	114	4,054,69	0,970,63	2,32	0,02*
		Özel okul	13				

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğretmenlerin b21, b25 ve b40. anket maddelerindeki görüşlerinde, okul türü değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları daha çok hangi amaca ulaşmak için kullandıklarına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

b21. maddede, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları hangi amaca ulaşmak için kullandıklarına ilişkin görüşlerinde, özel okullarda bulunan öğretmenler ($x=4,53$, $s=0,52$) lehine anlamlı farka rastlanmıştır. Buna göre, özel okullarda bulunan öğretmenler teknolojik araçları, gerçek hayatı yansıtmak amacı ile daha çok kullanmaktadır.

b25. maddede, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları daha çok hangi amaca ulaşmak için kullandıklarına ilişkin görüşlerinde özel okullarda bulunan öğretmenler lehine ($x=4,46$, $s=0,51$) anlamlı farka rastlanmıştır. Buna göre, özel okullarda bulunan öğretmenler teknolojik araçları, öğretimde devamlılığı sağlamak amacı ile daha çok kullanmaktadır.

b40. maddede, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları daha çok hangi amaca ulaşmak için kullandıklarına ilişkin görüşlerinde, özel okullarda bulunan öğretmenler lehine ($x=4,69$, $s=0,63$) anlamlı farka rastlanmıştır. Buna göre, özel okullarda bulunan öğretmenler

teknolojik araçları, öğretim teknolojileri güncelleştirilebilir ve geliştirilebilir olduğu için daha çok kullanılmaktadır.

Bu bölümde elde edilen anlamlı farklardan, özel okul öğretmenlerinin teknolojik araçları sosyal bilgiler dersinin öğrencileri gerçek hayata hazırlamak işlevine uygun şekilde kullandığını ve öğrencileri yaşam boyu öğrenmelerin içinde daha çok algıladıklarını göstermektedir. Özel okullarda öğrenciye verilen eğitim belli ücretler karşılığında yapılmaktadır. Bu durumun sonucu olarak, öğretim ortamlarını zenginleştireceği düşünülen bilgisayar, yazıcı, projeksiyon, fotokopi makinesi, akıllı tahta gibi teknolojik araçlar devlet okullarına nazaran özel okullarda daha fazla bulunmakta ve kullanılmaktadır. Özel okullarda bulunan teknolojik araçlar öğretim sırasında kullanıldığı gibi, öğrencilere ödev verilerek öğretim faaliyetlerini farklı zaman ve mekânlarda devam ettirmek için de kullanılmaktadır. Özel okullara çocuklarını gönderen aileler belli bir ekonomik seviyeye sahip olduğundan teknolojik araçların bir kısmını evlerinde bulundurmaktadır. Yani özel okul öğrencileri teknolojiye hem evde, hem de okulda daha rahat ulaşabilmekte ve kullanabilmektedir. Bu durumda öğretmenler, öğretim sürecini okul dışında da devam ettirebilmek için teknolojik araçların işin içinde olduğu ödevler verme konusunda daha rahat davranmakta ve teknolojik araçlarla öğretimin sürekliliği sağlanmaktadır.

Bilim ve teknoloji sürekli gelişmektedir. Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle öğretim ortamlarında kullanılacak daha gelişmiş araçlar ortaya çıkmakta ve kullanılmaktadır. Bazen de mevcut araçlar bu gelişmelere adapte edilerek kullanılmaktadır. Bu durumdan dolayı öğretimde kullanılan teknolojik araçların ya değiştirilmesi veya modernize edilmesi gerekmektedir. Her ikisi de maddi yönden okullara ve ailelere ek giderler çıkarmaktadır. Bu durum karşısında özel okullar ve bu okullara çocuklarını gönderen aileler, devlet okullarına nazaran bu giderleri daha rahat karşılama imkânına sahiptir. Yeni teknolojik gelişmelerin öğretim sürecine dâhil edilmesi konusunda, devlet okulları öğretmenlerine göre daha az sorunla karşılaşan özel okul öğretmenleri, güncelleştirilebildiği ve geliştirilebildiği için teknolojik araçları daha rahat kullanabilmektedir.

Tablo 3.18: Öğretmenlerin Okul Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreci İçinde Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

M.No	Maddeler	Okul Türü	N	X	S	T	P
c1	Ders notlarını internetten yayınlayarak öğrencilerin derse ön hazırlıklı gelmesini sağladım.	Devlet okulu	114	3,87	1,21	2,32	0,02*
		Özel okul	13	3,08	0,64		
c6	Ders esnasında tablet bilgisayarlar kullanarak, öğrencilerin harita, resim gibi görseller üzerine not almalarını sağladım.	Devlet okulu	114	3,80	1,20	2,76	0,0**
		Özel okul	13	2,85	0,99		
c10	Elektronik kitap kullanarak aynı konuyu farklı kitaplardan ve farklı bakış açılarıyla göstererek eleştirel öğrenmeyi sağlamaya çalıştım.	Devlet okulu	114	3,62	1,29	2,06	0,04*
		Özel okul	13	2,85	1,21		
c14	Hatırlamaları sağlamak için konunun özetini bilboardlarda (elektronik panolarda) verdim.	Devlet okulu	114	3,68	1,16	2,22	0,02*
		Özel okul	13	2,92	1,25		

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğretmen anketinin c1, c6, c10 ve c.14. maddelerinde, öğretmenlerin okul türü değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde, teknolojik araçları öğretim süreci içinde kullanma şekline ilişkin görüşlerinde anlamlı farklar bulunmuştur.

c1. maddede, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları öğretim süreci içinde kullanma şekline ilişkin görüşlerindeki fark, devlet okullarında bulunan öğretmenler lehine ($x=3,87$, $s=0,02$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre; devlet okullarında bulunan öğretmenler, özel okullarda bulunan öğretmenlere göre teknolojik araçları, öğrencilerin derse ön hazırlıklı gelmesini sağlamak amacıyla ders notlarını internetten yayınlamak şeklinde daha çok kullanmaktadır.

c6. maddede, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları öğretim süreci içinde kullanma şekline ilişkin görüşlerinde, devlet okullarında bulunan öğretmenler lehine ($x=3,80$, $s=0,00$) anlamlı farka rastlanmıştır. Buna göre; devlet okullarında bulunan öğretmenler, özel okullarda bulunan öğretmenlere göre teknolojik araçları, ders esnasında tablet

bilgisayarlar kullanarak, öğrencilerin harita, resim gibi görseller üzerine not almalarını sağlamak şeklinde daha çok kullanılmaktadır.

c10. maddede, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları öğretim süreci içinde kullanma şekline ilişkin görüşlerinde, devlet okullarında bulunan öğretmenler lehine ($x=3,62$, $s=0,04$) anlamlı farka rastlanmıştır. Buna göre; devlet okullarında bulunan öğretmenler, özel okullarda bulunan öğretmenlere göre teknolojik araçları, elektronik kitap kullanarak aynı konuyu farklı kitaplardan ve farklı bakış açılarıyla göstererek eleştirel öğrenmeyi sağlamaya çalışmak şeklinde daha çok kullanılmaktadır.

c14. maddede, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları öğretim süreci içinde kullanma şekline ilişkin görüşlerinde devlet okullarında bulunan öğretmenler lehine ($x=3,68$, $s=0,02$) anlamlı farka rastlanmıştır. Buna göre; devlet okullarında bulunan öğretmenler, hatırlamaları sağlamak için konunun özetini bilboardlarda (elektronik panolarda) vermek şeklinde daha çok kullanılmaktadır.

Anketin bu bölümünde ortaya çıkan anlamlı farkların hepsi devlet okullarında görev yapan öğretmenler lehine çıkmıştır. Devlet okullarında bulunan öğretmenlerin tablet bilgisayarları öğrencilerin görseller üzerine not almalarını sağlamak şeklinde daha çok kullanmalarının sebebi, sınıf ortamında tablet bilgisayarlar kullanılarak görseller üzerine not alınmasını sağlayan akıllı tahta kullanımının devlet okullarında yaygınlaşmaya başlamış olması ve akıllı tahta kullanılan sınıflarda öğrenim gören öğrenciler arasında bilgisayara göre daha makul fiyatlarla satılan tablet kullanımının yaygın olması olabilir. Devlet okullarının bir kısmında, okul idaresi veya sınıf öğretmenleri ve velileri kendi gayretleriyle sınıflara akıllı tahtalar kurmuşlardır. FATİH Projesi de okulların bu konuda teşvik edilmesini sağlamıştır.

İlköğretim okullarında bulunan öğrenci ve öğretmenlere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından elektronik kitap dağıtılması gibi bir uygulama olmamıştır. Dolayısıyla öğrencilerin bir kısmının elektronik kitaba sahip olmadığı söylenebilir. Burada elektronik kitaplar daha çok öğretmenlerin kendi kişisel imkânları ile elde ettikleri araçlar olarak düşünülebilir. Tarih konuları için, aynı konuyu farklı kaynaklardan ve farklı bakış açılarıyla aktarmak ve böylece öğrencilerde eleştirel düşünmeyi öğretmek

oldukça önemlidir. Sınıflarda bilgisayarların olmadığı durumlarda konuları farklı farklı kaynaklardan gösterebilmenin en ekonomik ve kolay yolu elektronik kitap kullanımı olabilir. Böylesi durumlarda devlet okullarında bulunan öğretmenlerin, kendi imkânları ile edinmiş oldukları elektronik kitaplardan aynı konuları farklı farklı şekillerde öğrencilerine tekrar tekrar göstererek eleştirel düşünmeyi öğretmeye çalıştıkları söylenebilir.

Ayrıca anketin bu bölümündeki anlamlı farkların hepsinin devlet okullarında bulunan öğretmenlerin lehine çıkması, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmak istediklerini ve belli ölçüde kullandıklarını göstermektedir. Ancak araçların ne derece etkin kullanıldığı belirsizlik göstermektedir.

3.2.4. Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin t-test analizi ile öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma değişkenine göre Tablo 3.19 ve Tablo 3.20'deki bulgulara ($p < 0,05$) ulaşılmıştır:

Tablo 3.19: Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmanın Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler	Alınan Öğrt. Tekn. Dersi	N	X	S	T	P
a2	Bilgisayar	Evet	75	4,45	0,76	2,68	0,00**
		Hayır	52	4,06	0,89		

* $P < 0,05$

** $P < 0,01$

Öğretmen anketinin a2. maddesinde, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçların

kullanılmasının daha yararlı olacağına yönelik görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. a2. maddede, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçların kullanılmasının daha yararlı olacağına yönelik görüşlerindeki fark, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler ($x=4,45$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre; hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler, ders almayan öğretmenlere nazaran bilgisayarın tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

Bu maddede bulunan anlamlı fark, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler lehine çıkmıştır. Bilgisayarlar üniversitelerde bol miktarda bulunmakta ve öğretmen adayları üniversitede iken bilgisayar okur-yazarı haline gelmektedir. Öğrenim hayatları sırasında bilgisayar okur-yazarı olan, bilgisayarların tarih konularının öğretiminde nasıl kullanılacağını öğrenen ve uygulamasını yapan öğrenciler, teknolojik araçların tarih öğretimine sağladığı faydaları yaşayarak öğrenmişlerdir. Öğrencilik yıllarında öğretim teknolojileri ile ilgili ders almayan birçok öğretmen, eğer yeterli maddi imkânlarla sahip değilse okul dışında da teknolojik araçları kullanamamış veya çok sınırlı kullanabilmişlerdir. Yani teknolojik araçlara yabancı kalmışlardır. Bu yüzden hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenlerin bilgisayar gibi teknolojik araçların tarih konularının öğretiminde yararlı olduğunu, öğrencilik yıllarında aynı imkânlarla sahip olamamış öğretmenlere göre daha fazla düşünmeleri oldukça doğaldır. Ortaya çıkan sonuç, aynı zamanda sosyal bilgiler öğretmenlerinin yetiştirilmesi sürecinde öğretim teknolojileriyle ilgili olarak öğretmen adaylarına verilen derslerin önemini ortaya koymaktadır.

Tablo 3.20: Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanarak Ulaşmak İstedikleri Amaca İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler	Alınan Öğrt. Tekn. Dersi	N	X	S	T	P
b10	Zaman algısını oluşturmak için	Evet	75	4,21	0,82	2,82	0,00**
		Hayır	52	3,71	1,18		
b11	Mekân algısını oluşturmak için	Evet	75	4,15	0,75	2,73	0,00**
		Hayır	52	3,69	1,13		
b21	Gerçek hayatı yansıtmak için	Evet	75	4,20	0,85	3,82	0,00**
		Hayır	52	3,54	1,09		
b38	Zamandan tasarruf etmek için	Evet	75	4,08	0,99	2,20	0,03*
		Hayır	52	3,63	1,28		
b39	Emekten tasarruf etmek için	Evet	75	4,12	0,99	4,88	0,00**
		Hayır	52	3,15	1,24		
b40	Güncelleştirilebilir ve geliştirilebilir olduğu için	Evet	75	4,28	0,88	2,33	0,02*
		Hayır	52	3,88	1,02		

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğretmenlerin b10, b11, b21, b38, b39 ve b40. anket maddelerindeki görüşlerinde, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları daha çok hangi amaca ulaşmak için kullandıklarına ilişkin görüşlerinde istatikselsel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

b10. maddede, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alma değişkenine göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların öğretmenler tarafından daha çok hangi amaçlara ulaşmak için kullandıklarına yönelik görüşlerindeki fark, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler ($x=2,82$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre;

hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler, ders almayan öğretmenlere nazaran, zaman algısını oluşturmak amacıyla teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanmaktadır.

b11. maddede fark, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler ($x=2,73$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre; hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler, ders almayan öğretmenlere nazaran, mekân algısını oluşturmak amacıyla teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanmaktadır.

b21. maddede fark, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler ($x=3,82$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre; hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler, ders almayan öğretmenlere nazaran, gerçek hayatı yansıtmak amacıyla teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanmaktadır.

b38. maddede fark, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler ($x=2,20$, $s=0,03$) lehinedir. Buna göre; hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler, ders almayan öğretmenlere nazaran, zamandan tasarruf etmek amacıyla teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanmaktadır.

b39. maddede fark, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler ($x=4,88$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre; hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler, ders almayan öğretmenlere nazaran emekten tasarruf etmek amacıyla teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanmaktadır.

b40. maddede fark, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler ($x=2,33$, $s=0,02$) lehinedir. Buna göre; hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler, ders almayan öğretmenlere nazaran, güncelleştirilebilir ve geliştirilebilir olduğu için teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanmaktadır.

Öğretmen anketinin bu maddelerinde bulunan anlamlı farkların hepsi hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler lehine çıkmıştır. Çıkan sonuca göre; hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle

ilgili ders alan öğretmenler, teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde; zaman ve mekân algısını oluşturmak, zamandan ve emekten tasarruf etmek ve yeni gelişmeleri yakalayabilmek amacıyla ders almayan öğretmenlere göre daha fazla kullanmaktadır. Yani sonuç, tarih öğretiminde teknolojik araçların kullanılması bilgi ve deneyimini öğrencilik yıllarında almış kişiler olarak nitelediğimiz, hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler lehine çıkmıştır. Bir önceki tablodan hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenlerin bilgisayar gibi teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde kullanmayı daha yararlı buldukları sonucu ortaya çıkmıştı. Burada da hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenlerin, bu düşüncelerine paralel olarak teknolojik araçları çeşitli amaçlara ulaşmak için daha fazla kullandıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. Sonuçların her ikisi de birbirini destekler niteliktedir.

3.2.5. Öğretmenlerin Öğretim Teknolojileriyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılmaları Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin Varyans analizi sonucunda, öğretmenlerin öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılmaları değişkenine göre elde edilen bulgulardaki anlamlı farklar ($p < 0,05$) Tablo 3.21’de gösterilmiştir:

Tablo 3.21: Öğretmenlerin Öğretim Teknolojileriyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılmaları Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreci İçinde Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler		Kar. Top.	Sd.	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheff e-LSD)
c3	Dersin ana hatlarını slayttan vererek, konunun algılanmasını kolaylaştırdım.	Gruplar arası	11,40	3	3,80	4,63	0,00**	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım
		Grup içi	100,96	123	0,82			
		Toplam	112,36	126				
c4	Projeksiyon kullanarak, konuyla ilgili e-kavram, e-zihin veya e-bilgi haritaları oluşturup yansıtarak dersi işlerim.	Gruplar arası	12,71	3	4,24	5,19	0,00**	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 1-3 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	100,29	123	0,82			
		Toplam	112,99	126				
c5	Ders esnasında, akıllı tahta kullanarak tahta üzerine oluşturmuş olduğum notları kaydeder ve öğrencilerime gönderirim.	Gruplar arası	28,24	3	9,42	6,35	0,00**	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 1-3 defa katıldım>hiç katılmadım5-7 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	182,28	123	1,48			
		Toplam	210,52	126				
c6	Ders esnasında tablet bilgisayarlar kullanarak, öğrencilerin harita, resim gibi görseller üzerine not almalarını sağladım.	Gruplar arası	14,30	3	4,77	1,39	0,01*	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 5-7 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	170,33	123				
		Toplam	184,63	126				
c7	Konular ile ilgili soru sorarım, çocukların tablet bilgisayardan yanıtlamasını beklerim.	Gruplar arası	26,30	3	8,77	5,76	0,00**	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım,5-7 defa katıldım>4-5 defa katıldım, 5-7 defa
		Grup içi	187,04	123	1,52			
		Toplam	213,34	126				

								katıldım>hiç katılmadım
c8	Öğrencilerden ders öncesinde, internetten konuyla ilgili araştırma yapmalarını isterim.	Gruplar arası	11,37	3	3,79	3,72	0,02*	4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım, 4-5 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	125,48	123	1,02			
		Toplam	136,85	126				
c9	Ders sırasında internetten, bilinmeyen bir konu hakkında araştırma yaparım veya yaptırırım.	Gruplar arası	12,67	3	4,22	3,57	0,01*	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım
		Grup içi	145,56	123	1,18			
		Toplam	158,22	126				
c10	Elektronik kitap kullanarak aynı konuyu farklı kitaplardan ve farklı bakış açılarıyla göstererek eleştirel öğrenmeyi sağlamaya çalışırım.	Gruplar arası	15,97	3	5,33	3,32	0,02*	4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım, 4-5 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	197,54	123	1,61			
		Toplam	213,51	126				
c11	İnternet yardımıyla aynı konuyu farklı kaynaklardan göstererek, olaylara eleştirel bakmayı öğretmeye çalışırım.	Gruplar arası	10,22	3	3,41	3,22	0,02*	4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım
		Grup içi	129,94	123	1,06			
		Toplam	140,16	126				
c12	Elektronik kitaptan anlattığım konu ile ilgili serbest okuma yaptırırım.	Gruplar arası	16,95	3	5,65	4,40	0,00**	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım
		Grup içi	158,08	123	1,29			
		Toplam	175,02	126				
c16	Ders için gerekli olduğunu düşündüğüm görselleri tarayıcı ile bilgisayara aktararak derste kullanırım.	Gruplar arası	9,31	3	3,11	3,12	0,02*	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım
		Grup içi	122,51	123	0,99			
		Toplam	131,83	126				
c18	Ders sonunda öğrencilerin	Gruplar arası	10,25	3	3,42	3,52	0,02*	4-5 defa katıldım>hiç

	konuyu tekrar etmesini ve pekiştirmesini sağlamak için, web sayfalarından konuyla ilgili testler öneririm.	Grup içi	119,42	123	0,97			katılmadım, 4-5 defa Katıldım>1-3 defa katıldım
		Toplam	129,67	126				
c20	Google earth kullanarak dersin konusu olan coğrafi bölgelerin yerlerini gösteririm.	Gruplar arası	15,57	3	5,19	4,19	0,00**	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 5-7 defa katıldım>hiç katılmadım, 4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım
		Grup içi	157,48	123	1,24			
		Toplam	168,05	126				
c21	Akıllı tahtayı kullanarak öğrencilerden, devletlerin yaşamış olduğu coğrafyayı tahmini olarak göstermelerini isterim.	Gruplar arası	15,04	3	5,01	4,23	0,00**	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 4-5 defa katıldım>1-3 defa katıldım
		Grup içi	145,80	123	1,19			
		Toplam	160,84	126				
c41	Pikap veya teyp ile çok eski kayıtları orijinal kaynağından (plak ya da kaset kullanarak) dinletirim.	Gruplar arası	14,33	3	4,78	2,77	0,045*	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	212,31	123	1,73			
		Toplam	226,63	126				
c42	İnternet ile arkeolojik il müzeleri veya açık hava müzelerine (Anadolu medeniyetleri müzesi gibi.) sanal gezi düzenlerim.	Gruplar arası	14,31	3	4,77	3,30	0,02*	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 1-3 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	177,88	123	1,45			
		Toplam	192,19	126				
c43	İnternet ile tarihi müzelere (Panorama 1453 gibi.) sanal gezi düzenlerim.	Gruplar arası	12,72	3	4,24	3,37	0,02*	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 1-3 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	154,77	123	1,26			
		Toplam	167,50	126				
c44	İnternet ile minyatürize edilmiş tarihi	Gruplar arası	11,06	3	3,69	2,81	0,04*	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım,

	yerleşkelere (Miniaturk gibi.) sanal gezi yaparım.	Grup içi	161,31	123	1,31			1-3 defa katıldım>hiç katılmadım
		Toplam	172,36	126				
c45	İnternet ile konuyla ilgili dijital arşiv ve kütüphanelerdeki belgelere ulaşarak, arşiv belgeleri, gazete ve resimlerden döneme ait olanları alıp yansıtarak ders işlerim.	Gruplar arası	14,89	3	4,96	4,08	0,00*	4-5 defa katıldım>hiç katılmadım, 1-3 defa katıldım>hiç katılmadım, 5-7 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	149,28	123	1,21			
		Toplam	164,16	126				
c48	İnternet yardımıyla tarihi şahsiyetler hakkında görsel ve işitsel bilgiler vererek, onları öğrenciye tanıtırım.	Gruplar arası	9,31	3	3,10	3,39	0,02*	1-3 defa katıldım>hiç katılmadım, 4-5 defa katıldım>hiç katılmadım
		Grup içi	112,73	123	0,92			
		Toplam	122,05	126				

M. No	Maddeler	Dereceleme	N	X	S	Lev İst.	Df	Lev.Sig.
c3	Dersin ana hatlarını slayttan vererek, konunun algılanmasını kolaylaştırırım.	Hiç katılmadım	33	3,58	1,06	2,02	3,12	0,11
		1-3 defa katıldım	64	3,89	0,93			
		4-5 defa katıldım	27	4,44	1,58			
		5 ve üstü katıldım	3	4,00	1,00			
		Toplam	127	3,93	0,94			
c4	Projeksiyon kullanarak, konuyla ilgili e-kavram, e-zihin veya e-bilgi haritaları oluşturup yansıtarak dersi işlerim.	Hiç katılmadım	33	3,52	1,06	1,73	3,12	0,16
		1-3 defa katıldım	64	4,05	0,90			
		4-5 defa katıldım	27	4,41	0,64			
		5 ve üstü katıldım	3	4,33	1,15			
		Toplam	127	3,99	0,95			
c5	Ders esnasında, akıllı tahta kullanarak tahta üzerine oluşturmuş olduğum notları kaydeder ve öğrencilerime	Hiç katılmadım	33	3,00	1,14	5,64	3,12	0,00
		1-3 defa katıldım	64	3,58	1,35			
		4-5 defa katıldım	27	4,22	1,01			
		5 ve üstü katıldım	3	5,00	0,00			

	gönderirim.	Toplam	127	3,60	1,29			
c6	Ders esnasında tablet bilgisayarlar kullanarak, öğrencilerin harita, resim gibi görseller üzerine not almalarını sağlıyorum.	Hiç katılmadım	33	3,24	1,17	1,43	3,12	0,24
		1-3 defa katıldım	64	3,72	1,21			
		4-5 defa katıldım	27	4,11	1,12			
		5 ve üstü katıldım	3	4,67	0,58			
		Toplam	127	3,70	1,21			
c7	Konular ile ilgili soru sorarım, çocukların tablet bilgisayardan yanıtlamasını beklerim.	Hiç katılmadım	33	3,03	1,13	2,78	3,12	0,04
		1-3 defa katıldım	64	3,17	1,32			
		4-5 defa katıldım	27	4,03	1,19			
		5 ve üstü katıldım	3	5,00	0,00			
		Toplam	127	3,36	1,30			
c8	Öğrencilerden ders öncesinde, internetten konuyla ilgili araştırma yapmalarını isterim.	Hiç katılmadım	33	3,73	3,84	3,72	3,12	0,01
		1-3 defa katıldım	64	3,69	1,13			
		4-5 defa katıldım	27	4,41	0,75			
		5 ve üstü katıldım	3	3,33	2,08			
		Toplam	127	3,84	1,04			
c9	Ders sırasında internetten, bilinmeyen bir konu hakkında araştırma yaparım veya yaptırırım.	Hiç katılmadım	33	3,36	1,06	3,27	3,12	0,02
		1-3 defa katıldım	64	3,64	1,16			
		4-5 defa katıldım	27	4,26	0,98			
		5 ve üstü katıldım	3	4,00	0,00			
		Toplam	127	3,71	1,12			
c10	Elektronik kitap kullanarak aynı konuyu farklı kitaplardan ve farklı bakış açılarıyla göstererek eleştirel öğrenmeyi sağlamaya çalışırım.	Hiç katılmadım	33	3,30	1,33	0,79	3,12	0,50
		1-3 defa katıldım	64	3,39	1,29			
		4-5 defa katıldım	27	4,22	1,09			
		5 ve üstü katıldım	3	3,33	1,53			
		Toplam	127	3,54	1,30			
c11	İnternet yardımıyla aynı konuyu farklı kaynaklardan göstererek, olaylara eleştirel	Hiç katılmadım	33	3,82	1,16	1,95	3,12	0,13
		1-3 defa katıldım	64	3,64	1,07			
		4-5 defa katıldım	27	4,30	0,72			

	bakmayı öğretmeye çalışırım.	5 ve üstü katıldım	3	4,67	0,58			
		Toplam	127	3,85	1,05			
c12	Elektronik kitaptan anlattığım konu ile ilgili serbest okuma yaptırırım.	Hiç katılmadım	33	3,03	1,19	0,78	3,12	0,51
		1-3 defa katıldım	64	3,16	1,17			
		4-5 defa katıldım	27	4,00	0,96			
		5 ve üstü katıldım	3	3,33	1,15			
		Toplam	127	3,31	1,18			
c16	Ders için gerekli olduğunu düşündüğüm görselleri tarayıcı ile bilgisayara aktararak derste kullanırım.	Hiç katılmadım	33	3,48	1,12	1,61	3,12	0,19
		1-3 defa katıldım	64	3,72	1,02			
		4-5 defa katıldım	27	4,22	0,80			
		5 ve üstü katıldım	3	4,33	0,58			
		Toplam	127	3,78	1,02			
c18	Ders sonunda öğrencilerin konuyu tekrar etmesini ve pekiştirmesini sağlamak için, web sayfalarından konuyla ilgili testler öneririm.	Hiç katılmadım	33	3,70	1,10	2,80	3,12	0,04
		1-3 defa katıldım	64	3,77	1,05			
		4-5 defa katıldım	27	4,37	0,63			
		5 ve üstü katıldım	3	4,67	0,58			
		Toplam	127	3,90	1,01			
c20	Google earth kullanarak dersin konusu olan coğrafi bölgelerin yerlerini gösteririm.	Hiç katılmadım	33	3,58	1,22	3,42	3,12	0,02
		1-3 defa katıldım	64	3,81	1,14			
		4-5 defa katıldım	27	4,44	0,93			
		5 ve üstü katıldım	3	5,00	0,00			
		Toplam	127	3,91	1,15			
c21	Akıllı tahtayı kullanarak öğrencilerden, devletlerin yaşamış olduğu coğrafyayı tahmini olarak göstermelerini isterim.	Hiç katılmadım	33	3,61	1,09	3,27	3,12	0,02
		1-3 defa katıldım	64	3,64	1,21			
		4-5 defa katıldım	27	4,41	0,75			
		5 ve üstü katıldım	3	4,67	0,58			
		Toplam	127	3,82	1,13			
c41	Pikap veya teyp ile çok eski kayıtları orijinal kaynağından (plak ya da kaset kullanarak)	Hiç katılmadım	33	2,88	1,29	1,94	3,12	0,13
		1-3 defa katıldım	64	3,28	1,37			
		4-5 defa katıldım	27	3,74	1,23			

	dinletirim.	5 ve üstü katıldım	3	4,33	0,58			
		Toplam	127	3,30	1,34			
c42	İnternet ile arkeolojik il müzeleri veya açık hava müzelerine (Anadolu medeniyetleri müzesi gibi.) sanal gezi düzenlerim.	Hiç katılmadım	33	3,27	1,42	1,53	3,12	0,21
		1-3 defa katıldım	64	4,00	1,10			
		4-5 defa katıldım	27	4,11	1,12			
		5 ve üstü katıldım	3	3,67	1,53			
		Toplam	127	3,83	1,24			
c43	İnternet ile tarihi müzelere (Panorama 1453 gibi.) sanal gezi düzenlerim.	Hiç katılmadım	33	3,42	1,39	2,72	3,12	0,048
		1-3 defa katıldım	64	4,05	1,01			
		4-5 defa katıldım	27	4,26	1,02			
		5 ve üstü katıldım	3	4,33	0,58			
		Toplam	127	3,94	1,15			
c44	İnternet ile minyatürize edilmiş tarihi yerleşkelere (Miniaturk gibi.) sanal gezi yaparım.	Hiç katılmadım	33	3,45	1,46	5,61	3,12	0,00
		1-3 defa katıldım	64	4,03	1,00			
		4-5 defa katıldım	27	4,26	1,06			
		5 ve üstü katıldım	3	4,00	0,00			
		Toplam	127	3,93	1,17			
c45	İnternet ile konuyla ilgili dijital arşiv ve kütüphanelerdeki belgelere ulaşarak, arşiv belgeleri, gazete ve resimlerden döneme ait olanları alıp yansıtarak ders işlerim.	Hiç katılmadım	33	3,33	1,24	1,21	3,12	0,31
		1-3 defa katıldım	64	3,92	1,06			
		4-5 defa katıldım	27	4,22	1,05			
		5 ve üstü katıldım	3	4,66	0,58			
		Toplam	127	3,85	1,14			
c48	İnternet yardımıyla tarihi şahsiyetler hakkında görsel ve işitsel bilgiler vererek, onları öğrenciye tanıtırım.	Hiç katılmadım	33	3,67	1,10	1,05	3,12	0,37
		1-3 defa katıldım	64	4,16	0,95			
		4-5 defa katıldım	27	4,37	0,79			
		5 ve üstü katıldım	3	4,67	0,58			
		Toplam	127	4,09	0,98			

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğretmenlerin c3, c4, c5, c6, c7, c8, c9, c10, c11, c12, c16, c18, c20, c21, c41, c42, c43, c44, c45 ve c48. anket maddelerinde, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde öğretmenlerin meslek hayatları boyunca öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılmaları değişkenine göre, teknolojik araçları öğretim süreci içinde kullanma şekline ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

c3. maddede fark, 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler ($F=4,63$, $p=0,00$) lehinedir. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları, 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, 1-3 defa katılan ve hiç katılmayan öğretmenlere göre; konunun algılanmasını kolaylaştırmak için dersin ana hatlarını slayttan vermek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c4. maddede fark, 4-5 defa ve 1-3 defa katılan öğretmenler ($F=5,19$, $p=0,00$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları, 4-5 ve 1-3 defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre, dersi işlemek için konuyla ilgili e-kavram, e-zihin veya e-bilgi haritaları oluşturup, bunları projeksiyon kullanarak yansıtmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c5. maddede fark; 1-3, 4-5 ve 5 ve üstü defa katılan öğretmenler ($F=6,35$, $p=0,00$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları, 1-3, 4-5 ve 5 ve üstü defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre ders esnasında akıllı tahta kullanarak tahta üzerine oluşturulan notları kaydetmek ve öğrencilere göndermek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c6. maddede fark, 4-5 ve 5 ve üstü defa katılan öğretmenler ($F=3,44$, $p=0,01$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları, 4-5 ve 5 ve üstü defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre; ders esnasında tablet bilgisayarlar kullanarak, öğrencilerin harita, resim gibi görseller üzerine not almalarını sağlamak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c7. maddede fark, 4-5 ve 5 ve üstü defa katılan öğretmenler ($F=5,76$, $p=0,00$) lehinedir. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere ve 1-3 defa katılan öğretmenlere göre; 5 ve üstü defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler de, hiç katılmayan öğretmenlere ve 4-5 defa katılan öğretmenlere göre; konular ile ilgili soru

sorarak çocukların tablet bilgisayardan yanıtlamasını beklemek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c8. maddede fark, 4-5 defa katılan öğretmenler ($F=3,72$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere ve 1-3 defa katılan öğretmenlere göre; öğrencilerden ders öncesinde internetten konuyla ilgili araştırma yapmalarını istemek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c9. maddede fark, 4-5 defa katılan öğretmenler ($F=3,57$, $p=0,01$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler, hiç katılmayan ve 1-3 defa katılan öğretmenlere göre ders sırasında internetten bilinmeyen bir konu hakkında araştırma yapmak veya yaptırmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c10. maddede fark, 4-5 defa katılan öğretmenler ($F=3,32$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler, hiç katılmayan ve 1-3 defa katılan öğretmenlere göre elektronik kitap kullanarak aynı konuyu farklı kitaplardan ve farklı bakış açılarıyla göstererek eleştirel öğrenmeyi gerçekleştirmeye çalışmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c11. maddede fark, 4-5 defa katılan öğretmenler ($F=3,22$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler, 1-3 defa katılan öğretmenlere göre internet yardımıyla aynı konuyu farklı kaynaklardan göstererek, olaylara eleştirel bakmayı öğretmeye çalışmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c12. maddede fark, 4-5 defa katılan öğretmenler ($F=4,40$, $p=0,00$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler, hiç katılmayan ve 1-3 defa katılan öğretmenlere göre elektronik kitaptan anlatılan konu ile ilgili serbest okuma yaptırmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c16. maddede fark, 4-5 defa katılan öğretmenler ($F=3,12$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan ve 1-3 defa katılan öğretmenlere göre ders

için gerekli olduğunu düşünülen görselleri tarayıcı ile bilgisayara aktarmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c18. maddede fark, 4-5 defa katılan öğretmenler ($F=3,52$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan ve 1-3 defa katılan öğretmenlere göre ders sonunda öğrencilerin konuyu tekrar etmesini ve pekiştirmesini sağlamak için web sayfalarından konuyla ilgili testler önermek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c20. maddede fark, 4-5 ve 5 ve üstü defa katılan öğretmenler ($F=4,19$, $p=0,00$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan ve 1-3 defa katılan öğretmenlere göre ve 5 ve üstü defa hizmet içi kursa katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre Google earth kullanarak dersin konusu olan coğrafi bölgelerin yerlerini göstermek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c21. maddede fark, 4-5 defa katılan öğretmenler ($F=4,23$, $p=0,01$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan ve 1-3 defa katılan öğretmenlere göre akıllı tahtayı kullanarak öğrencilerden devletlerin yaşamış olduğu coğrafyayı tahmini olarak göstermelerini istemek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c41. maddede fark, 4-5 defa katılan öğretmenler ($F=2,77$, $p=0,045$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre pikap veya teyp ile çok eski kayıtları orijinal kaynağından (plak ya da kaset kullanarak) dinletmek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c42. maddede fark, 4-5 ve 1-3 defa katılan öğretmenler ($F=3,30$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 ve 1-3 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre internet ile arkeolojik il müzeleri veya açık hava müzelerine (Anadolu medeniyetleri müzesi gibi.) sanal gezi düzenlemek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c43. maddede fark, 4-5 ve 1-3 defa katılan öğretmenler ($F=3,37$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 ve 1-3 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre

internet ile tarihi müzelere (Panorama 1453 gibi.) sanal gezi düzenlemek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c44. maddede fark, 4-5 ve 1-3 defa katılan öğretmenler ($F=2,81$, $p=0,04$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 ve 1-3 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre internet ile minyatürize edilmiş tarihi yerleşkelere (Miniaturk gibi.) sanal gezi yapmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c45. maddede fark; 5 ve üstü, 4-5 ve 1-3 defa katılan öğretmenler ($F=4,08$, $p=0,00$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 5 ve üstü, 4-5 ve 1-3 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre internet ile konuyla ilgili dijital arşiv ve kütüphanelerdeki belgelere ulaşarak, arşiv belgeleri, gazete ve resimlerden döneme ait olanları alıp yansıtarak ders işlemek şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c48. maddede fark, 4-5 ve 1-3 defa katılan öğretmenler ($F=3,39$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları 4-5 ve 1-3 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler, hiç katılmayan öğretmenlere göre; internet yardımıyla tarihi şahsiyetler hakkında görsel ve işitsel bilgiler vererek, onları öğrenciye tanıtmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

Öğretmen anketinin bu bölümünde, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları öğretim süreci içinde kullanma şekline ilişkin görüşlerdeki fark, tamamen 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler lehine ve bu grubun yanı sıra bazı maddelerde 1-3 ve 5 ve üstü defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler lehine çıkmıştır. Anketin bu bölümünden elde edilen sonuçlara göre; 4-5 defa öğretim teknolojileriyle ilgili olarak hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler katılmayanlara göre öğretim teknolojilerini, internet ile arkeolojik il müzeleri veya açık hava müzelerine (Anadolu medeniyetleri müzesi gibi.) sanal gezi düzenlemek, internet ile konuyla ilgili dijital arşiv ve kütüphanelerdeki belgelere ulaşarak, arşiv belgeleri, gazete ve resimlerden döneme ait olanları alıp yansıtarak ders işlemek, akıllı tahtayı kullanarak öğrencilerden devletlerin yaşamış olduğu coğrafyayı tahmini olarak göstermelerini istemek gibi farklı şekillerde daha fazla

kullanmaktadır. Bu durum, hizmet içi eğitimlere katılım düzeyi arttıkça, öğrenme-öğretme sürecinde teknolojik araçları kullanma düzeyinin arttığını da göstermektedir.

Teknolojik araçların öğretim sürecinde çeşitli şekillerde kullanabilmek için, teknolojik araçlar konusunda bilgi sahibi olmak gereklidir. Teknoloji sürekli olarak geliştiği için öğretimde kullanılan teknolojik araçlar ve bu araçların kullanım şekilleri de sürekli değişime uğramaktadır. Sürekli değişim karşısında öğretmenlerin, sürekli gelişmeleri takip etmeleri ve kendilerini yenilemeleri gerekmektedir. Öğretmenlere gereksinim duydukları yeni bilgi ve becerileri kazandırmanın en önemli yollarından biri, öğretim teknolojilerini kullanma konusunda verilen hizmet içi eğitim kurslarıdır. Bu kurslara katılan öğretmenler, öğretim teknolojileriyle ilgili olarak yetersiz olduklarını düşündükleri ve gereksinim duydukları konularda eğitim almakta, öğretim süreçleri içinde kullanılan teknolojik araçlar hakkındaki yeni bilgi ve uygulamaları öğrenmektedir. Bu konuya yönelik olan eğitim kurslarına katılmayan öğretmenlerin, teknolojik araçları tanımaları ve yararlarını görmeleri çok mümkün değildir. Hizmet içi eğitim kurslarına katılmayan öğretmenlerin, üniversite yıllarında sosyal bilgiler dersi öğretim teknolojileriyle ilgili ders aldıkları düşünülse bile, teknolojinin sürekli gelişen ve değişen özelliğinden hareketle, bu öğretmenlerin öğretim teknolojileri konusunda son yenilikleri görecekları hizmet içi eğitim kurslarına katılmaları gerekir. Diğer yandan öğretmenlerin, şahsi hayatlarında teknolojik araçlarla çok fazla meşgul olan kişiler olmaları da onların bu konuda yeterli olduklarını göstermez. Çünkü öğretmen için gerekli olan, sadece teknolojik aracın nasıl çalıştığı değil, öğretim ortamlarında nasıl kullanılabilirdiğidir.

Burada farkların tümünün lehine çıktığı 4-5 defa hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler muhtemelen meslekte çok eski ve çok yeni olmayan öğretmenlerdir. Yine muhtemel olmakla birlikte bu grup, öğrencilik yıllarında sosyal bilgiler dersine yönelik öğretim teknolojileri dersini almış, mesleğe yeni başlamış olmadıkları için tarih konularının öğretimi konusunda belli bir birikim elde etmiş ve yaşları çok ileri olmadığı için de teknolojideki yeniliklerin öğretim sürecine adapte edilmesine daha yatkın olan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Farkların tümüne bakıldığında ise, tamamının hiç hizmet içi eğitim kursuna katılmayan öğretmenler aleyhine olduğu görülmektedir. Buna göre hiç hizmet içi eğitim

kursuna katılmayan öğretmenlerin, öğretim sürecinde çeşitli teknolojik araçları çeşitli şekillerde diğer gruplara göre daha az kullandıkları söylenebilir. Zaten hizmet içi eğitim kursuna katılmayan öğretmenler, teknolojik gelişmelerin sınıf ortamına adaptasyonuna yabancı kalırlar. Bu durumdaki öğretmenler, farklı teknolojik araçların farklı amaçlara yönelik olarak nasıl kullanılacağı konusunda daha az bilgi ve tecrübeye sahip olurlar, bu da tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma oranlarını düşürür. Mesela, internet üzerinden tarihi yerlere sanal gezi düzenlenmesi veya dijital arşivlere internet üzerinden erişim sağlanması olanakları yakın zamanlarda sağlanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu imkânlardan faydalanabilmesi için bu konularda bilgilendirilmeleri ve teşvik edilmelerini sağlayan hizmet içi eğitim kurslarına katılmaları gerekmektedir. Bu tür bilgilendirmelere katılmayan öğretmenler, bu olanakları ya fark etmeyecek ya da diğerlerine göre daha az fark edecek ve kullanacaklardır.

3.2.6. Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığına Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin Varyans analizi sonucunda öğretmenlerin teknolojik araçları kullanma sıklığı değişkenine göre istatistiksel olarak bulunan anlamlı ($P < 0,05$) farklar Tablo 3.22 ve Tablo 3. 23'deki şekildedir:

Tablo 3.22: Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmanın Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler		Kar. Top.	Sd.	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
a2	Bilgisayar	Gruplar arası	6,08	3	2,03	3,04	0,03*	Sıksık>bazen Herzaman>bazen Her zaman>nadiren
		Grup içi	82,14	123	0,67			
		Toplam	88,22	126				
a14	Tarayıcı	Gruplar arası	15,50	3	5,17	4,02	0,00**	Herzaman>nadiren Her zaman>sık sık Herzaman>bazen Sık sık>nadiren
		Grup içi	157,76	123	1,28			
		Toplam	173,26	126				
M. No	Maddeler	Dereceleme	N	X	S	Lev Sta.	Df	Lev.Sig.
a2	Bilgisayar	Her zaman	12	4,75	0,45	2,02	3,12	0,048
		Sık sık	47	4,44	0,69			
		Bazen	56	4,11	0,97			
		Nadiren	12	4,08	0,79			
		Toplam	127	4,29	0,84			
a14	Tarayıcı	Her zaman	12	4,08	1,08	0,07	3,12	0,97
		Sık sık	47	3,32	1,07			
		Bazen	56	3,07	1,20			
		Nadiren	12	2,58	1,08			
		Toplam	127	3,21	1,17			

*P< 0, 05

**P<0,01

a2 ve a14. maddelerde öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklıkları değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçların kullanılmasının daha yararlı olacağına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

a2. maddede, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklıkları değişkenine göre, sosyal bilgiler

dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçların kullanılmasının daha yararlı olacağına ilişkin görüşlerindeki fark, sık sık ve her zaman diyen öğretmenler lehine ($F=3,04$, $p=0,03$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenler, bazen kullanan öğretmenlere göre bilgisayarın kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır. Teknolojik araçları her zaman kullanan öğretmenler de, nadiren kullanan öğretmenlere göre bilgisayarın kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a14. maddede fark, sık sık ve her zaman diyen öğretmenler lehine ($F=4,02$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenler, nadiren kullanan öğretmenlere göre tarayıcının kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır. Her zaman kullanan öğretmenler de sık sık, bazen ve nadiren kullanan öğretmenlere göre tarayıcının kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

Bu iki madde tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların kullanılması konusunda, teknolojik araçları her zaman ve sık sık kullanan öğretmenlerin diğer öğretmenlere nazaran bilgisayar ve tarayıcıyı tarih konularının öğretiminde kullanmayı daha yararlı bulduklarını göstermektedir. Teknolojik araçları daha sık kullanan bu grupların, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktan verim aldıkları ve aldıkları verim doğrultusunda bu görüşleri belirttikleri söylenebilir. Teknolojik araçları kullanmayan öğretmen grubu ise, bilgisayar ve tarayıcının öğretim ortamlarında kullanılmasını da faydalı bulmamıştır. Teknolojik araçları öğretim ortamlarında kullanmayan grubun, teknolojik araçları kullanmadıkları için onların faydalarını görmeleri mümkün değildir. Bu yüzden eğitimde kullanılan teknolojik araçları faydalı veya faydasız buldukları yönünde yaptıkları değerlendirmenin de olumsuz olması beklenen bir durum olmalıdır.

Tablo 3. 23: Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreci İçinde Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler		Kar. Top.	Sd.	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
c16	Ders için gerekli olduğunu düşündüğüm görselleri tarayıcı ile bilgisayara aktararak derste kullanırım.	Gruplar arası	8,58	3	2,86	2,86	0,04*	Nadiren>her zaman
		Grup içi	123,25	123	1,00			Nadiren>sık sık
		Toplam	131,83	126				sık
c26	Doküman kamera ile orijinal kaynaklardan dünya siyasi haritasını yansıtarak, günümüzle bağ kurarım.	Gruplar arası	13,58	3	4,53	2,87	0,03*	Bazen>her zaman
		Grup içi	194,02	123	1,58			Bazen>sık sık
		Toplam	207,61	126				sık
c28	Doküman kamera ile, el yazmasını tahtaya yansıtırım.	Gruplar arası	13,75	3	4,58	3,33	0,02*	Bazen>sık sık
		Grup içi	169,28	123	1,38			Nadiren>sık sık
		Toplam	183,02	126				sık
c47	İnternette destan ve yazıtlar bularak dönemin toplumlarının siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle ilgili öğrencilere bilgi verip, çıkarımda bulunmalarını sağlarım.	Gruplar arası	11,85	3	3,95	4,76	0,00*	Nadiren>sık sık
		Grup içi	102,02	123	0,83			Her zaman>sık sık
		Toplam	113,87	126				Bazen>sık sık

M. No	Maddeler	Dereceleme	N	X	S	Lev. İst.	Df	Lev.Sig.
c16	Ders için gerekli olduğunu düşündüğüm görselleri tarayıcı ile bilgisayara aktararak derste kullanırım.	Her zaman	12	3,33	1,44	2,72	3,12	0,048
		Sık sık	47	3,57	0,97			
		Bazen	56	3,95	0,94			
		Nadiren	12	4,25	0,87			
		Toplam	127	3,78	1,02			

c26	Doküman kamera ile orijinal kaynaklardan dünya siyasi haritasını yansıtarak, günümüzle bağ kurarım.	Her zaman	12	3,08	1,73	3,40	3,12	0,02
		Sık sık	47	3,34	1,26			
		Bazen	56	3,91	1,13			
		Nadiren	12	4,00	1,28			
		Toplam	127	3,63	1,28			
c28	Doküman kamera ile, el yazmasını tahtaya yansıtırım.	Her zaman	12	3,58	1,62	3,58	3,12	0,02
		Sık sık	47	3,94	1,05			
		Bazen	56	3,41	1,12			
		Nadiren	12	4,00	1,35			
		Toplam	127	3,31	1,21			
c47	İnternette destan ve yazıtlar bularak dönemin toplumlarının siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle ilgili öğrencilere bilgi verip, çıkarımında bulunmalarını sağlarım.	Her zaman	12	4,42	0,79	1,52	3,12	0,21
		Sık sık	47	3,66	1,03			
		Bazen	56	4,16	0,90			
		Nadiren	12	4,50	0,67			
		Toplam	127	4,03	0,95			

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğretmen anketinin c16, c26, c28 ve c47. maddelerinde, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklıkları değişkenine göre teknolojik araçları öğretim süreci içinde kullanma şekline ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

c16. maddede, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklıkları değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları öğretim süreci içinde kullanma şekline ilişkin görüşlerindeki fark, nadiren kullanan öğretmenler ($F=2,86$, $p=0,04$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları nadiren kullanan öğretmenler, her zaman ve sık sık kullanan öğretmenlere göre ders için gerekli olduğu düşünülen görselleri tarayıcı ile bilgisayara aktararak derste kullanmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c26. maddede fark, bazen kullanan öğretmenler ($F=2,87$, $p=0,03$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları bazen kullanan öğretmenler, her zaman ve sık sık kullanan öğretmenlere göre doküman kamera ile orijinal kaynaklardan dünya siyasi haritasını yansıtarak günümüzle bağ kurmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c28. maddede fark, bazen ve nadiren kullanan öğretmenler ($F=3,33$, $p=0,02$) lehinedir. Buna göre tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları bazen ve nadiren kullanan öğretmenler, sık sık kullanan öğretmenlere göre doküman kamera ile el yazmasını tahtaya yansıtmak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

c47. maddede fark her zaman, bazen ve nadiren kullanan öğretmenler ($F=4,76$, $p=0,00$) lehinedir. Buna göre; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları her zaman, bazen ve nadiren kullanan öğretmenler, sık sık kullanan öğretmenlere göre internetten destan ve yazıtlar bularak dönemin toplumlarının siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle ilgili öğrencilere bilgi verip, çıkarımda bulunmalarını sağlamak şeklinde daha fazla kullanmaktadır.

Bu bölümde ortaya çıkan farklar büyük ölçüde teknolojik araçları bazen ve nadiren kullandıklarını söyleyen öğretmenler lehinedir. Derslerde teknolojik araçları bazen ve nadiren kullanan öğretmenler, zaten çok az teknolojik araç kullandıkları için genellikle aynı konularda aynı araçları kullanmaktadır ve araçları kullanma şekilleri bellidir. Bu yüzden anketin analizinde, teknolojik araçları bazen ve nadiren kullandıklarını söyleyen öğretmenlerin, sık sık ve her zaman kullandıklarını söyleyen öğretmenlere göre teknolojik araçları belli şekillerde daha fazla kullandıkları sonucu ortaya çıksa da, bu durum teknolojik araçları diğerlerinden daha fazla kullandıklarını göstermez. Sadece az kullanım içinde daha çok tercih edilen kullanım şekillerini gösterir.

3.2.7. Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmenlerin buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmalarına göre öğretmen anketinin verilerinin t-test analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Bulunan anlamlı ($P < 0,05$) farklar Tablo 3.24’de gösterilmiştir.

Tablo 3.24: Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmanın Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri

M.No	Maddeler	Altyapıyeterlik	N	X	S	T	P
a2	Bilgisayar	evet	62	4,52	0,67	3,05	0,00**
		hayır	65	4,08	0,92		
a8	Doküman kamera (opak)	evet	62	3,72	1,19	2,17	0,03*
		hayır	65	3,28	1,11		
a9	Elektronik bilbord (elektronik pano)	evet	62	3,73	1,03	2,43	0,01*
		hayır	65	3,26	1,12		
a10	Taşınabilir medya oynatıcı	evet	62	3,65	1,04	2,08	0,04*
		hayır	65	3,25	1,11		
a11	Taşınabilir mp3 çalarlar	evet	62	3,55	1,13	3,01	0,00**
		hayır	65	2,94	1,16		
a12	Ses kayıt cihazları	evet	62	3,31	1,11	2,01	0,047*
		hayır	65	2,91	1,13		
a13	Pikap-teyp	evet	62	2,92	1,43	2,64	0,00**
		hayır	65	2,36	0,94		
a14	Tarayıcı	evet	62	3,55	1,15	3,27	0,00**
		hayır	65	2,89	1,11		
a15	Yazıcı	evet	62	3,85	0,99	2,60	0,01*
		hayır	65	3,34	1,23		

* $P < 0,05$

** $P < 0,01$

Öğretmenlerin a2, a8, a9, a10, a11, a12, a13, a14 ve a15. anket maddelerindeki görüşlerinde teknolojik altyapının yeterliliğine duydukları inanç değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçların kullanılmasının daha yararlı olacağına yönelik görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

a2. maddede, öğretmenlerin teknolojik altyapının yeterliliğine duydukları inanç değişkenine göre, sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçların kullanılmasının daha yararlı olacağına yönelik görüşlerindeki fark, okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler ($x=4,52$, $s=0,67$) lehinedir. Buna göre; okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler, teknolojik altyapının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlere göre bilgisayarın tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a8. maddede fark, okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler ($x=3,72$, $s=1,19$) lehinedir. Buna göre; okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler, teknolojik altyapının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlere göre doküman kameranın tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a9. maddede fark, okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler ($x=3,73$, $s=1,03$) lehinedir. Buna göre; okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler, teknolojik altyapının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlere göre elektronik bilbordun (elektronik panonun) tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a10. maddede fark, okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünenler ($x=3,65$, $s=1,04$) lehinedir. Buna göre; okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünenler, teknolojik altyapının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlere göre taşınabilir medya oynatıcının tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a11. maddede fark, okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler ($x=3,55$, $s=1,13$) lehinedir. Buna göre; okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler, teknolojik altyapının yeterli

olmadığını düşünen öğretmenlere göre taşınabilir mp3 çalarların tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a12. maddede fark, okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler ($x=3,31$, $s=1,11$) lehinedir. Buna göre; okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler, teknolojik altyapının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlere göre ses kayıt cihazlarının tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a13. maddede fark, okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler ($x=2,92$, $s=1,43$) lehinedir. Buna göre; okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler, teknolojik altyapının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlere göre pikap ve teybin tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a14. maddede fark, okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler ($x=3,55$, $s=1,15$) lehinedir. Buna göre; okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler, teknolojik altyapının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlere göre tarayıcının tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a15. maddede fark, okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler ($x=3,85$, $s=0,99$) lehinedir. Buna göre; okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler, teknolojik altyapının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlere göre yazıcının tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

Anketin bu bölümünde ortaya çıkan anlamlı farkların hepsi, okullarındaki teknolojik alt yapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerin lehine ve okullarındaki teknolojik alt yapının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlerin aleyhine çıkmıştır. Okullarındaki teknolojik altyapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerin okullarında ve sınıflarında büyük olasılıkla bilgisayar, yazıcı, tarayıcı, doküman kamera vardır. Şahıslarına ait olarak ses kayıt cihazları ve mp3 çalarları da vardır ve öğretim sürecinde bu araçları kullanmaktadırlar. Öğretmenler okullarındaki teknolojik alt yapı yeterliliğinin kendilerine sunduğu imkânı değerlendirerek bu araçları kullanmışlar ve iyi sonuçlar elde etmişlerdir. Elde ettikleri sonuçlara göre de araçların tarih konularının

öğretiminde yararlı olduğunu söylemişlerdir. Okullarındaki teknolojik altyapının yetersiz olduğunu düşünen öğretmenler ise tarih konularının öğretiminde bilgisayar, tarayıcı, yazıcı, doküman kamera, elektronik pano, mp3 çalar, ses kayıt cihazı, pikap-teyp ve medya oynatıcılarının kullanılmasını çok yararlı bulmamaktadır. Bu öğretmenlerin buldukları okullarda teknolojik alt yapı yeterli olmadığı için, bilgisayar ve yazıcı gibi teknolojik araçlar muhtemelen sınıflarda yoktur ve öğretim sürecine dâhil edilememektedir. Sınıfta teknolojik araçları kullanma tecrübesini yaşayamayan bu öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmanın sürece getireceği faydaları görmesi de mümkün olmamıştır.

Diğer yandan okullarındaki teknolojik alt yapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerin öğretim sürecinde kullanılmasını yararlı buldukları; elektronik pano, pikap-teyp ve medya oynatıcılarının teknolojik altyapıları yeterli görülse bile birçok okulda bulunması söz konusu değildir. Bu noktada okullardaki teknolojik alt yapıyı yeterli bulan öğretmenlerin, aslında sözü edilen araçların temin edilmesi için temennide buldukları söylenebilir.

3.2.8. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Elde Edilen Bulgular

Öğrenci anketinden elde edilen verilerin t-test analizi sonucunda, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojiyi kullanma durumlarına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farka ($p < 0,05$) rastlanmamıştır.

3.2.9. Öğrencilerin Sınıfına Göre Elde Edilen Bulgular

Öğrenci anketinin t-test analiz sonuçlarında, öğrencilerin sınıf değişkenine göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojiyi kullanma durumlarına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farka ($p < 0,05$) rastlanmamıştır. Sınıf değişkenine göre anlamlı farka rastlanmaması, sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerin teknolojik araçları kullanırken 6.sınıf veya 7. sınıf ayırımı yapmadıklarını göstermektedir.

3.2.10. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerin okul türü değişkenine göre anket verilerinden elde edilen t-test analiz sonuçlarında istatistiksel olarak anlamlı çıkan farklar ($p < 0,05$) Tablo 3.25, Tablo 3.26 ve Tablo 3.27’de verilmiştir:

Tablo 3.25: Öğrencilerin Okul Türü Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarının Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri

M.No	Maddeler	Okul Türü	N	X	S	t	P
a8	Doküman kamera	devlet okulu	325	2,43	1,32	2,09	0,03*
		özel okul	127	2,14	1,32		
a10	Taşınabilir medya oynatıcı	devlet okulu	325	2,47	1,43	2,55	0,01*
		özel okul	127	2,09	1,38		
a16	Fotokopi makinesi	devlet okulu	325	1,63	1,05	2,24	0,03*
		özel okul	127	1,89	1,28		

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğrenci anketinin a8, a10 ve a16. maddelerinde, okul türü değişkenine göre, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmalarının yararlı olacağına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Anketin a8. maddesinde, öğrencilerin okul türü değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmasının yararlı olacağına ilişkin görüşlerindeki fark devlet okulları ($x=3,43$, $s=1,32$) lehine anlamlı çıkmıştır. Buna göre, devlet okullarında bulunan öğrenciler, özel okullarda bulunan öğrencilere nazaran doküman kameranın tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a10. maddede fark devlet okulları ($x=2,47$, $s=1,43$) lehinedir. Buna göre, devlet okullarında bulunan öğrenciler, özel okullarda bulunan öğrencilere nazaran

taşınabilir medya oynatıcılarının tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a16. maddede ortaya çıkan fark özel okullar ($x=1,89$, $s=1,28$) lehinedir. Buna göre, özel okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran fotokopi makinesinin tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

Özel okullar genellikle fotokopi makinesi ile derse ait test veya konu anlatımlarını içeren materyalleri çoğaltmak olanağını öğretmenlere sağlamaktadır. Bu yüzden özel okul öğretmenleri, sınıf ortamında kullanmak veya eve ödev olarak vermek için fotokopide çoğaltılmış materyalleri daha fazla kullanmaktadır. Böylece özel okul öğrencileri, fotokopi makinesinin öğretim sürecinde ne kadar yararlı olabileceğini diğerlerine nazaran daha fazla görmüş olmaktadır.

Tablo 3.26: Öğrencilerin Okul Türü Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

M.No	Maddeler	Okul Türü	N	X	S	t	P
b1	Projeksiyon	devlet okulu	325	2,26	1,42	4,63	0,00**
		özel okul	127	2,95	1,46		
b2	Bilgisayar	devlet okulu	325	2,42	1,46	3,15	0,00**
		özel okul	127	2,91	1,47		
b3	Dizüstü bilgisayar	devlet okulu	325	3,18	1,55	5,31	0,00**
		özel okul	127	4,01	1,40		
b5	İnternet	devlet okulu	325	2,48	1,55	3,72	0,00**
		özel okul	127	3,09	1,63		
b8	Doküman kamera	devlet okulu	325	4,50	1,10	2,66	0,00**
		özel okul	127	4,17	1,42		
b15	Yazıcı	devlet okulu	325	3,09	1,65	2,53	0,01*
		özel okul	127	3,52	1,58		

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğrencilerin b1, b2, b3, b5, b8 ve b15. anket maddelerindeki görüşlerinde, okul türü değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçları kullandıklarına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Anketin b1. maddesinde, öğrencilerin sınıf değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçları kullandıklarına ilişkin görüşlerindeki fark özel okullar ($x=2,95$, $s=1,46$) lehinedir. Buna göre, özel okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran projeksiyonun tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

b2. maddede fark özel okullar ($x=2,91$, $s=1,47$) lehinedir. Buna göre, özel okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran bilgisayarın tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

b3. maddede fark özel okullar ($x=4,01$, $s=1,40$) lehinedir. Buna göre, özel okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran dizüstü bilgisayarın tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

b5. maddede fark özel okullar ($x=3,09$, $s=1,63$) lehinedir. Buna göre, özel okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran internetin tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

b8. maddede fark devlet okulları ($x=4,50$, $s=1,10$) lehinedir. Buna göre, devlet okullarında bulunan öğrenciler, özel okullarda bulunan öğrencilere nazaran doküman kameranın tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

b15. maddede fark devlet okulları ($x=3,52$, $s=1,58$) lehinedir. Buna göre, özel okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran yazıcının tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

Öğrenci anketinin b1, b2, b3, b5. maddelerindeki fark özel okullar lehine, b8 ve b15. maddelerindeki fark devlet okulları lehine çıkmıştır. Bu maddelerde belirtilen teknolojik araçların öğretim sürecinde kullanılması, bu araçların okullarda mevcut olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre; özel okullarda projeksiyon, bilgisayar,

dizüstü bilgisayar ve internet devlet okullarına nazaran daha fazla bulunmakta ve tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanılmaktadır. Buna karşılık, devlet okullarında doküman kamera ve yazıcı daha fazla bulunmakta ve kullanılmaktadır. Bu sonuçlar, özel okullarda devlet okullarına göre daha çeşitli araçların, daha yüksek oranda kullanıldığını ortaya çıkarmaktadır. Bunun iki sebebi olabilir. Birincisi, özel okullarda bulunan öğrenciler ekonomik seviyelerini daha yüksek olduğu için birçok teknolojik araca sahiptirler ve bu araçları evlerinde kullanmaktadırlar. Öğretmenler bu nitelikteki öğrencilere hitap edebilmek için tarih konularının öğretimi sürecinde teknolojik araçları daha çok sürece dâhil etmeye çalışmaktadır. İkincisi, özel okullarda çalışmakta olan öğretmenler yıllık sözleşmeler yaparak çalışmaktadır. Öğretmenlerin işlerine devam edebilmesi için dersin öğretimini en iyi şekilde gerçekleştirmesi ve bu konuda aranan bir öğretmen olması gerekmektedir. Bu kaygıyı taşıyan özel okul öğretmenleri, etkili öğrenmeleri sağlamak için, öğretim sürecini zenginleştirecek farklı teknolojik araçlardan farklı şekillerde yararlanma yollarını aramaktadır. Bu da özel okullarda teknolojik araçların daha fazla kullanılması sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 3.27: Öğrencilerin Okul Türü Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri

M.No	Maddeler	Okul Türü	N	X	S	t	P
c1	Konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak için	devlet okulu	325	1,30	0,60	2,41	0,02*
		özel okul	127	1,46	0,83		
c3	Daha fazla bilgiye ulaşmak ve aktarmak için	devlet okulu	325	1,40	0,72	2,31	0,02*
		özel okul	127	1,59	0,87		
c18	Öğrenmeyi zevkli hale getirmek için	devlet okulu	325	1,45	0,84	2,26	0,03*
		özel okul	127	1,67	1,10		
c24	Öğrencilerin teknolojik araçları kullanmasına fırsat vermek için	devlet okulu	325	1,99	1,24	2,09	0,04*
		özel okul	127	2,28	1,46		

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğrencilerin c1, c3, c18 ve c24. anket maddelerindeki görüşlerinde okul türü değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktaki amaçlarına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Anketin c1. maddesinde, öğrencilerin okul türü değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktaki amaçlarına ilişkin görüşlerindeki fark özel okullar ($x=1,46$, $s=0,83$) lehinedir. Buna göre, özel okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c3. maddede fark, özel okullar ($x=1,59$, $s=0,87$) lehinedir. Buna göre, özel okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları daha fazla bilgiye ulaşmak ve aktarmak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c18. maddede fark, özel okullar ($x=1,67$, $s=1,10$) lehinedir. Buna göre özel, okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları öğrenmeyi zevkli hale getirmek amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c24. maddede fark, özel okullar ($x=2,28$, $s=1,46$) lehine çıkmıştır. Buna göre, özel okullarda bulunan öğrenciler, devlet okullarında bulunan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları öğrencilerin teknolojik araçları kullanmasına fırsat vermek amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

Öğrenci anketinin bu bölümünde farkların tümü özel okullar lehine çıkmıştır. Bu maddelere göre, özel okullarda görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri teknolojik araçları; konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak, daha fazla bilgiye ulaşmak, aktarmak ve öğrenmeyi zevkli hale getirmek amacıyla daha fazla kullanmaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olan şey, özel okullar ve devlet okulları arasındaki teknolojik araç imkânlarının farklı olması noktasıdır. Özel okullarda teknolojik altyapının ve sınıflardaki teknolojik donanımın daha iyi olması, öğretmenlerin çeşitli amaçlara ulaşmak için teknolojik araçları daha rahat bir şekilde kullanmasına imkân sağlamaktadır. Diğer yandan bu araçların kısıtlı bulunduğu veya

bulunmadığı okullarda araçlar çeşitli amaçlar için ya daha az kullanılacaktır, ya da hiç kullanılmayacaktır.

Bu bölümden elde edilen diğer bir sonuç, özel okul öğretmenlerinin teknolojik araçları, öğrencilerin teknolojik araçları kullanmasına fırsat vermek amacıyla diğerlerine göre daha fazla kullandıklarını ortaya koymaktadır. Böyle bir sonuç, okulların teknolojik imkânlarını göz önüne sermektedir. Çünkü okulda öğrencilerin teknolojik araçları kullanmasına fırsat vermek için, öğrencilerin de kullanabileceği kadar teknolojik aracın okulda mevcut olması gerekir.

3.2.11. Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçların Kullanılmasını Yararlı Bulmalarına Göre Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerin öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna duydukları inanç değişkenine göre öğrenci anketinden elde edilen verilerin t-test analizi ile ortaya çıkan anlamlı farklar ($p < 0,05$) Tablo 3.28 ve Tablo 3.29’da verilmiştir:

Tablo 3.28: Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçların Kullanılmasını Yararlı Bulmaları Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarını Daha Yararlı Bulduklarına İlişkin Görüşleri

M.No	Maddeler	Teknoloji yararına inanç	N	X	S	t	P
a1	Projeksiyon	evet	419	1,55	0,78	5,93	0,00**
		hayır	33	2,48	1,64		
a2	Bilgisayar	evet	419	1,65	0,85	3,94	0,00**
		hayır	33	2,30	1,57		
a4	Akıllı tahta	evet	419	1,71	1,23	2,45	0,01*
		hayır	33	2,27	1,70		
a7	Elektronik kitap	evet	419	1,92	1,30	2,25	0,02*
		hayır	33	2,45	1,60		

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğrencilerin a1, a2, a4 ve a7. anket maddelerindeki görüşlerinde, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna duydukları inanç değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmalarının yararlı olacağına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Anketin a1. maddesinde, öğrencilerin öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna duydukları inanç değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmasının yararlı olacağına ilişkin görüşlerindeki fark, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,48$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran projeksiyonun tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a2. maddede fark, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,30$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran bilgisayarın tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a4. maddede fark, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,27$, $s=0,01$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran akıllı tahtanın tarih konularının öğretiminde kullanılmasının daha yararlı olacağını düşünmektedir.

a7. maddede fark, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,45$, $s=0,02$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran elektronik kitabın tarih konularının öğretiminde kullanılmasının daha yararlı olacağını düşünmektedir.

Öğrenci anketinin bu bölümünde, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayan öğrencilerin öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanan öğrencilere göre; bilgisayar, akıllı tahta ve elektronik kitabın tarih konularının

öğretiminde kullanılmasının daha yararlı olacağına inandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Demek ki öğretimde teknolojik araçların kullanılmasını yararlı bulmayan öğrenciler, öğretim ortamlarında teknolojik araçların kullanılmasına karşı bir tavır içinde değildir. Muhtemelen bu öğrenciler, araçların ders içerisinde yanlış şekilde kullanılmış olmasından dolayı sosyal bilgiler derslerinde kullanılan teknolojik araçların kendi öğrenimlerine bir katkı sağlamadığını görmüşler ve bu yaşanmışlıkla öğretimde teknolojik araçları kullanmanın yararlı olmadığını söylemişlerdir. Bu söylemde bulunan öğrenciler, öğretim ortamlarında öğrenmelerine yarar sağlayabilecek teknolojik araçların kullanılmasını istemektedirler.

Diğer yandan bu sonuç, projeksiyon, bilgisayar, akıllı tahta ve elektronik kitabın öğretim teknolojileri içinde önemli bir yer edindiğini göstermektedir. Çünkü öğretimde teknolojik araçların kullanılmasını yararlı bulmayan öğrenciler bile bu araçların kullanılmasının faydalı olacağı konusunda görüş bildirmişlerdir.

Tablo 3.29: Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçların Kullanılmasını Yararlı Bulmaları Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri

M.No	Maddeler	Teknoloji yararına inanç	N	X	S	t	P
c1	Konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak için	Evet	419	1,32	0,66	2,34	0,02*
		Hayır	33	1,61	0,86		
c7	Başarıyı yükseltmek için	Evet	419	1,53	0,84	2,80	0,00**
		Hayır	33	1,97	1,07		
c8	Anlaşılması zor konuları kolaylaştırmak için	Evet	419	1,52	0,82	2,77	0,00**
		Hayır	33	1,94	1,03		
c11	Görselliği artırmak için	Evet	419	1,68	1,03	1,99	0,048*
		Hayır	33	2,06	1,34		
c13	Konunun genelini gösterebilmek için	Evet	419	1,65	0,94	2,18	0,03*
		Hayır	33	2,03	1,16		
c14	Hatırlamayı sağlayabilmek için	Evet	419	1,61	0,89	1,98	0,048*
		Hayır	33	1,94	1,20		
c15	Dersi tekrar ettirebilmek için	Evet	419	1,72	1,02	3,07	0,00**
		Hayır	33	2,30	1,33		
c16	Konuların pekişmesini sağlamak için	Evet	419	1,62	1,32	1,98	0,048*
		Hayır	33	2,09	1,33		
c18	Öğrenmeyi zevkli hale getirmek için	Evet	419	1,49	0,88	1,98	0,049*
		Hayır	33	1,82	1,31		
c19	Dersi monotonluktan ve sıkıcılıktan kurtarmak için	Evet	419	1,76	1,11	2,21	0,03*
		Hayır	33	2,21	1,39		
c23	Ders için harcanan emeği iyi kullanmak için	Evet	419	1,83	1,14	2,72	0,00**
		Hayır	33	2,39	1,27		
c35	Öğrenciler tarafından fazla sevilmek için	Evet	419	2,95	1,64	2,32	0,02*
		Hayır	33	2,27	1,38		

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğrencilerin c1, c7, c8, c11, c13, c14, c15, c16, c18, c19, c23 ve c35. anket maddelerindeki görüşlerinde, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna duydukları inanç değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktaki amaçlarına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Buna göre c1. maddede,

öğrencilerin öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna duydukları inanç değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretimde teknolojik araçları kullanmaktaki amaçlarına ilişkin görüşlerindeki fark öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=1,46$, $s=0,02$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c7. maddede fark, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=1,97$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları başarıyı yükseltmek amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c8. maddede, öğrencilerin öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna duydukları inanç değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretimde teknolojik araçları kullanmaktaki amaçlarına ilişkin görüşlerindeki fark öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=1,94$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları anlaşılması zor konuları kolaylaştırmak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c11. maddede fark öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,06$, $s=0,048$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları görselliği artırmak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c13. maddede fark öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,00$, $s=0,03$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik

araçları konunun genelini gösterebilmek amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c14. maddede fark öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=1,94$, $s=0,048$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları hatırlamaları sağlayabilmek amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c15. maddede fark öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,30$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları dersi tekrar ettirebilmek amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c16. maddede fark öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,09$, $s=0,048$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları konuların pekişmesini sağlamak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c18. maddede fark öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=1,82$, $s=0,049$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları öğrenmeyi zevkli hale getirmek amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c19. maddede fark öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,21$, $s=0,03$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları dersi monotonluktan ve sıkıcılıktan kurtarmak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c23. maddede fark öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayanlar ($x=2,39$, $s=0,00$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları ders için harcanan emeği iyi kullanmak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

c35. maddede fark öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inananlar ($x=2,95$, $s=0,02$) lehinedir. Buna göre, öğretimde teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanan öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasının yararlı olduğuna inanmayan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları ders için harcanan emeği iyi kullanmak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşünmektedir.

Anketin bu bölümünde farkların çoğu, teknolojik araçların tarih öğretiminde kullanılmasını yararlı bulmayan öğrenciler lehine anlamlı çıkmıştır. Bu sonuç, öğrencilerin, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanarak ulaşmak istedikleri amaçların farkında olduklarını, ancak öğretmenlerin teknoloji kullanma konusunda yeterince başarılı olmadıklarını göstermektedir. Örneğin c1. maddede, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayan öğrencilerin, teknolojik araçların yararlı olduğuna inanan öğrencilere nazaran, öğretmenlerin teknolojik araçları konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla kullandıklarını daha fazla düşündüğü sonucu ortaya çıkmıştır. Burada öğretmenin teknolojik araçları kullanarak ulaşmak istediği amacı öğrencilerin algıladığı görülmektedir. Ancak, aynı öğrenciler teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmamaktadır. Bu durumda teknolojik araçları kullanan öğretmenlerin verimli bir şekilde kullanmadığı, öğrencinin bu kullanımlardan fayda elde edemediği, bu sebeple de yararlı olduğunu düşünmedikleri yorumu yapılabilir. Aslında bu sonuç, tarih konularının öğretiminde kullanılan teknolojik araçların zaman zaman verimli kullanılmadığını, bu konuda öğretmenlerde eksiklik ve sıkıntılar olduğunu göstermektedir. Teknolojik araçlar öğretim ortamlarında ancak doğru yerde, doğru zamanda ve doğru şekilde kullanıldıklarında fayda sağlar. Aksi takdirde derse katkıda bulunmak yerine zaman işgal eden, öğrencilerin dikkatini dağıtan araçlar konumuna gelir. Bu olumsuzlukları giderebilmek için öğretmenlerin teknolojik araçları kullanma konusunda belli aralıklarla hizmet içi eğitim kurslarına tabi tutulmaları ve bu konuda

bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Öğretimde teknoloji kullanımı konusunda hizmet içi eğitim kursları yoluyla uzman ellerden eğitim almayan öğretmenler, teknolojik araçları çevreden öğrenebildikleri kadarıyla öğretim ortamlarında kullanmaya çalışmaktadır. Bu durum hem aracın verimsiz kullanılmasına, hem de öğretim sürecinin olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır.

3.2.12. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeleri değişkenine göre öğretmen anketi verilerinin Varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak bulunan anlamlı ($P < 0,05$) farklar Tablo 3.30 ve Tablo 3.31’de verilmiştir:

Tablo 3.30: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarını Daha Yararlı Bulduklarına İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler		Kar. Top.	Sd.	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
a1	Projeksiyon	Gruplar arası	8,56	2	4,28	5,37	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	357,75	449	0,80	Hayır>evet		
		Toplam	366,31	451				
a2	Bilgisayar	Gruplar arası	10,81	2	5,41	6,38	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	380,66	449	0,85	Hayır>evet		
		Toplam	391,48	451				
a3	Dizüstü bilgisayar	Gruplar arası	16,75	2	8,37	6,07	0,00**	Hayır>evet
		Grup içi	619,88	449	1,38	Hayır>bilmiyorum		
		Toplam	636,63	451				
a4	Akıllı tahta	Gruplar arası	33,50	2	16,75	10,76	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	698,75	449	1,56	Hayır>evet		
		Toplam	732,25	451				
a6	Tablet bilgisayar	Gruplar arası	30,76	2	15,38	9,77	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	706,91	449	1,57	Hayır>evet		
		Toplam	737,67	451		Hayır>bilmiyorum		
a7	Elektronik kitap (e-kitap)	Gruplar arası	19,38	2	9,69	5,63	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	773,73	449	1,72	Hayır>evet		
		Toplam	793,12	451				
a8	Doküman kamera	Gruplar arası	12,23	2	6,12	3,53	0,03*	Hayır>evet
		Grup içi	778,54	449	1,73			
		Toplam	790,77	451				
a9	Elektronik bilbord (elektronik pano)	Gruplar arası	35,00	2	17,50	8,74	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	899,42	449	2,00	Hayır>evet		
		Toplam	934,43	451				

a10	Taşınabilir medya oynatıcı	Gruplar arası	20,80	2	10,40	5,25	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	889,97	449	1,98	Hayır>evet		
		Toplam	910,77	451				
a13	Pikap-teyp	Gruplar arası	28,61	2	14,30	6,16	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	1041,98	449	2,32	Hayır>evet		
		Toplam	1070,59	451				

M. No	Maddeler	Dereceleme	N	X	S	Lev. İst.	Df	Lev.Sig.
a1	Projeksiyon	Evet	372	1,56	0,88	0,65	2,45	0,53
		Bilmiyorum	70	1,86	0,92			
		Hayır	10	2,20	1,23			
		Toplam	452	1,62	0,90			
a2	Bilgisayar	Evet	372	1,63	0,90	3,93	2,45	0,02
		Bilmiyorum	70	2,00	0,93			
		Hayır	10	2,20	1,40			
		Toplam	452	1,70	0,93			
a3	Dizüstü bilgisayar	Evet	372	1,91	1,16	0,16	2,45	0,86
		Bilmiyorum	70	2,16	1,22			
		Hayır	10	3,10	1,29			
		Toplam	452	1,97	1,19			
a4	Akıllı tahta	Evet	372	1,63	1,19	6,71	2,45	0,00
		Bilmiyorum	70	2,27	1,49			
		Hayır	10	2,70	1,57			
		Toplam	452	1,75	1,27			
a6	Tablet bilgisayar	Evet	372	1,67	1,21	3,66	2,45	0,03
		Bilmiyorum	70	2,07	1,41			
		Hayır	10	3,20	1,69			
		Toplam	452	1,76	1,28			
a7	Elektronik kitap	Evet	372	1,87	1,28	2,38	2,45	0,09
		Bilmiyorum	70	2,29	1,45			
		Hayır	10	2,90	1,52			

		Toplam	452	1,96	1,33			
a8	Doküman kamera	Evet	372	2,28	1,31	0,66	2,45	0,52
		Bilmiyorum	70	2,57	1,36			
		Hayır	10	3,20	1,14			
		Toplam	452	2,35	1,32			
a9	Elektronik bilbord (elektronik pano)	Evet	372	2,16	1,38	4,17	2,45	0,02
		Bilmiyorum	70	2,70	1,61			
		Hayır	10	3,60	1,43			
		Toplam	452	2,28	1,44			
a10	Taşınabilir medya oynatıcı	Evet	372	2,28	1,37	4,75	2,45	0,00
		Bilmiyorum	70	2,69	1,61			
		Hayır	10	3,41	1,26			
		Toplam	452	2,37	1,42			
a13	Pikap-teyp	Evet	372	2,98	1,52	4,40	2,45	0,01
		Bilmiyorum	70	3,40	1,58			
		Hayır	10	3,40	0,84			
		Toplam	452	3,07	1,54			

*P< 0, 05

**P<0,01

a1, a2, a3, a4, a6, a7, a8, a9, a10 ve a13. maddelerde öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına istekleri değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmasının yararlı olacağına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

a1. maddede, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmasının yararlı olacağına ilişkin görüşlerindeki fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F=5,37$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik

araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre projeksiyonun kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a2. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F=0,38$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre bilgisayarın kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a3. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F=6,07$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrencilere göre dizüstü bilgisayarın kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a4. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F=10,76$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre akıllı tahtanın kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a6. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F=9,77$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler, bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler ve teknolojik araçların kullanılmasını isteyen öğrencilere göre; bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler de, teknolojik araçların kullanılmasını isteyen öğrencilere göre tablet bilgisayarın kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a7. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F=5,63$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan

öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre elektronik kitabın (e-kitabın) kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a8. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır olarak belirten öğrenciler lehine ($F=3,53$, $p=0,03$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre doküman kameranın kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a9. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F=8,74$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre elektronik panonun (elektronik panonun) kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a10. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F=5,25$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre taşınabilir medya oynatıcısının kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a13. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F=6,16$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre pikap-teybin kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

Öğrenci anketinin bu bölümünde ortaya çıkan anlamlı farkların tümü sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bazıları bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler lehine çıkmıştır. Bu sonuca göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler; projeksiyon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, akıllı tahta, tablet bilgisayar, elektronik kitap, doküman kamera, elektronik pano,

taşınabilir medya oynatıcıları, pikap-teyp, tarayıcı ve yazıcının tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmuşlardır. Bu durumda teknolojik araçların kullanılmasını istemeyen öğrenciler, modern öğretim teknolojilerinin kullanılmasını büyük ölçüde yararlı bulmaktadır. Bu noktada, aynı öğrencilerin hem teknolojik araçların kullanılmasını istememeleri, hem de teknolojik araçların büyük kısmının öğretimde kullanılmasını diğerlerine göre daha yararlı bulmaları tezat ortaya çıkarmaktadır. Bu tezat şu bakış açısıyla ortadan kaldırılabılır: Öğretim teknolojilerinin tarih konularının öğretiminde kullanılmasını istemeyen öğrenciler, öğretim teknolojilerini oluşturan araçların daha önceki kullanımlarında öğrenmelerine katkı sağlamadığını görmüşlerdir. Bu yüzden tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların kullanılmasına karşı isteksizdirler. Ama aynı zamanda bu öğrenciler, teknolojik araçların doğru kullanıldığı takdirde öğrenmelerine yarar sağlayabileceklerine inanmaktadırlar. Bu düşünce içinde oldukları için projeksiyon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, akıllı tahta gibi teknolojik araçların öğretim ortamlarında kullanılmasının yararlı olacağını söylemişlerdir.

Tablo 3.31: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler		Kar. Top.	Sd	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
c1	Konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak için	Grup.arası	4,23	2	2,11	4,71	0,00**	Hayır>evet
		Grup içi	201,62	449	0,45			Hayır>bilmiyorum
		Toplam	205,85	451				
c2	Konuların kalıcı olmasını sağlamak için	Grup.arası	6,32	2	3,16	6,75	0,00**	Hayır>evet
		Grup içi	210,39	449	0,47			Hayır>bilmiyorum
		Toplam	216,72	451				
c3	Daha fazla bilgiye ulaşmak ve aktarmak için	Grup.arası	10,98	2	5,49	9,66	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	255,22	449	0,57			Hayır>evet
		Toplam	266,20	451				
c5	Konuya dikkati çekmek için	Grup.arası	13,21	2	6,60	6,71	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	442,15	449	0,99			Hayır>evet
		Toplam	455,36	451				
c6	Dikkati uzun süre tutmak için	Grup.arası	10,53	2	5,27	4,93	0,00**	Evet>bilmiyorum
		Grup içi	480,03	449	1,07			
		Toplam	490,56	451				
c8	Anlaşılması zor konuları kolaylaştırmak için	Grup.arası	4,66	2	2,33	3,32	0,03*	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	315,18	449	0,70			
		Toplam	319,83	451				
c9	Karmaşık konuları anlaşılır yapmak için	Grup.arası	6,56	2	3,28	3,89	0,02*	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	378,28	449	0,84			
		Toplam	384,84	451				
c11	Görselliği artırmak için	Grup.arası	7,18	2	3,59	3,21	0,04*	Hayır>Bilmiyorm
		Grup içi	502,28	449	3,12			
		Toplam	509,45	451				Hayır>evet

c12	Hem görsel hem işitsel araçlar daha ilgi çekici olduğu için	Grup.arası	7,81	2	3,91	3,43	0,03*	Hayır>evet
		Grup içi	511,06	449	1,14			
		Toplam	518,88	451				
c14	Hatırlamayı sağlayabilmek için	Grup.arası	6,43	2	3,22	3,86	0,02*	Hayır>evet
		Grup içi	374,34	449	0,83			
		Toplam	380,77	451				
c18	Öğrenmeyi zevkli hale getirmek için	Grup.arası	5,68	2	2,84	3,36	0,03*	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	379,25	449	0,85			
		Toplam	384,92	451				
c20	Tarih konularını ezber olmaktan çıkarmak için	Grup.arası	8,66	2	4,33	3,20	0,04*	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	607,03	449	1,35			
		Toplam	615,69	451				
c22	Ders süresini iyi kullanmak için	Grup.arası	13,53	2	6,77	4,93	0,00**	Bilmiyorum>evet
		Grup içi	615,79	449	1,37			
		Toplam	629,32	451				
c25	Çağın gereği olarak kullanılması gerektiği için	Grup.arası	19,15	2	9,58	1,89	0,00**	Hayır>evet Bilmiyorum>evet
		Grup içi	730,48	449	1,63			
		Toplam	749,63	451				
c27	Aynı konuyu farklı kaynaklardan göstererek, farklı bakış açıları oluşturmak için	Grup.arası	8,59	2	4,30	4,15	0,01*	Hayır>evet
		Grup içi	465,25	449	1,04			
		Toplam	473,85	451				

M. No	Maddeler	Dereceleme	N	X	S	Lev. Stat.	Df	Lev.Sig.
c1	Konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak için	Evet	372	1,31	0,67	2,27	2,45	0,11
		Bilmiyorum	70	1,44	0,65			
		Hayır	10	1,90	0,88			
		Toplam	452	1,34	0,68			
c2	Konuların kalıcı olmasını sağlamak için	Evet	372	1,36	0,67	1,02	2,45	0,36
		Bilmiyorum	70	1,51	0,74			

		Hayır	10	2,10	0,88			
		Toplam	452	1,40	0,69			
c3	Daha fazla bilgiye ulaşmak ve aktarmak için	Evet	372	1,39	0,71	8,44	2,45	0,00
		Bilmiyorum	70	1,73	0,92			
		Hayır	10	2,10	1,20			
		Toplam	452	1,46	0,77			
c5	Konuya dikkati çekmek için	Evet	372	1,57	0,97	0,88	2,45	0,42
		Bilmiyorum	70	1,96	1,07			
		Hayır	10	2,30	1,34			
		Toplam	452	1,65	1,00			
c6	Dikkati uzun süre tutmak için	Evet	372	1,76	1,03	0,29	2,45	0,75
		Bilmiyorum	70	1,17	1,02			
		Hayır	10	2,10	1,10			
		Toplam	452	1,83	1,04			
c8	Anlaşılması zor konuları kolaylaştırmak için	Evet	372	1,51	0,83	0,34	2,45	0,72
		Bilmiyorum	70	1,79	0,90			
		Hayır	10	1,60	0,70			
		Toplam	452	1,55	0,84			
c9	Karmaşık konuları anlaşılır yapmak için	Evet	372	1,62	0,89	0,83	2,45	0,44
		Bilmiyorum	70	1,96	1,04			
		Hayır	10	1,70	1,06			
		Toplam	452	1,68	0,92			
c11	Görselliği artırmak için	Evet	372	1,67	1,05	1,68	2,45	0,19
		Bilmiyorum	70	1,79	1,02			
		Hayır	10	2,50	1,43			
		Toplam	452	1,71	1,06			
c12	Hem görsel hem işitsel araçlar daha ilgi çekici olduğu için	Evet	372	1,68	1,07	0,96	2,45	0,38
		Bilmiyorum	70	1,84	1,02			
		Hayır	10	2,50	1,35			
		Toplam	452	1,72	1,07			
c14	Hatırlamayı sağlayabilmek	Evet	372	1,59	0,90	1,71	2,45	0,18

	için	Bilmiyorum	70	1,77	0,94			
		Hayır	10	2,30	1,16			
		Toplam	452	1,64	0,92			
c18	Öğrenmeyi zevkli hale getirmek için	Evet	372	1,47	0,90	1,94	2,45	0,15
		Bilmiyorum	70	1,70	0,98			
		Hayır	10	2,00	1,15			
		Toplam	452	1,51	0,92			
c20	Tarih konularını ezber olmaktan çıkarmak için	Evet	372	1,83	1,14	1,48	2,45	0,23
		Bilmiyorum	70	2,17	1,30			
		Hayır	10	2,30	1,06			
		Toplam	452	1,89	1,17			
c22	Ders süresini iyi kullanmak için	Evet	372	1,83	1,15	1,27	2,45	0,28
		Bilmiyorum	70	2,30	1,29			
		Hayır	10	1,70	0,95			
		Toplam	452	1,90	1,18			
c25	Çağın gereği olarak kullanılması gerektiği için	Evet	372	2,00	1,26	1,01	2,45	0,37
		Bilmiyorum	70	2,39	1,32			
		Hayır	10	3,10	1,60			
		Toplam	452	2,09	1,29			
c27	Aynı konuyu farklı kaynaklardan göstererek, farklı bakış açıları oluşturmak için	Evet	372	1,60	0,99	1,39	2,45	0,25
		Bilmiyorum	70	1,83	1,08			
		Hayır	10	2,40	1,26			
		Toplam	452	1,66	1,03			

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğrenci anketinin c1, c2, c3, c5, c6,a8, a9, c11, c12, c14, c18, c20, c22, c25 ve c27. maddelerinde, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına istekleri değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktaki amaçlarına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

c1. maddede, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasına istekleri değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktaki amaçlarına ilişkin görüşlerindeki fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 4,71$, $p= 0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler, teknolojik araçların kullanılmasını isteyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrencilere göre, konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c2. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 6,75$, $p= 0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrencilere göre, konuların kalıcı olmasını sağlamak amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c3. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 9,66$, $p= 0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, daha fazla bilgiye ulaşmak amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c5. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 6,71$, $p= 0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, konuya dikkati çekmek amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c6. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini evet olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 4,93$, $p= 0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları

kullanmasını isteyen öğrenciler, bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrencilere göre, dikkati uzun süre tutmak amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c8. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 3,32$, $p= 0,03$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanması konusunda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, anlaşılması zor konuları kolaylaştırmak amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c9. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 3,89$, $p= 0,02$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanması konusunda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, karmaşık konuları anlaşılır yapmak amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c11. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 3,21$, $p= 0,04$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların kullanmasını istemeyen öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrencilere göre, görseelliği artırmak amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c12. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 3,43$, $p= 0,03$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, hem görsel hem işitsel araçlar daha ilgi çekici olduğu için daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c14. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 3,86$, $p= 0,02$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların kullanmasını istemeyen öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, hatırlamayı sağlayabilmek için daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c20. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 3,20$, $p= 0,04$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanması konusunda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, tarih konularını ezber olmaktan çıkarmak amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c22. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 4,93$, $p= 0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların kullanması konusunda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, ders süresini iyi kullanmak amacıyla daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c25. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır ve bilmiyorum olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 1,89$, $p= 0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen ve bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, çağın gereği olarak kullanılması gerektiği için daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

c27. maddede fark, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmasına isteklerini hayır olarak belirten öğrenciler lehine ($F= 4,15$, $p= 0,01$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler, teknolojik araçları kullanmasını isteyen öğrencilere göre, aynı konuyu farklı kaynaklardan göstererek, farklı bakış açıları oluşturmak için daha fazla kullanıldığını düşünmektedir.

Anketin bu bölümünde bütün farklar, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler lehine çıkmıştır. Bu sonuçtan, tarih konularının öğretimi sürecinde öğretmenlerin çeşitli amaçlara ulaşmak için teknolojik araçları kullandıkları ve öğrencilerin öğretmenlerinin teknolojik araçları kullanarak hangi amaca ulaşmak istediklerini fark ettikleri anlaşılmaktadır. Ancak bu öğrenciler, bu duruma rağmen öğretim sürecinde teknolojik araçların kullanılmasını istememektedir. Demek ki; öğretmenler teknolojik araçları

kullanırken gerekli özeni göstermemişler ve kullanım sonucunda teknolojik araçtan beklenen verim alınamamıştır. Bu yüzden de öğrenciler öğretim sürecinde teknolojinin kullanılmasına karşı isteksizdir.

3.2.13. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklığına Göre Elde Edilen Bulgular

Anket verilerinin öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklığı değişkenine göre yapılan Varyans analizi sonucunda ulaşılan anlamlı farklar ($p < 0,05$) Tablo 3.32, Tablo 3.33 ve Tablo 3.34'deki şekildedir:

Tablo 3.32: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarını Daha Yararlı Bulduklarına İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler		Kar. Top.	Sd.	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
a1	Projeksiyon	Gruplar arası	7,93	4	1,98	2,47	0,04*	Hiç>her zaman
		Grup içi	358,38	447	0,80		Hiç>bazen	
		Toplam	366,31	451			Hiç>nadiren	
								Hiç>sıkı sık
								Nadiren>her zaman
								Nadiren>sık sık
M. No	Maddeler	Dereceleme	N	X	S	Lev. İst.	Df	Lev.Sig.
a1	Projeksiyon	Her zaman	39	1,36	0,49	7,28	4,45	0,00
		Sık sık	98	1,46	0,72			
		Bazen	183	1,67	0,82			
		Nadiren	70	1,74	1,14			
		Hiç	62	1,76	1,20			
		Toplam	452	1,62	0,90			

*P< 0, 05

**P<0,01

a1. maddede, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklığı değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmasının daha yararlı olacağına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmasının daha yararlı olacağına ilişkin görüşlerindeki fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını ve nadiren kullandığını belirten öğrenciler lehine ($F=2,47$, $p=0,04$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını belirten öğrenciler, her zaman, bazen ve nadiren kullandığını belirten öğrencilere nazaran; nadiren kullandığını belirten öğrenciler de, her zaman ve sık sık kullandığını belirten öğrencilere nazaran projeksiyonun tarih konularının öğretiminde kullanılmasının daha yararlı olacağını düşünmektedir. Burada öğretmenleri derste teknolojik araçları nadiren kullanan veya hiç kullanmayan öğrenciler, projeksiyonun kullanılmasının yararlı olacağı görüşündedir. Öğretmenleri teknolojik araçları her zaman, sık sık ve bazen kullanan öğrenciler ise, daha az kullanan öğrencilere göre, projeksiyonun öğretim ortamlarında kullanılmasının daha az yararlı olduğunu düşünmektedir. Bu sonuç, açık bir şekilde öğrenme sürecinde teknolojik araçların öğretmenler tarafından verimli kullanılmadığını göstermektedir. Diğer taraftan, teknolojik araçları öğretim sürecinde nadiren kullanan öğretmenler, çok gereksinim duydukları noktalarda teknolojik araçları kullanmakta ve teknolojik araç kullanacakları konularda daha seçici davranmaktadır. Çok gerekli yerlerde ve çok az kullanıldığı için de öğrenciler tarafından daha cazip ve gerekli olarak görülmektedir. Öğretim ortamlarında teknolojik araçların yerinde ve zamanında kullanılması gerekmektedir. Bunlara dikkat etmeden kullanılan araçlar öğretim sürecine katkıda bulunmak yerine, öğretim sürecini olumsuz etkilerler. Projeksiyon okullarda en fazla bulunan ve kullanılan teknolojik araçlardan biridir. Ancak projeksiyon ile belge yansıtmak da mümkündür, dersle ilgisi olmayan filmler izletmek de mümkündür.

Tablo 3.33: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler		Kar. Top.	Sd.	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
b1	Projeksiyon	Grup.arası	311,45	4	77,86	53,01	0,00**	Hiç>her zaman Hiç>sık sık Hiç>bazen Hiç>nadiren Nadiren>her zaman Nadiren>sık sık Nadiren>bazen
		Grup içi	656,57	447	1,47			
		Toplam	968,02	451				
b2	Bilgisayar	Grup.arası	280,43	4	70,11	44,20	0,00**	Hiç>nadiren Hiç>bazen Hiç>sık sık Hiç>her zaman Nadiren>bazen Nadiren>sık sık Nadiren>her zaman Bazen>her zaman
		Grup içi	709,08	447	1,59			
		Toplam	989,50	451				
b3	Dizüstü bilgisayar	Grup.arası	80,17	4	20,04	8,84	0,00**	Hiç>her zaman Hiç>sık sık Hiç>bazen Hiç>nadiren Nadiren>sık sık Nadiren>bazen
		Grup içi	1013,29	447	2,27			
		Toplam	1093,46	451				
b4	Akıllı tahta	Grup.arası	13,39	4	3,35	2,73	0,02*	Hiç>her zaman Nadiren>her zaman Sık sık>her zaman
		Grup içi	547,61	447	1,23			
		Toplam	560,99	451				
b5	İnternet	Grup.arası	289,53	4	72,38	37,77	0,00**	Hiç>nadiren Hiç>bazen Hiç>sık sık Hiç>her zaman Nadiren>bazen Nadiren>sık sık Nadiren>her zaman Bazen>sık sık Bazen>her zaman
		Grup içi	856,63	447	1,92			
		Toplam	1146,16	451				
b8	Doküman kamera (opak)	Grup.arası	23,46	4	5,87	4,14	0,00**	Hiç>her zaman Hiç>sık sık Nadiren>sık sık Nadiren>her zaman Bazen>her zaman
		Grup içi	633,45	447	1,42			
		Toplam	656,91	451				
b9	Elektronik bilbord (Grup.arası	9,40	4	2,35	2,49	0,04*	Hiç>her zaman Nadiren>bazen

	elektronik pano)	Grup içi	421,31	447	0,94			Nadiren>her zaman Bazen>nadiren
		Toplam	430,72	451				
b14	Tarayıcı	Grup.arası	35,44	4	8,86	5,40	0,00**	Hiç>her zaman Nadiren>her zaman Bazen<her zaman Sık sık>her zaman Nadiren>bazen Hiç>bazen
		Grup içi	733,12	447	1,64			
		Toplam	768,56	451				
b15	Yazıcı	Grup.arası	100,71	4	25,18	10,14	0,00**	Hiç>her zaman Hiç>bazen Hiç>sık sık Bazen>her zaman Nadiren>her zaman Nadiren>sık sık Nadiren>bazen Bazen>sık sık
		Grup içi	1110,33	447	2,48			
		Toplam	1211,03	451				
b16	Fotokopi makinası	Grup.arası	93,51	4	23,38	9,66	0,00**	Hiç>her zaman Hiç>sık sık Hiç>bazen Hiç>nadiren Nadiren>her zaman Nadiren>sık sık Nadiren>bazen
		Grup içi	1081,80	447	2,42			
		Toplam	1175,32	451				

M. No	Maddeler	Dereceleme	N	X	S	Lev. İst.	Df	Lev.Sig.
b1	Projeksiyon	Her zaman	39	1,44	0,99	7,61	4,45	0,00
		Sık sık	98	1,82	1,07			
		Bazen	183	2,20	1,15			
		Nadiren	70	3,00	1,52			
		Hiç	62	4,24	1,34			
		Toplam	452	2,45	1,47			
b2	Bilgisayar	Her zaman	39	1,54	1,05	5,76	4,45	0,00
		Sık sık	98	1,97	1,23			
		Bazen	183	2,32	1,20			
		Nadiren	70	3,09	1,53			
		Hiç	62	4,24	1,25			
		Toplam	452	2,56	1,48			
b3	Dizüstü bilgisayar	Her zaman	39	3,23	1,60	5,64	4,45	0,00
		Sık sık	98	3,23	1,60			

		Bazen	183	3,11	1,54			
		Nadiren	70	3,71	1,44			
		Hiç	62	4,34	1,25			
		Toplam	452	3,41	1,56			
b4	Akıllı tahta	Her zaman	39	4,08	1,46	8,56	4,45	0,00
		Sık sık	98	4,64	0,92			
		Bazen	183	4,40	1,21			
		Nadiren	70	4,64	0,90			
		Hiç	62	4,65	0,99			
		Toplam	452	4,50	1,11			
b5	İnternet	Her zaman	39	1,92	1,31	7,81	4,45	0,00
		Sık sık	98	1,92	1,17			
		Bazen	183	2,41	1,43			
		Nadiren	70	3,21	1,66			
		Hiç	62	4,37	1,27			
		Toplam	452	2,65	1,59			
b8	Doküman kamera (opak)	Her zaman	39	3,87	1,66	13,62	4,45	0,00
		Sık sık	98	4,26	1,31			
		Bazen	183	4,40	1,18			
		Nadiren	70	4,70	0,91			
		Hiç	62	4,66	0,94			
		Toplam	452	4,40	1,21			
b9	Elektronik bilbord (elektronik pano)	Her zaman	39	4,31	1,20	9,57	4,45	0,00
		Sık sık	98	4,54	1,02			
		Bazen	183	4,55	1,05			
		Nadiren	70	4,83	0,66			
		Hiç	62	4,76	0,76			
		Toplam	452	4,60	0,98			
b14	Tarayıcı	Her zaman	39	3,49	1,64	10,39	4,45	0,00
		Sık sık	98	4,17	1,32			
		Bazen	183	4,06	1,33			

	Nadiren	70	4,50	1,02				
	Hiç	62	4,52	1,08				
	Toplam	452	4,17	1,31				
b15	Yazıcı	Her zaman	39	2,44	1,62	1,03	4,45	0,39
		Sık sık	98	2,90	1,60			
		Bazen	183	3,05	1,61			
		Nadiren	70	3,80	1,53			
		Hiç	62	4,00	1,46			
		Toplam	452	3,21	1,64			
b16	Fotokopi makinesi	Her zaman	39	2,38	1,55	1,58	4,45	0,17
		Sık sık	98	2,43	1,55			
		Bazen	183	2,49	1,48			
		Nadiren	70	3,01	1,66			
		Hiç	62	3,74	1,66			
		Toplam	452	2,72	1,61			

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğrenci anketinin b1, b2, b3, b4, b5, b8, b9, b15 ve b16. maddelerinde, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklığı değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullandığına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

b1. maddede, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullandığına ilişkin görüşlerindeki fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını ve nadiren kullandığını belirten öğrenciler lehine ($F=53,01$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, teknolojik araçları hiç kullanmayan öğretmenler; her zaman, sık sık, bazen ve nadiren kullanan öğretmenlere nazaran projeksiyonu tarih konularının öğretiminde daha fazla kullanmaktadır. Nadiren kullanan öğretmenler de, her zaman, sık sık ve bazen kullanan öğretmenlere nazaran daha fazla kullanmaktadır.

b2. maddede fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını, nadiren kullandığını ve bazen kullanıldığını belirten öğrenciler lehine ($F=44,20$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları hiç kullanmayan öğretmenler; her zaman, sık sık, bazen ve nadiren kullanan öğretmenlere nazaran bilgisayarı daha fazla kullanmaktadır. Nadiren kullanan öğretmenler; her zaman, sık sık ve bazen kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır. Bazem kullanan öğretmenler de; her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır.

b3.maddede fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını ve nadiren kullandığını belirten öğrenciler lehine ($F=8,84$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları hiç kullanmayan öğretmenler; her zaman, sık sık, bazen ve nadiren kullanan öğretmenlere nazaran dizüstü bilgisayarı daha fazla kullanmaktadır. Nadiren kullanan öğretmenler de; sık sık ve bazen kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır.

b4. maddede fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını ve nadiren kullandığını belirten öğrenciler lehine ($F=2,73$, $p=0,02$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları hiç kullanmayan öğretmenler; her zaman kullanan ve nadiren kullanan öğretmenlere nazaran akıllı tahtayı daha fazla kullanmaktadır. Sık sık kullanan öğretmenler de, her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır.

b5. maddede fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını, nadiren kullandığını ve bazen kullanıldığını belirten öğrenciler lehine ($F=37,77$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları hiç kullanmayan öğretmenler; her zaman, sık sık, bazen ve nadiren kullanan öğretmenlere nazaran interneti daha fazla kullanmaktadır. Nadiren kullanan öğretmenler; bazen, sık sık ve her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır. Bazem kullanan öğretmenler de; sık sık ve her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır.

b8. maddede fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını, nadiren kullandığını ve bazen kullandığını belirten öğrenciler lehine ($F=4,14$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları hiç

kullanmayan öğretmenler; her zaman, sık sık, bazen ve nadiren kullanan öğretmenlere nazaran doküman kamerayı daha fazla kullanmaktadır. Nadiren kullanan öğretmenler; sık sık ve her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır. Bazın kullanan öğretmenler de; her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır.

b9. maddede fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını, nadiren kullandığını ve bazen kullandığını belirten öğrenciler lehine ($F=2,49$, $p=0,04$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde (elektronik panoyu) hiç kullanmayan öğretmenler; her zaman kullanan öğretmenlere nazaran elektronik panoyu daha fazla kullanmaktadır. Nadiren kullanan öğretmenler; bazen ve her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır. Bazın kullanan öğretmenler de; nadiren kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır.

b14. maddede fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını, nadiren kullandığını, bazen kullandığını ve sık sık kullandığını belirten öğrenciler lehine ($F=5,40$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenler, her zaman kullanan öğretmenlere nazaran tarayıcıyı daha fazla kullanmaktadır. Hiç kullanmayan öğretmenler, her zaman kullanan öğretmenlere nazaran daha fazla kullanmaktadır. Nadiren kullanan öğretmenler; bazen ve her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır. Bazın kullanan öğretmenler de, her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır.

b15. maddede fark, öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını, nadiren kullandığını ve bazen kullandığını belirten öğrenciler lehine ($F=10,14$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları hiç kullanmayan öğretmenler; her zaman, bazen ve sık sık kullanan öğretmenlere nazaran yazıcıyı daha fazla kullanmaktadır. Nadiren kullanan öğretmenler; sık sık ve bazen kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır. Bazın kullanan öğretmenler de, sık sık ve her zaman kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır.

b16. maddede fark, , öğretmenlerinin teknolojik araçları hiç kullanmadığını ve nadiren kullandığını belirten öğrenciler lehine ($F=9,66$, $p=0,00$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları hiç kullanmayan

öğretmenler; her zaman, sık sık, bazen ve nadiren kullanan öğretmenlere nazaran fotokopi makinesini daha fazla kullanmaktadır. Nadiren kullanan öğretmenler de; her zaman, sık sık ve bazen kullanan öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadır.

Öğrenci anketinin bu bölümünde ortaya çıkan farklar, teknolojik araçları hiç kullanmayan, nadir zamanlarda kullanan ve bazen kullanan öğretmenler lehine çıkmıştır. Buna göre, teknolojik araçları hiç kullanmayan ve nadir zamanlarda kullanan öğretmenler diğerlerine göre; projeksiyonu, bilgisayarı, dizüstü bilgisayarları, akıllı tahtayı, interneti, doküman kamerayı, elektronik panoyu, tarayıcıyı, yazıcıyı ve fotokopi makinesini daha fazla kullanmaktadır. Teknolojik araçları bazen kullanan öğretmenler de, diğerlerine göre; interneti, doküman kamerayı, elektronik panoyu, tarayıcıyı ve yazıcıyı daha fazla kullanmaktadır. Bu sonuç saydığımız teknolojik araçların, teknolojik araçları her zaman veya sık sık kullanan öğretmenler tarafından daha az kullanıldığını göstermez. Çünkü öğretim ortamlarında teknolojik araçları her zaman veya sık sık kullanan öğretmenler, diğer teknolojik araçları da aynı sıklık içinde kullandıkları için öğrencilerde çok kullanıldığı izlenimi uyandırmayabilir. Teknolojik araçları az kullanan öğretmenler, zaten fazla araç kullanmadıkları için kullandıkları herhangi bir araç onlar adına en fazla tercih edilen araç olarak görülebilir. Diğer taraftan bu sonuç, teknolojik araçları az kullanan öğretmenlerin genelde tercih ettiği teknolojik araçları göstermektedir. Teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenlerin de aynı araçları kullanmakta olduğu düşünülürse, okullarda yaygın olarak kullanılan teknolojik araçların; projeksiyon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, akıllı tahta, internet, doküman kamera, elektronik pano, tarayıcı, yazıcı ve fotokopi makinesi olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 3.34: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler		Kar. Top.	Sd.	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
c32	Öğrencileri teknolojik araçlarla meşgul etmek için	Gruplar arası	36,03	4	9,01	3,38	0,01*	Sık sık>nadiren
		Grup içi	1189,96	447	2,66			Sık sık>hiç
		Toplam	1225,99	451				Bazen>nadiren Bazen>hiç
c34	Ders öncesinde konu hazırlığı yapmamak için	Gruplar arası	34,96	4	8,74	3,33	0,01*	Sık sık>nadiren
		Grup içi	1171,81	447	2,62			Sık sık>hiç
		Toplam	1206,77	451				Bazen>nadiren Bazen>hiç
c36	Öğretmen, teknoloji kullanmayı sevdiği için	Gruplar arası	30,60	4	7,65	2,93	0,02*	Bazen>her zaman
		Grup içi	1168,21	447	2,61			Bazen>nadiren
		Toplam	1198,81	451				
M. No	Maddeler	Dereceleme	N	X	S	Lev. İst.	Df	Lev.Sig.
c32	Öğrencileri teknolojik araçlarla meşgul etmek için	Her zaman	39	2,74	1,77	0,90	4,45	0,46
		Sık sık	98	3,26	1,65			
		Bazen	183	3,19	1,62			
		Nadiren	70	2,53	1,56			
		Hiç	62	2,71	1,62			
		Toplam	452	2,99	1,65			
c34	Ders öncesinde konu hazırlığı yapmamak için	Her zaman	39	2,72	1,85	2,88	4,45	0,02
		Sık sık	98	3,10	1,56			
		Bazen	183	3,06	1,63			
		Nadiren	70	2,50	1,51			
		Hiç	62	2,42	1,63			
		Toplam	452	2,87	1,64			

c36	Öğretmen, teknoloji kullanmayı sevdiği için	Her zaman	39	2,46	1,62	3,18	4,45	0,01
		Sık sık	98	2,99	1,61			
		Bazen	183	3,16	1,60			
		Nadiren	70	2,53	1,48			
		Hiç	62	2,81	1,81			
		Toplam	452	2,92	1,63			

*P< 0, 05

**P<0,01

c32. maddede, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklığı değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktaki amaçlarına ilişkin görüşlerindeki istatistiksel olarak anlamlı fark, öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık ve bazen kullandığını söyleyen öğrenciler lehine ($F=3,38$, $p=0,01$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenler, nadiren ve hiç kullanmayan öğretmenlere göre öğrencileri teknolojik araçlarla meşgul etmek amacıyla daha fazla kullanmaktadır. Bazen kullanan öğretmenler de, nadiren ve hiç kullanan öğretmenlere göre daha fazla kullanmaktadır.

c34. maddede, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklığı değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktaki amaçlarına ilişkin görüşlerindeki anlamlı fark, öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık ve bazen kullandığını söyleyen öğrenciler lehine ($F=3,33$, $p=0,01$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenler, nadiren ve hiç kullanan öğretmenlere göre ders öncesinde konu hazırlığı yapmamak amacıyla daha fazla kullanmaktadır. Bazen kullanan öğretmenler de, nadiren ve hiç kullanan öğretmenlere göre daha fazla kullanmaktadır.

c36. maddede, öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojiyi kullanma sıklığı değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktaki

amaçlarına ilişkin görüşlerindeki anlamlı fark, öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları bazen kullandığını söyleyen öğrenciler lehine ($F=3,93$, $p=0,02$) anlamlı çıkmıştır. Buna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları bazen kullanan öğretmenler, nadiren ve her zaman kullanan öğretmenlere göre teknoloji kullanmayı sevdiği için daha fazla kullanmaktadır.

Anketin bu bölümünde anlamlı çıkan c32, c34 ve c36. maddelerdeki farkın yönü, öğretmenlerinin teknolojik araçları sık sık ve bazen kullandığını söyleyen öğrenciler lehine olmuştur. Bu maddelere göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenler, diğer öğretmenlere göre, öğrencileri teknolojik araçlarla meşgul etmek, ders öncesinde konu hazırlığı yapmamak ve kendileri teknolojik araçlarla meşgul olmak amacıyla daha fazla kullanmaktadır. Bu sonuç, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenlerin teknolojik araçları asıl amacının dışında da kullandıklarını göstermektedir. Teknolojik araçlar bu amaçlarla kullanıldığında, dersin verimini artırmak yerine eksi yönde etki yapmakta ve dersteki verimsizliği artırmaktadır. Tarih konularının öğretiminde teknolojik araç kullanımının başarısını, sadece nicel yönden değerlendirmek doğru değildir, nitel olarak da değerlendirilmesi gerekmektedir. Her öğretmen sınıf ortamında bilgisayar kullanabilir, ancak dersin verimini artıran bilgi ve belgelere ulaşmak şeklinde de kullanabilir, dersi doldurmak için konuyla bağlantısız bir film izletmek şeklinde de kullanabilir. Öğretmenlerin teknolojik araçları kullanma konusunda mutlaka daha dikkatli olması, hatta okul idaresinin teknolojik araçların nasıl ve ne amaçla kullanıldığını takip etmesi gerekir. Çünkü son dönemlerde okullardaki teknolojik araçların artması ve sınıflara daha fazla bilgisayar ve projeksiyon girmesiyle, öğretmenlerin çeşitli bahanelere sığınarak derslerde öğrencilere gelişigüzel hatta olumsuz örnek oluşturabilecek filmler izlettikleri gözlemlenmektedir. Özellikle I. ve II. dönemin son günlerinde bu oran çok daha yüksek olmaktadır. Öğretmenin sınıfta herhangi bir sebeple film izletmesi gerekliyse bu film mutlaka dersin konusuyla bağlantılı olmalıdır. Sosyal bilgiler öğretmeni sınıfta öğrencileriyle birlikte karate filmi izlememelidir.

3.2.14. Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerin buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma değişkenine göre öğrenci anketi verilerinin t-test analizi sonucunda bulunan anlamlı ($P < 0,05$) farklar Tablo 3.35 ve Tablo 3.36'daki şekildedir:

Tablo 3.35: Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulma Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmalarını Daha Yararlı Bulduklarına İlişkin Görüşleri

M.No	Madde	Altyapı yeterliliği	N	X	S	t	P
a1	Projeksiyon	evet	210	1,46	0,65	3,70	0,00**
		hayır	241	1,77	1,05		
a15	Yazıcı	evet	210	1,68	1,05	2,36	0,01*
		hayır	241	1,94	1,23		
a16	Fotokopi makinesi	evet	210	1,57	1,04	2,33	0,02*
		hayır	241	1,82	1,18		

* $P < 0,05$

** $P < 0,01$

Öğrencilerin a1, a15 ve a16. anket maddelerindeki görüşlerinde, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmalarının yararlı olacağına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. a1. maddede, öğrencilerin buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmasının yararlı olacağına ilişkin görüşlerindeki fark, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler ($x=1,77$, $s=1,05$) lehinedir. Buna göre, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran projeksiyonun tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır.

a15. maddede fark, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler ($x=1,94$, $s=1,23$) lehinedir. Buna göre, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran yazıcının tarih konularının öğretiminde kullanılmasının daha yararlı olacağını düşünmektedir.

a16. maddede fark, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler ($x=1,82$, $s=1,18$) lehinedir. Buna göre, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran fotokopi makinesinin tarih konularının öğretiminde kullanılmasının daha yararlı olacağını düşünmektedir.

Öğrenci anketinin bu bölümünde, okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler lehine anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran projeksiyon, yazıcı ve fotokopi makinesinin tarih konularının öğretiminde kullanılmasının daha yararlı olacağını düşünmektedir. Burada çıkan sonuç, okullarda en çok tercih edilen araçları göstermektedir. Demek ki, okullarda kullanımı konusunda en rağbet edilen teknolojik araçlar; projeksiyon, yazıcı ve fotokopi makinesidir.

Tablo 3. 36: Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulma Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

M.No	Maddeler	Altyapı yeterliliği	N	X	S	t	P
b1	Projeksiyon	evet	210	2,19	1,35	3,62	0,00**
		hayır	241	2,68	1,53		
b2	Bilgisayar	evet	210	2,23	1,39	4,44	0,00**
		hayır	241	2,84	1,51		
b5	İnternet	evet	210	2,33	1,52	4,05	0,00**
		hayır	241	2,93	1,61		
b15	Yazıcı	evet	210	2,90	1,63	3,82	0,00**
		hayır	241	3,48	1,60		
b16	Fotokopi makinesi	evet	210	2,50	1,56	2,79	0,00**
		hayır	241	2,92	1,64		

*P< 0, 05

**P<0,01

Öğrencilerin b1, b2, b5, b15 ve b16. anket maddelerindeki görüşlerinde, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçları kullandıklarına ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. b1. maddede, öğrencilerin buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulma değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde hangi teknolojik araçları kullandıklarına ilişkin görüşlerindeki fark, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler ($x=2,68$, $s=1,53$) lehinedir. Buna göre, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran projeksiyonun tarih konularının öğretiminde kullanıldığını daha fazla düşünmektedir.

b2. maddede fark, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler ($x=2,84$, $s=1,51$) lehinedir. Buna göre, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran bilgisayarın tarih konularının öğretiminde kullanıldığını daha fazla düşünmektedir.

b5. maddede fark, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler ($x=2,93$, $s=1,61$) lehinedir. Buna göre, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran internetin tarih konularının öğretiminde kullanıldığını daha fazla düşünmektedir.

b15. maddede fark, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler ($x=3,48$, $s=1,60$) lehinedir. Buna göre, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran yazıcının tarih konularının öğretiminde kullanıldığını daha fazla düşünmektedir.

b16. maddede fark, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler ($x=2,92$, $s=1,64$) lehinedir. Buna göre, buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran fotokopi makinesinin tarih konularının öğretiminde kullanıldığını daha fazla düşünmektedir.

Anketin bu bölümünde okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrenciler, yeterli bulanlara nazaran, projeksiyon, bilgisayar, internet, yazıcı ve fotokopi makinesinin tarih konularının öğretiminde kullanıldığını daha fazla düşünmektedir. Bu sonuç, okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrencilerin okullarında sayılan teknolojik araçların bulunduğunu göstermektedir. Öğrencilerin teknolojik altyapının yetersizliğinden kastettikleri araçların ise diğer teknolojik araçlar olduğu anlaşılmaktadır. Buradan okullarda en fazla bulunan teknolojik araçların; projeksiyon, bilgisayar, internet, yazıcı ve fotokopi makinesi olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde projeksiyon, bilgisayar, internet, yazıcı ve fotokopi makinesi birçok okulda mevcuttur. Bu araçlar okul idaresi tarafından temin edilebildiği gibi, öğretmenlerin kişisel gayretleri ile de sınıflara kazandırılabilir.

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

1. Geçerliliğe ve Güvenirliliğe Ait Sonuçlar

Araştırmada öğretmen ve öğrencilere yönelik iki ayrı anket kullanılmıştır. Bunlardan “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi” 2 bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, öğretmenlerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik 8 madde vardır. Anketin ikinci bölümü 3 alt ölçekten oluşmuştur. Anketin ikinci bölümünün ikinci alt ölçeğinde toplanan verilerin analizi sonucunda Cronbach alpha katsayısı 0.953, ikinci bölümünün üçüncü alt ölçeğinde Cronbach alpha katsayısı 0.957 bulunmuştur. Bu, ölçeğin yüksek güvenirliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliliği için faktör analizi yapılmış Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliği değeri 0.85 bulunmuş ve Barlett küresellik derecesi anlamlı çıkmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermiş ve tamamlanan faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın %61’ini açıklayan 6 alt boyuta sahip olduğu belirlenmiştir.

“Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri Anketi” 2 bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde demografik özellikler ile ilgili 7 madde vardır. Anketin ikinci bölümünde 3 alt ölçeğe yer verilmiştir. Öğrenci anketinin ikinci kısmında yer alan üçüncü alt ölçek için Cronbach alpha katsayısı 0.933 bulunmuştur. Bu değer yüksek güvenirliliğe işaret eden bir değerdir. Ölçek için Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliği değeri 0.93 bulunmuş ve Barlett küresellik derecesi anlamlı çıkmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Yapılan faktör analizinde ölçeğin toplam varyansın %51’ini açıklayan 3 alt boyuta sahip olduğu görülmüştür.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında kullanılan ölçeğin geçerli ve güvenilir veriler toplanmasına olanak sağladığı sonucuna varılmıştır.

2. Öğretmenlerin Cinsiyetine Ait Sonuçlar

Ankete katılan öğretmenlerin oranı cinsiyet açısından birbirine yakındır. Ancak öğretmen anketinden elde edilen verilerin analizi sonucunda öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı ($p < 0, 05$) bir fark bulunamamıştır. Bu durum öğretmenlerin sahip olduğu cinsiyetin teknolojik araçların derslerde kullanılması konusunda ayırıcı bir nitelik özelliği göstermediği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

3. Öğretmenlerin Meslekte Buldukları Yıla Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük oranda 6-15 yıllık mesleki kıdeme sahip olanlardan (% 64.6) oluştuğu görülmüştür, ancak yapılan varyans analizi sonuçlarında 16-20 yıllık öğretmenlerin teknolojik araçları çeşitli amaçlara ulaşmak için daha fazla kullandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça, teknolojiyi kıdemle birleştirdikleri ve eğitimle bütünleştirdiklerini göstermektedir.

Araştırma sonucuna göre, daha kıdemli öğretmenler tarih konularının öğretimi sürecinde teknolojik araçları öğretimde sürekliliği sağlamak ($p= 0,02$) ve sınıfla rahat iletişim kurmak ($p= 0, 00$) amacıyla daha çok kullanmaktadır. 16- 20 yıllık öğretmenler öğretmenlik mesleğinde tecrübe kazanmış kişiler olarak öğretimde sürekliliği sağlamak için teknolojik araçlardan daha fazla yararlanmaktadırlar. Öğretmenlerin öğretimde sürekliliği sağlamak adına yaptığı uygulamalar genellikle internetten konu araştırması yapmak ve test vermektir. Günümüz eğitim sistemi içinde testler önemli bir yer edinmiştir; buna paralel olarak da kıdemli öğretmenler test çözümüne önem vermektedir. Diğer yandan internetten konu araştırması yapmak veya yaptırmak konusunda dikkatli davranılması ve bu konuda aşırıya kaçılmaması gerekmektedir. Çünkü öğrencilerin gelişigüzel internet sitelerinde dolaşması, olumsuz sitelere girmesine ve öğrencilerin olumsuz etkilenmesine sebep olabilir. Bu durum dikkate alınarak öğretmenin bu konuda çok ısrarcı olmaması, hatta vereceği ödev için ön araştırma yapmış olarak belirli siteleri önermesi ve her zaman sınırlar koyması gerekmektedir.

Diğer yandan daha kıdemli öğretmenler, öğrenci ile iletişim kurma konusunda daha tecrübelidir ve iletişim sürecini daha iyi yönetebilmektedir. Anketten elde edilen sonuç, bu öğretmenlerin öğrencilerle iletişim kurma konusunda teknolojik araçları iletişim sürecine dâhil etmenin öğretime getireceği faydaları daha fazla fark ettiklerini ve teknolojik araçları sınıfla rahat iletişim kurmak amacıyla daha çok kullandıklarını göstermektedir.

4. Öğretmenlerin Okul Türüne Ait Sonuçlar

Ankete katılan öğretmenlerin büyük kısmı (% 89,8'i) devlet okulunda görev yapan öğretmenlerdir. Anket çalışmasına özel okullarda görev yapan öğretmen

katılımının az olması çalışma evrenindeki özel okul sayısı azlığından kaynaklanmaktadır. Araştırma sonucuna göre, özel okullarda bulunan öğretmenler teknolojik araçları; gerçek hayatı yansıtmak ($p= 0,02$) için, öğretimde devamlılığı sağlamak ($0,02$) için ve güncelleştirilebilir ve geliştirilebilir olduğu için ($p= 0,02$) daha çok kullanmaktadır.

Bu sonuçlar özel okul öğretmenlerinin teknolojik araçları, sosyal bilgiler dersinin öğrencileri gerçek hayata hazırlamak işlevine uygun şekilde kullandığını ve öğrencileri yaşam boyu öğrenmelerin içinde daha çok algıladıklarını göstermektedir. Buna ortam hazırlayan durum, özel okulların ve öğrencilerinin teknolojiye hem evde, hem de okulda daha fazla miktarda sahip olmaları ve kullanabilmeleridir. Bu durumda öğretmenler, öğretim sürecini okul dışında da devam ettirebilmek için teknolojik araçların işin içinde olduğu ödevler verme konusunda daha rahat davranmakta, teknolojik araçlarla öğretimin sürekliliği sağlanmaktadır.

Öğretimde kullanılan teknolojik araçların yeni gelişmelere paralel olarak değiştirilmesi veya modernize edilmesi gerekmektedir. Her ikisi de maddi yönden okullara ve ailelere ek giderler çıkarmaktadır. Özel okullar ve bu okullara çocuklarını gönderen aileler, devlet okullarına nazaran bu giderleri daha rahat karşılama imkânına sahiptir. Yeni teknolojik gelişmelerin öğretim sürecine dâhil edilmesi konusunda, devlet okulları öğretmenlerine göre daha az sorunla karşılaşan özel okul öğretmenleri, güncelleştirilebildiği ve geliştirilebildiği için teknolojik araçları daha rahat kullanabilmektedir.

Anket verilerinden elde edilen diğer sonuçlara göre, devlet okullarında bulunan öğretmenler öğretim süreci içinde teknolojik araçları; öğrencilerin derse ön hazırlıklı gelmesini sağlamak amacıyla ders notlarını internetten yayınlamak ($p= 0,02$), ders esnasında tablet bilgisayarlar kullanarak, öğrencilerin harita, resim gibi görseller üzerine not almalarını sağlamak ($p= 0,00$), elektronik kitap kullanarak aynı konuyu farklı kitaplardan ve farklı bakış açılarıyla göstererek eleştirel öğrenmeyi sağlamaya çalışmak ($p= 0,04$) ve konunun özetini elektronik panolarda vermek ($p= 0,02$) şeklinde daha fazla kullandıkları ortaya çıkmaktadır.

Devlet okullarında bulunan öğretmenlerin tablet bilgisayarları öğrencilerin görseller üzerine not almalarını sağlamak şeklinde daha çok kullanmalarının sebebi,

sınıf ortamında tablet bilgisayarlar kullanılarak görseller üzerine not alınmasını sağlayan akıllı tahta kullanımının devlet okullarında artmakta olması ve akıllı tahta kullanılan sınıflarda öğrenim gören öğrenciler arasında bilgisayara göre daha makul fiyatlarla satılan tablet kullanımının yaygın olması olabilir. FATİH Projesi kapsamında akıllı tahta ve projeksiyon sisteminin kullanılmasının özendirilmesi, okullarda akıllı tahta kullanımını artırmıştır. Devlet okullarının bir kısmında, okul idaresi veya sınıf öğretmenleri ve velileri kendi gayretleriyle sınıflara akıllı tahtalar kurmuşlar, hatta bu konuda özel okulların bir kısmını geride bırakmışlardır.

Tarih konuları için, aynı konuyu farklı kaynaklardan ve farklı bakış açılarıyla aktarmak ve böylece öğrencilerde eleştirel düşünmeyi öğretmek oldukça önemlidir. Sınıflarda bilgisayarların olmadığı durumlarda konuları farklı farklı kaynaklardan gösterebilmenin en ekonomik ve kolay yolu elektronik kitap kullanımı olabilir. Devlet okullarında bulunan öğretmenler, elektronik kitaplardan aynı konuları farklı farklı şekillerde öğrencilerine tekrar tekrar göstererek eleştirel düşünmeyi öğretmeye çalışmaktadır.

Anketin devlet okulları lehine anlamlı çıkan farkları devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin teknolojik araçları ders için kullanmak istediklerini ve belli ölçüde kullandıklarını göstermektedir.

5. Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Almalarına Ait Sonuçlar

Ankete katılan öğretmenlerin büyük kısmı (% 59,1'i) hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders almış kişilerdir. Bu değişken ile ilgili olarak ankettten çıkan sonuçlardan biri; hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenlerin bilgisayarın tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı buldukları ($p= 0,00$) için daha fazla kullandıklarıdır. Çünkü eğitim fakültelerinde dersler genellikle bilgisayar kullanılarak işlenmekte ve öğretmen adayları mesleki açıdan öğretim ortamlarında bilgisayar kullanılmasının faydalarını görmektedir. Ortaya çıkan sonuç, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yetiştirilmesi sürecinde hem öğretim üyelerinin teknolojik araçları öğretim sürecine dâhil etmesinin hem de öğretim teknolojileriyle ilgili olarak öğretmen adaylarına verilen derslerin önemini ortaya koymaktadır.

Anketten elde edilen diğer sonuç, öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenlerin teknolojik araçları çeşitli amaçlara ulaşmak ($p < 0, 05$) için daha fazla kullandıklarıdır. Çıkan sonuca göre; hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenler, teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde; zaman ve mekân algısını oluşturmak, zamandan ve emekten tasarruf etmek ve yeni gelişmeleri takip edebilmek amacıyla, ders almayan öğretmenlere göre daha fazla kullanmaktadır. Bir önceki sonuçta hizmet öncesi eğitim hayatlarında öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenlerin bilgisayar gibi teknolojik araçları tarih konularının öğretiminde kullanmayı daha yararlı buldukları ortaya çıkmıştı. Burada da aynı öğretmenlerin, düşüncelerine paralel olarak teknolojik araçları çeşitli amaçlara ulaşmak için daha fazla kullandıkları ortaya çıkmıştır. Her iki sonuç birbirini destekler niteliktedir. Bu sonuçlar Tarman ve Baytak'ın (2011) sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerinde yaptıkları araştırma sonuçları ile bağlantılıdır. Tarman ve Baytak'a göre; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının temel bilgisayar becerileri üniversitede iken gösterilen ders kapsamı ve popüler olan internet uygulamaları ile sınırlıdır. Üniversitede bilgisayar eğitimini almakta olan öğretmen adayları bilgisayarın eğitime entegre edilmesine sıcak bakmaktadırlar.

6. Öğretmenlerin Meslek Hayatları Boyunca Öğretim Teknolojileriyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılma Durumlarına Ait Sonuçlar

Frekans analizi sonuçlarında öğretmenlerden % 26'sının yani ¼'ünün öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitime hiç katılmadığı görülmüştür. Bu sonuç Bulut'un (2011) araştırmasında elde ettiği sonuçla örtüşmektedir. Bulut'un araştırmasında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin en çok ihtiyaç duydukları beş hizmet içi eğitim konusundan birisinin “bilgisayar kullanımı” olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Anketten elde edilen sonuca göre, hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler katılmayanlara göre öğretim teknolojilerini çeşitli şekillerde daha fazla ($p < 0, 05$) kullanmaktadır. Buna göre, öğretim teknolojileriyle ilgili olarak hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenler öğretim teknolojilerini; internet ile arkeolojik il müzeleri veya açık hava müzelerine (Anadolu medeniyetleri Müzesi gibi.) sanal gezi düzenlemek, internet ile konuyla ilgili dijital arşiv ve kütüphanelerdeki belgelere ulaşarak arşiv belgeleri, gazete ve resimlerden döneme ait olanları alıp yansıtarak ders

işlemek, akıllı tahtayı kullanarak öğrencilerden devletlerin yaşamış olduğu coğrafyayı tahmini olarak göstermelerini istemek gibi farklı şekillerde daha fazla kullanmaktadır. Bu durum, hizmet içi eğitimlere katılım düzeyi arttıkça, teknolojik araçları öğrenme-öğretme sürecinde kullanma düzeyinin arttığını da göstermektedir.

Bunun nedeni ise, hizmet içi eğitim kursuna katılmayan öğretmenlerin teknolojik gelişmeleri takip edememeleri ve teknolojik araçların farklı amaçlara yönelik olarak nasıl kullanılacağı konusunda daha az bilgiye sahip olmalarıdır. Mesela, internet üzerinden tarihi yerlere sanal gezi düzenlenmesi veya dijital arşivlere internet üzerinden erişim sağlanması olanakları yakın zamanlarda sağlanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu imkânlardan faydalanabilmesi için bu konularda bilgilendirilmeleri ve teşvik edilmelerini sağlayan hizmet içi eğitim kurslarına katılmaları gerekmektedir. Bu tür bilgilendirmelere katılmayan öğretmenler bu olanakları ya fark etmeyecek ya da diğerlerine göre daha az fark edecek ve kullanacaktır.

7. Öğretmenlerin Öğretim Teknolojilerinin Eğitimin Verimini Artırdığına Duydukları İnanca Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 92,1'i öğretim teknolojilerinin eğitimde verimi artırdığına inanmaktadır. % 92'lik büyük bir grubun verimi artırdığını düşünmesi, öğretmenlerin teknolojik araçlara olumlu baktığını göstermektedir. Ancak bu inanç aynı oranda teknolojik araçların kullanım sıklığına yansımamıştır. Bu sonuç Kaya'nın (2010) ve Büyükkasap ve diğerlerinin (2002) araştırma sonuçları ile tutarlıdır. Kaya'nın araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin çoğu sosyal bilgiler öğretiminde internet kullanımının gerekli olduğunu düşünmektedir ve internet kullanımını mesleki açıdan ve eğitim açısından yararlı bulmaktadır. Büyükkasap ve diğerlerinin ulaştığı sonuca göre de; öğretmenlerin büyük çoğunluğu (% 95) teknolojik araç-gereçlerin öğretime katkı getireceğine inanmaktadır.

8. Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığına Ait Sonuçlar

Anketten elde edilen verilere göre, öğretmenlerinin neredeyse yarısı (% 44,1'i) tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları “bazen” kullanmaktadır. Bunun nedeni, okullardaki teknolojik araçların yetersiz olması veya öğretmenlerin teknolojik araçların nasıl kullanılacağını bilmemeleri olabilir.

Teknolojik araçların kullanım sıklığına göre elde edilen diğer sonuç, teknolojik araçları her zaman ve sık sık kullanan öğretmenlerin bilgisayar ($p= 0,02$) ve tarayıcının ($p= 0,00$) tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulduklarıdır. Bu durum teknolojik araçları daha sık kullanan grupların, öğretim sürecinde teknolojik araçları kullanmaktan verim aldıklarını düşündüklerini göstermektedir. Teknolojik araçları daha az kullanan öğretmen grubu ise, bilgisayar ve tarayıcının öğretim ortamlarında kullanılmasını da faydalı bulmamıştır. Bu grubun, teknolojik araçları kullanmadıkları için onların faydalarını görmeleri mümkün değildir. Bu yüzden eğitimde kullanılan teknolojik araçları faydalı veya faydasız buldukları yönünde yaptıkları değerlendirmenin de olumsuz olması beklenen bir durumdur.

Diğer bir sonuç da, teknolojik araçları daha az kullanan gruplarla ilgili olarak elde edilmiştir. Bu sonuca göre, teknolojik araçları bazen ve nadiren kullanan öğretmenler, araçları belli şekillerde ($p < 0, 05$) daha çok kullanmaktadır. Bu sonuç, teknolojik araçları bazen ve nadiren kullanan öğretmenlerin aynı konularda aynı araçları kullandıklarını veya araçların kullanılacağı yer ve zaman konusunda daha seçici davrandıklarını göstermektedir. Bu gruptaki öğretmenler zaten çok az teknolojik araç kullandıkları için daha seçici olmak durumundadır ve genellikle aynı konularda aynı araçları kullanmaktadır.

9. Öğretmenlerin Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Ait Sonuçlar

Anket verilerine tüm okullar için bakıldığında, öğretmenlerin yarıdan daha azının (% 48,8'inin) teknolojik altyapıyı yeterli bulduğu, yarıdan daha fazlasının (% 51,2'sinin) da yeterli bulmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Okul türüne göre bakıldığında, özel okullarda bulunan öğretmenlerin dörtte üçünün, devlet okullarında bulunan öğretmenlerin yarıdan daha azının teknolojik altyapıyı yeterli buldukları anlaşılmaktadır. Burada elde edilen sonuç, özel okullarda altyapının daha yeterli olması ile paralel çıkmıştır.

Anketten çıkan sonuca göre, okullarındaki alt yapının yeterli olduğunu düşünen öğretmenler, teknolojik araçların tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı ($P < 0, 05$) bulmaktadır. Bu öğretmenlerin okullarında ve sınıflarında büyük olasılıkla bilgisayar, yazıcı, tarayıcı, doküman kamera vardır, şahıslarına ait olarak ses kayıt cihazları ve mp3 çalarları da vardır ve öğretim sürecinde bu araçları

kullanmaktadırlar. Bu öğretmenler okullarındaki teknolojik alt yapı yeterliliğinin kendilerine sunduğu imkânı değerlendirerek kullandıkları araçlardan iyi sonuçlar elde etmişler ve elde ettikleri sonuçlara göre araçların tarih konularının öğretiminde yararlı olduğunu söylemişlerdir.

Okullarındaki teknolojik altyapının yetersiz olduğunu düşünen öğretmenler ise, tarih konularının öğretiminde bilgisayar, tarayıcı, yazıcı, doküman kamera, elektronik pano, mp3 çalar, ses kayıt cihazı, pikap-teyp ve medya oynatıcılarının kullanılmasını çok yararlı bulmamaktadır. Bu öğretmenlerin buldukları okullarda teknolojik alt yapı yeterli olmadığı için, bilgisayar, yazıcı gibi teknolojik araçlar muhtemelen sınıflarda yoktur ve öğretim sürecine dâhil edilmemiştir. Sınıfta teknolojik araçları kullanma tecrübesini yaşayamayan bu öğretmenlerin, teknolojinin sürece getireceği faydaları da görmesi mümkün olmamıştır.

Diğer yandan okullarındaki teknolojik alt yapıyı yeterli bulan öğretmenlerin öğretim sürecinde kullanılmasını yararlı buldukları; elektronik pano, pikap-teyp ve medya oynatıcılarının teknolojik altyapıları yeterli görülse bile birçok okulda bulunması söz konusu değildir. Bu noktada okullardaki teknolojik alt yapıyı yeterli bulan öğretmenlerin, aslında sözü edilen araçların temin edilmesini istedikleri söylenebilir.

10. Öğrencilerin Cinsiyetine Ait Sonuçlar

Cinsiyetlerine göre araştırmaya katılan öğrenciler sayı olarak birbirine yakın miktardadır. (Erkek öğrenciler % 48, 9 ve kız öğrenciler %51,1oranındadır.) Öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojik araçları kullanma durumlarına ilişkin görüşlerinde cinsiyete göre anlamlı farka ($p < 0,05$) rastlanmamıştır. Öğrencilerin bu konudaki görüşlerinde cinsiyetin ayırıcı bir özellik niteliği göstermediği görülmüştür.

11. Öğrencilerin Sınıfına Ait Sonuçlar

Ankete katılan öğrenciler sınıf olarak yakın oranlara sahiptir. (6. sınıf öğrencileri % 53 ve 7. sınıf öğrencileri % 46,7'dir.) Öğrenci anketinin analiz sonuçlarında, öğrencilerin sınıf değişkenine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojiyi kullanma durumlarına ilişkin görüşlerinde anlamlı farka ($p < 0,05$) rastlanmamıştır. Bu sonuçtan öğrencilerin 6. veya 7. sınıfta olmalarının sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih

ünitelerinin öğretiminde teknolojiyi kullanma durumlarına ilişkin görüşlerinde farklılığa sebep olmadığı ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıflarda teknolojik araçları kullanırken sınıf ayırımı yapmadığı anlaşılmaktadır.

12. Öğrencilerin Okul Türüne Ait Sonuçlar

Ankette okul türü “devlet okulu” ve “özel okul” olarak verilmiştir. Çalışma evrenindeki özel okul sayısı az olduğundan, ankete katılan özel okul öğrenci oranı (% 28,1) düşüktür. Anketten elde edilen sonuçlar doğrultusunda, özel okul ve devlet okullarında bulunan öğrencilerin aynı teknolojik araçları yararlı bulmanın yanı sıra, bazı teknolojik araçların daha yararlı oldukları konusunda farklı düşündükleri ($p < 0,05$) ortaya çıkmaktadır. Devlet okullarında bulunan öğrenciler, doküman kamera ve taşınabilir medya oynatıcılarının tarih konularının öğretiminde kullanılmasının daha yararlı olacağını düşünmektedir. Buna karşılık özel okullarda bulunan öğrenciler, fotokopi makinesinin tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır. Özel okullar genellikle fotokopi makinesi ile derse ait test veya konu anlatımlarını içeren materyalleri çoğaltmak olanağını öğretmenlere sağlamaktadır. Bu yüzden özel okul öğretmenleri, sınıf ortamında kullanmak veya eve ödev olarak vermek için fotokopide çoğaltılmış materyalleri daha fazla kullanmaktadır. Bu şekilde özel okul öğrencileri, fotokopi makinesinin öğretim sürecinde ne kadar yararlı olabileceğini diğerlerine nazaran daha fazla görmüş olmaktadır.

Öğrenci anketinden elde edilen sonuca göre; özel okullarda projeksiyon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar ve internet tarih konularının öğretiminde daha fazla ($p < 0,05$) kullanılmaktadır. Buna karşılık, devlet okullarında doküman kamera ve yazıcı daha fazla ($p < 0,05$) kullanılmaktadır. Bu maddelerde belirtilen teknolojik araçların öğretim sürecinde kullanılması, bu araçların okullarda mevcut olduğunu göstermekte ve okulların teknolojik altyapısı hakkında fikir vermektedir. Diğer yandan bu sonuçlar, tarih konularının öğretimi sürecinde özel okullarda devlet okullarına nazaran daha çeşitli araçların daha yüksek oranda kullanıldığını ortaya çıkarmaktadır. Bu sonucu ortaya çıkaran sebepler ise; özel okulların teknolojik altyapısının daha iyi olması, özel okullara devam eden öğrencilerin daha fazla teknolojik araca sahip olmasından dolayı öğretmenlerin onlara hitap edebilmek için tarih konularının öğretimi sürecinde teknolojik araçları daha fazla sürece dâhil etmeye çalışmaları ve özel okul

öğretmenlerinin iş kaygısının daha üst seviyede olmasından dolayı etkili öğrenmeleri sağlayacak teknolojik araçları öğretim ortamlarında daha çok kullanmaları olabilir.

Öğrenci anketinden elde edilen diğer bir sonuca göre, özel okullarda görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri teknolojik araçları; konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak, daha fazla bilgiye ulaşmak, bilgiyi aktarmak ve öğrenmeyi zevkli hale getirmek amacıyla daha fazla ($p < 0,05$) kullanmaktadır. Özel okullarda okul ve velilerin ekonomik şartlarının daha iyi olmasından dolayı kullanılan teknolojik araç çeşidi daha fazladır, buna bağlı olarak da araçlar çeşitli amaçlara ulaşmak için daha fazla kullanılmaktadır.

Sonuç ayrıca, özel okul öğretmenlerinin teknolojik araçları, öğrencilerin teknolojik araçları kullanmasına fırsat vermek amacıyla diğerlerine göre daha fazla kullandığını göstermektedir. Böyle bir sonuç, tekrar özel okulların teknolojik altyapı yeterlilik durumunu göz önüne sermektedir. Çünkü okulda öğrencilerin teknolojik araçları kullanmasına fırsat vermek için, öğrencilerin de kullanabileceği kadar teknolojik aracın okulda mevcut olması gerekir.

13. Öğrencilerin Öğretimde Teknolojik Araçların Kullanılmasını Yararlı Bulmalarına Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin %92'lik büyük kısmı teknolojik araçların öğretim sürecinde kullanılmasını yararlı bulmaktadır. Teknolojik araçların yararına inanmayanlar oldukça küçük bir kesimdir. Bu kesim de bütün teknolojik araçları yararsız bulmamakta, projeksiyon, bilgisayar, akıllı tahta ve elektronik kitabın kullanılmasını yararlı ($p < 0,05$) bulmaktadır. Demek ki öğretimde teknolojik araçların kullanılmasını yararlı bulmayan öğrenciler, öğretim ortamlarında teknolojik araçların kullanılmasına karşı bir tavır içinde değildir. Muhtemelen bu öğrenciler şimdiye kadar sosyal bilgiler derslerinde kullanılan teknolojik araçların kendi öğrenimlerine bir katkı sağlamadığını görmüşler ve bu yaşanmışlıkla öğretimde teknolojik araçları kullanmanın yararlı olmadığını söylemişlerdir. Diğer yandan bu sonuç, projeksiyon, bilgisayar, akıllı tahta ve elektronik kitabın öğretim teknolojileri içinde önemli bir yer edindiğini göstermektedir. Çünkü öğretimde teknolojik araçların kullanılmasını yararlı bulmayan öğrenciler bile bu araçların kullanılmasının faydalı olacağı konusunda görüş bildirmişlerdir.

Anketten çıkan sonuç, öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanmayan öğrencilerin öğretmenlerin teknolojik araçları çeşitli amaçlara ulaşmak için kullandıklarını ($p < 0,05$) daha fazla düşündüklerini ortaya koymaktadır. Bu durum teknolojik araçların yararına inanmayanlar öğrencilerin, öğretmenlerin teknolojik araçları kullanarak ulaşmak istedikleri amaçların farkında olduklarını, ancak öğretmenlerin teknoloji kullanma konusunda yeterince başarılı olamadıklarını, teknolojik araçların verimli kullanılmadığını ve bu konuda öğretmenlerde ciddi eksiklik ve sıkıntılar olduğunu göstermektedir.

14. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanmasını İstemelerine Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük kısmı (% 82'si) teknolojik araçların öğretim sürecinde kullanılmasını istemektedir. Bu durum öğrencilerin teknoloji kullanmaya olan yatkınlığını göstermektedir. Öğrencilerin sadece %18'i teknolojik araçların kullanılmasını istememektedir. Ancak bu öğrenciler de, bazı teknolojik araçların kullanılmasını yararlı bulduklarını belirtmektedir. Çünkü anket sonucuna göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler; projeksiyon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, akıllı tahta, tablet bilgisayar, elektronik kitap, doküman kamera, elektronik pano, taşınabilir medya oynatıcıları, pikap-teyp, tarayıcı ve yazıcının tarih konularının öğretiminde kullanılmasını ($p < 0,05$) daha yararlı bulmuşlardır. Bu durumda teknolojik araçların kullanılmasını istemeyen öğrenciler, modern öğretim teknolojilerinin kullanılmasını büyük ölçüde yararlı bulmaktadır. Bu noktada ortaya çıkan tezat şu bakış açısıyla ortadan kaldırılabilir: Öğretim teknolojilerinin tarih konularının öğretiminde kullanılmasını istemeyen öğrenciler, öğretim teknolojilerini oluşturan araçların daha önceki kullanımlarında öğrenmelerine katkı sağlamadığını görmüşlerdir. Bu yüzden tarih konularının öğretiminde teknolojik araçların kullanılmasına karşı isteksizdirler. Ama aynı zamanda bu öğrenciler, teknolojik araçların doğru kullanıldığı takdirde öğrenmelerine yarar sağlayabileceklerine inanmaktadırlar. Bu düşünce içinde oldukları için projeksiyon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, akıllı tahta gibi teknolojik araçların öğretim ortamlarında kullanılmasının yararlı olacağını söylemişlerdir.

Anketten elde edilen diğ er bir sonu ç bu sonuc u destekler niteliktedir. Diğ er sonuca göre, sosyal bilgiler öğ retmenlerinin tarih konularının öğ retiminde teknolojik araçları kullanmasını istemeyen öğrenciler, öğ retmenlerin teknolojik araçları çeşitli amaçlara ulaşmak için kullandıklarını ($p < 0,05$) daha fazla düşünmektedir. Yani bu öğrenciler, öğ retmenlerinin teknolojik araçları kullanarak hangi amaca ulaşmak istediklerinin farkındadır. Ancak buna rağmen öğ retim sürecinde teknolojik araçların kullanılmasını istememektedirler. Buradan anlaşılmaktadır ki; öğ retmenler teknolojik araçları kullanırken gerekli özeni göstermemişler ve kullanım sonucunda öğrenciler teknolojik araçtan beklenen verimi alamamıştır. Bu yüzden de öğrenciler öğ retim sürecinde teknolojinin kullanılmasına karşı isteksizdir. Burada elde edilen her iki sonu ç tekrar sosyal bilgiler öğ retmenlerinin teknolojik araçları kullanma yeterliliğ i konusunda birtakım sıkıntıları olduğunu ve araçların yanlış kullanımların söz konusu olabildiğ ini göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen öğrencilerin büyük kısmının (% 82'si) teknolojik araçların öğ retim sürecinde kullanılmasını istedikleri sonuc u Çelikkaya'nın (2011) yaptığ ı araştırma sonucuy la örtüşmektedir. Çelikkaya'nın yaptığ ı araştırmada; öğrenciler sosyal bilgiler öğ retmenlerinden derslerde araç-gereç kullanmasını ve kullanılan araç-gereçlerin tanıtılmasını istedikleri sonucuna ulaşmıştır.

15. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojiyi Kullanma Sıklığına Ait Sonuçlar

Öğrenci anketinde sosyal bilgiler öğ retmenlerinin teknolojik araçları kullanma sıklığına ilişkin yapılan gruplamada, teknolojik araçları bazen kullanan öğ retmenlerin (% 40,5) en yüksek orana sahip olduğu görülmüştür. Öğrenci görüşleri doğrultusunda öğ retmenlerin önemli kısmının tarih konularının öğ retiminde teknolojik araçları bazen kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu sonu ç, öğ retmen anketinden elde edilen sonu çla örtüşmektedir.

Anketten elde edilen sonuca göre, öğ retmenleri derste teknolojik araçları nadiren kullanan veya hiç kullanmayan öğrenciler, tarih konularının öğ retiminde projeksiyonun kullanılmasını daha yararlı ($p < 0,05$) bulmaktadır. Öğretmenleri her zaman, sık sık ve bazen kullanan öğrenciler ise, daha az yararlı bulmaktadır. Bu durum, öğrenme sürecinde teknolojik araçların öğ retmenler tarafından etkili kullanılmadığ ını ve

öğrencilerin teknolojik araçların kullanılmasından bekledikleri yararı elde edemediklerini göstermektedir. Öğretim ortamlarında önemli olan teknolojik araçların çok fazla kullanılması değil; yerinde, zamanında ve verimi artıracak şekilde kullanılmasıdır. Bunlara dikkat etmeden kullanılan araçlar öğretim sürecine katkıda bulunmak yerine, öğretim sürecini olumsuz etkiler. Projeksiyon okullarda en fazla bulunan ve kullanılan teknolojik araçlardan biridir. Ancak projeksiyon ile belge yansıtmak da mümkündür, dersle ilgisi olmayan filmler izletmek de mümkündür.

Anketin diğer sonucuna göre, teknolojik araçları hiç kullanmayan ve nadir zamanlarda kullanan öğretmenler; projeksiyonu, bilgisayarı, dizüstü bilgisayarları, akıllı tahtayı, interneti, doküman kamerayı, elektronik panoyu, tarayıcıyı, yazıcıyı ve fotokopi makinesini daha fazla ($p < 0,05$) kullanmaktadır. Teknolojik araçları bazen kullanan öğretmenler de; interneti, doküman kamerayı, elektronik panoyu, tarayıcıyı ve yazıcıyı daha fazla ($p < 0,05$) kullanmaktadır. Bu sonuç saydığımız teknolojik araçların, teknolojik araçları her zaman veya sık sık kullanan öğretmenler tarafından daha az kullanıldığını göstermez. Çünkü öğretim ortamlarında teknolojik araçları her zaman veya sık sık kullanan öğretmenler, diğer teknolojik araçları da aynı sıklık içinde kullandıkları için öğrencilerde çok kullanıldığı izlenimi uyandırmayabilir. Teknolojik araçları az kullanan öğretmenler, zaten fazla araç kullanmadıkları için kullandıkları herhangi bir araç onlar adına en fazla tercih edilen araç olarak görülebilir. Diğer taraftan bu sonuç, teknolojik araçları az kullanan öğretmenlerin genelde tercih ettiği teknolojik araçları göstermektedir. Teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenlerin de aynı araçları kullanmakta olduğu düşünülürse, okullarda yaygın olarak kullanılan teknolojik araçların; projeksiyon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, akıllı tahta, internet, doküman kamera, elektronik pano, tarayıcı, yazıcı ve fotokopi makinesi olduğu sonucuna ulaşılabilir. Araştırmada öğretmenlerin sık kullandıkları teknolojik araçlardan birisinin internet olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaya'nın (2010) yaptığı araştırmada da okullarda internet kullanımının yaygın olduğu şeklinde benzer bir sonuca ulaşılmıştır.

Anketin bir diğer sonucuna göre, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenler, öğrencileri teknolojik araçlarla meşgul etmek, ders öncesinde konu hazırlığı yapmamak ve kendileri teknolojik araçlarla meşgul olmak amacıyla daha fazla ($p < 0,05$) kullanmaktadır. Bu durum tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık kullanan öğretmenlerin teknolojik araçları asıl amacının

dışında da kullandıklarını göstermektedir. Teknolojik araçlar amaç dışı kullanıldığında, dersin verimini artırmak yerine eksi yönde etki yapmakta ve dersteki verimsizliği artırmaktadır.

16. Öğrencilerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Ait Sonuçlar

Öğrencilerin altyapı yeterliliğine ilişkin görüşleri oran olarak birbirine yakındır. Ancak bu sonuç özel okullar için öğretmen görüşleriyle aynı oranı verecek şekilde çıkmamıştır. Özel okullarda bulunan öğrencilerin yarısından daha azı (% 47'si) teknolojik altyapıyı yeterli bulmaktadır. Öğretmen anketinde aynı değişken için özel okullarda bulunan öğretmenlerin dörtte üçünün (%77'sinin) teknolojik altyapıyı yeterli bulduğu göz önüne alındığında, özel okullarda bulunan öğretmenlerin okullarında mevcut olan teknolojik araçları yeterli ölçüde kullanmadıkları ortaya çıkmaktadır.

Öğrenci anketinden, okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrencilerin; projeksiyon, yazıcı ve fotokopi makinesinin tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı ($p < 0,05$) buldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Burada çıkan sonuç, öğrenciler tarafından okullarda kullanılması en çok tercih edilen araçları göstermektedir. Demek ki, öğrencilerin okullarda en çok kullanılmasını istedikleri teknolojik araçlar; projeksiyon, yazıcı ve fotokopi makinesidir.

Anketten elde edilen diğer bir sonuç, okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrencilerin tarih konularının öğretiminde; projeksiyon, bilgisayar, internet, yazıcı ve fotokopi makinesinin kullanıldığını daha fazla düşündükleri ($p < 0,05$) sonucudur. Bu sonuç, okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğrencilerin okullarında sayılan teknolojik araçların bulunduğunu göstermektedir. Öğrencilerin teknolojik altyapının yetersizliğinden kastettikleri araçların ise diğer teknolojik araçlar olduğu anlaşılmaktadır. Buradan okullarda en fazla bulunan teknolojik araçların; projeksiyon, bilgisayar, internet, yazıcı ve fotokopi makinesi olduğu ortaya çıkmaktadır. Günümüzde projeksiyon, bilgisayar, internet, yazıcı ve fotokopi makinesi birçok okulda mevcuttur. Bu araçlar okul idaresi tarafından temin edilebildiği gibi, öğretmenlerin kişisel gayretleri ile de sınıflara kazandırılmaktadır.

ÖNERİLER

Yapılan bu araştırmada öğretmen ve öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

- Araştırma sonuçları öğretim sürecinde daha kıdemli öğretmenlerin teknolojik araçları meslekte yeni olanlara göre daha fazla kullandığını ortaya koyduğundan; mesleğe yeni başlayan öğretmenler tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma konusunda özendirilmeli, mesleki kıdemi az olan öğretmenlerin teknoloji ile iç içe olmaları sağlanmalıdır. Bunun için; ders için kullanılan ders kitabı ve kaynak kitapların tamamının z- kitap formatında dijital nüshaları oluşturularak tüm öğretmenlere ulaşması sağlanabilir. Aynı şekilde öğrencilere de bu kitapların dijital nüshaları verilebilir. Öğretmenlere isteğe bağlı olarak, belli geçerlilik süreleri olan ve teknolojik yeterliliklerini ölçen sınavlar uygulanarak, bu sınavlarda teknolojik yeterliliğini ispat eden öğretmenlere maaş ve ek ders dışında maddi teşvikler verilebilir. Teftişlerde müfettişlerin öğretmenlerin teknolojik yeterlilik yönünü dikkate alması ve öğretmene dair yaptığı değerlendirmede bu konuyu göz önüne bulundurması sağlanabilir.
- Araştırmada üniversitede iken öğretim teknolojileriyle ilgili ders alan öğretmenlerin teknolojik araçların tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı buldukları ve daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşıldığından; öğretmen adaylarına üniversitede iken teknolojik araçları kullanmanın yararlı olduğu izlenimi edindirilmelidir. Bunu sağlamak için eğitim fakültelerinin teknolojik araçlar açısından zengin olması sağlanmalı ve fakültelerdeki teknolojik altyapı iyileştirilmelidir. Bu altyapı her zaman Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okulların teknolojik altyapılarından daha ileri teknolojik araçları barındırmalıdır. Üniversitede bulunan öğretim üyeleri de teknoloji kullanma konusunda öğretmen adaylarına örnek olmalı, öğrencilerin teknolojik araçları kullanmasına fırsat vermelidir. Eğitim fakültelerinde sosyal bilgiler öğretimine yönelik olarak öğretim teknolojileri dersi verilmelidir. Bu derste öğrencilere teknolojik araçların tarih konularının öğretilmesi sürecinde nasıl kullanılabileceği uygulamalı olarak gösterilmelidir.

Aynı sonuca bağlı olarak; sosyal bilgiler öğretmen adaylarına hizmet öncesinde sertifikalı teknoloji okur-yazarlığı kursları düzenlenebilir. Bu sertifikalar öğretmen atamalarında ve kariyer basamaklarında yükselmelerinde etkili hale getirilebilir.

- Araştırma hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenlerin katılmayanlara göre öğretim teknolojilerini daha fazla kullandıklarını ortaya koymuştur. Bununla bağlantılı olarak; öğretmenlere öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitim kursları verilmesi, bu kurslar zaten veriliyorsa içeriğinin zenginleştirilmesi ve öğretmenlerin katılımının sağlanması önerileri getirilebilir. Ayrıca hizmet içi eğitim kurslarında alana yönelik (sosyal bilgiler dersinde öğretim teknolojilerinin kullanılması gibi) çalışmalar yapılması ve farklı teknolojik araçların farklı şekillerde kullanılmasının öğretmenlere öğretilmesi sağlanabilir. Teknolojinin sürekli geliştiğı ve değiştii dikkate alınarak öğretim teknolojileriyle ilgili olarak öğretmenlere verilen hizmet içi eğitim kursları gelişmelere adapte edilmiş şekilde zaman zaman tekrarlanabilir.
- Araştırmada öğretmenlerin büyük bir kısmının öğretim teknolojilerinin eğitimde verimi artırdığını düşünmesine rağmen aynı oranda teknolojik araçları kullanmamakta olduğu sonucuna ulaşıldığından; öğretim teknolojilerinin eğitimde verimi artırdığına inanan öğretmenlerin bu inançlarını aynı oranda teknolojik araçları kullanım sıklığına yansıtmaları sağlanmalıdır. Bunun için de öğretmenler modern teknolojik araçlar konusunda eğitilebilir ve okulların teknolojik altyapısı iyileştirilebilir.
- Araştırma sonuçlarından okullardaki teknolojik altyapının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmış olduğundan; okullardaki teknolojik altyapının iyileştirilmesi gerekmektedir. Araştırma devlet okullarındaki teknolojik altyapının daha yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumda devlet okullarının teknolojik altyapısını iyileştirebilmek için sadece teknolojik altyapıda kullanılmak üzere okullara ekonomik destek verilebilir, zaten verilmekte olan destekler artırılabilir ve verilen desteklerin teknolojik altyapıyı iyileştirme düzeyi sürekli takip edilebilir.

Ayrıca araştırma devlet okullarına göre daha az oranda da olsa özel okullarda da teknolojik altyapının yetersizliğini ortaya koymuştur. Bu sonuçtan hareketle; özel okullardaki teknolojik altyapı yeterliliği konusunda ilgili birimler tarafından mutlaka uyulması gereken standartlar konulabilir veya bu okulların elde ettiği gelirlerin belli bir miktarını okulun teknolojik altyapısına aktarması için düzenlemeler yapılabilir.

- Araştırmada teknolojik araçları sık kullanan öğretmenlerin bu araçları asıl amacının dışında da kullandıkları sonucuna ulaşıldığından; öğretmenlerin teknolojik araçları amaçları dışında kullanılması engellenmelidir. Bunun için; ders esnasında her ne gerekçeyle olursa olsun bilgisayar-projeksiyon sistemi kullanılarak dersle ilgisi olmayan film veya belgeseller izletilmesinin ve sınıfta öğretmen ve öğrencilerin amaçsız olarak internette dolaşmasının önüne geçilebilir. Okul idaresi teknolojik araçlar kullanılarak dersle ilgisi olmayan faaliyetler yapılmaması konusunda daha ciddi denetlemeler yapabilir.

Yine aynı sonuca bağlı olarak öğretmenlerin öğretim sürecinde teknolojik araçları verimli kullanması ve bu araçların kullanılacağı yer, zaman ve kullanım şekli konusunda seçici davranması için öğretmenler bilinçlendirilebilir. Bu bilinçlendirme kurslar, seminerler yoluyla gerçekleştirilebilir.

- Araştırmadan öğrencilerin çok büyük bir kısmının teknolojik araçların öğretim sürecinde kullanılmasını yararlı bulduğu ve istedikleri sonucu ortaya çıktığından; tarih konularının öğretiminde mutlaka teknolojik araçların sürece dâhil edilmesi sağlanmalı ve tarih konularının öğretiminde kullanılan teknolojik araç çeşitliliği artırılmalıdır. Bunu sağlamak için; öğrenciler için z-kitaplar oluşturulabilir, z-kitaplar içine konuya yönelik çizgi film ve oyunlar dâhil zengin içerik yerleştirilebilir, özellikle de tarihi yansıtan kültürel müesseselerin 3D görüntülerine anlatımlar eşliğinde yer verilebilir.
- Araştırma sonuçları internetin okullarda en fazla kullanılan teknolojik araçlardan biri olduğunu göstermiştir. Ancak internetteki olumsuz örnekler ve bilgi kirliliği

karşısında öğretmenler öğrencilere internetten konu araştırması yaptırmak konusunda dikkatli davranmalı, bu konuda aşırıya kaçmamalı, ön hazırlık yaparak belirli siteleri önerebilmeli ve öğrencilere sınırlar koymalıdır. Diğer yandan öğretmenler, öğrencilere internet araştırması şeklinde verdikleri ödevlerin yapılması esnasında karşılaşılabilecekleri olumsuzluklar ve yapmaları gerekenler konusunda öğrencileri bilinçlendirmelidir.

Yukarıda belirtilen önerilerin yanı sıra gelecekte sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji kullanımı ile ilgili yapılacak araştırmalar için sunulabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Araştırma daha küçük sınıflar üzerinde (4 ve 5. sınıflar) yapılabilir.
- Sosyo – kültürel düzeyi farklı şehirlerde yapılabilir.
- Sosyal bilgiler dersi içinde yer alan diğer alanlar konusunda yapılabilir.

EKLER

EK-1: Öğretmen Anket Formu

Değerli Öğretmenler...

Bu anket, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih ünitelerinin öğretimi sırasında teknolojik araçları kullanma durumlarını belirlemek için geliştirilmiştir. Birinci bölümde kişisel bilgiler sorulmuştur. İkinci bölümde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojiyi kullanma durumları ve nedenleri sorulmuştur.

Elde edilen tüm veriler bilimsel sonuçlara ulaşmak amacıyla kullanılacaktır. İlginizden ve katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

Emine ÖZEL

BÖLÜM I

Lütfen sizin için uygun kutucukların içine x işareti koyunuz.

1) Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

2) Meslekte kaçınıcı yılınız?

1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21+ yıl ()

3) Okul türünüz:

Devlet okulu () Özel okul ()

4) Hizmet öncesi eğitim hayatınızda öğretim teknolojileriyle ilgili bir ders aldınız mı?

Evet () Hayır ()

5) Meslek hayatınız boyunca öğretim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitim kursuna katıldınız mı?

Hiç katılmadım() 1-3 defa katıldım() 4-5 defa katıldım() 5 ve üstü katıldım()

6) Öğretim teknolojilerinin eğitimin verimini artırdığına inanıyor musunuz?

Evet () Hayır ()

7) Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknolojiyi ne sıklıkta kullanıyorsunuz?

Her zaman () Sık sık () Bazen () Nadiren () Hiç ()

8) Bulduğunuz okulda teknolojik altyapı yeterli midir?

Evet () Hayır ()

BÖLÜM II

1) Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçların kullanımının daha yararlı olacağını düşünüyorsunuz?

5= Tamamen yararlı 4= Yararlı 3= Kısmen 2= Az yararlı 1= Yararsız

	5	4	3	2	1
1. Projeksiyon	()	()	()	()	()
2. Bilgisayar	()	()	()	()	()
3. Dizüstü bilgisayar	()	()	()	()	()
4. Akıllı tahta	()	()	()	()	()
5. İnternet	()	()	()	()	()
6. Tablet bilgisayar	()	()	()	()	()
7. Elektronik kitap (e- kitap)	()	()	()	()	()
8. Doküman kamera (opak)	()	()	()	()	()
9. Elektronik bilbord (elektronik pano)	()	()	()	()	()
10. Taşınabilir medya oynatıcı	()	()	()	()	()
11. Taşınabilir mp3 çalarlar	()	()	()	()	()
12. Ses kayıt cihazları	()	()	()	()	()
13. Pikap-teyp	()	()	()	()	()
14. Tarayıcı	()	()	()	()	()
15. Yazıcı	()	()	()	()	()
16. Fotokopi makinesi	()	()	()	()	()
17. Diğer (Lütfen belirtiniz).....	()	()	()	()	()

EK-2: Öğrenci Anket Formu

Sevgili Öğrenciler...

Bu anket, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih ünitelerinin öğretimi sırasında teknolojik araçları kullanma durumlarını belirlemek için geliştirilmiştir. Birinci bölümde kişisel bilgiler sorulmuştur. İkinci bölümde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretiminde teknolojiyi kullanma durumları ve nedenleri sorulmuştur.

Elde edilen tüm veriler bilimsel sonuçlara ulaşmak amacıyla kullanılacaktır. İlginizden ve katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

Emine ÖZEL

BÖLÜM I

Lütfen sizin için uygun seçeneğin içine x işareti koyunuz.

1) Cinsiyetiniz:

Kız () Erkek ()

2) Kaçınıcı sınıftasınız?

6. sınıf () 7. sınıf ()

3) Okul türünüz:

Devlet okulu () Özel okul ()

4) Öğretimde teknolojik araçların yararlı olduğuna inanıyor musunuz?

Evet () Hayır ()

5) Sosyal bilgiler öğretmeninizin tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmasını ister misiniz?

Evet () Bilmiyorum () Hayır ()

6) Sosyal bilgiler öğretmeniniz, tarih konularının öğretiminde teknolojiyi ne sıklıkta kullanıyor?

Her zaman () Sık sık () Bazen () Nadiren () Hiç ()

7) Bulduğunuz okuldaki teknolojik altyapı yeterli mi?

Evet () Hayır ()

BÖLÜM II

1) Sosyal bilgiler öğretmeninizin tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanmasının yararlı olacağını düşünüyorsunuz?

	Tamamen yararlı	Yararlı	Kısmen	Az yararlı	Yararsız
1. Projeksiyon	()	()	()	()	()
2. Bilgisayar	()	()	()	()	()
3. Dizüstü bilgisayar	()	()	()	()	()
4. Akıllı tahta	()	()	()	()	()
5. İnternet	()	()	()	()	()
6. Tablet bilgisayar	()	()	()	()	()
7. Elektronik kitap (e-kitap)	()	()	()	()	()
8. Doküman kamera (opak)	()	()	()	()	()
9. Elektronik bilbord (elektronik pano)	()	()	()	()	()
10. Taşınabilir medya oynatıcı	()	()	()	()	()
11. Taşınabilir mp3 çalarlar	()	()	()	()	()
12. Ses kayıt cihazları	()	()	()	()	()
13. Pikap-teyp	()	()	()	()	()
14. Tarayıcı	()	()	()	()	()
15. Yazıcı	()	()	()	()	()
16. Fotokopi makinesi	()	()	()	()	()
17. Diğer(Lütfen belirtiniz).....	()	()	()	()	()

2) Sosyal bilgiler öğretmeniniz tarih konularının öğretiminde hangi teknolojik araçları kullanıyor?

	Çok kullanıyor	Kullanıyor	Kısmen	Az kullanıyor	Kullanmıyor
1. Projeksiyon	()	()	()	()	()
2. Bilgisayar	()	()	()	()	()
3. Dizüstü bilgisayar	()	()	()	()	()
4. Akıllı tahta	()	()	()	()	()
5. İnternet	()	()	()	()	()
6. Tablet bilgisayar	()	()	()	()	()
7.Elektronik kitap (e- kitap)	()	()	()	()	()
8. Doküman kamera (opak)	()	()	()	()	()
9. Elektronik bilbord (elektronik pano)	()	()	()	()	()
10. Taşınabilir medya oynatıcı	()	()	()	()	()
11. Taşınabilir mp3 çalarlar	()	()	()	()	()
12. Ses kayıt cihazları	()	()	()	()	()
13. Pikap-teyp	()	()	()	()	()
14. Tarayıcı	()	()	()	()	()
15. Yazıcı	()	()	()	()	()
16. Fotokopi makinesi	()	()	()	()	()
17. Diğer(Lütfen belirtiniz).....	()	()	()	()	()

KAYNAKÇA

- ADA, Şükrü ve KÜÇÜKALİ, Rıdvan, (2009), **Türk eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi**, AnıYay., Ankara.
- AKBABA, Bülent, (2005), “Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı”, **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 6, Sayı:1, Ankara, ss. 185-197.
- AKDAĞ, Hakan, (2008), “Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye’deki Yeri”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., ss. 1-24.
- AKDAĞ, Mustafa ve TOK, Hidayet, (2008), “Geleneksel Öğretim ile PowerPoint Sunum Destekli Öğretimin Öğrenci Erişisine Etkisi”, **Eğitim ve Bilim**, Cilt: 33, Sayı: 147, ss. 26-34.
- AKPINAR, Burhan, AYDEMİR, Hasan, (2012), “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, **Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1 (1), ss.41-53.
- AKYÜZ, Yahya, (2001), **Başlangıçtan 2001’e Türk Eğitim Tarihi**, Alfa Yay., Genişletilmiş 8. Baskı, İstanbul.
- ALKAN, Cevat ve KURT, Mehmet, (2007), **Özel Öğretim Yöntemleri**, Anı Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara.
- ALKAN, Cevat, (1995), **Eğitim Teknolojisi**, Atilla Kitabevi, 4. Baskı, Ankara.
- ALTUN, Arif, (2005), **Eğitimde İnternet Uygulamaları**, Anı Yay., Ankara.
- ALTUN, Eralp ve ATEŞ, Alev, (2011), “İletişim Teknolojileri”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Özcan, DEMİREL, (Ed.), Pegem Akademi, Yay., 5. Baskı, Ankara, ss.87-111.
- AMANKWATIA, Tonya B., (2008), **Teaching With Technology For 21st-Century Learning: A Multiple-Case Study Of A School District’s High School Labtop Initiative**, Doktora Tezi, Lehigh Üniversitesi, Pennsylvania.

- ARSLAN, Mehmet, (2011), “Öğretmenlik Mesleği ve Yeterlilikleri”, **Eğitim Bilimine Giriş**, Mehmet, ARSLAN, (Ed.), Gündüz Eğitim Yayıncılık, Ankara, ss. 212-243.
- ASLAN, Erdal, (2004), “Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 24, ss. 82-91.
- ATA, Bahri, (2006), “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yansıtıcı Soruşturma Geleneği ve Oluşturmacılık Yaklaşımı”, **Eğitimde Çağdaş Yönelimler III: Yapılandırıcılık ve Eğitimde Yansımaları Sempozyumu**, Özel Tefvik Fikret Okulları, İzmir, 29 Nisan 2006, ss. 259-262.
- ATA, Bahri, (2012), “Bilim ve Teknolojinin Sosyal Değişime Etkisi”, **Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme**, Bahri, ATA, (Ed.), Pegem Akademi Yay., 4. Baskı, Ankara, ss.1-11.
- AVCI, Uğur, (2007), “Öğretim Ortamları ve Materyal Tasarımı”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Mustafa, SARITAŞ, (Ed.), Pegem A Yay., Ankara, ss. 37-55.
- AYDEMİR, Hasan, (2012), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Araç-Gereçleri Kullanım Düzeyleri”, **CÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 36, Sayı: 1, ss.163-182.
- AYDIN, İnyet, (2011), **Hizmet İçi Eğitim El Kitabı**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- AYDOĞAN, İsmail, (2011), “Eğitimin Teknolojik Temelleri”, **Eğitim Bilimine Giriş**, Mehmet, ARSLAN, (Ed.), Gündüz Eğitim Yayıncılık, Ankara, ss. 142-162.
- BAŞARAN İ., Ethem, (1996), **Eğitime Giriş**, Yargıcı Matbaası, 4. Kez Yeniden Yazım, Ankara.
- BAŞARAN İ., Ethem, (2006), **Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi**, Ekinoks Yay., Ankara.
- BAŞBOĞAOĞLU, Uğur, (2011), “ Öğretim Sürecinde Kullanılan Araçlar ve Görsel İşitsel Araçlar”, ”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Özcan, DEMİREL, (Ed.), Pegem Akademi, Yay., 5. Baskı, Ankara, ss. 67-85.

- BAYTEKİN, Çetin, (2011), **Öğrenme-Öğretme Teknikleri ve Materyal Geliştirme**, Anı Yay., 3. Baskı, Ankara.
- BİLİM, Yalçın, (1998), **Türkiye’de Çağdaş Eğitim Tarihi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları: No. 1067, Eskişehir.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit, (2009), **Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi**, Anı Yay., Ankara.
- BULUT, İlhami ve KOÇOĞLU, Erol, (2012), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Akıllı Tahta Kullanımına İlişkin Görüşleri”, **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, (19) 2012, ss.242-258.
- BULUT, Kurtuluş, (2011), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Tespiti”, Yüksek Lisans Tezi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Kars.
- BÜYÜKKASAP, Erdoğan ve diğ., (2002), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersini Okutan Öğretmenlerin Teknolojik Araç- Gereçlerle İlgili Görüşleri”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Cilt: 10, No: 1, ss: 125-132.
- CEMALOĞLU, Necati, (2003), “ Öğretimde Ders Kitaplarının Yeri ve Önemi”, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Tarih**, Necdet, HAYTA, (Komisyon Başkanı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss.1-33.
- CİN, Mustafa, (2002), “Bilgisayar Destekli Öğretim”, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Cemil, ÖZTÜRK, (Ed.), Pegem A Yay., İstanbul, ss. 343-366.
- COŞKUN, Hakan, (1997), **Kültürlerarası Eğitim**, Hacettepe-Taş Kitapçılık, 2. Baskı, Ankara.
- CÜRO, Mehmet Nuri, GÖMLEKSİZ, Elif, (2010), Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğrencileri Toplumsal Yaşama Hazırlamada Etkililik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 20, Sayı:1, ss. 247-274.
- ÇALIŞKAN, Nihat ve KARADAĞ, Engin, (2007), “Temel Kavramlar”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Mustafa, SARITAŞ, (Ed.), Pegem A Yay., Ankara, ss.1-17.

- ÇELİK, Levent, (2010), “Öğretim Materyallerinin Hazırlanması ve Seçimi”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Özcan, DEMİREL, (Ed.), Pegem Akademi, Yay., 5. Baskı, Ankara, ss. 27-66.
- ÇELİKKAYA, Tekin, (2012), “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Beklentileri”, **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:02, No: 40, Adana, ss. 38-50.
- ÇENGELCİ, Tuba, (2011), “Sosyal Bilgilerde İletişimin Yeri ve Önemi”, **Sosyal Bilgilerin Temelleri**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., 2. Baskı, Ankara, ss. 250-273.
- ÇETİN, Kenan, (2003), “Türk Eğitim Tarihinde Sosyal Bilimler Ve Sosyal Bilgilerin Tarihsel Süreci”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı:12, ss. 163-185.
- ÇETİN, Özdemir, ÇAKIROĞLU, Murat, BAYILMIŞ, Cüneyt ve EKİZ, Hüseyin, (2004), “Teknolojik Gelişme İçin Eğitimin Önemi ve İnternet Destekli Öğretimin Eğitimdeki Yeri”, **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, TOJET July 2004 ISSN: 1303-6521, Volume: 3, Issue: 3, Article: 17, pp. 144-147.
- ÇİFTÇİ, Sabahattin, (2008), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., ss.165 190.
- ÇİLENTİ, Kamuran, (1984), **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, Ankara.
- DAĞHAN, Gökhan, KALAYCI, Esin ve SEFEROĞLU, S. Sadi, (2011), “Milli Eğitim Şuralarındaki Teknoloji Politikalarının İncelenmesi”, **Akademik Bilişim Dergisi**, 2-4 Şubat 2011, Malatya, ss.1-7.
- DEMİRCİ, Neşet, (2003), **Bilgisayarla Etkili Öğretme Stratejileri ve Fizik Öğretimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- DEMİRCİOĞLU, İsmail H., (2007), “Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi”, **Bilig Dergisi**, Yaz: 2007, Sayı: 42, Trabzon, ss. 77-93.

- DEMİRCİOĞLU, İsmail H., (2012), “Tarih Öğretimi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı”, **Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, İsmail H., DEMİRCİOĞLU, (Ed.), Pegem Akademi Yay., Ankara, ss. 1-13.
- DEMİREL, Özcan ve YAĞCI, Esed, (2010), “Eğitim, Öğretim Teknolojisi ve İletişim”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Özcan, DEMİREL, (Ed.), Pegem Akademi, Yay., 5. Baskı, Ankara, ss. 1-25.
- DENNİS, Brian, SMİTH Carl, and SMİTH, Jonathan,(2004), “Using Technology, MakingHistory: A Collaborative Experiment in Interdisciplinary Teaching and Scholarship”, **Rethinking History**, Vol. 8, No. 2, June 2004, pp. 303–31.
- DEVECİ, Handan, (2011), “Türk Eğitim Tarihinde Sosyal Bilgiler”, **Sosyal Bilgilerin Temelleri**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., 2. Baskı, Ankara, ss. 20-39.
- DİLAVER, Hasan Hüseyin ve AKYÜREK TAY, Betül, (2011), “Sosyal Bilgilerde Yapılandırmacılık”, **Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Bayram, TAY, (Ed.), 2. Baskı, Pegem Akademi Yay., Ankara, ss.99-130.
- DOĞAN, Mehmet, (2010), **Bilim ve Teknoloji Tarihi**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- DOĞAN, Yasin, (2008), “Sosyal Bilgiler Program ve Ders Kitaplarında Birinci Elden Kaynak ve Kanıt Kullanımı: ABD, İngiltere ve Türkiye Karşılaştırılması”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., ss.85 128.
- DOĞANAY, Ahmet, (2002), “Sosyal Bilgiler Öğretimi”, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Cemil, ÖZTÜRK, (Ed.), Pegem A Yay., İstanbul, ss.15 46.
- DÖNMEZ, Cengiz, (2003), “Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler”, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**, Cemalettin, ŞAHİN, (Ed.), Gündüz Eğitim Yay., Ankara, ss. 31-41.
- EISELE, James E. ve Mary, ELLIN EISELE, (1994), **Eğitim Teknolojisi**, Çeviren: Cevat Alkan, Basım ve Yayımlar ETAM A.Ş., Ankara.

- ERDEN, Münire, **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- ERGİN, Akif, (2010), **Eğitimde Etkili İletişim**, Anı Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara.
- ERGİNER, Aysun, (2007), **Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri**, Pegem A Yay., Ankara.
- ERİŞEN, Yavuz ve ÇELİKÖZ, Nadir, (2011), “Eğitimde Bilgisayar Kullanımı”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Özcan, DEMİREL, (Ed.), Pegem Akademi, Yay., 5. Baskı, Ankara, ss.113-146.
- FER, Seval, (2011), **Öğretim Tasarımı**, Anı Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.
- GÖKKAYA, A. Kürşat ve YEŞİLBURSA, Cemil Cahit, (2009), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Yerlerin Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Bahar 2009, Cilt: 7, Sayı: 2, ss. 483-506.
- GÖKKAYA, Kürşat, (2003), “Sosyal Bilgilere Giriş”, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**, Cemalettin, ŞAHİN, (Ed.), Gündüz Eğitim Yay., Ankara, ss.7-29.
- GÖZÜTOK, Dilek, (2007), **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Ekinoks Yay., Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara.
- GRIGGS, Bridget Renee, (2010), “**Eighth Grade Social Studies Teachers’ Perceptions Of The Impact Of Technology On Students’ Learning In World History**”, Doktora Tezi, Tuscaloosa, Alabama.
- GÜLBAHAR, Yasemin, (2006), “Öğretim Araçları ve Materyalleri”, **Öğrenme Öğretme Sürecinde Planlama ve Uygulama**, Necdet, AYKAÇ, (Ed.), Naturel Yayıncılık, Antalya, ss. 261-287.
- GÜLBAHAR, Yasemin, (2008), “Öğretim Araç ve Gereçleri”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Kıymet, SELVİ, (Ed.), Anı Yay., Ankara, ss.85-127.
- GÜLER, Deniz, (1992), **Çizgi Filmlerin Eğitim İletişimi Boyutları ve Bir Örnek Olay Çözümlemesi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları: No.633, Eskişehir.

- GÜNDÜZ, Şemsettin ve ODABAŞI, Ferhan, (2004), “Bilgi Çağında Öğretmen Adaylarının Eğitiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Önemi”, **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, TOJET January 2004 ISSN: 1303-652, Volume: 3, Issue:1, Article: 7, pp. 43-48.
- GÜNGÖRDÜ, Ersin, (2001), **İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- GÜVEN, Meral, (2008), “Öğretim Materyali Tasarım Süreci”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Kıymet, SELVİ, (Ed.), Anı Yay., Ankara, ss.165- 215.
- HALİS, İsa, (2002), **Öğretim teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yayın dağıtım, Ankara.
- HALİS, İsa, (2004), “Çağdaş Öğretim Teknolojileri”, **Öğretim teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Ali Murat, SÜNBÜL, Mustafa, KOÇ, İsa, HALİS ve Yıldız, RAUF, Nobel Yayın Dağıtım, Konya.
- HARRİS, Judith B. and HOFER, Mark J., (2011), “Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) in Action: A Descriptive Study of Secondary Teachers’ Curriculum-Based, Technology-Related Instructional Planning, Technological Pedagogical Content Knowledge in Action: A Descriptive Study of Secondary Teachers' Curriculum-Based, Technology-Related Instructional Planning” **JRTE**, Vol. 43, No. 3, pp. 211–229.
- HESAPÇIOĞLU, Muhsin, (2011), **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Nobel Yayın Dağıtım, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara.
- HİNEMAN, John M., (2010), “**Double Standards: Using Teachers’ Perceptions To Develop A Standards-Based Technology Integration Method For Social Studies**”, Doktora Tezi, Robert Morris Üniversitesi, Moon Township.
- İNCİ ERTÜRK, Kevser, (1997), “Bilim, Felsefe ve Türk Toplumunu”, **Bilim, Bilim Politikası ve Üniversiteler**, Emine, AKALIN, Hakan, AYDOĞDU, Reşat, SARAOĞLU, (Yayına hazırlayanlar), Bağlam Yay., 87-95.
- İŞMAN, Aytekin, (2003), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Değişim Yay., İstanbul.

- İŞMAN, AYTEKİN, (2011), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Pegem Akademi Yayınları, 4. Baskı, Ankara.
- KABAPINAR, YÜCEL, (2009), **İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Maya Akademi Yay., 2. Baskı, Ankara.
- KAN, ÇİĞDEM, (2009), Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 26, Denizli, ss. 25-30
- KARAAĞAÇLI, MUSTAFA, (2004), **Eğitimde Teknoloji ve Materyal**, Feryal Matbaacılık, Ankara.
- KARAKÖSE, HASAN, (2003), “Sosyal Bilgiler Programlarında Tarih Konuları ve İşlenmesi”, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**, Cemalettin, ŞAHİN, (Ed.), Gündüz Eğitim Yay., Ankara, ss.325-336.
- KAYA, ASLI, (2010), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde 6. Ve 7. Sınıflarda İnternet Kullanımı”, Yüksek Lisans Tezi, **Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Ankara.
- KAYA, ERDOĞAN, (2006), **Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Bütünleşmesi Sürecinde Sosyal Bilgiler Dersinin İşlevselliği**, Anadolu Üniversitesi Yayınları: No. 1710, Eskişehir.
- KAYA, RAMAZAN ve GÜVEN, AYDIN, (2012), “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşlenişi ve Tarihin Değeri İle İlgili Görüşleri” **Turkish Studies-International Periodical ForThe Languages, Literatureand History of Turkishor Turkic**, Volume: 7/2, Spring 2012, Ankara, ss. 675-691.
- KAYA, ZEKİ, (2006), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Pegem A Yay., 2.Baskı, Ankara.
- KAYMAKCI, SELAHATTİN, (2012), “Yeni Sosyal Bilgiler Programının ve Ders Kitaplarının Bilim ve Teknolojiye Yaklaşımı”, **Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme**, Bahri, ATA, (Ed.), Pegem Akademi Yay., 4. Baskı, Ankara, ss.13-37.
- KAZICI, ZİYA, (2004), **Osmanlı'da Eğitim Öğretim**, Bilge Yay., İstanbul.

- KENNEDY, Molly, (2010), “**Technology İn Schools: A Practical Look A Interactive Whiteboards İn Secondary Social Studies Classrooms**”, Doktora Tezi, Pacific Lutheran Üniversitesi, Washington.
- KİRİŞ, Ayten, (2012), “Öğretim Araçları ve Öğretimdeki Yeri”, **Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, İsmail H.,DEMİRCİOĞLU, (Ed.), Pegem Akademi Yay., Ankara, ss.29-39.
- KORKMAZ, Mehmet, (1977), “Eğitim-Teknoloji İlişkisi”, **Eğitim Bilime Giriş**, Leyla, KÜÇÜKAHMET, (Ed.), Gazi Kitabevi, Ankara, ss. 177-185.
- KOŞAR, Edip ve ÇİĞDEM, Harun, (2005), “Eğitim Ortamı Tasarımı, Araç-Gereç ve Materyal Özellikleri”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Edip,KOŞAR, Sedat YÜKSEL, Rüçhan, ÖZKILIÇ, Mustafa, SARITAŞ, Aysun, ŞENTÜRK ve Harun ÇİĞDEM, Öğreti Yayınları, Geliştirilmiş 4. Baskı, Ankara, ss.27-50.
- KOŞAR, Edip, (2002), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Ezgi Kitabevi Yay., Bursa.
- KÖSTÜKLÜ, Nuri, (2003), **Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi**, Günay Ofset, 3. Baskı, Konya.
- Kullanım Düzeyleri”, **CÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 36, Sayı: 1, ss.163-183.
- KURTDEDE FİDAN, Nuray, (2008), “İlköğretimde Araç Gereç Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri”, **Kuramsal Eğitimbilim**, 1 (1), ss. 48-61.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla, (1997), **Eğitim Bilime Giriş**, Ankara.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla, (2001), **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, Nobel Yayın Dağıtım, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Ankara.
- KÜÇÜKOĞLU, Adnan, (2008), “Öğrenme-Öğretme Süreci ve Materyal Tasarımı”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Kıymet, SELVİ, (Ed.), Anı Yay., Ankara, ss.1-51.
- LIPSCOMB, George B., (2003), **Exemplary Social Studies Teachers’ Use Of Technology İn The Classroom**, Doktora Tezi, Florida Üniversitesi, Florida.

- MEB, (2002), **Eğitim Teknolojisi Kılavuzu**, Hatice, BAL, Metehan, KELEŞ ve Oğuz, ERBİL, (Çalışma grubu), Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yayınları: 074, Düzeltilmiş 2. Basım, Ankara.
- MEB, (2008), **İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, II. Baskı, İstanbul.
- MEB, (2010), **İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, VI. Baskı, İstanbul.
- MENZİ, Nihal, ÇALIŞKAN, Erkan ve ÇETİN, Oğuz, (2012), “Öğretmen Adaylarının Teknoloji Yeterliliklerinin Çeşitli Değişkenler Açışından İncelenmesi”, **Anadolu Journal of Educational Sciences International**, January 2012, 2(1), ss. 1-18.
- MEREY, Zihni ve KILIÇOğLU, Gökçe, (2008), “Yansıtıcı Soruşturma (Reflective Inquiry) Yaklaşımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., ss.341-357.
- MEYDAN, Ali ve AKDAĞ, Hakan, (2011), “Sosyal Bilgilerde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı”, **Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Bayram, TAY, (Ed.), 2. Baskı, Pegem Akademi Yay., Ankara, ss. 153-192.
- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, “**Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü’nün Görevleri**” <http://egitek.meb.gov.tr> (18.10.2012).
- Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, (2008), “**Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri**”, <http://otmg.meb.gov.tr> (17.10.2012).
- Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, (2009), “**Millî Eğitim Bakanlığı 2010 - 2014 Stratejik Planı**”, <http://sgb.meb.gov.tr> (18.10.2012).
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2005), “**Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu**”, <http://ttkb.meb.gov.tr> (17.10.2012).

- Millî Eğitim Bakanlığı, “**FATİH Projesi**”, <http://fatihprojesi.meb.gov.tr> (25.10.2012).
- Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, (2011), <http://www.resmigazete.gov.tr> (18.10.2012).
- Millî Eğitim Temel Kanunu, (1973), <http://mevzuat.meb.gov.tr> (18.10.2012).
- MOFFATT PH. D., Murice,(1957), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Çeviren: Nesrin Oran, Maarif Basımevi, İstanbul.
- MOORE, Keneth D., (tarihsiz), **Öğretim Becerileri**, Çeviren: Nizamettin KAYA ve Editör: Ersin ALTINTAŞ.
- NALÇACI, Ahmet ve ERCOŞKUN, M. Hanifi, (2005), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılan Materyaller”, **Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Yıl:2005, Sayı: 11, Erzurum, ss.141-154.
- NALÇACI, Ahmet ve M. Hanifi, ERCOŞKUN, (2005), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılan Materyaller”, **Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 11, ss. 141-154.
- NAS, Recep, (2000), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- OLSEN, Jeffrey Allen, (2009), **Teacher and Student Perceptions of Technology Integrationfor Teaching Social Studies in Public Schools**, Doktora Tezi, Western Illinois Üniversitesi, Illinois.
- ÖZALP, Orhan, (2000), “İlköğretim Okulları ve Liselerde Tarih Eğitimi”, **Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması**, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Ankara.
- ÖZDEMİR, Oğuz, (2006), “Eğitime İlişkin Temel Kavramlar: Eğitim, Öğrenme ve Öğretim”, **Öğrenme-Öğretme Sürecinde Planlama ve Uygulama**, Necdet, AYKAÇ, (Ed.), Naturel Yayıncılık, Antalya, ss.1-29.
- ÖZDEN, Yüksel, (1999), **Öğrenme ve Öğretme**, Pegem A Yay., 3. Baskı, Ankara.
- ÖZEL, Ali, BAYINDIR, Nida ve ÖZDEMİR, Kemal, (2012), **Örneklerle Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulamaları El Kitabı**, Ankara.

- ÖZKILIÇ, Rüçhan, (2005), “Eğitim Ortamı Tasarımı, Araç-Gereç ve Materyal Özellikleri”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Edip, KOŞAR, Sedat, YÜKSEL, Rüçhan, ÖZKILIÇ, Mustafa, SARITAŞ, Aysun, ŞENTÜRK ve Harun, ÇİĞDEM, Öğreti Yayınları, Geliştirilmiş 4. Baskı, Ankara, ss. 9-26.
- ÖZKILIÇ, Rüçhan, (2006), Bilgisayarın Eğitimde ve Okullarda Kullanımı”, **Bilgi Teknolojileri**, Mustafa, BALAY, Emine, T. TİMUÇİN, Ercan, ÇAĞLAR, Aysan, ŞENTÜRK ve Rüçhan, ÖZKILIÇ, Ekin Kitabevi, Bursa, ss. 207-219.
- ÖZKILIÇ, Rüçhan, (2007), “İletişim”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Mustafa, SARITAŞ, (Ed.), Pegem A Yay., Ankara, ss. 17-37.
- ÖZTAŞ, Sezai ve TURAN, Refik, (2009), “İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Ünitelerinin İşlenişinde Öğretmenlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Güz 2009, 7 (4), ss. 903-932.
- ÖZTAŞ, Sezai, (2012), “Tarih Öğretiminde Film ve Belgesel Kullanımı”, **Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, İsmail H., DEMİRCİOĞLU, (Ed.), Pegem Akademi Yay., Ankara, ss. 163-183.
- ÖZTÜRK, Cemil ve DİLEK, Dursun, “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı”, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Cemil, ÖZTÜRK, (Ed.), Pegem A Yay., İstanbul, ss.47-81.
- ÖZTÜRK, Cemil, (2012), “Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış”, **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Cemil, ÖZTÜRK, (Ed.), Pegem Akademi Yayınları, 3. Baskı, Ankara, ss. 1-11.
- ÖZTÜRK, İbrahim Hakkı, (2012), “Öğretim Materyallerinin Seçimi ve Kullanımını Etkileyen Faktörler”, **Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, İsmail H., DEMİRCİOĞLU, (Ed.), Pegem Akademi Yay., Ankara, ss.13- 29.
- PERKMEN, Serkan ve TEZCİ, Erdoğan, (2011), “Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu”, **Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu**, Erdoğan, TEZCİ, (Ed.), Pegem Akademi Yay., Ankara, ss.1-15.

- PİCARD, Paul M., (2009), **Technology Based Interviews: Constructing Better Student Attitudes Toward History By Using Technology To Develop A Technology Based Interview Archive Of The Great Depression**, Doktora Tezi, Columbia Üniversitesi, New York.
- SABAN, Aslıhan, (2008), “Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı İle İlgili Temel Kavramlar”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Kıymet, SELVİ, (Ed.), Anı Yay., Ankara, ss.51-83.
- SAFRAN, Mustafa, (2011), “Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış”, **Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Bayram, TAY, (Ed.), 2.Baskı, Pegem Akademi Yay., Ankara, ss. 1-18.
- SARI, İbrahim, (2008), “Sosyal Bilgiler Derslerinde Zaman Becerileri”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., ss.129-145.
- SARITAŞ, Mustafa, (2007), “Öğretimde Kullanılan Araç- Gereçler ve Etkili Kullanımı”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Mustafa, SARITAŞ, (Ed.), Pegem A Yay., Ankara, ss. 55-105.
- SCHREIER, Joshua, (2011), **Teaching And Technology: Beliefs And Implementation Among Fifth And Sixth Grade Public School Teachers**, Doktora Tezi, New York Üniversitesi, New York.
- SEFEROĞLU, S. Sadi, (2006), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Pegem A Yay.,2. Baskı, Ankara.
- SENEMOĞLU, Nuray, (2005), **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, Gazi Kitabevi, 11. Baskı, Ankara.
- SEVİNDİK, Tuncay, (2008), “ Bilgisayar Ortamında Materyal Tasarımı”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Kıymet, SELVİ, (Ed.), Anı Yay., Ankara, ss.127-165.
- SÖNMEZ, Veysel, (1994), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Pegem Yayın No:11, Ankara.
- SÖNMEZ, Veysel, (2010), **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen kılavuzu**, Anı Yayıncılık, Yenilenmiş 6. Baskı, Ankara.

- SÖZER, Ersan, (1998), “Sosyal Bilimler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi”, **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Gürhan, CAN, (Ed.), Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1064, Eskişehir, ss. 3-17.
- SÖZER, Ersan, (1998), **Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları: No.1034.
- ŞAHİNEL, Semih, (2007), “Eleştirel Düşünme”, **Eğitimde Yeni Yönelimler**, Demirel, ÖZCAN, (Ed.), Pegem A Yay., 2. Baskı, ss. 123-136.
- ŞANLI, Önder, SÜNKÜR, Meltem ve ARABACI, İ. Bakır, (2011), “İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerinden Yararlanma Düzeyleri”, **5th International Computer & Instructional Technologies Symposium**, 22-24 September 2011 Fırat University, Elazığ- TURKEY.
- ŞENTÜRK, Aysan, (2007), “ Bilgisayarların Öğretimdeki Uygulamaları ve Bilgisayar Destekli Öğretim”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Mustafa, SARITAŞ, (Ed.), Pegem A Yay., Ankara, ss.125-137.
- ŞİMŞEK, Nazmi, (2002), **Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı**, Nobel Yayın Dağıtım, 2.Baskı, Ankara.
- ŞİŞMAN, Mehmet ve TAŞDEMİR, İbrahim, (2008), **Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi**, Pegem Akademi Yay., Ankara.
- TARMAN, Bülent ve BAYTAK, Ahmet, (2011), “Teknolojinin Eğitimdeki Yeni Rolü: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bakış Açıları”, **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2011 10 (2), ss. 891-908.
- TAY, Bayram, (2011), “Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünü Bugünü ve Yarını”, **Sosyal Bilgilerin Temelleri**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., 2. Baskı, Ankara, ss. 1-20.
- TEKİNARSLAN, Erkan, (2011), “Eğitimde İnternet Kullanımı”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Özcan, DEMİREL, (Ed.), Pegem Akademi, Yay., 5. Baskı, Ankara, ss.147-170.

- TEZCİ, Erdoğan, (2003), “Web Tabanlı Eğitimin Demokrasi Bilincinin Gelişimine Etkisi”, **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, TOJET July 2003 ISSN: 1303-6521, Volume: 2, Issue:3, Article: 19, pp. 157-16.
- TEZCİ, Erdoğan, (2011), “Öğretim Materyallerinin Tasarımı”, ”, **Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu**, Erdoğan, TEZCİ, (Ed.), Pegem Akademi Yay., Ankara, ss.15-59.
- TURAN, Aykut Hamit ve ÇOLAKOĞLU, Bengü Emine, (2008), Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanlarının Teknoloji Kabulü ve Kullanımı: Adnan Menderes Üniversitesinde Ampirik Bir Değerlendirme”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 9 (1), ss. 106-121.
- TURAN, İbrahim, (2012), “Tarih Öğretiminde Bilişim Teknolojileri”, **Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, İsmail H., DEMİRCİOĞLU, (Ed.), Pegem Akademi Yay., Ankara, ss. 207-225.
- TURAN, Refik ve ULUSOY, Kadir, (2011), “Sosyal Bilgilerde Tarihin Yeri ve Önemi”, **Sosyal Bilgilerin Temelleri**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., 2. Baskı, Ankara, ss. 137-158.
- TÜRKER, Hasan ve YAYLAK, Erhan, (2011), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde İnternet Tabanlı Öğretim Yönteminin Ders Başarısına Etkisi”, **Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 29, ss. 153-168.
- ULUSOY, Kadir ve GÜLÜM, Kamile, (2009), Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih ve Coğrafya Konuları İşlenirken Öğretmenlerin Materyal Kullanma Durumları, **Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 10, Sayı 2, Sayfa 85-99.
- ULUSOY, Kadir, (2008), “Sosyal Bilgiler Programında Tarih Öğretimi”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay.,ss. 299-321.
- UŞUN, Salih, (2006), **Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Tasarımı**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- VARIŞ, Fatma, (1994), **Eğitimde Program Geliştirme “Teori ve Teknikler”**, Alkım Kitapçılık Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara.

- VURAL, Birol, (2004), **Eğitim-Öğretimde Teknoloji ve Materyal Kullanımı**, Hayat Yay., İstanbul.
- WILSON, Elizabeth K., WRIGHT, Vivian H., INMAN, Christopher T., and MATHERSON, Lisa H.,(2011), “**Retooling the Social Studies Classroom for the Current Generation**”, The Social Studies, Sayı:102, ss. 65–72.
- YALIN, Halil İbrahim, (2010), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yayın Dağıtım, 23. Basım, Ankara.
- YALIN, Halil İbrahim, (2010), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yay., 23. Baskı, Ankara.
- YANPAR YELKEN, Tuba, (2011), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, 10. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- YASAKCI, Aykut, (2012), “Bilgi Teknolojileri Kavramları”, **Bilişim Teknolojileri**, Hüseyin, UZUNBOYLU, (Ed.), Pegem Akademi Yayınları, 2. Baskı, Ankara, ss. 2-56.
- YAVUZ, Akpınar, (1999), **Bilgisayar Destekli Öğretim ve Uygulamalar**, Anı Yay., Ankara.
- YAZICI, Hakkı ve KOCA, Kürşat, (2011), “Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı”, **Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Bayram, TAY, (Ed.), 2. Baskı, Pegem Akademi Yay., Ankara, ss. 19-40.
- YEŞİL, Rüştü, (2009), Sosyal Bilgiler Aday Öğretmenlerinin Sınıf İçi Öğretim Yeterlikleri”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Kış 2009, 7 (1), ss.23-48.
- YEŞİLTAŞ, Erkan ve SÖNMEZ, Ömer, Faruk, (2008), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bilgisayar Kullanımı ve Bilgisayar Tabanlı Materyal Geliştirme”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay.,ss. 387-413.
- YEŞİLTAŞ, Erkan, (2012), “II. Dünya Savaşı Sonrasında Dünya’da Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme”, **Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme**, Bahri, ATA, (Ed.), Pegem Akademi Yay., 4. Baskı, Ankara, ss.309-339.

YEŞİLTAS, Namık Kemal, (2012), “I. ve II. Dünya Savaşları Arasında Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme”, **Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme**, Bahri, ATA, (Ed.), Pegem Akademi Yay., 4. Baskı, Ankara, ss. 251-282.

YILMAZ, Kaya ve TEPEBAŞ, Ferdi, (2009), İlköğretim Düzeyinde Sosyal Bilgiler Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar: Mesleğine Yeni Başlayan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2(1): 157- 177.

DİZİN

A

Ahenk, 139
 Akıllı tahta, 143, 145, 233, 236, 258,
 266, 267, 281, 283, 314, 316, 317
 Alıcı, 101, 104
 Animasyon, 178
 Araç-gereç, 126
 Arşiv, 156
 Assure, 39
 Avrupa Birliği, 48, 61, 92, 323, 325

B

Barr, 51
 Barth, 51
 Basitlik, 135, 140
 Beceri, 86
 Bilgi miktarı, 113
 Bilgisayar, 97, 112, 119, 130, 144, 146,
 149, 150, 151, 173, 181, 226, 244,
 249, 254, 258, 266, 267, 281, 282,
 293, 314, 316, 317, 320, 323, 330,
 331, 333
 Bilgisayar Oyunları, 181
 Bilim, 10, 19, 20, 24, 25, 36, 52, 57, 62,
 71, 75, 85, 223, 318, 319, 322, 324,
 325, 333, 334
 Bilim ve teknoloji, 10, 36, 62, 85, 223
 Bilimsellik, 87
 Blog, 156
 Boşluk, 135
 Bütünlük, 138

C

CD, 41, 58, 86, 98, 111, 150, 170, 172,
 176
 Condercet, 44, 54

Ç

Çizgi, 135, 323

D

Dale, 102
 Data Projeksiyon, 161
 Demokrasi, 76, 332
 Denge, 138
 Ders kitabı, 115
 Devlet Planlama Teşkilatı, 42
 Dewey, 58
 Dijital, 170, 171, 172, 173
 Dijital Fotoğraf Makinesi, 171
 Dijital Kamera, 170
 Disiplinlerarası, 329
 Dizüstü bilgisayar, 152, 254, 266, 267,
 281, 282, 314, 316, 317
 Doku, 136
 Dokunmatik, 144, 153
 Doküman Kamera, 162
 Donanım, 35, 92, 94, 95, 147
 Dönüt, 105
 DVD, 5, 79, 98, 110, 117, 150, 169,
 170, 172

E

Eğitim sistemi, 41, 58
 Eğitim teknolojisi, 10, 20, 29, 30, 31,
 33, 37, 38, 39
 Eğitim yazılımları, 150
 Elektronik tablo, 147
 Eleştirel düşünme, 15, 83
 e-mail, 154
 E-öğrenme, 95
 Episkop, 162

F

Farabi, 56
 FATİH Projesi, 42, 93, 95, 96, 97, 98,
 225, 298, 328
 Fırsat eşitliği, 30
 Film, 180, 329

Flash bellek, 159
 Fotoğraf, xviii, 95, 96, 318, 319
 Fotokopi makinesi, 160, 253, 284, 291,
 293, 314, 316, 317

G

Görsel, 38, 40, 72, 90, 138, 156, 171,
 177, 178, 319

H

Harf, 136
 Harita, 193
 Hizalama, 138
 Hizmet içi eğitim, 128, 242, 310

İ

İbni Sina, 56
 İletişim, 11, 21, 86, 90, 92, 99, 101,
 102, 104, 105, 106, 107, 109, 110,
 111, 318, 322, 323, 329
 İletişim engelleri, 106, 110
 İlköğretim, 2, 7, 9, 57, 59, 60, 67, 71,
 72, 74, 75, 78, 92, 157, 187, 188, 225,
 318, 321, 325, 327, 328, 329, 331,
 332, 334
 İnsan hakları, 62, 68
 İnteraktif, 143, 145
 İnternet, xii, 92, 148, 151, 154, 155,
 156, 157, 158, 232, 233, 234, 235,
 237, 254, 281, 283, 293, 314, 316,
 317, 318, 321, 331, 332
 İnternet tv, 92
 İşitsel, 319

J

John Dewey, 34, 58

K

Kanal, 101
 Kanıt, 322
 Karşı toplumsallaşma, 49

Kaynak, 34, 95, 96, 99, 100, 106, 108,
 156, 322

Kod çözme, 104

Kodlama, 99, 100

Kültür, 50, 71, 72, 74

Kültür ve Miras, 71, 72, 74

Kültürleme, 48

Kütüphane, 156

L

Laptop, 152

LCD, 94, 170, 171

Likert, v

M

Materyal, 121, 133, 134, 135, 136, 137,
 139, 318, 319, 320, 321, 322, 323,
 324, 325, 326, 327, 329, 330, 331,
 332, 333

Medrese, 56

Mesaj, 100, 104

Milli Coğrafya, 58

Milli Eğitim Şuraları, 41, 58

Milli Eğitim Temel Kanunu, 47, 48, 49,
 87, 88, 328

Milli Eğitim Teşkilatı, 87

Milli Tarih, 58

MP3 Çalar, 174

O

Opak Projektörü, 162

Oran, 138, 328

Osmanlı, 3, 56, 57, 74, 75, 76, 78, 111,
 152, 173

Oyun, 115

Ö

Öğretim teknolojileri, 34, 35, 36, 37, 76,
 271, 305, 310, 313, 324

Öğretim teknolojisi, 20, 32, 33

Ölçek, xii, 138, 191, 193, 194, 196, 295

P

Pikap, 175, 176, 233, 236, 249, 267, 268, 314, 316, 317
 Powerpoint, 111, 128, 142, 151, 176, 177, 178
 Proje, 15, 83, 90, 95, 321
 Projeksiyon, 150, 151, 231, 234, 254, 258, 266, 267, 279, 280, 281, 282, 291, 293, 307, 314, 316, 317

R

Radyo, 90, 175
 Renk, 137
 Resim, 144

S

Sanal müze, 18, 85
 Shermis, 51
 Sibernasyon, 38, 39
 Sistem, 35
 Slayt, 163, 164, 178
 Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı, 49, 333
 Sosyal bilimler, 20, 21, 43, 54, 115
 Stratejik Plan, 92, 93, 94, 327
 Sunum, 142, 176, 177, 318

T

Tablet, 153, 266, 267, 314, 316, 317
 Tarayıcı, 159, 244, 249, 282, 283, 314, 316, 317
 Tarih öğretimi, 130, 132, 172, 174
 Tarihi yer, 17, 84

Teknoloji, 3, 4, v, 10, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 35, 71, 76, 85, 87, 91, 97, 114, 185, 188, 195, 199, 242, 258, 261, 295, 319, 321, 322, 325, 326, 327, 329, 332, 333, 334
 Televizyon, 11, 166, 168
 Tepegöz, 21, 40, 132, 164, 165, 166, 182
 Teyp, 175, 176

U

USB, 152, 159

V

Vatandaş, 51, 90
 VCD, 5, 79, 110, 169, 170
 Verbalizm, 108
 Veri tabanları, 148
 Video, 168
 Vurgu, 139

Y

Yansıtıcı inceleme, 52, 53
 Yaşantı konisi, 11, 12, 77, 78, 102, 103, 112
 Yazıcı, 59, 61, 63, 160, 249, 254, 282, 284, 291, 293, 314, 316, 317
 Yazılım, 35, 94, 95, 147, 151
 Yöntem, 49, 141

Z

Zaman, 12, 16, 50, 75, 77, 81, 86, 103, 114, 170, 228, 330
 Z-kitap, 96